

LUPTA ÎNTR-EGULUI POPOR

NUMĂR
SPECIAL
1987

Colegiul de redacție

- ILIE CEAUȘESCU
(președintele
Comisiei Române
de Istorie Militară)
- CONSTANTIN ANTIP
- ION ARDELEANU
- CONSTANTIN
CĂZĂNIȘTEANU
- FLORIN
CONSTANTINIU
- MIRCEA MUȘAT
- ȘTEFAN PASCU
- ȘTEFAN
ȘTEFĂNESCU
- FLORIAN TUȚĂ
- GHEORGHE TUDOR
- GHEORGHE ZAHARIA

CUPRINS

■ 1914—1918. Prima conflagrație mondială tulbură pacea lumii — Prof. univ. dr. GHEORGHE PLATON	1
■ România în timpul primului război mondial — Dr. FLORIN CONSTANTINIU	3
■ Sistemul de alianțe politico-militare europene la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX — Lector univ. dr. MIRCEA N. POPA	4
■ Forțe beligerante, planuri de campanie, stare de război — Conf. univ. dr. VASILE CRISTIAN	6
■ Două hotărâri istorice pentru români: 21 iulie/3 august 1914 și 14/27 august 1916 — Acad. ȘTEFAN PASCU	9
■ Mărturi — Maior GHEORGHE VARTIC, Locotenent-colonel (r) IOAN MIHĂILEANU, CRISTIAN CRĂCIUNOIU, VALERIU AVRAM, ELENA VOICILĂ, MARIA GEORGESCU, Dr. DUMITRU ZAHARIA, Locotenent-major MARIUS GIURGIU, CORNEL POPA	9
■ Armata română în anii 1914—1916 — Maior dr. IOAN TALPEȘ	11
■ 14/27—15/28 august 1916. Un ordin al istoriei: „Treceți batalioane române Carpații!” — DUMITRU PREDA	14
■ Planul campaniei militare românești — Maior COSTICĂ PRODAN	17
■ Campania anului 1917 pe frontul român — Colonel dr. VASILE ALEXANDRESCU	19
■ România în războiul de eliberare și reintregire națională. Repere cronologice (4) — Dr. DORINA N. RUSU	22
■ Efortul militar românesc în anii 1916—1918 — Căpitan ILIE DELEANU	24
■ Ecoul internațional al participării României la primul război mondial — Conf. univ. dr. ION ARDELEANU	27
■ Elemente de strategie și tactică militară românească în prima conflagrație mondială — General-maior (r) CONSTANTIN ANTIP	30
■ Clauzele militare ale tratatelor de pace de la Paris (1919—1920) — Conf. univ. dr. MIRCEA MUȘAT	34
■ Adevăruri fundamentale ale istoriei naționale. Eliberarea teritoriilor de străveche și permanentă viețuire românească aflate sub ocupația monarhiei austro-ungare, obiectivul principal al participării României la primul război mondial — General-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU	37
■ Fundamente ale doctrinei militare românești. Lupta de rezistență a poporului român în teritoriul vremelnic ocupat de inamic — Colonel CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU	44
■ Mari comandanți — Generalul Constantin Christescu, mareșalul J.J.C. Joffre — ADRIAN PANDEA	46
■ Mari bătălii. Tannenberg, Skagerrak (Iutlanda), Mărășești — Colonel dr. NICOLAE CIOBANU, NICOLAE KOSLINSKI, Colonel dr. VASILE MOCANU	47
■ Monumentele luptei. Mărășești. Mausoleul eroilor din primul război mondial — Căpitan de rangul III ILIE MANOLE	54
■ Informatica în sprijinul cercetării istorice — Căpitan ILIE SCHIPOR	55
■ Armament și tehnică militară. Binoculul-telemetru „Colonel V. Ionescu” — Maior OCTAVIAN BURCIN	56
■ Cartea de istorie — ALEANDRU DUȚU, ANDREI BUSUIOCLEANU	57
■ O sursă inedită privind istoria militară a poporului român. Memoriile generalului francez Berthelot — Maior dr. MIHAIL IONESCU	59
■ Dialog cu cititorii — REDACȚIA	61
■ Maxime, cugetări	

- APARE sub egida Comisiei Române de Istorie Militară — supliment al revistei VIAȚA MILITARĂ
- ADRESA: Comisia Română de Istorie Militară, București, str. Drumul Taberei nr. 5—7, sector 6, tel. 31.30.44.
- ABONAMENTELE se fac prin oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții; revista apare de patru ori pe an.
- CITITORII DIN STRĂINĂTATE pot face abonamente adresându-se la ROMPRESFILATELIA — Sectorul export-import presă, București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1, P.O. Box 12—201, telex 10376

PRIMA CONFLAGRAȚIE MONDIALĂ TULBURĂ PACEA LUMII

Prof. univ. dr. GHEORGHE PLATON

Secolul al XIX-lea, al naționalităților, a completat și desăvârșit, pe plan politic, tehnic, științific și cultural moștenirea marelui secol al luminilor. Constituirea și dezvoltarea statelor naționale și progresul tehnic uriaș și rapid au schimbat fața Europei și a lumii; societatea burgheză însă a concentrat opulența și bunăstarea asupra unei părți a omenirii, în timp ce partea cea mai însemnată a acesteia continua să rămână în sărăcie morală și materială, sub asuprire națională. În monarhia dualistă și în Rusia țaristă, în imperiile coloniale, contradicțiile dintre bogăție și sărăcie, progres și ignoranță, libertate și servitute erau mult mai puternice, acumulând tensiuni sociale și politice, sporind pericolul potențial al exploziilor revoluționare.

Aşa cum remarcă un erudit specialist al istoriei universale, *truşaşa citadelă*, ridicată şi sprijinită pe progresul şi civilizaţia epocii, se prezenta ca o construcţie sculptoară, alcătuită din grandoare şi pasiune, din bogăţii şi frumuseţe; ascundea însă, în interiorul său, hrube întinse. „Naţiunile şi imperiile, împodobite cu prinţi şi potenţi se ridicau majestuoase, din toate părţile, acoperite de comorile pe care le acumulasă îndelungata perioadă de pace — scria W. Churchill, în cartea sa, *The World Crisis*. Se părea că totul este puternic încheiat într-o imensă construcţie. Declinul lumii vechi oferea un spectacol care ferea privirea”.

Scufundarea *Titanicului*, glorie a tehnicii navale a epocii — în timpul călătoriei inaugurale — a fost, parcă, un semn prevestitor. Falnicul vas a fost înghițit de adâncurile oceanului în timp ce orchestra de pe puntea clasei I, în salonul luminat festiv, își interpreta ultimul cîntec. În vreme ce o mare parte a pasagerilor primei clase s-a salvat în bărci pe jumătate pline, copiii de la clasa a III-a, împreună cu părinții lor, în lipsa ambarcațiunilor s-au scufundat odată cu vasul.

* Europa și lumea trăiseră un secol de relativă liniște. După congresul de pace de la Viena, războaie au mai fost; au rămas însă izolate, în limitele unor regiuni restrinse; nu au zdruncinat *consensusul bazat pe legitimitate*. Respectarea tacită a pretensei legitimități a intereselor marilor puteri a îndepărtat, constant, pericolul unei conflagrații generale⁴. Modul în care a funcționat acest consens a fost limpede reliefat, de pildă, cu prilejul congresului de pace de la Berlin (1878). Conflcte ale au fost mereu evitate prin intervenții prompte și prin negocieri. În ceea ce privește Balcanii, încă din

1878, Bismarck afirmase că relațiile de acolo nu merită măcar oasele unui simplu grenadier pomeranian⁵. Or, acum, în 1914, au fost suficiente focurile de revolver de la Sarajevo, pentru a declanșa o conflagrație care a bulversat lumea.

„Deodată, remarca A.D. Xenopol, statele cele mari își declară mutual război cu o liniște, cu o nepăsare, ca și cum ar schimba niște deșarte formule de poli-tețe”⁶. După declarația de război făcută la 28 iulie 1914 de Austro-Ungaria Serbiei a urmat o adevărată cascadă de declarații similare. În „săptămîna tragică” ce a urmat (28 iulie—4 august) au intrat în conflict și celelalte mari puteri care aparțineau celor două gr-upări⁷. La sfîrșitul lunii august, conflagrația a devenit mondială; în vîrtejul ei au fost angajate 28 țări cu o populație de un miliard și jumătate de oameni. Ambi-țiile anexioniste s-au accentuat⁸. Socialiștii doar, din-tru început, au tras semnalul de alarmă. Astfel, de pildă „România muncitoare”, organul oficial de presă al socialiștilor români, considera că „Furia cuceririlor teritoriale, a expansiunii economice, a politiciii colo-niale, a concurenței între capitaliștii fiecărei țări a dus la înarmarea pînă în dinți a popoarelor, la învrăjbirea dintre ele... la alianța pe grupuri... *Conflagrația de as-tdzi este explozia acestei politici de încordare și de con-curență*”⁹.

La sfârșitul secolului al XIX-lea și în primele decenii ale celui următor, intrată în faza imperialismului monopolist, lumea cunoaște mutații decisive. Creșterii gigantice a producției industriale și a acumulării capitalurilor, dezvoltării capitalismului monopolist, le corespunde o aprigă concurență pentru cucerirea de noi piețe pentru investiții și materii prime. Se constituie imperiile coloniale, într-o atmosferă de puternică tensiune politică, prin numeroase și distrugătoare răboaie, pe fondul unor perioade și devastatoare crize (1900, 1907 etc.). În decursul unei generații, Imperiul britanic s-a extins cu 4 754 000 mile², sporindu-și populația cu 88 000 000 locuitori. În 1900, coloniile și protectoratele sale însumau 13 142 708 mile² cu 366 793 919 locuitori, în timp ce metropola (insulele britanice) avea o suprafață de 120 000 mile² și doar 44 000 000 locuitori. Între 1880—1895 posesiunile franceze au crescut de la 1 000 000 la 9 500 000 km², iar populația de la 5 000 000 la 50 000 000 de locuitori. Germania, sosită mai târziu la festivalul imperia-

Istoria ne oferă nenumărate exemple cind armate puternice și bine dotate pentru timpul lor au fost înfrînte pentru că au dus un război nedrept, de cîmpire — ceea ce nu a putut însufla soldaților entuziasmul de luptă necesar; cu toată superioritatea militară și tehnică, asemenea armate au putut înfrînge voința de luptă a popoarelor, hotărîrea acestora de a-și apăra independența și libertatea

NICOLAE CEAUȘESCU

list, după 1884, pe durata a 15 ani a acaparat colonii — mai sărace, este drept — în suprafață de 1 000 000 km² cu 14 000 000 locuitori, în timp ce posesiunile Rusiei țariste, în ajunul războiului, însumau 17 700 000 km², cu 33 200 000 locuitori. Anexiunile imperiale depășeau de peste trei ori suprafața Rusiei.

Conflictele dintre puteri deveniseră atît de frecvente, complexitatea contradicțiilor atît de mare, punctele de interferență atît de numeroase încît, practic, era foarte greu de făcut o departajare, pentru a se para grupări și tabere. Logica celor două sisteme de alianțe care se definesc la începutul secolului era legată de inegală dezvoltare a marilor puteri, de rivalitatea care decurgea din această stare de lucruri¹⁰.

Umbră de pasiuni naționale sau partizane, problema responsabilităților rămîne în continuare deschisă. Elucidarea ei este legată de însăși maniera în care această problemă este formulată¹¹. Este greu de presupus că un imperialism ar fi fost mai puțin primejdios decît altul, că vina conflagrației revine numai părții care a început conflictul. Cel care cercetează împrejurările ce au precedat și în care a fost declarat războiul constată, lesne, că ambele părți au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a împiedica soluționarea sau aplanarea conflictului¹². Dacă Austro-Ungaria l-a provocat, celelalte puteri i-au înlesnit dezlănțuirea și extinderea, din interese care nu aveau nimic comun cu obiectivele naționale și patriotice afirmate. Actul agresiunii, însă, a fost comis de acea putere imperialistă a cărei existență era cea mai periclitată de criza sistemului politic reacționar propriu, cărui i se opuneau, prin luptă, forțele politice și sociale ale popoarelor asuprite. În cazul Austro-Ungariei, criza s-a agravat în condițiile existenței unor tendințe divergente ale cercurilor conducătoare de la Viena și Budapesta¹³.

În afara agresivității marilor puteri, generată, întreținută și accentuată de dezvoltarea inegală, de lupta pentru împărțirea lumii, prima conflagrație mondială reprezintă, totodată, o ruptură provocată de contradicțiile puternice existente în interiorul acestei lumi: între sărăcie și bogăție, progres și ignoranță, între tendințele democratice și egalitare ale forțelor profunde și cele exclusiviste, reacționare, lipsite de perspectivă, ale vîrfurilor conducătoare. Dacă în țările cu tradiție revoluționară și liberală, în Anglia și în Franța mai cu seamă, lupta pentru democrație devenise tot mai puternică sub impulsul socialismului, în marile imperii din Europa (chiar și în Germania) se manifesta un absolutism ușor corectat, temperat doar de constituții formale și parlamente maleabile¹⁴. Sub autoritatea imperiilor austro-ungar, german, țarist și otoman, care se întindeau de la munții Vosgi la Vladivostok și de la Oceanul Arctic la Golful Arabic, se aflau peste 400 000 000 de supuși, aparținînd unor numeroase rase, deosebite. Avertismentul formulat de un diplomat în legătură cu concesile necesare pentru liniștirea spiritelor primea următorul răspuns din partea unuia din monarhi: „Vreți să spuneți, domnule ambasador, că eu trebuie să recistig încrederea poporului meu,

sau, mai curînd, că el este cel care trebuie să o recîștige pe a mea?” Replica — asemănătoare cu aceea a Mariei Antoaneta, formulată în preajma Revoluției franceze — aparține țarului Nicolae II și a fost rostită în preajma Revoluției ruse¹⁵. Într-o lume care evolua cu viteză luminii, suveranii celor patru mari imperii (Nicolae II, Wilhelm II, Franz Joseph I, Abdul Hamid), incapabili de a se adapta, au reacționat ca oameni ai trecutului¹⁶, grăbind desfășurarea evenimentelor și deznodămîntul cunoscut.

Lumea a putut să fie împinsă spre război și ca urmare a faptului că forțele păcii nu aveau încă organizarea și ponderea în măsură să-l oprească. „Falimentul Internațional al II-a” provocat de pactizarea conducerii partidelor socialiste din țările mari cu burgheziile naționale a slăbit considerabil frontul care se putea opune războiului.

Spre deosebire de marile puteri, ale căror scopuri expansioniste au imprimat războiului caracterul său imperialist, țările și popoarele mici din centrul și din răsăritul Europei, care susțineau Antanta, s-au folosit de primul război mondial pentru a-și reafirma voința de a-și reconstitui statele naționale sau a-și desăvîrși unitatea. În acest context complex și contradictoriu trebuie plasate și apreciate situația și atitudinea României¹⁷.

Așezată la o importantă confluență strategică, unde se întîlneau, interferîndu-se și ciocnindu-se, interesele celor două mari rivale — Rusia și Austro-Ungaria —, România evolua din punct de vedere politic într-un context complicat și primejdios, dar nu s-a abătut de la procesul legitim de desăvîrșire a unificării statului național, obiectiv care domina lupta popoarelor din centrul și sud-estul Europei.

În mijlocul atîtor adversități, preocupată puternic de problema națională — potențată, mai cu seamă, de situația rezervată românilor din Transilvania sub regimul dualist —, România nu putea rămîne neutră (sau nu putea să păstreze multă vreme neutralitatea). La fel ca în numeroase împrejurări din secolul al XIX-lea (1821, 1848, 1877), nici așezarea geografică nu îngăduia o neutralitate perpetuă.

Opțiunea politică românească (intrarea în război alături de Antantă, pentru realizarea unirii) nu putea fi conjuncturală; se inscria pe o linie de limpede continuată, de apărare și promovare a *interesului național*. Firește, așa cum remarcase Engels, încă din 1888, în cunoscuta scrisoare către I. Nădejde, obiectivele naționale ale românilor nu conveneau intereselor imperiale ale Rusiei țariste sau ale Austro-Ungariei. Interesul României, nota Engels în acest sens, ar fi ca, într-un eventual război, ambele puteri imperialiste să fie învinse¹⁸. La începutul războiului, fruntașul socialist Ottoi Călin făcea următoarea importantă apreciere, semnificativă în sensul care ne interesează: „...Ambele tabere au nevoie de ajutorul nostru. Nici una din ele

(continuare în pag. 62)

ROMÂNIA ÎN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

Dr. FLORIN CONSTANTINIU

Participarea României la primul război mondial a fost determinată de voința poporului român de a se regăsi în frontierele statului național unitar. Expresie pe planul conștiinței colective a unui proces istoric obiectiv, această voință a sudat și dinamizat societatea românească, angajată plenar în efortul de eliberare a românilor aflați sub stăpînirea anacronicei monarhii austro-ungare. Dorința de a vedea pe toți românii uniți în frontierele unui singur stat era unanimă. Diferențele dintre variantele de realizare a acestui țel priveau numai prioritatea etapelor înfăptuirii statului român unitar și mijloacele de întrebunțat.

Poetul Octavian Goga sensibilizase opinia publică față de suferințele românilor transilvăneni, supuși de autoritățile ungare unui regim de oprimare care urmărea maghiarizarea lor (în urma compromisului din 1867, Transilvania fusese încorporată la Ungaria). Starea de spirit a opiniei publice a avut o însemnată pondere în elaborarea planului român de campanie. În locul unei defensive — lesne de realizat — pe Munții Carpați și a unei ofensive la sud de Dunăre, pentru a face contactul cu armata de la Salonic a generalului Sarraïl, a fost preferată o ofensivă în Transilvania, care corespundea și dorinței opiniei publice de a vedea cît mai grabnic eliberate teritoriile românești aflate în stăpînirea dublei monarhii.

Așa cum remarcă fostul prim-ministru I.G. Duca, „Prin intrarea ei în acțiune, România a oferit Aliaților un minunat prilej de scurtare a războiului sau chiar de victorie decisivă. Ei nu au știut să se folosească însă de această conjunctură, au pierdut prilejul cu o nepermisă ușurință și au îngăduit astfel Germaniei să-l transforme într-o ocazie de noi și neprevăzute succese pentru ea.”¹

Nerespectarea angajamentelor asumate de Puterile Antantei în privința asistenței militare (operațiuni pe front și livrări de muniții) a permis Germaniei, Austro-Ungariei, Bulgariei și Turciei să atace România din nord și din sud și să-i copleșească forțele. Armata română a opus o înverșunată rezistență, dar, în cele din urmă, disproporția de forțe și-a spus cuvîntul. Oltenia, Muntenia și Dobrogea au trebuit să fie evacuate vremelnice, guvernul și armata retrăgîndu-se în Moldova. I.G. Duca a lăsat în memoriile sale imaginea teribilă a retragerii: „bărbați, femei, copii, bolnavi, bătrîni, școlizi, pe jos, în trăsuri, în căruțe, călări, umblau în ploaie, pe vînt, pe frig, pe ninsoare. Unii adunaseră în grabă ce putuseră din avutul lor și îl tirau după ei. Alții nu mai puteau înainta și cădeau sleiți de puteri și lihnîți de foame de-a lungul șoselelor. Alții mureau prin șanțuri și trupurile lor erau lăsate pradă corbilor... în depărtare se auzeau focurile inamicului, copiii țîpau, femeile plîngeau, oamenii răcneau, ploaia nu mai înceta, gerul se întetea, într-o parte un sat era bombardat, într-alta se vedeau flăcările de incendii. Era o viziune de infern.”²

Imensele suferințe ale populației civile, silită să se refugieze sau să rămînă sub ocupația străină, nu i-au afectat credința în dreptatea cauzei pentru care România intrase în război.³ Un puternic efect mobilizator a avut discursul regal de la Răcăciuni din 22 martie 1917, care afirma că o nouă reformă agrară și o alta, electorală (votul universal) aveau să fie înfăptuite. Atît Camera, cît și Senatul au votat cu o mare

majoritate cele două reforme.⁴ Se cuvine subliniat că ambele fuseseră înscrise de partidul liberal în programul său încă înainte de începerea războiului și luate în studiu, dar de clanșarea marelui conflict a aminat votarea lor. Este greșit, așadar, să se afirme că evenimentele externe au determinat votarea reformei agrare și a celei electorale. Acestea fuseseră preconizate cu mult timp înainte, iar sacrificiile țărănimii, care a suportat greul războiului, cereau să se treacă cît mai curînd din stadiul proiectelor în acela al realităților.

O manifestare puternică și concludentă a adevăratei popularități la războiul de reîntregire a neamului a fost organizarea mișcării de rezistență în teritoriul ocupat de inamic.⁵

Victoriile strălucite cîștigate de armata română în bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz au împiedicat inamicul să ocupe Moldova, dar încheierea păcii de la Brest-Litovsk a silit România, aflată acum într-o situație geo-strategică și politică extrem de critică, să încheie pace cu Puterile Centrale. Clauzele tratatului de la București au fost cu adevărat draconice. Neratificat de rege, tratatul a fost considerat de imensa majoritate a poporului român drept un dureros provizorat, impus de condiții care erau mai presus de puterile României. Guvernul Marghiloman nu s-a bucurat de autoritate, și el a reprezentat încercarea unei părți a aderenților curentului germanofil de a exploata divergențele dintre Viena și Berlin, pentru a atenua duritatea condițiilor de pace. Lipsit de o bază populară, acest guvern s-a prăbușit. Armata română a reintrat în război, iar trupele Puterilor Centrale au trebuit să părăsească România, în urma înfrîngerilor suferite pe fronturile de luptă.

Ceea ce se cuvine subliniat este că, deși aflată într-o situație deosebit de grea, totuși România nu a cunoscut nici „les mutineries” (rebeliunile), ca acelea ale soldaților francezi în 1917, nici prăbușirea „frontului intern”, ca în Austro-Ungaria, Bulgaria și Germania. Idealul unității naționale s-a dovedit a fi un puternic liant, care a unit clasele și categoriile sociale — peste antagonismele și tensiunile dintre ele — sub steagul luptei comune și legitime pentru făurirea statului român unitar.

În condițiile prăbușirii țarismului și a monarhiei austro-ungare, românii din teritoriile aflate sub stăpînirea celor două imperii, întruniți pe baza dreptului la autodeterminare în cadrul unor adunări reprezentative și democratice, și-au proclamat voința lor de a se uni cu frații din România. În 1918, la Chișinău (27 martie/9 aprilie), Cernăuți (15/28 noiembrie) și Alba Iulia (18 noiembrie/1 decembrie), într-o atmosferă de puternic entuziasm, a fost votată unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu România, realizîndu-se astfel visul secular al statului unitar român.⁶ În anii grei ai războiului, România — țară cu o economie preponderent agrară și cu o industrie

* Vezi în acest număr studiul de la rubrica „Fundamente ale doctrinei militare românești”

(continuare în pag. 8)

SISTEMUL DE ALIANȚE POLITICO-MILITARE EUROPENE

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX

Lector univ. dr. MIRCEA N. POPA

Pe fondul apogeei supremației Europei puternic dezvoltate în lume și, totodată, al schitării deja a declinului economic relativ al vechiului continent, relațiile internaționale au dobândit particularități notabile, purtând spre sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea pecetea agravării continue a contradicțiilor dintre marile puteri. Ele au fost dominate de procesul construirii unor sisteme de alianțe politico-militare, corespunzătoare evoluției raportului de forțe din lume în condițiile intrării statelor dezvoltate în cea de a doua etapă a capitalismului industrial. Rol determinant au avut dezvoltarea economică gigantică, afirmarea unor noi ritmuri de creștere, fără precedent în istorie și tot mai inegale. Într-un răstimp istoric scurt, lumea capitalistă dezvoltată, care evolua spre monopol și imperialism, a resimțit mai mult și mai rapid decât oricând în trecut consecințele trecerii de la concurență la rivalitate, generatoare de inevitabile conflicte. Aria geografică de manifestare a concurenței și rivalităților nu a mai fost locală, regională sau continentală, ci planeteară.

Începând din anii '70 ai veacului al XIX-lea situația din Europa era marcată de anexarea Alsaciei și Lorenei de către Germania, de consolidarea preponderenței Reichului wilhelmean pe continent și de politica Rusiei țariste vizând cucerirea Constantinopolului. Curînd însă, pe măsura trecerii de la capitalismul liberei concurențe la monopol și imperialism, s-a relevat întregul complex de factori determinanți ai scindării treptate a Europei în două tabere politico-militare rivale. Acești factori erau desigur și de natură politică, strategică, dar, înainte de toate, s-au impus cei de ordin economic, sub diversele lor forme, inclusiv în varianta lor colonială, căci lupta pentru terminarea împărțirii lumii și, apoi, începînd din preajma anului 1900, pentru reîmpărțirea acesteia a devenit unul dintre telurile principale ale politicii marilor puteri. Înăsprirea continuă a rivalităților economice a afectat direct și considerabil relațiile politice, aventurile colonialiste au accelerat „cursa” spre confruntare. În acest context, între 1871 și 1914, „ierarhia” contradicțiilor a suferit modificări remarcabile: dacă pînă la limita dintre secolele XIX și XX ansamblul relațiilor europene și, inevitabil, mondiale a fost dominat de rivalitățile anglo-franceze, preponderent coloniale, iar în plan secundar de cele franco-germane sau austro-ruse, din primii ani ai epocii imperialiste primatul a revenit contradicțiilor anglo-germane, rivalitățile dintre celelalte mari puteri menținîndu-se, dar trecînd în plan secundar. Aceste mutații, expresie a evoluției raporturilor de forțe economice și militare, au antrenat regroupări politice la scară internațională. Împrejurările în care s-au produs ele erau, printre altele, caracterizate prin realizarea temporară, relativă și precară, a „păcii britanice” în lumea extraeuropeană — ca expresie a dominației, sub hegemonie britanică, a Europei industrializate în această lume — și a „păcii germane” pe vechiul continent — ca rezultat al preponderenței economico-politice și militare a tînărului Reich wilhelmean. Prima implica un permanent război colonialist, iar

cea de a doua o mereu mai intensă cursă a înarmărilor între statele europene. În cadrul confruntărilor în diverse planuri inițiativa a aparținut foarte adesea Reichului wilhelmean, caracterizat printr-o dezvoltare industrială deosebit de rapidă, prin militarism, expansionism și imperialism, fără ca acestea să modifice caracterul imperialist al politicii adversarilor săi. Fără îndoială, Franța nutrea planuri revanșarde, dar, cel puțin două decenii după înfrîngerea din 1870/71, ea nu a fost capabilă să poarte un război împotriva Germaniei. Așa că diplomatul german Max von Lichnowsky era îndreptățit să susțină că „nimeni nu voia să ne facă război, dar noi — germanii, *n.n.* — am trezit pretutindeni aceeași neîncredere”, sau că „Antanta era opera noastră, o asociație de asigurare mutuală împotriva pericolului de război”. Chiar dacă această din urmă apreciere corespunde realității doar în parte, nimic nu infirmă teza privind rolul decisiv al inițiativelor germane. Căci politica bismarckiană a pregătit și a amenințat ani de-a rîndul cu „războiul preventiv” Franța și apoi Rusia; inițiativele Berlinului în construirea căii ferate spre Constantinopol—Bagdad—Basra, sau cele din Palestina, din America Latină, Maroc ori Extremul Orient au grăbit „încercuirea” Germaniei printr-un sistem de alianțe ostile. Același Reich wilhelmean, prin Otto von Bismarck, cancelarul său pînă în 1890, a avut inițiativa constituirii primei alianțe politico-militare în Europa după 1871. Preocupată înainte de toate de problemele continentului european, politica bismarckiană și-a propus crearea unui sistem de alianțe politice care să-i asigure descurajarea unei eventuale tentative de revanșă a Franței — prin blocarea eforturilor franceze de a încheia o alianță cu una din marile puteri continentale — și care să-i permită, cum remarcă istoricul H. Hantsch, „să armonizeze opozițiile pe o linie intermediară și să facă Germania să joace rolul de mediatore...” între aliații săi, asigurîndu-și „controlul” asupra politicii acestora. Ca urmare, la 23 octombrie 1873 s-a constituit „Alianța celor trei împărați” — Wilhelm II al Germaniei, Alexandru II al Rusiei și Franz Joseph I al Austriei și rege al Ungariei —, prevăzînd adoptarea unei „linii de conduită comună” în cazul atacului din partea altei puteri. Deși reînnoită la 18 iunie 1881, semnatarii obligîndu-se să adopte o atitudine de neutralitate în caz de război cu o a patra putere, precaritatea alianței austro-germano-ruse era inevitabilă, datorită menținerii și dezvoltării contradicțiilor austro-ruse în Balcani și înrăutățirii raporturilor germano-ruse începînd din 1875, determinată de interese economice și politice opuse. Cu toate acestea, alianța a constituit un succes al iscusitului diplomat Bismarck și a relevat o dată în plus rolul decisiv al Reichului wilhelmean în Europa.

Venise însă în mod necesar vremea alianțelor politico-militare axate pe cele două mari contradicții continentale europene: franco-germane și austro-ruse. F. Engels remarcă faptul că „... primejdia unei cuceriri a Constantinopolului de către Rusia țaristă făcea din Austria și chiar din Italia aliate ale

Germaniei". Pe de altă parte, constatarea treptată de către Petersburg a faptului că drumul armatelor sale către Bosfor și Dardanele trecea prin Berlin și Viena, că sursa de împrumuturi financiare era Parisul și nu Berlinul făcea inevitabile cooperarea și alianța franco-rusă. Criza orientală din 1877—1878 a grăbit opțiunea Berlinului și Vienei pentru crearea unui nou «sistem bismarckian»: menținerea provizorie și formală a «Alianței celor trei împărați»; încheierea în octombrie 1879 a unui tratat de alianță germano-austro-ungar împotriva Franței și a «aliatului» rus; lărgirea alianței dintre Berlin și Viena prin atragerea Italiei în mai 1882. Opțiunea Romei, un «paradox istoric», era determinată de considerente de ordin colonialist, financiar și de politică internă. Astfel au fost puse bazele Triplei Alianțe, «armătura» politicii germane pînă în 1914, grupare politico-militară defensivă și ofensivă, care va dobîndi un caracter tot mai pronunțat imperialist. Scindarea Europei se agrava considerabil, pericolul de război — permanent, după 1871 — sporea.

Complexitatea situației internaționale a generat însă și un act politic aparent surprinzător, intrarea în Tripla Alianță, pe calea unui tratat secret, încheiat în 1883, a României — țară capitalistă slab dezvoltată, străină de veleitățile expansioniste, ea însăși obiect de dispută al politicii expansioniste a marilor puteri. Politica externă a României în anii următori cuceririi independenței de stat avea o motivație complexă și cit se poate de realistă. În conjunctura internațională de după 1877—1878, țara ajunsese în situația inacceptabilă de izolare, deosebit de periculoasă pentru independența și integritatea ei, dată fiind politica expansionistă a țarismului rus în sud-estul Europei. Redresarea națională după războiul din 1877—1878 nu se putea realiza decît în condiții de stabilitate politică, oferite doar de o alianță cu un grup de mari puteri care, printre altele, urmărea stăvilirea expansiunii țariste. Interesele economice ale marilor proprietari funciari și ale burgheziei române cereau dezvoltarea relațiilor economico-comerciale și financiare cu Germania și Austro-Ungaria. Pe de altă parte, regele Carol I, de origine germană, și cercuri politice influente optau pentru o politică filo-germană. În consecință, singura soluție ce se oferea României în acea etapă istorică era încheierea Tratatului secret cu Austro-Ungaria din 18/30 octombrie 1883, la care a aderat imediat și Germania, una dintre cele mai viguroase mari puteri politico-militare și economice din lume. Tratatul de alianță cu austro-germania avea însă în exclusivitate un caracter pur defensiv pentru România, total străină de orice veleități politice imperialiste. Pe de altă parte, opțiunea politică externă a cercurilor conducătoare românești nu a semnificat nicodată, nicodată, nici măcar pentru alianții austro-germani, abandonarea idealului înfăptuirii unității noastre naționale și statale. În mod semnificativ, socialiștii români și-au exprimat opinia privind acest tratat prin C. Dobrogeanu-Gherea, care a formulat următoarea apreciere în decembrie 1891: „... În starea actuală, alianța României cu Austria se impune și cu atât mai mult cu toate celelalte puteri care vrăjmașesc pe Rusia, deci intrarea României în Tripla Alianță e o necesitate”. Timp de peste un deceniu, Tripla Alianță nu a avut drept contrapondere decît puteri izolate, care în multe cazuri se aflau în dispute între ele. Marea Britanie ajunsese la apogeul puterii sale economice, coloniale și maritime, deși industria sa nu mai era cea dintîi în lume. Îndelungata sa politică de «splendidă izolare» continua, Marea Britanie neresimțind, încă pentru aproximativ două decenii, necesitatea unor alianțe politico-militare, nici neamenințîndu-i hotărîtor pozițiile dominante pe Terra. Rusia țaristă era în «retragere» în contextul creat de un raport de forțe din lumea industrializată care evolua în defavoarea sa, ea rămînînd tot mai mult în urma altor țări din punct de vedere economic. Slăbiciunea financiară și industrială făcea Rusia vulnerabilă. În anii '80 țarismul era pe cale de a resimți acut nevoia unei alianțe — contrapondere față de Tripla Alianță, dar și față de Marea Britanie, dată fiind creșterea rivalităților politice cu Austro-Ungaria în Balcani, cu Marea Britanie în Asia și a divergențelor economico-financiare cu Germania. Dintre marile puteri continentale Franța avea cea mai

difficilă poziție: înfrîntă în războiul din 1870/71, izolată politic, aflată în dispute colonialiste cu Marea Britanie, amenințată cu «războiul preventiv» de Germania. Rămăsese totuși a doua mare putere financiară din lume, ceea ce slujea tentativelor sale diplomatice, eșuate mult timp, de a crea o alianță politico-militară opusă Reichului wilhelmian. În preajma anului 1890 —, avînd în vedere politica antirusă în creștere a Berlinului și Vienei, agresivitatea acestora, agravarea contradicțiilor anglo-ruse în Asia, absența unor contradicții profunde între burghezia rusă și cea franceză, adoptarea de mult timp de către Paris a «liniei ruse» în politica sa externă, concordanța dintre tendința relațiilor financiare și economice franco-ruse și tentativele Parisului de apropiere politică față de Rusia — țarismul a renunțat la politica de solidaritate monarhică și în cele din urmă a preferat alianței cu Germania și Austro-Ungaria alianța cu Franța. Ca urmare, la 5/17 august 1892, a fost încheiată convenția militară franco-rusă îndreptată împotriva Triplei Alianțe. Europa era împărțită astfel în două mari tabere militare. Noua alianță nu era mai puțin periculoasă pentru pacea continentului decît cea austro-germană. Franța ieșea în sfîrșit din îndelungata ei izolare politică și putea începe o nouă etapă în pregătirea sa de război împotriva Germaniei.

Adîncirea și lărgirea scîndării Europei în blocuri ostile au avut loc în condițiile renunțării Marii Britanii la «splendida izolare» și a apropierii politice de Franța. Ținînd seama de transformarea Germaniei în cel mai redutabil concurent comercial, colonial și maritim, de tendința acestuia de reîmpărțire a piețelor și a imperiilor coloniale existente, către dobîndirea hegemoniei mondiale, de imposibilitatea realizării unui compromis, venind în întîmpinarea «avansurilor» politice franceze, guvernul britanic a acceptat la 8 aprilie 1904 încheierea Antantei cordiale cu Franța, prin care, urmîndu-se o strategie a înțelegerii și colaborării împotriva rivalului cel mai periculos, erau rezolvate vechi litigii coloniale — în Egipt, Maroc, Madagascar, Siam, Terra Nova, Noile Hebride ș.a. —, deschizînd

Pentru a conduce bine un război nu trebuie să stai în spațiile evenimentelor, ci trebuie să le previi și să le-o iei înainte

DEMOSTENE (384—322 î.e.n.), om politic grec

du-se astfel perspectivele cooperării politice și a unei viitoare alianțe politico-militare. Deci, exploataînd cu realism contradicții vechi și noi, rivalități imperialiste, diplomația franceză a realizat în 1892/93 o «combinație de echilibru» cu Rusia, pentru menținerea statu-quo-ului în Europa, iar în 1904 o «reconciliere cordială» cu vechiul rival colonial și comercial britanic. Obiectivul său urmărit a devenit medierea unei apropieri anglo-ruse, devenită posibilă ca urmare a transformării rivalității anglo-germane în factor decisiv în raporturile internaționale, a subrezirii țarismului, din cauza înfrîngerii militare în războiul cu Japonia din 1904—1905, a revoluției burghezo-democratice din 1905—1907 și a transformării sale în cel mai mare debitor al timpurilor moderne. Imperativul atenuării contradicțiilor cu adversarii secundari, după 1900, spiritul «conciliant» al țarismului, amenințările germane și presiunile franceze au concurat la încheierea Convenției anglo-ruse din 18/31 august 1907 privind Persia, Afganistanul și Tibetul. Rezolvarea unor vechi probleme rezultate în fond din rivalități coloniale făcea posibilă constituirea unui front comun anglo-franco-rus împotriva austro-germanilor și prefigurarea viitoare Triplei Înțelegeri ca alianță politico-militară ostilă Puterilor Centrale. Aceste regupărări de forțe ale marilor puteri se completară treptat, pînă în 1914, prin alte acorduri bilaterale

— anglo-japonez, franco-italian — și prin apropieri prefigurând viitoare alianțe — austro-bulgare, germano-otomane, franco-ruso-române ș.a. — care împreună se vor constitui în cele două blocuri beligerante în 1914/18. Toate aceste evoluții s-au constituit inevitabil în preludii ale celei mai mari conflagrații militare din epoca modernă. Pe de altă parte, experiența relațiilor internaționale din anii 1871—1914, a scin-

dării Europei în blocuri politico-militare rivale se relevă a fi un avertisment istoric pentru lumea sfârșitului de veac XX. «Automatismul» reacțiilor militare implicat de sistemele de alianță, iluziile optimiste, erorile politice și militare pe care le-au generat acestea, confirmate de marele război declanșat în 1914, reprezintă în vremea noastră teme majore de reflecție responsabilă.

FORȚE BELIGERANTE,

PLANURI DE CAMPANIE,

STARE DE RĂZBOI

Conf. univ. dr. VASILE CRISTIAN

Trăsătură caracteristică a deceniilor anterioare anului 1914, cursa înarmărilor anticipa declanșarea războiului. Totuși, în polida progreselor făcute în organizarea militară și în dezvoltarea industrială, era greu de intuit amploarea conflagrației. Dimensiunile acesteia au produs o puternică impresie, chiar atunci când erau raportate la alte mari confruntări ale istoriei¹. Efectivele celor două tabere care se angajează în conflict depășesc, după mobilizare, cu mult pe cele pe care le înfîlmim în conflictele anterioare. Cu toate că datele pe care le oferă diferitele lucrări, datorită și surselor deosebite întrebuintate, nu coincid², este cert că trupele pe care le însumează, la început, Antanta și Tripla Alianță depășesc 15 milioane de oameni. Cu toate pierderile uriașe suferite (peste 10 milioane de morți, 22 milioane de răniți), numărul combatanților a sporit treptat, fie prin recrutarea unor noi contingente sau prin apelul masiv la rezerviști, fie prin atragerea în conflict a unor noi țări (Italia și România de partea Antantei, Bulgaria și Imperiul otoman de partea Puterilor Centrale), fie, în sfârșit, prin intrarea în luptă a unor state (Japonia și, mai ales, S.U.A.) și a unităților militare din teritoriile extraeuropene. După cum observa încă în noiembrie 1914 cunoscutul teoretician militar locotenent-colonel Alexe Anastasiu, „efectivele colosale puse în linie de beligeranță” apar „ca o însușire nouă și extraordinară a războiului actual”, întrucât „armatele au devenit astfel națiuni întregi de luptători, care încing frontiere cu ziduri vii”, „transformînd operațiunile manevriere de altădată în lupte de front uriașe, cu tot aparatul de război desfășurat pe linii ca și frontierele”³, situație care explică și pune în valoare și marele efort al României.

Sporirea forțelor beligerante nu este însă numai de ordin cantitativ, ci și de ordin calitativ. Și celelalte conflicte folosiră progresele tehnologice; se poate spune însă că cel început în 1914 nu este numai primul război mondial, ci și primul al erei industriale. Evident, o bună parte a armamentului devenit tradițional a continuat a fi folosit, dar i s-au adus transformări substanțiale (de exemplu, în artilerie și marina militară), după cum anumite invenții au transformat în mod esențial datele bătăliilor; în parte, ele apar sau sînt proiectate înainte de 1914, dar abia războiul le-a arătat adevărata în-

semnătate⁴ — mitraliera, grenada, submarinul, tancul, aparatele de zbor (chiar dacă aportul acestora din urmă este mai timid în acțiunea militară directă). Întrebuințarea lor necesită o modificare a tacticii și, în parte, a strategiei. Pe de altă parte, progresele tehnicii militare, ca și perfecționarea organizării armatelor au determinat o mai bună instruire atît a cadrelor, cît și a trupelor; superioritatea Germaniei, în prima fază a războiului, s-a datorat, în bună măsură, bunei pregătiri a rezerviștilor.

De toate aceste elemente a trebuit să se țină seama în alcătuirea planurilor de campanie. Firește, fiecare comandament a avut în vedere și datele concrete economice, politice, geografice, militare. În general s-a pornit de la ideea sintetizată de un general francez că „a face război înseamnă a ataca mereu”⁵. Tocmai această idee a stat la baza diferitelor planuri, într-un optimism pe care practica avea să-l pună la grea încercare și, adeseori, să-l dezmință.

Dintre toate planurile de campanie, cel mai minuios și, aparent, cel mai bine pus la punct, era cel german, elaborat de feldmareșalul Alfred von Schlieffen, șeful Marelui Stat Major între 1891 și 1905, plan acceptat cu unele mici modificări de cercurile militare germane în 1914. Acesta pornea de la necesitatea evitării luptei concomitente pe două fronturi. În consecință, bătălia urma să se dea succesiv în apus și în răsărit. Ea trebuia să înceapă prin invadarea Belgiei, fără a ține seama de neutralitatea acesteia, pentru a se evita rezistența liniilor de apărare franceze. De aici, armatele germane urmau să pătrundă în nord-estul Franței, executînd o mișcare de învăluire care să aibă drept rezultat încercuirea și, apoi, ocuparea Parisului, ceea ce ar fi dus la capitularea adversarului. Se estima că operația din vest se va termina în aproximativ șase săptămîni. În continuare, atacul urma să fie dirijat împotriva Rusiei, scîndîndu-se pe dificultatea de mobilizare a armatei acesteia, datorită insuficienței căilor de comunicație, în vreme ce Germania dispunea la răsărit de o rețea feroviară strategic foarte bine pusă la punct. Evident, chiar în cazul reușitei primei faze, planul prezenta un important inconvenient, semnalat de unii contemporani — trupele ruse aveau posibilitatea să se maseze la graniță, iar în caz contrar o ofensivă pe teri-

toriu rus ar fi lipsit armatele germane de posibilitățile de manevră pe care le aveau pe propriul teritoriu.⁶

Comandamentul austro-ungar pornise de la un calcul asemănător în cazul unei lupte pe două fronturi. Ce-i drept, el avea în vedere și posibilitatea unui război doar împotriva Serbiei, variantă improbabilă însă; de aceea, varianta esențială a avut în vedere și lupta împotriva Rusiei, principalul adversar, scontându-se, de asemenea, pe dificultățile de mobilizare ale acesteia. Oricum, ca un fel de replică de mai mici proporții la planul von Schlieffen, războiul era conceput ofensiv pe două fronturi succesive.

În Franța, după războiul din 1870—1871, a predominat un plan de campanie care, într-o primă fază, trebuia să fie defensiv, ceea ce s-a concretizat în realizarea unei linii de fortificații de-a lungul frontierei cu Alsacia și Lorena. Într-o a doua fază, era prevăzută o acțiune ofensivă, care trebuia să fie decisivă, confundu-se pe o masivă mobilizare, în direcția acelușor provincii, și pe neutralitatea graniței de nord. În deceniul premergător anului 1914 optica s-a modificat, găsindu-și materializarea în așa-numitul „Plan XVII”, al cărui campion a fost generalul Joffre. Noul plan prevedea o puternică ofensivă în Alsacia și Lorena, înța revendicărilor naționale ale Franței. Bucurându-se de sprijinul curcilor militare și politice, el prezenta totuși dezavantajul că facilita intențiile germane pe frontul din nord,⁷ care era mai puțin acoperit. Rezultatul posibil a putut fi asemănat cu acela al „ușilor turmante”; înaintarea franceză în sud ar fi accelerat-o pe cea germană în nord, cu învăluirea Parisului pe care aceasta o avea în vedere.⁸

Planul de campanie britanic era mai complex. Abandonându-se mai vechea tradiție, rareori încălcată, de neamsec direct în ciocnirile continentale, se avea în vedere trimiterea dincolo de Canalul Minciei a unui corp expediționar, din care să facă parte și trupe coloniale, și care trebuia să protejeze, în general, regiunile de coastă. În același timp, Anglia voia să-și protejeze coloniile. Atenția principală era acordată războiului naval, puterea maritimă britanică trebuind să apere căile de acces spre sursele de materii prime, să asigure prin aceasta o blocadă asupra Germaniei și, ca obiectiv esențial, să distrugă flota germană din Marea Nordului.

Pronunțat ofensiv era și planul de campanie rus, care prevedea operații concomitente atât împotriva Germaniei, cât și Austro-Ungariei. El era însă greu de realizat, atât datorită amintitelor dificultăți de mobilizare și manevră, cât și lungimii frontului, care măsoara peste 1600 de km. De altfel, în condițiile amintite, operațiilor din est li s-a acordat, mai mult timp, o atenție secundară în raport cu cele din vest.

Realizate pe baza analizei diferitelor elemente, planurile de campanie ale forțelor beligerante care compuneau cele două tabere din prima fază a războiului nu au putut fi însă decât parțial realizate, fapt firesc, nu numai pentru că ele erau contradictorii, ci și pentru că porneau, în general, de la o supraestimare a forțelor proprii și, în consecință, de la o subestimare a adversarului. Faptul și-a găsit cea mai limpede expresie pe frontul de vest, unde, după câteva succese germane, s-a ajuns la războiul de poziții odată cu sfârșitul anului 1914; „când iarna a căzut asupra soldaților obosiți, acest front s-a congelat într-un război de tranșee”. Situația a fost asemănătoare pe celelalte teatre de luptă, unde, este adevărat, războiul manevrier a deținut un loc mult mai important, dar nu s-au putut obține rezultate decisive, cu singura excepție a ocupării Serbiei, după o rezistență îndelungată și îndrăgă (a cărei armată a continuat, de altfel, lupta, chiar dacă a fost nevoită să-și părăsească patria). Au fost încercate noi modalități de influențare a deznodământului, prin crearea unor fronturi de luptă secundare (cum sînt cele din Dardanele sau Orientul Apropiat) și, mai ales, prin atragerea de noi aliați, ceea ce a impus și o modificare a planurilor inițiale de campanie.

În acest din urmă sens s-au impus și strădaniile efectuate de ambele tabere pentru atragerea României. Aceasta prezenta, într-o eventuală intrare în război, avantaje incontestabile — o poziție strategică deosebită, o rețea de căi de comunicații relativ bine pusă la punct, resurse agricole apreciable, ca și o producție de petrol ce se putea dovedi deosebit

Ofițeri din Marele Cartier General român

de utilă în noile condiții de purtare a războiului (În 1913, România producea 3,19% din producția mondială). În sfârșit, nu se putea face abstracție de armata română, chiar dacă efectivele ei erau mai mici decît cele ale marilor puteri. În 1891, cancelarul Caprivi sublinia că trupele române nu fuseseră mai prejos decît cele ruse în războiul din 1877—1878 și că ele nu deveniseră nici mai slabe, nici mai rele, încît, pentru prima parte a unei campanii, constituiau un factor considerabil.¹⁰

În condițiile unui război nimicitor care se apropia de granițele sale, guvernul român nu putea alege, după doi ani de „neutralitate cu arma la picior”, decît la o singură opțiune — aceea de a intra în luptă pentru eliberarea teritoriilor naționale aflate sub dominație străină. După cum s-a subliniat, fără a minimaliza mai vechi carente care persistau în dotarea și instruirea trupelor noastre, armata cu care România se pregătea să intre în războiul de reîntregire națională se prezenta ca un organism destul de bine structurat, omogen, cu o capacitate de luptă corespunzătoare, potențată de un moral de luptă excelent, generat de felul eliberator.¹¹ Obiectivul esențial al planului de campanie românesc a fost, astfel, în mod firesc, trecerea Carpaților în Transilvania. Pentru realizarea sa, guvernul a condiționat orice colaborare atît de garantarea satisfacerii revendicărilor teritoriale legitime, cît și de angajamente precise din partea viitorilor aliați, privind deopotrivă acordarea de sprijin material și corelarea acțiunilor împotriva Puterilor Centrale. Nerespectarea de către aceștia a obligațiilor militare a contribuit la cunoscutele vicisitudini ale luptelor duse de trupele române, dar chiar în aceste condiții ele au găsit tăria să reziste, dejucînd planurile germane, după cum remarcă un cunoscut istoric militar¹² și numeroși observatori contemporani sau cercetători de mai tîrziu. Faptul s-a datorat în primul rînd armatei, dar aceasta a avut la bază suportul întregului popor.

De altfel, primul război mondial — în care cazul românesc este cît se poate de edificator, mai ales că el ilustrează lupta popoarelor care au acționat pentru o cauză dreaptă — nu este doar o simplă confruntare între armate, așa cum fuseseră majoritatea războaielor anterioare. Prin mărimea colosală a armatelor, prin necesitățile diverse pe care acestea le presupuneau, el se transformă într-o adevărată înclăștare între națiuni. Starea de război capătă acum proporții nemaîntîlnite încă. Practic, întreaga viață socială este subordonată războiului.¹³ „Frontul intern” devine cel puțin la fel de important ca „frontul extern”. Aceasta a apărut limpede în evidență mai ales odată cu demonstrarea faptului că războiul va fi de lungă durată, spulberîndu-se iluziile inițiale ale unor conducători într-un „război fulger”. Într-un fel sau altul, întreaga populație era angrenată în sprijinirea operațiilor militare. În cea mai mare parte a ei, industria a fost militarizată, în primul rînd cea grea, dar și cea ușoară. Militarizate au fost, de asemenea, și căile de comunicație, ca și rețeaua de telecomunicații. O bună parte a producției agricole se îndrepta către front. În locul bărbaților mobilizați a fost folosită munca femeilor și a copiilor. Potențialul intelectual a fost pus, la fel, în slujba frontului. Științii au fost mobilizați pentru cercetări tehnico-militare, după cum scriitorii și-au întrebuițat condeiul pentru a sprijini lupta pro-

prului popor. Ce-i drept, în această din urmă privință, s-au comis numeroase exagerări, mai ales din partea creatorilor de artă care aparțineau puterilor imperialiste. Printre altele, alături de războiul armelor, a existat un război al istoricilor, care au căutat justificări în trecut pentru acțiunile prezente, cu interpretări care se îndepărtau adeseori de la realitate¹⁴. Cu atât mai laudabilă apare acțiunea intelectualilor români, care au știut să slujească prin modalitățile cele mai adecvate cauza nobilă a războiului pentru reîntregirea neamului — un Nicolae lorga care scrie numeroase lucrări demonstrând necesitatea luptei politico-militare, un George Enescu alinând durerile răniților prin măiestria arcului său, un Mihail Sadoveanu scriind despre vitejia soldaților și citindu-le admirabilele sale schițe de război, un Octavian Goga, cîntăreț al eliberării ținuturilor de peste munți, delegația de universitari care se deplasează în Apus pentru a sprijini cauza românească în unele din cele mai grele momente; am amintit aici doar câteva exemple, pentru că acțiunea are un caracter colectiv, ei adăugîndu-i-se și cea a numeroșilor cărturari care și-au părăsit obișnuitele îndelniciri pentru a îmbrăca haina militară, unii căzînd întru apărarea patriei. Este o acțiune care se integrează aceleia a întregului popor, pentru că toate categoriile sociale au participat, alături de armată, cu mijloacele lor specifice, la triumful cauzei naționale. În condițiile marii conflagrații mondiale, ea este cît se poate de revelatorie și, în același timp, definește marea energie a românilor. Într-o confruntare care a fost un adevărat „război total”, în mijlocul unei dispute care angaja puteri mult superioare, ei au știut să-și apere ființa națională și să o întregască. Marile lor fapte de vitejie, în care Mărășești ocupă un moment de apogeu, sînt o dovadă de ceea ce poate realiza un popor animat de idealuri nobile, chiar atunci

cînd trebuie să acționeze în condiții unei mari conflict, provocat de forțe beligerante cu un potențial extrem de puternic, cu planuri de campanie demult studiate și bine puse la punct, determinînd o stare de război aproape generală. Fiindcă în fața morții și a distrugerilor de război, românii au demonstrat că există un element mai puternic — viața națională.

¹ B.H. Liddell Hart, Les guerres décisives de l'histoire, Paris, 1933, p. 187 și urm.

² In Deutschland im Ersten Weltkrieg, I. Berlin, 1968, p. 306, armatele Antantei sînt estimate la 9 330 000 oameni, cele ale Puterilor Centrale la 6 323 000; în J.E. Valluy, La première guerre mondiale, I. Paris, 1968, p. 72-74, la 9 220 000 și respectiv 5 750 000; în Istoria perei mirovoii voini 1914—1918, I. Moskva, 1975, p. 236 la 10 532 000, respectiv 6 122 000.

³ Al. Anastasiu, Părerii verificate la principiul „națiunii armate”, „Revista militară”, LI, ianuarie 1915, p. 61-62.

⁴ Maréchal Montgomery, Histoire de la guerre, Paris, 1970, p. 477 și urm.

⁵ Ibidem, p. 497

⁶ B. H. Liddell Hart, op. cit. p. 206-207.

⁷ Ibidem, p. 190-191.

⁸ Montgomery, op.cit., p. 500.

⁹ Ibidem, p. 502-503

¹⁰ Die Grosse Politik der europäischen Kabinette, 1871—1914, VII, p. 159.

¹¹ Ilie Ceaușescu, The Romanian Army in World War I, în War and Society in East Central Europe, vol. XIX, East Central European Society in World War I, New York, 1985, p. 513 și urm.

¹² B.H. Liddell Hart, op. cit., p. 220.

¹³ Mircea N. Popa, Primul război mondial 1914—1918, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 910 și urm.

¹⁴ Harry Elmer Barnes, A History of historical Writing, New York, 1962, p. 227 și urm.

România în timpul primului război mondial

(urmăre din pag. 3)

slab dezvoltată — a avut de suportat povara unor cheltuieli fără precedent. Bugetele anilor 1916—1920 s-au încheiat cu mari deficite, după cum urmează:

Lei	Ani	1916—1917	1917—1918	1918—1919	1919—1920
Cheltuieli de război		543 661 928,41	580 736 867,14	953 250 243,74	—
Deficit		467 505 980,40	715 590 420,80	1 273 171 693,45	3 202 517 756

„La încheierea păcii generale, finanțele noastre publice se aflau într-o situație nespuse de rea”¹⁷ conchide un expert. Au fost necesare mari eforturi, în primul rînd împrumuturi și mari credite de la stat, pentru a redresa situația.

Războiul popular și național al românilor pentru reîntregirea țării — adevărată ridicare la luptă a întregului popor — a unit într-un ansamblu perfect unitar frontul militar și frontul intern, efortul ostașilor și efortul civililor. Așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu „Formarea statului național unitar a constituit încununarea unor lupte de secole, a năzuințelor românilor de pretutindeni de a-și avea un stat unitar independent, de a trăi liber, în pace și colaborare cu vecinii, cu alte

popoare”¹⁸. Statul unitar român s-a realizat, ca toate marile înfăptuiri din istoria noastră, prin forțele și mijloacele proprii ale poporului român, insuflețit de idealul unității naționale.

¹⁷ I.G. Duca, Amintiri politice, vol. II, München, 1982, p. 13.

¹⁸ Ibidem, p. 66.

¹⁹ I.G. Duca, op. cit., p. 181.

²⁰ România în primul război mondial, București, 1979, p. 264; I.G. Duca, op. cit. p. 162 și urm.

²¹ Ibidem, p. 362.

²² Mircea Mușat și Ion Ardeleanu, De la statul geto-dac la statul român unitar, București, 1983, p. 567-572, 618-644.

²³ Enciclopedia României, vol. IV, București, 1943, p. 774-775.

²⁴ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 24, Editura Politică, București, 1983, p. 13.

Două hotărâri istorice pentru români

**21 IULIE/3 AUGUST 1914
și 14/27 AUGUST 1916**

Acad. ȘTEFAN PASCU

Pretextul și-a făcut efectul. Asasinarea, la Sarajevo, în 28 iunie 1914, a arhiducelui Franz Ferdinand, moștenitorul tronului habsburgic, a declanșat cea mai mare conflagrație de până atunci, primul război mondial. Causa principală nu a fost moartea principelui care nu prea era iubit de cei care pregăteau de decenii măcelul: Germania și Austro-Ungaria. Și, totuși, moartea unui om a fost folosită drept cauză pentru moartea multor milioane de oameni. Partidele războinice din Austro-Ungaria și Germania își scot săbiile din teacă, pun în funcțiune tunurile de mai multă vreme pregătite de cei dornici de expansiuni și cîtopiriri de țări și popoare. O propoziție simplă, banală, din 28 iulie a ministrului de externe austro-ungar, Leopold Berchtold: „Austro-Ungaria se consideră din acest moment în stare de război cu Serbia”. A început cel mai dezastruos război de până atunci din istoria omenirii. Rusia mobilizează, Germania declară război Rusiei și Franței și violează teritoriul Belgiei, iar, ca urmare, Marea Britanie, la rîndul său, declară război Germaniei. Scria marele istoric A.D. Xenopol, înveșmîntîndu-și durerea și indignarea în formule de profundă expresivitate: „Popoarele și statele se prăbușesc unele asupra altora; toate trag sabia, toate încarcă tunurile, toate fac chemare la puterile distrugerii, pare că s-ar grăbi să răstoarne, în puțin timp, toată clădirea ridicată, cu încetul, în lungi veacuri de muncă”¹.

„Războiul fulger” pe care scontau cei ce l-au declanșat se prelungea și vădea semne de lungă durată, armatele puterilor „aliate”, germane și austro-ungare, sufereau eșecuri pe diferite fronturi. Prevestirea dramatică a împăratului Wilhelm, la puține zile după declanșarea, din partea propriului guvern, a conflagrației, se adeverea cu fiecare zi: „coarda care ne va strangula și va provoca pieirea noastră politică și economică”².

Cele două coaliții înțeleștate fără cruțare în marea conflagrație: Tripla Alianță și Tripla Înțelegere fac eforturi, exercită presiuni, proferă amenințări pentru a atrage de partea lor și alte țări. Italia părăsește Tripla Alianță și se declară neutră. Poziția strategică a României, grînele și petrolul acesteia erau socotite salvatoare pentru mersul războiului. România considera ca nepotrivit momentul intrării într-un război potrivit intereselor sale fundamentale: de eliberare a teritoriilor românești de sub dominație străină și întregire a țării cu aceste teritorii. Guvernul nu voia să-și asume singur o răspundere de însemnătate istorică. Consiliul de Coroană trebuia să hotărască. *Consiliul de Coroană, din 21 iulie/ 3 august 1914*. Opinia publică, poporul român în întregime sa erau fățiș împotriva alianței cu Austro-Ungaria care ocupa teritorii românești și oprima în mod barbar milioane de români.

Participau la Consiliu regele Carol I și principele moștenitor Ferdinand, fosti prim-miniștri Th. Rosetti și P.P. Carp, conservatori, I.I.C. Brătianu, prim-ministru în funcțiune, și membri ai guvernului; șeful partidului conservator, Al. Marghiloman, Take Ionescu, șeful partidului conservator-democrat, și unii membri mai însemnați din cele două partide. „O tăcere mormintală. Aveam senzația că o mare greutate apăsă peste noi și ne înăbușea. După un schimb de priviri mute, regele Carol a rupt tăcerea. Era congestionat și vădit emoționat”, descrie atmosfera I.G. Duca, prezent la ședința Consiliului în calitate de membru al guvernului³. Regele de la început a susținut intrarea în război alături de Puterile Centrale, invocînd tratatul cu Tripla Alianță; ținut secret din cauza opoziției opiniei publice; dezvăluirea lui a produs umirire în rîndurile celor prezenți, deoarece afară de trei-patru persoane, nimeni nu-i cunoștea conținutul: „toți ochii erau ațintiți cu o curiozitate amestecată cu ciudă spre documentele nepăsătoare”. Pledoaria regelui cu privire la intrarea în război alături

MĂRTURIILE

Bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz desfășurate în vara anului 1917 s-au înscris pentru totdeauna în cartea de aur a tradițiilor eroice ale poporului român. În acele aprige înclăștări, ostașii noștri, însuflețiți de un măreț elan patriotic, au zăgăzuit cu piepturile lor încercarea trupelor germano-austro-ungare de a ne cîtopîri întregul teritoriu național, evidențiind încă o dată că peste voința de fier a poporului ce-și apără dreptul la viață și libertate „nu se poate trece”. Atmosfera marilor momente petrecute în urmă cu 70 de ani, tensiunile, emoțiile, așteptările, deprimările, satisfacțiile ca și profunda admirație stîrnită de bravura ostașului român ne sînt dezvăluite în paginile de memorialistică ale celor din tranșee sau puncte de comandă, în jurnalele de front ale unităților și marilor unități aflate în conflict, în coloanele ziarelor și revistelor din țară ori de peste hotare, scrise atunci sub impactul faptului trăit. Toate acestea sînt edificatoare dovezi că Marea Unire din 1918 a fost voită și realizată prin lupta și jertfa întregului popor român, că ea constituie Marea Dreptate a istoriei naționale.

■ Maior
GHEORGHE VARTIC

Ofensiva de la Mărăști

„SOLDAȚII NOȘTRI PĂTRUND ÎN POZIȚIA INAMICULUI”*

10 iulie

Bombardamentul a continuat toată ziua. Rapoartele din toate părțile sînt satisfăcătoare.

Am ordonat ca pe timpul întreruperii bombardamentului de după amiază să se simuleze începerea atacului infanteriei, trimițîndu-se înainte patrule puternice. Stratagema a izbutit complet, dușmanul și-a dezvăluit cuiburile de mitraliere, care au putut fi numai de cît reperate de artileria noastră.

* Subtitlurile aparțin redacției

Am întrebat Armata a 4-a rusă dacă este gata pentru atac și mi-a răspuns că da.

Armata 1 a cerut o prelungire de o zi a bombardamentului.

Noi vom începe însă acțiunea mine în zori. Voi dormi în bubuitul tunului, dacă voi dormi, căci am o baterie de 120 (calibru — n.n.) la 200 metri de baraca mea! Sînt perfect liniștit. Vom avea victoria!

11 iulie

...Fix la 4 am mers la observator; era încă întuneric, dar partea stîngă a sectorului de atac era luminată de satul Mărăști, în flăcări. Exploziunile proiectilelor noastre acopereau întregul sector de atac, de la inclusiv Mărăști la Încărcătorea. Spectacolul mare, peste măsură de emoționant. Încetul cu încetul se luminează de zi și ochiul poate distinge, numai cu binoclu și cu mare greutate, coloanele noastre. Încep a se auzi armele infanteriei, apoi mitralierele și, în fine, grenadele; s-a ajuns deci corp la corp.

Din toate părțile rapoartele sînt favorabile; soldații noștri părăd în poziția inamicului și încep curățirea șanțurilor. De altfel, pe unele puncte se pot vedea distinct oamenii noștri, alergînd în lungul șanțurilor și azvîrlînd grenade în ele.

La ora 8, întreaga linie este a noastră! Dușmanul se retrage, mai cu seamă la centru, în dezordine. Încep a se aduna prizonieri numeroși. Se raportează capturare de tunuri.

La aripa stîngă, adică la Mănăstioara, dușmanul opune foarte mare rezistență.

Aceasta nu mă îngrijorează; este deja stabilit de ieri seara ca la sud de Mărăști să fie numai o acțiune demonstrativă. Mănăstioara trebuie să cadă prin acțiune de întoarcere pe la nord de Mărăști. Mai îngrijorătoare este vestea că Regimentul 11, care pătrunsesse în prima linie la Încărcă-

La chemarea patriei, ostașul român a răspuns prompt și a acționat iscuit și curajos pentru alungarea dușmanului

de Puterile Centrale, cu motivația „foloaselor netăgăduite” pe care România le-a avut de pe urma acestui tratat, completată cu „formidabila putere militară” a Triplei Alianțe care va ieși învingătoare⁴ nu a putut convinge decât pe P.P. Carp. Toți ceilalți de față s-au pronunțat pentru neutralitate. Șeful partidului conservator, Al. Marghiloman, își motiva opțiunea cu voința opiniei publice care se împotriva unui război alături de Tripla Alianță și „dacă am face un atare război azi, am jigni adînc sentimentul național”. I.I.C. Brătianu, reprezentînd punctul de vedere al guvernului, susține neutralitatea, cu argumente puternice, convingătoare: Austro-Ungaria și Germania nu au adus la cunoștința României intențiile lor; România nu poate lua armele într-un război care urmărește nimicirea unei națiuni mici; sentimentul public, aproape în unanimitate, este împotriva războiului; problema românilor din Ardeal domină întregul sentiment public; soarta românilor de peste munți, idealul național sînt chestiuni pe care guvernul român nu le poate nesocoti; dacă în lucrurile mici se poate trece peste sentimentul public, în lucrurile mari, nu, iar „suferințele românilor din Transilvania sînt resimțite în toate inimile românești de pe acest versant al Carpaților, de aceea conștiința națională se ridică împotriva unui război alături de Puterile Centrale”⁵. Așadar, erau necesare neutralitatea și apoi colaborarea cu puterile ce recunoșteau drepturile României asupra teritoriilor românești de sub dominația Austro-Ungariei. „România va aștepta cu arma la picior spre a intra în război cînd va socoti necesar și potrivit cu interesele sale”. Astfel, la Sinaia, potrivit părerilor competente, Consiliul de Coroană din 21 iulie/3 august 1914 a pus cu adevărat, prin votul său, încă o piatră la edificiul „unității naționale a tuturor românilor”⁶.

După doi ani de neutralitate, România a socotit „necesar și potrivit cu interesele sale” să intre în război în vara anului 1916, cînd armatele aliate se găseau într-o situație critică, atît pe frontul de Apus cît și pe cel de Răsărit, sînd comandamentul militar rus să accepte condițiile intrării României în război. Ca urmare, la 4/17 august 1916 s-au semnat cele două convenții cu Antanta: convenția politică și convenția militară, pe temeiul cărora România intră

Domnul Mihai cel minunat, cel viteaz și lăudat, acest vestit între domni, domn destoinic și vrednic voinic era... A lăsat nume frumos în întregul cuprins al pămîntului ca să-l audă și să-l laude vitejii lumii. Singur eu am scris poema, după voia mea, noaptea, la lumină de stea

STAVRINOS, grec, vistir al lui Mihai Viteazul

în război. Un alt Consiliu de Coroană, întrunit peste 10 zile, la 14/27 august, la Cotroceni; cu misiunea de a hotărî definitiv poziția României față de războiul nimicitor. Participau întregul guvern, în frunte cu primul-ministru I.I.C. Brătianu, președintele Camerei (M. Pherekyde), vicepreședintele Senatului (C.F. Robescu), foștii primi-ministri (P.P. Carp, Th. Rosetti și T. Maiorescu), șefii de partide (Al. Marghiloman, Take Ionescu și N. Filipescu) și foștii președinți ai Camerei (C. Olănescu și C. Cantacuzino-Pașcanu). Înaugurînd lucrările Consiliului, noul rege, Ferdinand, emoționat a spus că a convocat „pe mai-marii țării” nu ca să le ceară un sfat, ci ca să le ceară „sprijinul”, deoarece situația nu mai îngăduia țării poziția de neutralitate. Pentru a dezarma pe cei ce s-ar fi împotrivit intrării în război de partea Antantei sau ar fi dorit continuarea neutralității, regele a făcut apel la sensibilitatea celor prezenți, spunînd că a avut „multe dureri”, că s-a învins pe sine însuși, iar victoria repurtată asupra sa constituie „dovada că a ales calea cea bună”.

P.P. Carp, căruia regele i-a cerut părerea, și-a declinat calitatea de a-și asuma o poziție, negînd chiar rostul Consiliului, după ce hotărîrea fusese luată.

Primul ministru I.I.C. Brătianu, după ce a înfățișat situația internațională din acel moment, a declarat că România, dacă vrea să-și realizeze aspirațiile naționale, nu mai poate rămîne neutră fără să-și compromită definitiv viitorul. Dimpotrivă, are datoria să-și urmărească realizarea idealului de unitate, deoarece nu se știe cînd se va mai oferi un prilej atît de prielnic, iar pentru realizarea acestui ideal, România nu poate merge decît alături de Antantă. „Chiar dacă am fi bătuți — declara primul-ministru —, prin faptul că patru din cele mai mari puteri ale lumii au recunoscut temeinicia revendicărilor noastre naționale și au constînt printr-un act solemn hotarele etnice ale românilor de peste Carpați, cauza românismului va face un pas înainte mai mare și mai însemnat decît oricînd”.

Declarația primului-ministru a fost sprijinită de marea majoritate a participanților (cu excepția lui P.P. Carp, Al. Marghiloman și Titu Maiorescu), fiecare

adăugind argumente și subliniind interesele superioare ale națiunii. Take Ionescu, evocând suferințele românilor din Transilvania, declara că „dacă nu vom merge acum să-i scăpăm, Carpații vor rămâne hotar pentru vecie și românismul va fi pierdut”, iar „o împrejurare ca aceasta nu vine decît o dată în cursul veacurilor” și dacă s-ar pierde „ar fi o adevărată monstruoasă”⁸.

Proclamațiile regelui, din aceeași zi, una către națiune și alta către armată și a Ministerului Instrucțiunii către școli aduceau la cunoștința națiunii sosirea zilei mult așteptate de veacuri de conștiința națională, ziua unirii. Îndatorirea oștirii era de a purta steagurile peste hotarele „unde frații noștri” o așteaptă „cu nerăbdare și cu inima” plină de nădejde⁹.

Adevăruri conștințite pe cîmpul de luptă de viteaza armată română, slujite cu credință de întreaga națiune română, acasă și în străinătate, îndeplinite prin sacrificiile și jertfele mari și grele ale întregului popor român.

¹ În „Noua revistă română” din 28 septembrie 1914.

² J.F. Valley, P. Dufourcq, *La première guerre mondiale*, vol. I, Paris 1968, p. 44.

³ I.G. Duca, *Amintiri (1914-1916)*; cf. Șt. Pascu, *Făurirea statului național unitar român*, vol. I, București, 1983, p. 347.

⁴ *România în primul război mondial*, București, 1979, p. 36.

⁵ Șt. Pascu, *op. cit.*, p. 347-348.

⁶ *Însemnările lui N. Filipescu din 1914-1916*, edit. de N. Polizu Micșunești, București, 1936, p. 27; I.G. Duca, *3 august 1914. Consiliul de Coroană de la Sinaia*, în „Magazin istoric”, X, 1976, I, p. 38-44.

⁷ Este vorba de tratatul de alianță încheiat la 4/17 august 1916, între România de o parte, iar de alta Rusia, Franța, Anglia, Italia, prin care Antanta recunoștea României dreptul de unire a teritoriilor locuite de românii din Austro-Ungaria.

⁸ Al. Marghiloman, *Note politice*, vol. II, 1916-1917, București, 1927 p. 148-157; I.G. Duca, *Regele Ferdinand și Consiliul de Coroană de la Cotroceni*, în „Generația Unirii”, nr. 10/25, dec. 1928; *România în primul război mondial*, p. 138-139.

⁹ Șt. Pascu, *op. cit.*, p. 330-331.

ARMATA ROMÂNĂ în anii 1914-1916

Maior dr. IOAN TALPEȘ

După cucerirea independenței depline pe cîmpurile de luptă din anii 1877-1878, preocupările forurilor politice responsabile românești au vizat constant consolidarea factorului militar, asigurarea condițiilor necesare pentru a fi în măsură să susțină materializarea dezideratelor și intereselor fundamentale ale națiunii. Astfel, suportînd impactul condiționărilor obiective și subiective externe și interne, politica militară promovată de România, în deceniile ce au urmat pînă la declanșarea primului război mondial, a urmărit cu precădere edificarea unui organism militar care să constituie un factor de putere capabil să apere independența și integritatea statului și, totodată, să reprezinte un element material credibil susținerii programului de eliberare a provinciilor românești aflate încă sub dominație străină. În acest cadru general, marcat de evoluția contextului politico-strategic zonal, definit de tendințele hegemoniste și anexioniste ale celor două mari imperii vecine — austro-ungar și țarist —, coordonată externă a politicii militare românești s-a concretizat prin acțiuni politico-diplomatice destinate să contracțeze pericolul cel mai direct. În plan intern, procesul de dezvoltare a structurilor organismului militar a înregistrat preocuparea manifestă pentru constituirea unor structuri organizatorice adecvate cuprinderii în sistemul de pregătire militară a tuturor efectivelor contingentelor de recruți și de ridicarea la armă, în condiții de război, a celor mobilizabile; paralel, s-au inițiat acțiuni în vederea edificării unui sistem defensiv eficient prin echiparea operativă a teritoriului, în măsură să faciliteze apărarea pe direcțiile favorabile intervenției inamicilor probabili. Întregul efort întreprins în vederea dezvoltării mijloacelor și componentelor apărării pînă în a doua ju-

toarea, a fost respins de un contraatac și toate încercările de a pătrunde iarăși în poziția dușmanului au rămas fără nici un rezultat.

Am dat ordin Diviziei a 6-a (general Arghirescu) să înceteze ofensiva și să se mărginească, în acel punct, la o acțiune vie de front, de fixare, Diviziei 1 (general Stratulescu) i-am ordonat să trimită Regimentul 17 în ajutorul Diviziei a 6-a, îndreptîndu-se de la sud spre nord pe dealul Măraști, pentru a lua încărcătura prin întoarcere. Am dispus în același timp a se bombarda încărcătura, cu toată artileria grea, care este la distanța necesară.

Acțiunea infanteriei va trebui să înceapă mine dimineață, după o scurtă bombardare de artilerie...

12 iulie

Inamicul fuge peste tot. La încărcătura nici nu a mai fost nevoie de atac; simpla amenințare cu întoarcerea Regimentului 17, pe la sud, a făcut pe dușman să se retragă chiar în cursul nopții. De asemenea și la Mănăstioara amenințarea pe la nord și-a produs efectul.

Am oprit de aseară trupele pe linia Sușița, cu ordin de a aduce artileria de cîmp înainte și de a o instala pînă la ora 1 pe terenul cucerit. Ordin pentru reluarea acțiunii se va da la timp...

Mareșal ALEXANDRU AVERESCU,
Notițe zilnice din război
(1916-1918), f.a. București, p.
171-176

ÎNAINTE,
MEREU ÎNAINTE!

„Multă pregătire s-a făcut la vi-nători (Regimentul 2 vînători, n.r.) pentru ca în momentul hotărîtor trupa să fie la înălțimea speranțelor ce și le puse țara în regimentul care la 1877 culesese lauri nepieritori în lupta de la Grivița...

În noaptea de 10 spre 11 iulie, Regimentul 2 vînători, care urma să facă spărtura frontului nemțesc, porni spre creștetul dealului Măraști, condus de călăuzele care recunoscuseră de înaintea drumul sub conducerea soldatului Boboc, care cunoștea și pomii de pe deal, ocupînd poziția la 100 de metri sub rețelele inamice. Pe deasupra capetelor luptătorilor zburau mii de bombe, arătîndu-le lămurit efectul lor distrugător: săreau în aer maluri de tranșee betonate și rețele de sîrmă, se dărnau posturile de observație și cuiburile de mitraliere, iar apărătorii erau amestecați cu sfîrșimăturile lor, o dată cu exploziile bombelor! În acest groaznic dans al morții, soldații din Regimentul 2 vînători așteptau înfrigați să se repeadă ca fulgerul peste nemții

care ar mai fi rămas în viață după urma bombardamentului...

Pe la 4 ceasuri spre ziua gornistiilor sunară „înaintarea”!

Luptătorii se răpăd ca vîntul într-un elan de nedescris, ajung la rețelele de sîmă, în mare parte distruse de artileria noastră și trec prin spărturi, ocupînd tranșeele germană complet desfundată de bombardament...

Vînătorii dau iureș înainte, baioneta devine regina bătăliei și într-un sfert de ceas soldații erau în șanțurile betonate ale vrăjmașului...

Cam după vreo patru ceasuri de lupte înverșunate, pe la ora 8 dimineața, întregul deal al Mărăștilor, împreună cu tranșeele și fortificațiile nemțești căzură în mîinile românilor! Vînătorii pornesc vijelios, alături de regimentele de infanterie, spre Dealul Mare. Pe coasta dealului, germanii împrăștiți fugeau într-o dezordine completă, aruncîndu-și armele și muniția la pămînt. Românii, în cîteva salturi, îi ajung și vreo mie de prizonieri sînt trimiși înapoi spre Valea Zăbrăuțului. Pe coastă zăceau vreo zece tunuri; la vreo trei erau puse chiar proiectilele gata de tras.

Pe jos, arme, baionete mii de benzi de mitraliere, amestecate cu grenade, măști de gaze asfixiante, foi de cort, cartușe etc. Peste toată harababura asta, stăteau morții, unul lîngă altul, pe toată coasta, iar șanțurile erau pline de cadavre, în pozițiile în care li apucase moartea: unii trăgînd cu arma sau cu mitraliera, alții ascunși de bombardament în adăposturi.

Puseserăm stăpînire pe Dealul Mare și Regimentul 2 vînători își continuă în ziua de 12 iulie goana după nemți, care se cumințiseră și nu mai stăteau din fugă să ne mai atace. Cam pe la vreo 11 ceasuri, regimentul ajunsese în satul Cîmpurile unde fusese postul de comandă al generalului Gerok, care comanda divizia din fața Mărăștilor.

Au ieșit înaintea soldaților mușnegri, copii și femei...

GEORGE CORNEA, *Simfonia morții*, București, 1920, p. 149—160

Pe frontul de la Mărășești ATACURILE ȘI CONTRAATACURILE SE REPETAU ZI ȘI NOAPTE

De la Mărășești pînă sub Măgura Odobeștilor era o linie de iad, foc și fum, bubuituri năprasnice. Mitralierele tocău zi și noapte fără răgaz, întrecîndu-se în zorul luptelor cu pîrîitul salvelor infanteriei. Valea și

mătașă a deceniului întîi al secolului XX a purtat amprenta caracterului defensiv al doctrinei naționale, fiind în același timp condiționat de disponibilitățile materiale și financiare ale statului, preocuparea factorilor de decizie fiind de a stabili cheltuielilor militare o pondere care să nu afecteze finanțarea altor capitale bugetare.

În pofida progreselor înregistrate în planul dezvoltării economice în deceniile ce au urmat cuceririi independenței depline, industria românească a marcat creșteri însemnate doar în sectoarele industriei ușoare, extractiv, alimentar și forestier, cel metalurgic menținîndu-se la un nivel scăzut, iar industria constructoare de mașini fiind practic inexistentă. Această situație handicapa serios racordarea la tendințele și mutațiile intervenite în structurile, dar mai ales în ceea ce privește armamentul și mijloacele de luptă introduse în dotarea armatelor statelor puternic industrializate, România fiind total dependentă de piața externă în materie de armament.

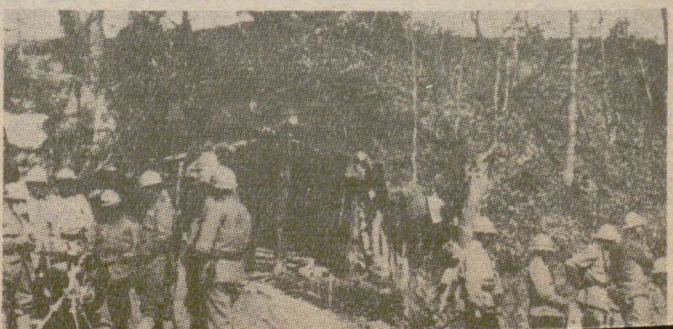
Accentuarea confruntărilor între cele două tabere angajate în lupta pentru conservarea sau reîmpărțirea sferelor de influență și dominație, deschiderea unei azerbe curse a înarmărilor au determinat și guvernele românești să accelereze procesul de modernizare a organismului militar național. Adoptarea și aplicarea „legii pentru organizarea armatei” din 1 aprilie 1908, cu modificările aduse în anii 1910, 1912, 1913 și 1915¹, au statuat ca elemente ale sistemului național de apărare: „armata activă”, „rezerva” (împreună formînd „armata de operațiuni”) și „milițiile”. Pentru aplicarea principiului de bază al puterii armatei a statului — de a asigura ca recrutarea să fie făcută astfel încît dreptul de a apăra patria să îl exercite fiecare cetățean în stare „fie...de a lupta în primele rînduri, fie de a aduce vreun ajutor armatei”² — la trupele de uscat a fost redus termenul de serviciu sub arme la doi ani, cu excepția cavaleriei, pentru care a rămas la trei ani, pentru marină continuînd să se mențină la patru ani. Măsura adoptată a condus la dublarea numărului anual al recruților, permițîndu-se astfel cuprinderea în sistemul de instruire și pregătire militară a majorității tinerilor ajunși la vîrsta de satisfacere a stagiului militar. Pe categorii de trupe, s-a ajuns ca în anul 1914 infanteria să însumeze 2 878 ofițeri și 63 483 trupă, cavaleria 355 ofițeri și 9 743 trupă, restul pînă la 7 059 ofițeri și 105 512 trupă făcînd parte din artilerie, geniu, marină militară, aeronautică și servicii.

Divizia, marea unitate tactică de bază era formată la infanterie din două brigăzi (a două regimente fiecare, compuse la rîndul lor din cîte trei batalioane), un batalion de vînători, o brigadă de artilerie și subunități de geniu și servicii. Ca urmare a înființării de noi unități și comandanțe, în anul 1914, „armata activă” avea în componența sa următoarele categorii: trupe de uscat — 5 corpuri de armată, 10 divizii de infanterie, 10 brigăzi de artilerie, 2 divizii de cavalerie, 9 batalioane geniu; marină — 2 divizii (de mare — 1 crucișător, bricul-școală „Mircea” și trei torpiloare; de Dunăre — 4 monitoare, 4 canoniere, 8 vedete, 6 nave poliție, 27 nave servicii); aeronautică — 1 secție aviație, ce dispunea de 33 aparate și 1 secție aerostație cu 4 baloane.

Pentru sporirea cadrului mobilizabil, în aprilie 1914 au fost formate comandanțe pentru 5 divizii de rezervă, iar cele 40 batalioane infanterie rezervă existente au fost transformate în 40 regimente de rezervă.³ La declanșarea primei conflagrații mondiale, armata română — dispunînd, pentru cadrul de pace, de 250 batalioane infanterie (130 active și 120 rezervă), 87 escadroane de cavalerie (47 permanente și 40 cu schimbul), 194 baterii de artilerie — constituia un factor de putere de care cele două tabere antrenate în conflict trebuiau să țină seama în balanța raportului de forțe existente. Dimensiunile și capacitatea combativă a armatei au permis statului român să adopte, în pofida presiunilor exercitate asupra sa, politica de neutralitate, care în condițiile politico-strategice existente la acea dată, a constituit soluția optimă.

Hotărîtă să angajeze lupta pentru eliberarea teritoriilor proprii aflate sub ocupație austro-ungară, România a materializat pe parcursul celor doi ani de neutralitate un vast program de acțiune, care a vizat în exterior recunoașterea juridico-morală de către puterile Antantei a dezideratelor sale legitime, iar în

Refacerea armatei române — proces complex, dinamic și multilateral — a inclus și perfecționarea instruirii militarilor

Vitejii ostași, gata să înfrunte pe cotropitori

interior mobilizarea întregului potențial economic, uman și financiar în vederea consolidării și modernizării organismului său militar. Promovind o politică abilă ce urmărea să-i asigure posibilitatea de a lua decizia supremă în condiții cât mai favorabile pentru materializarea intereselor sale fundamentale, statul român a făcut uriașe eforturi în vederea achiziționării din străinătate a armamentului și tehnicii de luptă pentru înzestrarea unităților și marilor unități la parametrii apropiați celor existenți în armatele cu care aveau să se confrunte. Adoptându-se măsuri deosebite din punct de vedere financiar — 98 122 472 lei în exercițiul bugetar 1914/1915, 97 800 000 lei în 1915/1916, la care s-au adăugat, până la 1/14 august 1916, credite suplimentare în valoare de 838 841 215 lei⁴ — s-a pus în aplicare un amplu plan „de completare, transformare și reformare a armamentului, munițiilor și materialelor de război” și un altul „pentru completarea echipamentului”. În îndeplinirea prevederilor planurilor — avându-se în vedere limitarea surselor de aprovizionare externă și în special necesitatea tot mai stringentă de a se asigura o bază proprie de aprovizionare —, s-a trecut la reprofilarea industriei naționale pe o producție de război. Concomitent cu reorganizarea, modernizarea și extinderea stabilimentelor militare, toate uzinele au fost reprofilate și s-au înființat altele noi, special destinate fabricării de materiale de război. La intrarea țării în război, industria de apărare dispunea de 11 stabilimente industriale publice și 59 fabrici și ateliere private. Prin eforturile conjugate ale inginerilor, tehnicienilor, muncitorilor, ale specialiștilor militari și soldaților s-au fabricat în țară, în intervalul iulie 1914 — august 1916, mari cantități de muniție și echipament și au fost reparate și modernizate categorii de armament și mijloace de luptă.⁵ O importanță mare s-a acordat de asemenea pregătirii cadrelor, însușirii de către acestea a experienței militare, rezultate pe parcursul desfășurării conflagrației, sporirii numărului tinerilor ofițeri; în anii 1914—1916 au fost formați 1 167 sublocotenenți activi și 2 643 sublocotenenți de rezervă.⁶

În luna august 1916, cadrul de pace al armatei române cuprindea 10 divizii infanterie, 1 brigadă grăniceri, 2 divizii cavalerie, 12 brigăzi de artilerie (10 de cîmp și 2 de artilerie grea), 1 regiment căi ferate, 1 regiment pionieri, 5 companii sanitare, 5 companii subzistență și 5 escadroane tren; marina dispunea de Divizia de Dunăre (4 monitoare, 8 vedete, 4 canoniere, 33 nave servicii) și de Divizia de Mare (5 nave de luptă)⁷. Mobilizarea de război, ordonată în noaptea de 14/27 spre 15/28 august, a permis ca pe structurile deja existente în timp de pace să se organizeze 4 comandamente de armată, 6 comandamente de corp de armată, 20 divizii de infanterie, după 10 zile de la declanșarea operațiilor constituindu-se încă trei, 1 brigadă grăniceri, 5 brigăzi călărași, 2 brigăzi artilerie grea, subunități de geniu, fortificație, aviație și două mari unități de marină. În total, armata română era în măsură să angajeze în operații, încă din prima zi, 366 batalioane de infanterie (146 active, 120 cadre și 80 constituite la intrarea în război, 20 de miliții) cu 413 mitraliere de cîmp și 161 mitraliere de poziție, 104 escadroane de cavalerie cu 40 mitraliere, 377 baterii de artilerie dintre care 32 artilerie grea, 30 obuziere ușoare, 10 de munte, 7 de asediu, 7 artilerie călărească⁸. „Armata de operații” însuma efective ce se ridicau la 658 088 oameni (15 949 ofițeri și 642 139 trupă); 133 921 (3 401 ofițeri și 130 520 trupă) la „părți sedentare” și 41 592 (493 ofițeri și 41 099 trupă) în cadrul întreprinderilor industriale militare. În afara efectivelor mobilizate ce însumau 833 601 oameni (19 843

retului forțotea de lumină și de răcnetul de fier al uneltelor ucigașe, cutremurându-ți sufletul de o groază înfiorătoare.

Regimentul fusese atacat și contraatacat în nenumărate rânduri, iar în ziua de 30 iulie, pe cînd se afla între Divizia 10 și Corpul 7 al armatei rusești, ieșind din tranșee, a atacat cu iuțeală și a izbutit să înainteze și să cîștige teren chiar.

Cei dinți care se năpustiseră la acest feros contraatac fusese nume-ni companiei locotenentului Iftimie Novac... În cîteva minute compania este ruptă în două de o grindină de mitraliere și 50 de soldați cad în luptă. Novac e rănit o dată, dar nu se dă bătut, pină pe înserate luptă mereu, cînd alt glonț îl doboară la pămînt. De aici, e dus la spital în stare de nesimțire.

Atacurile și contraatacurile se repetau zi și noapte cu o furie tot mai sălbatică. În ziua de 6 august, îndrăjirea lor întrecu peste măsură proporțiile care le luase pină acum.

După-amiază, pe căldura cea mai mare, cînd nimeni nu se aștepta la o dispoziție de luptă, în mod excepțional, infanteria lor pornește la atac fără nici o pregătire de artilerie, fapt ce surprinde pe ai noștri, deocamdată. Izbirea este așa de violentă, încît primele noastre linii cad. Învălmășeala se produce, momentul e critic. Se pare că porțile Moldovei vor fi sfărîmate și vrăjmașul va pătrunde în țară. Posturile de comandă ale multor unități sînt părăsite, legătura se pierde, iar comandamentele superioare, de teama unor sigure capturări, trec Siretul.

În acel moment de pierzare a minților, în sectorul Războare, pe frontul unei brigăzi, se produce un contraatac violent din partea batalionului 1 al regimentului nostru, sub comanda căpitanului de rezervă I. Miclescu. Impetuos, batalionul cade în flancul unui regiment prusac. Mișcarea e hotărîtoare. Inamicul își pierde piuitul, o rupe de fugă înapoi. Ai noștri după ei, în care timp artileria grea de la Ionăsești și (Regimentul — n.r.) 23 artilerie lungeste tirul, sfîșind cumplit rîndurile înspăimîntate ale germanilor fugărij.

Goana ține pină în apropierea Șușitei unde germanii s-au ascuns din nou în șanțuri. Căpitanul Miclescu cade greu rănit, printre cei dinți; sublocotenentii Rascu și Pruncu pier în vîltoarea luptei. Toți ofițerii batalionului cad răniți, afară de sublocotenentul N. Pușcă și locotenentul D. Tigoianu, care conduce mai departe operația ațit de fericită a căpitanului Miclescu.

Unitățile noastre se reconstituiesc repede, frontul se încheagă din nou, astfel că cea din urmă și cea mai violentă ciocnire încercată de nemți

Această țară... fiind în calea răutăților... de multe ori se făcea războie pre acesta loc, cum încă semnele arată, carele le vedem multe pretindirile: movili mari și mici și șanțuri pre Nistru, pre Prut, prin codri...

GRIGORE URECHE (c. 1590—1647), cronicar român

Lupte crâncene în munți, la Oituz

pe frontul român moare, prăbușindu-se o dată cu faima puterii germane, în țărina pământului românesc de la Mărășești¹.

I.M. DIMITRESCU, Jertfă și biru-ință (în război cu Regimentul 50 infanterie), Focșani, f.a., p. 129—131

Oituz:
pregătirea de artilerie
a atacului
de pe virful Coșna,
1 august 1917

**„NU LIPSEȘTE NIMIC
DIN ORCHESTRA URIAȘĂ
A BĂTĂLIEI”**

„...La ceasurile 15 va începe pregătirea atacului pe coasta Cindei care ne stă în piept și ne oprește înaintarea. Prin tuful des, oamenii așază proiectilele lângă tunuri, uitându-se pe furiș, printre crengi, la creasta vrăjmașilor din față. Jos, în vale, pe rîpi pedestreimea așteaptă semnalul. Căldura amiezii se lasă greu peste oșile gata de luptă.

Deodată, lângă noi, o flacără roșie se repede în frunziș și o detunătură groaznică ne astupă urechile, cutremurînd pămîntul. Cu un urlet sălbatec, obuzul străpunge văzduhul, zburînd peste înălțimile dușmane. Întîiul tun a tras. Cu bubuituri asurzitoare celelalte trei intră și ele în horă. Loviturile, la intervale regulate, ne ciocnesc auzul, zguduind temelile dealurilor. Auzim cum se aruncă bombele noastre peste coama Cindei, spre văile ascunse.

Dar nici răspunsul nu întîrzie mult. Cu șuierături aprige, cele nemțești se înfig în pămînt, răscolind bulgării și pietrele. Cu zumzet parcă de albine, schije roiesc prin aer, lovind glia viitoare cu o ciocnire scurtă și us-

ofițeri și 813 758 trupă) se mai aflau în „cadrul disponibil” 420 870 oameni, totalul mobilizabil ridicîndu-se astfel la 1 254 471 oameni, ceea ce reprezenta 32 la sută din populația bărbătească a țării.⁹

Prin efective și valoarea combativă a acestora, armata română, la intrarea țării în primul război mondial, reprezenta o forță redevabilă. În condițiile desfășurării „bătăliilor de uzură” în care s-au angajat cele două tabere în campania anului 1916, cînd potențialele lor militare erau mobilizate la maximum, intervenția factorului militar românesc alături de forțele Antantei a determinat o adevărată criză în tabăra Puterilor Centrale, obligîndu-le la un efort ce se va concretiza în peste patruzeci de mari unități dirijate pe noul front deschis în Europa.

¹ Legea pentru organizarea armatei din 1 aprilie 1908 modificată prin legile din 18 aprilie 1910, 4 ianuarie 1912, 6 mai 1913 și 12 ianuarie 1915, București, 1919.

² Maior N. Alevara, Necesitatea unei noi legi de recrutare, București, 1912, p.5.

³ România în anii primului război mondial, Editura Militară, București, 1987, vol. 1, p.59.

⁴ România în războiul mondial, 1916—1919, vol. 1, București, 1934, anexa 1.

⁵ Vezi România în anii primului război mondial, vol. 1, p.117—118.

⁶ Idem, p.114.

⁷ Idem, p.114—115.

⁸ România în războiul mondial, 1916—1919, vol. 1, p.57—58.

⁹ Idem, anexa 20

14/27—15/28 august 1916

Un ordin al istoriei:

**„TRECEȚI BATALIOANE
ROMÂNE CARPAȚII”**

August, 1916. „A sosit ceasul — rostea Nicolae Iorga — în care cerem și noi lumii, cînstî... ceia ce alte neamuri, mai fericite, au de atîta vreme, unele fără să fi vărsat o picătură de sînge, pentru aceasta: Dreptul de a trăi pentru noi, dreptul de a nu da nimănui ca robii rodul ostelenilor noastre”¹.

Atunci, spre miez de noapte, cînd clopotele bisericilor de pe întregul cuprins al pămîntului românesc liber vesteau mobilizarea în cel mai important război pe care românii îl purtasera vreodată, armata română declanșă energic pe un front larg de peste 950 km între Vatra Dornei și Dunăre (Vîrciorova) ofensiva de dezrobire a pămîntului dintotdeauna românesc al Transilvaniei. „Ostașii — se arăta în înaltul ordin de zi al suveranului țării, regele Ferdinand I — V-am chemat ca să purtați steagurile voastre peste hotarele unde frații noștri vă așteaptă cu nerăbdare și cu inima plină de nădejde [...] O luptă aprigă vă așteaptă. Cu bărbăție să îi îndurăm însă greutățile și [...] izbînda va fi a noastră. Arătați-vă deci demni de gloria străbună. De-a lungul veacurilor un neam întreg vă va binecuvînta și vă va slăvi”². Semnificația efortului militar început, caracterul lui de eliberare și unificator, însemnătatea lui hotărîtoare pentru destinul neamului românesc au fost corect receptate în cercurile largi ale opiniei publice, întregul popor manifestîndu-și voința de a nu precupeți nici o jertfă pentru a împlini Marele Țel. Cei chemați la arme — în majoritate țărani, alături de muncitori, orășeni, intelectuali — au pornit cu sufletul plin de nădejde în grupuri masive la unități pentru a-și face suprema datorie.

Astăzi numele de român și de România, ca națiune și ca stat, sînt cunoscute în toate colțurile lumii civilizate și orice fiu al patriei îl poartă cu mîndrie

I. GHICA (1816—1897), om politic și scriitor român

Sub semnul acestei arzătoare aspirații, potrivit planului de campanie și ordinelor Marelui Cartier General român, începând cu ora 21,00 detașamentele de acoperire au trecut cu hotărâre și entuziasm prin 17 puncte, pe toată întinderea arcului carpatic, de la Făgetel, situat pe pământ transilvan, la sud de Dorna (jud. Suceava) și pînă la Vîrciorova.

Ațiunile forțelor române, executate simultan și impetuos, au surprins complet trupele austro-ungare dispuse pe frontieră, provocîndu-le mari pierderi și silindu-le să se retragă, adesea în dezordine. Într-o relatare oficială a Comandamentului general inamic se recunoștea că „planul de surprindere, executat în mod foarte iscusit, a fost firește încununat de un succes deosebit”³.

Astfel, în sectorul Armatei de Nord, comandată de generalul de divizie C. Presan, care avea misiunea să înainteze, într-o primă etapă, din Carpații Orientali spre Podișul Transilvaniei, în zona Miercurea Ciuc — Tirgu Secuiesc — Toplița — Borsec — Ditrău — Gheorgheni, trupele avansate ale diviziilor 14, 7 și 8 infanterie, după lupte înverșunate au reușit să pătrundă în văile Bistriței și Șușiței, pe la sud-vest de Oituz, ca și pe cursul superior al Putnei, alungînd peste tot pe vrăjmaș și eliberînd primele localități din regiune.

În sectorul Armatei 2 române, comandată de generalul de divizie Alexandru Averescu, dispusă între Vrancea (Putna) și izvoarele Argeșului, grupurile de acoperire au înaintat pe direcția nord-vest spre centrul dispozitivului defensiv al inamicului din zona Brașov-Făgăraș. Grupul de acoperire „Predeal”, sub comanda generalului de brigadă Grigore Simionescu, respingînd încă din cursul nopții batalioanele austro-ungare, a înaintat cu vigoare în valea râului Timiș. Companiile din prima linie ale Regimentului 30 infanterie „Muscel” au asaltat concomitent Măgura Branului, pe care au pus stăpînire la ora 14,00 a doua zi. Alte coloane mai mici au trecut prin pasurile Predeluș, Bratocea și Buzău.

La fel de decise au intrat în luptă și unitățile Armatei 1 române, comandată de generalul de divizie Ion Culcer. Concentrate între Argeș și Dunăre, cu majoritatea efectivelor destinate a acționa între Hațeg și pasul Merișor, trupele de acoperire din subordinea sa au trecut la îndeplinirea obiectivelor fixate: în cursul primei nopți, grupul „Cerna”, din Divizia 1 infanterie aflată sub comanda generalului de brigadă Ion Dragalina, a depășit frontiera nedreaptă pe la Vîrciorova, în timp ce în Valea Jiului ostașii români s-au îndreptat în direcția Petroșani, centrul însemnatului bazin carbonifer. La defileul Oltului de la Turnu Roșu, Regimentul 1 grăniceri din Grupul de acoperire „Ciineni-Lotru” a atacat cu elan, obligînd inamicul să se retragă spre Boița-Porcești și să lase în urmă importante cantități de materiale de război.

La numai 24 de ore de la declanșarea ofensivei eliberatoare trupele române realizau pîrinderi de 8-15 km în dispozitivul defensiv advers, punînd stăpînire pe toate defileele și atingînd aliniamentul: Muntele Făgetel, cota 1148 — Tulgheș (vest Prisăcani) — Valea Bistriței — 3 km nord-vest de Palanca — vest Valea Sulței — 1 km sud-vest de Oituz — est de Întorsura Buzăului — Vama Buzăului — Satu Lung, 4 km est de Brașov — Bran — sud de satul Porcești pe valea Oltului — Măgura pe Valea Jiului — „Meterezele lui Tudor” (nord Vîrciorova).

În acțiunile desfășurate pentru eliberarea Transilvaniei armata română a fost sprijinită de populația românească locală, ca și de elemente muncitorești din rîndurile naționalităților conlocuitoare. Pretutindeni au avut loc manifestări

„Ne-așteaptă izbînda/ Ne-așteaptă și frații/ Cu inima la trecători”

cată. S-au deșteptat pe Cîndea și miralierele: urechea prinde printre buburii și tunetul spargerilor, zgomotul lor de tablă scuturată de vînt. Mai rar, sinistru și înfundat, dușmanul ține tactul. Ca niște muște supărate, gloanțele lui ascuțite zboară printre tufe. Pe virful Coșnei, cu izbitori de cutremur, balaurul (tunul — n.n.) de 305 ridică în văzduh un adevărat vulcan de fum și de țîrîna. La cîțiva pași, tunul nostru ne sparge urechile de șase ori pe minut. Sintem în iad, în iadul zgomotului, străbătut de flăcările roșii ale tragerii și înfășurat în praf fumuriu de explozii. Ca să nu lipsească nimic din *orchestra uriașă a bătăliei*, din vale se ridică sunetul ascuțit și monoton al goarnelor care împing la asalt, pe cînd pe creastă se joacă focul de artificiu al rachetelor. În albastrul bolții cerești, prin vata albicioasă de șrapnele două aeroplane vrăjmașe încrucișează ca ulii, peste dealuri. Acum, la pîrîitul puștilor și la trăsnetul artileriei din vale granatele de mină își adaugă bufniturile surde și grele...

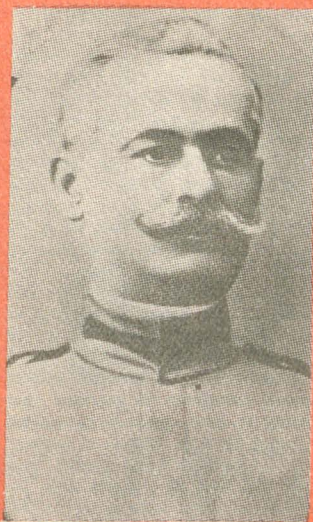
Mă uit însă la oamenii ce ne înconjoară. Cu mișcări mecanice, de automat, tunarii încarcă, ochesc, trag, încarcă din nou. Locotenentul, liniștit, privește, măsoară, socotește, poruncește. Sublocotenentul, mic și tînăr, aleargă prin baterie tipînd ordinele, încercînd să fie auzit prin tunetul asurzitor și neîntreput. Un singur gînd îi ține pe toți: „nici o clipă să nu înceteze mișcarea...”

GHEORGHE I. BRĂȚIANU, *File rupte din cartea războiului*, București, f.a., p. 95—98

PRIMUL OFITER ROMÂN CĂZUT ÎN RĂZBOIUL PENTRU REÎNTREGIREA ROMÂNIEI

Vara anului 1916. După veacuri de așteptare, ceasul unirii tuturor românilor a sunat. Pe văile și crestele Carpaților, armata noastră începea lupta pentru eliberarea teritoriilor românești aflate sub dominația austro-ungară și întregirea operei înaintașilor, încheind, pentru vecie, ceea ce Mihai Viteazul a înfăptuit numai pentru puțin timp: unirea românilor în cadrul frontierelor aceleiași stat.

În noaptea de 14/15 august a începerii operațiunilor pentru eliberare și reîntregire națională s-au jertfit pe altarul sfinț al patriei mai mulți militari români. Printre aceștia, și primul ofițer căzut la datorie în timp ce își comanda și îmbăbăta trupa, locotenent-colonelul POENARU-BORDEA GHEORGHE, comandantul Regimentului

Locotenent-colonelul Poenaru-Bordea Gheorghe

lui 30 dorobanți „Muscel”. În trecătoarea Branului, la locul cunoscut sub numele de Vama Gruvala, viteazul ofițer a dat patriei jertfa supremă.

Locotenent-colonelul Poenaru-Bordea Gheorghe s-a născut la 12 noiembrie 1871 în București. Aici și-a făcut studiile primare și liceale, după care la 10 iulie 1892 a intrat în Școala Militară de ofițeri de infanterie și cavalerie din București, pe care a absolvit-o, după doi ani, cu gradul de sublocotenent. A parcurs toate treptele ierarhiei militare până la gradul de locotenent-colonel, obținut la 1 august 1916, cu puțin timp înaintea eroicei sale morți.

A fost avansat „post-mortem” la gradul de colonel. Țara nu a uitat sacrificiul ofițerului și, în amintirea sa, o stradă din București, orașul său natal, îi poartă numele. De asemenea, o stradă din Cîmpulung, garnizoana de atunci a Regimentului 30 dorobanți „Muscel”, a primit numele eroului.

După încheierea războiului de eliberare și reîntregire națională, un monument a fost ridicat chiar în marginea șoselei unde a căzut viteazul ofițer, amintind astăzi trecătorilor acest eroic episod. La zece ani, apoi, între Cîmpulung și trecătoarea Bran, la locul cunoscut sub numele de Valea Mare-Mateiaș a fost ridicat un ansamblu monumental, care eternizează faptele de arme și jertfa supremă dată de ostașii noștri în această zonă. În incinta mausoleului, pe o placă comemorativă, se află scris și numele eroului locotenent-colonel Poenaru-Bordea Gheorghe.

■ Locotenent-colonel (r)
IOAN MIHĂILEANU

înălțătoare de înfrățire între ostași și populația eliberată. „În câteva ore sîntem în Satul Lung al Săcelelor — nota maiorul I.M. Dimitrescu din Regimentul 50 infanterie. Populația românească întîmpină cu drag rîndurile oștirii noastre liberatoare, binecuvîntîndu-le. Ne oprim. Muzica militară de o parte, scripcarii satului de alta, cîntă hore bătrînești în care se prind ofițerii și soldații, locuitorii, femeile și fetele satului. E o horă de înfrățire de mult așteptată de unii și de alții. Împlinirea unui vis!”⁴.

Și înaintarea continuă în zilele următoare, cu precauție, dar cu neobosită hotărîre, înfrîngînd orice rezistență opusă de un inamic aflat în plin recul spre poziții dinainte fortificate în interiorul arcului carpatic, opunîndu-se cu îndrăgire în așteptarea întăririlor trimise de urgență de înaltul comandament al Puterilor Centrale alarmat de consecințele ofensivei române. „Sub potopul gloanțelor, căci inamicul se apără dîr — relatează unul din participanți — unitățile se susțineau una pe alta înaintînd mereu [...] Eram hotărîți să-l atacăm [pe inamic — n.n.] la baionetă și dîndu-l peste cap să ne croidm drum înainte”⁵.

Angajînd lupta pe înălțimile de la nord-est de Orșova, după patru zile de confruntări încrîncenate, trupele Diviziei 1 infanterie au pus stăpînire pe muntele Alion, situat la 2 km est de acea localitate de pe Dunăre, forțele austro-ungare retrăgîndu-se pe malul de vest al Cernei. La 23 august/ 5 septembrie Orșova era eliberată și inamicul alungat de pe toate înălțimile din împrejur.

Între timp, trupele române, care înaintaseră pe trei coloane în Valea Jiului, au eliberat la 16/ 29 august orașul Petroșani, curățînd, apoi, în câteva zile, întreaga zonă, sînd inamicul să se repleze pe crestele munților Hațegului. Corespondentul de război german Karl Rosner avea să scrie: „Trupele... [române — n.n.] s-au răzbit peste munți, ajungînd cu flancul stîng pînă în regiunea orașelului Pui. Patrurile românești cutreierau chiar și părțile nord-vestice pînă în apropierea Hațegului [...] Presiunea executată de români părea că nu mai vrea să înceteze”⁶.

Grupul „Olt” (fost „Cineni-Lotru”), păstrînd un ritm alert de aproape 10 km/zi, reușise și el să iasă din regiunea muntoasă, coborîndu-se pînă la Șelimbăr și ajungînd încă din seara zilei de 18/ 31 august la numai 10 km sud-est și sud-vest de Sibiu, părăsit de trupe și de cea mai mare parte a autorităților habsburgice.

Dețășamentele avansate ale Armatei de Nord debușau din trecătorile Carpaților Orientali, intrînd biruitoare în Tîrgu Secuiesc la 19 august/ 1 septembrie, și continuau să înainteze cu succes spre inima Transilvaniei.

În câteva zile, trupele române stăpîneau deja toate trecătorile Carpaților, făcîndu-l pe înflăcăratul luptător transilvănean, poetul Octavian Goga să exclame: „Nu mai sînt Carpații!... Oștirea românească i-a trecut în țara românească”⁷. Comandamentul suprem român începea, deja, pregătirea concentrării forțelor principale dincolo de linia munților, pentru a le îndrepta spre Valea Mureșului și a crea acolo o bază sigură de dezvoltare a ofensivei generale eliberatoare.

Un moment deosebit în timpul înaintării armatei române în Transilvania l-a constituit eliberarea Brașovului, străvechi centru economic și de cultură românească. După aproape 40 de ore de la intrarea în acțiune, marți 16/ 29 august, Regimentul 6 infanterie „Mihai Viteazul”, comandat de colonelul Mihail Darvari, din Grupul de acoperire „Predeal”, se afla la porțile orașului. Întîmpinați de autorități la ora 15.00, la rîspîntia drumurilor spre Hărman și Dărzești, ostașii români au intrat apoi în oraș sub aclamațiile unei populații în sărbătoare. „Gazeta Transilvaniei”, înființată cu aproape un secol în urmă de marele cărturar patriot român George Barițiu, putea astfel să apară sub însemnele tricolorului și să se adreseze ostașilor români eliberatori cu cuvintele: „Bine ați venit! strigăm noi cei de-un sînge și de-o lege [...] Stăm, azi încă uluiți, nu găsim cuvinte să dăm glas bucuriei înăbușite de suferințele seculare, ne ștergem din nou și tot din nou ochii plîși și împăienjeniți, întrebîndu-ne: Se poate?... Da. Se poate!! S-a putut!! Deșteaptă-te române! Frații liberatori au sosit, căci ceasul a bătut”⁸.

■ DUMITRU PREDĂ

¹ Nicolae Iorga, Voința obștii românești, București, 1983, p. 65.

² „Monitorul oficial” nr. 108 din 15/ 28 august 1916, p. 5 417-5 418.

³ Apud România în timpul războiului mondial 1916—1918, seria I, fascicula 2, iunie 1919, p. 3.

⁴ I.M. Dimitrescu, Jertfa și biruință (în război cu Regimentul 50 infanterie) în Pe aici nu se trece! Mărturie. Amintiri (edific de Constantin Căzănișteanu și Dorina Rusu), București 1982, p. 72-73.

⁵ Camille Lohan, Din timpul vîiforniței. Urme neșterse din sufletul unui fost ostaș 1916—1918, în Ibidem, p. 60-61.

⁶ Karl Rosner, De la Sibiu pînă la Siret, București, 1917, p. 10.

⁷ „Universul”, nr. 229 din 19 august/ 1 septembrie 1916.

⁸ „Gazeta Transilvaniei”, nr. 175 din 25 august/ 6 septembrie 1916.

PLANUL

campaniei militare românești

Creșterea capacității de apărare a țării, alături de rezolvarea unor probleme de înzestrare a armatei, de perfecționare a pregătirii cadrelor și a instruirii trupeilor ș.a., era urmărită și prin conceperea de către Marele Stat Major al armatei române a diferitelor studii operative și ipoteze de război menite să acopere orice situație conflictuală în care ar fi fost posibilă implicarea României în lupta pentru apărarea independenței și integrității sale teritoriale.

Situarea geografică a României în zona de intersecție a intereselor expansioniste ale imperiilor austro-ungar și țarist — Bulgaria nutriend ambiții de supremație în Balcani și nemulțumită de rezultatele păcii cu care se încheiasă cel de-al doilea război balcanic, era privită ca aliată fie a unei puteri, fie a celeilalte — a condus cercurile politice și militare românești să ia în calcul trei direcții strategice de acțiune — nord-vest, sud și est —, presupunându-se eventuale conflicte armate cu Austro-Ungaria, Bulgaria și respectiv Rusia țaristă. Contracararea tendințelor anexioniste ale Imperiului țarist în sud-estul Europei s-a materializat în așa-numita Ipoteza „C”, unde erau prevăzute condițiile de purtare a unui război pe două fronturi — est și sud — împotriva Rusiei aliată cu Bulgaria. Totodată, înăsprirea politicii de deznaționalizare a românilor din Transilvania și atitudinea ostilă a Austro-Ungariei față de România în timpul celui de-al doilea război balcanic, continuată și după pacea de la București din 1913, a determinat guvernul român să ia tot mai serios în calcul posibilitatea unui război declanșat de dubla monarhie.

Drept urmare, în toamna anului 1913, au fost reluate și reactualizate studiile strategice ale Marelui Stat Major român, inițiate încă din anul 1888, în care erau prevăzute modalitățile de acțiune ale armatei române în cazul unui atac din partea Austro-Ungariei. Astfel au luat naștere ipotezele „B” și „B1”, potrivit cărora România ar fi fost angajată împotriva forțelor militare ale Puterilor Centrale. În cazul Ipotezei „B1” se avea în vedere susținerea unui război pe două fronturi: unul, la nord-vest, de-a lungul frontierei spre Bucovina și în continuare de-a lungul Carpaților, între Vatra Dornei și Vîrciorova, împotriva Austro-Ungariei, în scopul eliberării provinciilor istorice românești anexate la acest imperiu, și celălalt la sud, urmînd cursul Dunării, de la Gruița pînă la Căscioare (la vest de Oltenița), apoi hotarul sudic din Dobrogea pînă la Marea Neagră și în continuare frontiera maritimă, avîndu-se drept obiectiv stăvilirea oricărei acțiuni ofensive declanșată de inamic din această parte. Pentru cazul în care Bulgaria nu ne-ar fi fost ostilă, Marele Stat Major român a definitivat Ipoteza „B1”², conform căreia întregul efort militar al României era concentrat numai pe un singur front, cel de nord-vest, acolo unde trebuia să se acționeze pentru eliberarea Transilvaniei și Bucovinei de sub dominația străină.

Orientarea tot mai fermă a României către Antanta care recunoștea drepturile legitime ale românilor asupra provinciilor istorice românești de sub dominația dublei monarhii avea să aducă în prim plan probabilitatea ieșirii țării din neutralitate și intrării în război împotriva Austro-Ungariei. În aceste condiții, Ipoteza „B”, adaptată realităților politico-diplomatice și desfășurărilor militare din anul 1916, a devenit Planul de campanie român, cu titlul său complet „Proiectul de operațiune în vederea unui război contra Puterilor Centrale și a Bulgariei. România aliată cu Quadrupla Înțelegeră”, cunoscut și sub numele de Ipoteza „Z”³, incluzînd misiunile armatelor române (1, 2, 3 și „de Nord”), gruparea forțelor pe cele două fronturi (de nord-vest și de sud), acoperirea și executarea concentrării, operațiile, pe etape, pentru eliberarea Transilvaniei, operațiile pe frontul de sud ș.a.

În capitolul I al planului de campanie era înscris țelul fundamental în virtutea căruia, de altfel, România a intrat în prima conflagrație mondială, respectiv eliberarea „teritoriilor locuite de români, ce se găsesc astăzi înglobate în monarhia austro-ungară”, și „realizarea idealului nostru național, adică întregirea neamului”⁴. Drept urmare, s-a prevăzut ca majoritatea forțelor române (armata de Nord, Armata 2 și Armata 1, cuprinzînd 3/4 din totalul efectivelor) să fie repartizate pe frontul de nord-vest — principal —, lung de peste 950 km, cu misiunea de a opera ofensiv împotriva Austro-Ungariei și pentru eliberarea

24 AUGUST 1916.
LA OSTROVUL CUSUI

La intrarea sa în primul război mondial, marina română dispunea de o puternică flotilă de Dunăre. Celor patru monitoare românești de cîte 650 de tone și celor opt vedete torpiloare moderne le erau opuse de flota austro-ungară nouă monitoare, opt vedete și numeroase alte nave.

Pentru a interzice accesul inamicului pe cursul inferior al Dunării, flotila română a fost continuu prezentă în focul luptei și a susținut trupele proprii atît prin tirul eficient al artileriei de bord, cît și prin incursiuni în spatele frontului, primele acțiuni înverșunate și primele pierderi înregistrîndu-se în acțiunea de la ostrovul Cusui.

La începutul lui august 1916, în zona Turtucaia-Oltenița erau concentrate cele patru monitoare și cele opt vedete ale Diviziei de Dunăre. Navele se aflau aici încă din 1915, cu misiunea de a acoperi flancul drept al frontului dobrogean în cazul unei eventuale mobilizări. Monitoarele „Lahovary” și „Kogălniceanu” formau o diviziune, iar „Brătianu” și „Cătărgiu” o altă diviziune. Fiecare monitor și cîte două vedete de siguranță formau împreună o singură unitate operativă ce purta numele monitorului. Fiecare vedetă⁵ avea un deplasament de 45 tone și era armată cu un tun de 47 mm neprotejat, o mitralieră de 6,5 mm și două torpile autopropulsate.

În ziua de 14 august 1916, la ora 15, prin ordinul transmis flotei, erau avansați în grad diverși ofițeri, între care comandantul escadreii Nicolae Negrescu la gradul de contra-amiral și comandantul vedetei 6, Constantin Dumitrescu, la gradul de căpitan. Modest, conștiincios, ferm și energic în acțiune, alintat de prieteni cu diminutivul Păchiță, fostul locotenent Constantin Dumitrescu era cunoscut de toată escadra ca ofițerul cel mai bine antrenat (împreună cu întregul echipaj) la lansarea torpilelor.

În toul luptelor de susținere a căpului de pod Turtucaia, vedeta „Nicolae Grigore Ioan” a primit diverse misiuni privind transportul, legătura și

* 1. „Maior Ene”, comandată de locotenentul Pogonat G. 2. „Căpitan Nicolae Lascăr Bogdan”, comandată de locotenentul Andonie Calistrat. 3. „Căpitan Nicolae Romano”, comandată de locotenentul Alexandrescu Ioan. 4. „Maior Giurescu”, comandată de locotenentul Niclescu G. 5. „Maior Șontu”, comandată de locotenentul Dumitrescu G. 6. „Maior Nicolae Grigore Ioan”, comandată de locotenentul Dumitrescu C. 7. „Locotenent Călinescu”, comandată de locotenentul Schifflers Aurel. 8. „Căpitan Valter Mărăcineanu”, comandată de locotenentul Constantinescu G.

Comandantul vedetei, căpitanul Constantin Dumitrescu

Echipajul vedetei nr. 6 care va primi ordinul „Mihai Viteazul” la două decenii după luptele de la Ostrovul Cusui

chiar tirul asupra pozițiilor inamice. Terminându-se combustibilul, vedeta a fost trimisă la Oltenița pentru a se alimenta, încă în zori. Către prinz, cu plinul făcut și având la bord corespondența și ultimele știri de pe frontul din Transilvania, vedeta 6 a luat drumul spre canalul Cusui, să execute ordinul dat de comandantul diviziei a II-a de monitoare: «Intrați pe canalul Cusui și susțineți retragerea trupelor noastre pe sub mal spre Silistra».

Povestește un martor ocular: «Nu ajunsese în gura canalului, când a sosit vedeta nr. 3, comandată de locotenentul Alexandrescu Ioan, și a primit același ordin și a plecat cu toată viteza după vedeta nr. 6».

Pe creasta dealului, în locul unde bănuim că ar fi instalate mitralierele inamice, s-a văzut o grupă care încerca să ia poziție cât mai aproape de Dunăre. Acum știam de unde trag mitralierele. Am măsurat repede distanța și am trimis-o centralei și obuzierului de comandă: Virgil (lt. Dragalina) a trecut la luptă obuzierului, a mai verificat o dată distanța și a început să tragă.

Prima lovitură a căzut drept pe creastă, ceva mai la stînga copacilor,

Transilvaniei, iar Armata 3 (cuprinzînd 1/4 din totalul efectivelor) să fie dislocată pe frontul de sud — secundar —, de-a lungul a circa 650 km, în scopul opririi eventualelor operații ofensive ale inamicului și asigurării libertății de acțiune a trupelor române de pe frontul din Carpați.

Pentru îndeplinirea misiunilor stabilite, în Ipoteza „Z” s-a luat în calcul un efectiv de 562 847 de combatanți, din care 420 324 pe frontul de nord-vest — 107 948 militari la Armata de Nord, 126 808 militari la Armata 2, 134 403 militari la Armata 1 și 51 165 militari la Corpul 5 armată și artileria grea aflate la dispoziția Marelui Cartier General —, iar 142 523 pe frontul de sud, reușiți în Armata 3.

Deși planul de campanie a fost conceput pentru cazul participării României în cadrul unui război de coaliție, forurile conducătoare politico-militare naționale au păstrat individualitatea armatei române și libertatea de opțiune în stabilirea direcției strategice de ofensivă. Astfel, în pofida intervențiilor generalului M.V. Alexeev, șeful Marelui Cartier General rus, și a generalului J. Joffre, șeful Marelui Cartier General francez, care au sugerat României în prima jumătate a anului 1916 să-și îndrepte lovitura principală împotriva Bulgariei⁵, guvernul de la București a rămas neclintit în hotărîrea sa — ofensivă cu majoritatea forțelor împotriva Austro-Ungariei și pentru eliberarea Transilvaniei, defensivă pe frontul de sud —, care corespundea întru totul intereselor naționale românești. Una din condițiile de bază pentru asigurarea succesului operațiilor în Transilvania era considerată a fi forțarea și trecerea cît mai rapidă a Carpaților, în scopul realizării surprinderii și împiedicării inamicului „de a-și concentra forțele pentru a rezista în punctele mai favorabile, în fața trecătorilor”⁶. Soluția avansată pentru rezolvarea acestei probleme extrem de dificile, respectiv încredințarea de misiuni ofensive forțelor din compunerea grupurilor de acoperire — ceea ce nu era prevăzut în regulamentele militare ale timpului — denotă suplețea și originalitatea în concepție a comandamentului suprem român, capacitatea înaltă de inovație a acestuia în condițiile specifice ale cîmpului de luptă.

După forțarea Carpaților, prin cele 17 trecători ale acestora, de către forțele de acoperire care primeau misiuni ofensive, înaintarea armatelor române — de Nord, 2 și 1 — pentru eliberarea Transilvaniei, urma să se realizeze în trei etape. Aliniamentul ce trebuia atins în prima etapă — străbătîndu-se prin lupte timp de 8 zile distanțe cuprinse între 60 și 200 km — era Mureșul; se scurta astfel frontul cu aproape 500 km. Misiunea imediată a armatelor stabilită de comandamentul suprem român s-a dovedit a fi realistă și sub aspectul posibilității deplasării prin luptă a trupelor în graficele de timp prognozate, deoarece ritmul mediu de ofensivă stabilit, cuprins între 7 și 25 km pe zi, corespundea normelor tactice ale timpului. Și pentru cea de a doua și a treia etapă, cînd forțele române trebuiau să atingă aliniamentul Dej—Cluj și ulterior să ajungă în regiunea localităților Debrețin, Oradea, Békéscsaba, calculele din planul de campanie se vedeau a fi realiste, ritmurile medii de ofensivă fiind cuprinse între 13 și 24 km zilnic.

Marele Stat Major român, luînd în calcul — conform Convenției militare încheiate cu Aliații — ofensivele ce urmau să fie declanșate de aceștia pe fronturile din Galiția și de la Salonic o dată cu intrarea României în război, nu a prevăzut posibilitatea aducerii rapide de către Puterile Centrale a noi și masive forțe în Transilvania.

Pe frontul de sud, unde era dispusă Armata 3 română, s-au preconizat, într-o primă etapă, acțiuni cu caracter defensiv pentru apărarea teritoriului țării⁷. Potrivit prevederilor Convenției militare încheiate de România cu puterile Antantei, forțelor din Dobrogea urma să li se alăture un corp de armată rus. După intrarea trupelor ruse în dispozitivul de luptă — 2 divizii de infanterie și 1 de cavalerie —, urma cea de a doua etapă a operațiilor de pe frontul de sud. Practic numai pe traiectul estic al acestuia, adică în sudul Dobrogei s-au desfășurat acțiuni ofensive pînă la aliniamentul Rusciuk-Șumla-Varna — aliniament ce asigura o mai mare stabilitate apărării. Se aprecia că succesul acestor operații — ce trebuiau să înceapă după a zecea zi de la mobilizare — „va da completă libertate de acțiune armatelor române ce vor opera în Transilvania și Ungaria”⁸.

Și pentru teatrul de sud, comandamentul suprem român avea, în general, aprecieri juste, însă dispunerea celor trei divizii române 17, 9 și 19, între Dunăre și Marea Neagră, la Turtucaia, Silistra și Bazargic — deci dispersate în trei puncte cu mari distanțe între ele — anula posibilitatea de cooperare, în timp ce inamicul putea să le atace pe rînd, așa cum s-a și întîmplat, realizînd superioritatea de forțe acolo unde voia să dea lovitura decisivă.

Planul de campanie sau Ipoteza „Z”, cu care România a intrat în război la 14/27 august 1916, emanație proprie a comandamentului național, a fost corect și realist conceput; el corespundea condițiilor concrete în care urma să acționeze armata română, fiind în consens cu situația strategică generală de la fronturile europene, precum și cu prevederile Tratatului de alianță și Conven-

ției militare semnate de România cu Antanta la 4/17 august 1916. De asemenea, planul de campanie reflectă, cit se poate de clar, prin soluțiile avansate pentru rezolvarea problemelor militare, țelul pentru care România intrase în război — eliberarea Transilvaniei, Banatului și Bucovinei de sub dominația dualismului austro-ungar și reunirea acestor străvechi provincii românești cu țara liberă.

■ Maior COSTICĂ PRODAN

¹ Arh. M. Ap. N., fond Marele Stat Major, dosar nr. 302, f. 1.

² Ibidem, dosar nr. 337, f. 1.

³ România în războiul mondial 1916—1919. Documente-Anexe, vol. I. București, 1934, p. 111—121.

⁴ Ibidem p. 111.

⁵ Colonel Victor Atanasiu, Unele considerații asupra angajării României în primul război mondial, Ipoteza 2, în „Studii. Revistă de istorie”, nr. 6/1971, p. 1213.

⁶ România în războiul mondial, 1916—1919. Documente-Anexe, vol. I, p. 113.

⁷ Ibidem, p. 120.

⁸ Ibidem, p. 121.

CAMPANIA ANULUI 1917 pe frontul român

Colonel dr. VASILE ALEXANDRESCU

După oprirea, în cooperare cu forțele militare ruse, a trupelor invadatoare inamice la Porțile Moldovei, pe linia Carpaților Orientali, a Siretului inferior și a Dunării maritime, România s-a angajat într-o uriașă operă de reconstrucție și întărire a capacității sale combative. Suprema încordare a forțelor naționale interne, convingerea de nezdruccinat în succesul final al luptei drepte pe care o purta întregul popor român, tenacitatea și eroismul de masă al tuturor fiilor patriei, s-au dovedit factori decisivi în depășirea marilor dificultăți ale refacerii structurilor economice și militare ale țării.

La sfârșitul perioadei de refacere, forța combativă a țării fusese restructurată în două armate (Armata 1 și Armata 2), care totalizau: 15 divizii de infanterie, 2 divizii și 4 brigăzi independente de cavalerie, 1 brigadă de grăniceri, 36 regimente de artilerie dintre care 4 de artilerie grea, 12 escadrile de aviație și alte unități și formațiuni. Efectivele pentru campania anului 1917 s-au ridicat la 700 000 oameni, din care 460 000 formau armata operativă¹.

Strădania întregului popor de refacere a armatei naționale a fost încununată de un succes deplin. Poetul Octavian Goga, aflat în acele zile la Iași, scria în iulie 1917: „O oaste nouă, mai virtuoasă ca cea dintâi, în-

cercată de război și cu brațul greu de răzbunare, o oaste care e mindria țării, așteaptă cu sete ordinul de înaintare. Niciodată n-a fost în sufletul românesc mai multă încredere și mai multă îndrăgire”². Un observator străin, colonelul francez Bujac, avea să noteze, la rîndul său: „Armata română a devenit, în mina comandanților ei, un instrument eficient și gata să înlătuie lucruri mari”³.

Planul de operații întocmit de Comandamentul român, definitivat la sfârșitul lunii mai 1917, preconiza declanșarea ofensivei generale în scopul imobilizării complete a tuturor forțelor inamice de pe frontul român și nimicirii principalelor grupări inamice care operau în sectorul Focșani-Nămoloasa (Armata 9 germană). La rîndul său, comandamentul Puterilor Centrale, care deplasase centrul de greutate al operațiilor lor militare pe frontul de est, vizînd obținerea victoriei aici, prin scoaterea din război a României și încheierea păcii cu Rusia, a pregătit executarea unei ample ofensive în sudul Moldovei, concomitent cu o altă operație ofensivă în Galiția și Bucovina, aducînd în acest scop noi întăriri de pe celelalte fronturi.

La începutul lunii iulie 1917, pe frontul român, pe un spațiu relativ restrîns, se aflau față în față, într-o concentrare de forțe și mijloace cum

a doua a fost pe țință și în sprijinul obuzierului au intrat turelele nr.2 și 3, incît creasta dealului parcă luase foc. În pupa noastră «Kopălniceanu» descoperise o unitate inamică ce încerca să-și facă adăposturi chiar pe creastă și a bombardat-o violent, de n-a mai rămas nimic din ea.

Dar cu tot focul monitoarelor, noi cuiburi de mitraliere, împrăștiate pe toată colina ce domina Dunărea, continuau să tragă nestingherite în puhoiul de oameni ce căutau să rupă un drum spre Silistra... Priveam cu groază la masacrul de sub dealul Cusuului, cînd vocea observatorului din gabie ne-a făcut atenți la cele ce se întimplă pe apă. Aplecat asupra portavociei ce leagă gabia de comandă și redută, Dorin (lt. Iacom) striga cît putea: «Alo, comanda, vedeta nr. 6 a întors brusc la stînga și vine spre noi. Vedeta nr.3 s-a angajat în canal cu toată viteza și trage cu tunul și mitraliera!»

După valurile făcute de etrava în formă de pînten cînd despică apa, se cunoștea că vedeta nr. 6 vine la vale cu toată forța mașinilor. Pe punte însă nu se vedea nici un om din echipaj, dar cînd s-a apropiat bine de monitor, după masca tunului a apărut sublocotenentul Hurmuzescu Mihai, și cînd vedeta s-a apropiat, să poată vorbi prin megafon, ne-a comunicat tragica veste despre moartea comandantului, secundului și marinariilor aflați pe punte la tun, mitralieră și semnale.

În jurul tunului de 47 mm erau căzuți grămadă tunarii; lîngă ei, Păchiță, Dumitrescu cu fața în sus, cu minile încheștate pe binoclu, iar șapca nouă cu galoane de căpitan, pe care le-a purtat atît de puțin, îi acoperea fața⁴.

Ce se petrecuse? Trupele noastre de uscat se retrăgeau pe sub malul fluviului, spre Silistra. De pe creste, însă, mitralierele inamice împrăștiu moarte. Vedeta nr. 6, conform ordinului, trebuia să susțină cu armele de foc de la bord retragerea infanteriei proprii și, angajată în plină viteză contra cuiburilor de mitralieră inamice, a fost potopită de focul a cel puțin zece mitraliere, identificate de infanteriștii aflați la fața locului. Din nefericire, un snop de gloanțe a pătruns prin ambrazurile timoneriei blindate, rîndindu-l pe maestrul timoner cîs. lt.-a Niță Dumitru. Pentru cîteva clipe, vedeta lansată aproape cu 18 noduri a rămas fără guvernare. Maistrul mecanic Loghin a încercat, și etrava a atins malul nisipos. Comandantul ce conducea tirul tunului din prova a scos capul de după scutul piesei de artilerie pentru a corecta tirul. Vedeta, imobilizată pentru moment și devenită țință fixă, era măturată de focul încrucișat al cuiburilor de mitraliere rămase nelovite.

Cei doi semnalizatori, la ordinul lui Păchiță Dumitrescu, au ridicat semnalul ce va fi repetat de vedeta 3: „Artileria inamică trage asupra noastră. Protejați-ne!” Apoi au căzut secerai și comandantul, și semnalizatorii, și artileriștii de la tun și mitralieră, unde sublocotenentul Ghiculescu înlocuise ochitorul căzut cu câteva clipe înainte. Maistrul Loghin a pus mâinile pe drum înapoi și, cu câteva smucituri, vedeta s-a desprins. Intervenția artileriei de la vedeta 3 și monitorare a dus la distrugerea cuiburilor de foc inamice de pe malul canalului Cusui. Acțiunea echipajelor a fost energetică și eficientă: la ora 14,30 deci la 20 de minute după angajarea misiunii de către vedeta 6, inamicul fusese anihilat.

■ CRISTIAN CRĂCIUNOIU

Vlădescu Constantin (C-amiral). Sub cursa monitorului. Însemnări din războiul pentru întregirea neamului (manuscrise), vol. I.

Negrescu Nicolae (C-amiral). Rolul marinei în războiul pentru întregirea neamului, București, 1920.

Negrescu Nicolae (C-amiral). Comment on fit la guerre sur le Danube, București, 1938.

Bardescu Nicolae, comandor. Amintiri după jurnalul de bord, în revista „Marea Noastră”, nr. 7-8, iulie-august 1936, p. 123

Eroismul aviatorilor români în anii primului război mondial oglindit în jurnale de front și carnete de zbor inedite

În anii primului război mondial, în încleștările crâncene cu dușmanii, aviatorii români au săvârșit fapte exemplare de bărbăție și vitejie. Eroicul efectiv al aeronauticii — personalul navigant, tehnic, de artilerie antiaeriană și din aerostație — alături de militarii celorlalte arme, însuflit de simțul datoriei și patriotismului, de dorința fierbinte de a-și vedea patria reîntregită, nu și-a preceput nici energia și nici singele în bătăliile aeriene, reușind să obțină strălucite victorii împotriva unui inamic puternic și bine dotat cu avioane și tehnică militară.

În perioada 15—23 august 1916, de pildă, aviatorii români au executat misiuni de recunoaștere în sudul Dunării, observând trupele inamice care se îndreptau spre frontiera țării.

nu mai cunoscuse pînă atunci războiul mondial, 9 armate care totalizau: 80 de divizii de infanterie, 19 divizii de cavalerie, cu 974 batalioane și 550 escadroane, 923 baterii de artilerie, avind ca efective circa 800 000 militari, alți aproape un milion fiind în rezerva lor imediată.

Declanșate în cursul lunii iulie 1917, marile bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, s-au înscris în istoria războiului de reîntregire ca momente hotărîtoare pentru destinele națiunii române, înfrîurind totodată substanțial cursul evenimentelor politico-militare din campania anului 1917 la scară continentală.

În conformitate cu planul stabilit de Înaltul Comandament al frontului român, în dimineața de 11/24 iulie 1917, după o puternică pregătire de artilerie care durase două zile, Armata 2 română a dezlănțuit ofensiva eliberatoare din zona muntoasă a Vrancei, atacînd pozițiile ocupate de marile unități ale Grupului Gerock din Armata 1 austro-ungară. Realizînd surprinderea, atacul român, dat cu forțele a trei divizii, a fost încununat de succes încă din prima zi. Cu prețul unor importante sacrificii: trupele de sub comanda generalului Alexandru Averescu — comandantul Armatei 2 române — au pătruns adînc în dispozitivul defensiv inamic, eliberînd mai multe localități, dintre care unele fuseseră transformate în „centre de rezistență” puternice, dotate cu o mare cantitate de tunuri și mitraliere, cu adăposturi subterane, apărate de rețele de sîrmă ghimpată.

Elanul ofensiv al ostașilor români s-a dovedit irezistibil. După lunile de febrilă așteptare, în care și-au completat dotarea materială și perfecționat instruirea militară, ei au reluat cu avînt de nestăvilit lupta pentru alungarea forțelor vrăjmașe de pe teritoriul național cotoplit. Nici focul ucigător al tunurilor și mitralierelor inamice, nici rețelele de sîrmă ghimpată nu au putut ține în loc valurile de atac ale românilor, infanteriști, vînători, grăniceri sau cavaleriști pedestri. În mod frecvent, ei au angajat lupte la baionetă în care s-au dovedit neîntrecuți, obligîndu-i pe apărătorii adversi să părăsească pozițiile și să se retragă în dezordine. Pagini de vitejie legendară au înscris ostașii români în cronică marelui război de eliberare și reîntregire națională pe timpul luptelor de la Poiana Încălcătoare, de pe Dealul Mare și Muntele Războiului, ca și pentru eliberarea localităților Mărăști (unde atacul frontal s-a combinat cu manevra dublu învîluitoare), Cîmpurile, Vizantea, Soveja și Dragoslavele.

Cu aceeași impetuozitate au fost oprite și apoi nimicite contraatacurile date de inamic în anu-

Post de observare

mite sectoare din fișa de ofensivă a Armatei 2 române. La aripa stîngă a acestuia, concomitent cu acțiunea ofensivă a românilor, au atacat și unitățile ruse din Corpul 8 armată, care au reușit, prin lupte grele, să cucerească înălțimea Momia (cota 630) și să captureze prizonieri și materiale de război.

După primele zile ale bătăliei de la Mărăști, forțele inamice continuau să se retragă cu repeziciune pe toate direcțiile spre vest, căutînd poziții favorabile pentru refacerea apărării. O butadă din epocă exprima plastic degingolada în care se aflau trupele germane și austro-ungare din zona de ofensivă a Armatei 2 române. Constantin Brown, corresponsent de război al ziarului englez „The Times” aflat pe frontul român, a adresat unui prizonier german întrebarea: „Unde sînt trupele dumneavoastră?” Acesta a răspuns: „Dacă ai noștri continua să fugă, cum au fugit în ultimele trei zile și dacă ai dumneavoastră continuă să-i urmărească cu aceeași iu-teală, ei trebuie să fie acum aproape de Budapesta”⁴.

Contextul general, de ordin strategic, de pe frontul oriental a impus oprirea ofensivei de la Mărăști înainte de atingerea obiectivelor stabilite în planul de operație. În urma defecțiunilor suferite de forțele ruse în Galiția și Bucovina, printr-o hotărîre adoptată în mod unilateral de comandamentul suprem rus, fără consultarea partenerului de coaliție român, se renunța la orice acțiune ofensivă pe frontul din Moldova. O parte din forțele aliate aflate aici urmau să fie retrase și dirijate spre nord, pentru a închide breșa realizată de inamic și a stopa înaintarea acestuia în Bucovina.

Această decizie avea să schimbe în chip esențial caracterul operațiilor militare de pe frontul român. În locul proiectatelor ofensive menite să determine retragerea forțelor inamice spre vest și eliberarea teritoriului național cotoplit, armata română, continuînd cooperarea cu trupele ruse rămase în Moldova, s-a văzut nevoită să angajeze mari și extrem de dificile lupte de apărare. Astfel s-a ajuns la cele două mari bătălii, desfășurate aproape simultan în zonele

Mărășești și Oituz.

La 24 iulie/6 august 1917, inamicul a trecut la aplicarea planului său ofensiv, urmărind executarea unei largi manevre învâluitoare, prin înaintarea unor puternice forțe germane pe valea Siretului și a altora, austro-ungare, pe valea Trotușului, care urmau să facă joncțiunea la Adjud, închizând într-un uriaș clește Armatele 2 română și 4 rusă. Pe direcția generală Focșani, Mărășești, Adjud au pornit la ofensivă trupele Armatei 9 germane, de sub comanda feldmareșalului August von Mackensen, care au reușit să scoată din pozițiile de apărare forțele ruse, nevoite să se retragă sub puternica presiune a inamicului. Intervenția promptă și hotărâtă în zonă a Armatei 1 române, de sub comanda generalului Constantin Christescu, ulterior a generalului Eremia Grigorescu, luptele de o rară înverșunare, angajate timp de aproape o lună de zile, au condus în final la oprirea definitivă a ofensivei germane, la zădărnicierea ambițiosului plan inamic de a pătrunde spre inima Moldovei prin poarta Focșanilor.

Bătălia de la Mărășești, cum avea să intre în istoria primului război mondial cea mai mare înclăștare de forțe din vara anului 1917 de pe frontul român, a fost — după expresia generalului Eremia Grigorescu — „mormintul iluziilor germane”. Aprecierea era într-un total valabilă și pentru cealaltă confruntare, cea de pe valea Trotușului, în care ofensiva forțelor austro-ungare, declanșată cu două zile mai târziu decât cea de la Mărășești, avea să se zdrobească de eroica apărare a trupelor Armatei 2 române din zona Oituzului. Deviza sub care luptau ostașii români în acele zile hotărâtoare pentru soarta patriei lor, „Nici pe aici nu se trece!”, însușește deopotrivă pe luptătorii de sub comanda generalului Eremia Grigorescu, în confruntarea hotărâtoare de la Mărășești, ca și pe cei comandați de generalul Al. Averescu pe timpul sîngeroaselor lupte de la Oituz, de la Coșna și Cireșoaia.

Expresie peremptorie a fermității

Mitralierii scrutînd cerul, gata să riposteze împotriva atacurilor aeriene

unui întreg popor care își apăra dreptul la o viață liberă, în propriul său stat, independent, această deviză a fost transformată în faptă de ostașii români. Dugmanul nu a trecut mai departe. El a fost definitiv oprit și silit să renunțe la planurile de esență imperialistă cu care începuse campania. Zădărnicierea proiectului său — de zdrobire a armatelor române și ruse, de cucerire a întregului teritoriu românesc și de scoatere a României din război prin forța armelor — echivala cu o grea înfrîngere politică și militară.

Victoria armatei române în campania anului 1917 se înregistrează cu consecințe benefice pe multiple planuri. Prin eroica sa rezistență, armata română, înconjurată cu dragoste și sprijinită moral și material de întregul popor, asigura existența și pe mai departe a statului român, suveran, ca partener prestigios în cadrul coaliției Antantei. Succesul raportat în marile bătălii de la Mărășești, Mărășești și Oituz făcea să sporească considerabil încrederea tuturor românilor, mai cu seamă a celor aflați în teritoriile cucerite de inamic, în apropierea momentului reluării luptelor decisive pentru alungarea ocupanților și eliberarea întregului spațiu etnic românesc. Totodată, succesul de pe frontul român se înscrisese ca o contribuție valoroasă la efortul militar al Antantei, apropiind ziua deznădămintului victorios al acestei coaliții asupra Puterilor Centrale.

Ecoul puternic stîrnit în întreaga lume de biruințele românilor a dat măsura importanței politico-strategice de ansamblu a marilor bătălii de pe frontul român din vara anului 1917. Premierul britanic Lloyd George declara în acele zile că „reconstituirea armatei române și rezistența dîră — rezistență atît de prețioasă pentru cauza aliată — pe care această armată o opune în acest moment inamicului, în condiții de dificultate excepțională, sînt un exemplu magnific al forței pe care libertatea o dă unui popor liber”. Același om politic britanic aducea un omagiu bravurii excepționale a țaranului român care „a dovedit omenirii că este soldatul cel mai viteaz din lume cînd i se dă posibilitatea să-și demonstreze această vitejie”³.

De-a lungul celor șapte decenii care s-au scurs de la marile bătălii din vara anului 1917, poporul român a păstrat nealterată întreaga și profunda sa recunoștință față de cei care au făcut suprema jertfă pe cîmpurile de luptă ale primului război mondial, în numele idealului sacru al libertății și unității naționale. Referindu-se la memorabilele bătălii de la Mărășești, Mărășești și Oituz, la toți cei care și-au vărsat sîngele pentru propășirea neamului lor, președintele

La sfîrșitul anului 1916, s-a trecut la reorganizarea aviației române prin înființarea de escadrile omogene, cuprinzînd avioane de același tip și cu aceeași destinație: de observație (escadrile Farman), de vînatore (escadrila Nieuport), de bombardament (escadrila Breguet-Michelin), de recunoaștere îndepărtată (escadrila Caudron C. 12).

În iarna și primăvara anului 1917, aviația militară română a executat numeroase misiuni de luptă, dintre care o pondere mare a avut studierea pozițiilor și dispozitivelor inamice prin misiuni de recunoaștere și de fotografare.

Bătăliile de la Mărășești, Mărășești și Oituz au constituit un examen serios pentru echipajele celor trei grupuri aeronautice. Piloții și observatorii noștri au executat cu abnegație și

Avion inamic doborît

curaj misiuni periculoase: recunoașteri, reglaje de tir, fotografii aeriene, bombardamente, misiuni în spatele liniilor inamice (peste 20) și lupte aeriene. Zburînd pe orice timp, ziua și noaptea, aviatorii români au totalizat 8 860 ore de zbor, au dus 560 lupte aeriene, au executat 703 reglaje de artilerie, au lansat în teritoriul ocupat de inamic 61 871 kg bombe, au doborît numeroase avioane inamice. Iată cîteva din faptele lor, așa cum sînt ele consemnate în documente militare inedite, aflate în arhive.

● 8 septembrie 1916.

Plecarea la ora 7,35. Înălțimea de zbor 1 400 m. Aparat Maurice Farman. Misiunea primită: recunoașterea zonei Brașov-Tâlmăciu-Sibiu. Dăre de seamă: am bombardat împreună cu plutonierul observator Ion Șerban o coloană de căruțe cu muniții în spatele Sibiului. Misiunea reușită. Timp de zbor 2 h.

Plecarea: 11,15. Observator plutonier Ion Șerban. Misiunea primită: bombardarea depozitului de muniții. Timp de zbor 3 h. Dăre de seamă:

bombardarea în plin a depozitului de muniții (de la Noul Săsesc de la înălțimea de 400 m) care sare în aer.
(Din carnetul de zbor al plutonierului Ion Gruia din Grupul 1 aviație)

● 22 septembrie 1916.

Citez la ordinea de zi a grupului 1 aviațiune pe locotenentul aviator George Mihăilescu, care sub ploaia obuzelor inamice a plecat în zbor în după amiaza zilei de 15 septembrie a.c. pentru a executa ordine și salvând aparatul ce-i era încredințat.

Sublocotenentii Crețu Petre, Cașolțeanu Adrian și Macavei Petre care în zbor au plecat la Cartierele Armatei 1 și a 2-a făcând legătura cu trupele aflate în defileul Oltului și contribuind astfel la salvarea Armatei 1-a.

Aduc prinosul meu de admirație soldaților mecanici Popescu Ilie și Bărbuț Nicolae care au fost răniți în timpul luptei.

Deși trupa Grupului 1 de aviațiune, prin misiunea ce o are, nu este combatantă, totuși din clipa în care pericolul s-a arătat, fiecare din soldații capabili de a ține arma și-au făcut datoria fără preget sau teamă.

(Din ordinul de zi nr. 21 din 22.09.1916 al Grupului 1 aviație)

● 22 martie 1917.

Bombardarea aerodromului (de la Galați) de către nemți. Sublocotenentul Bălășanu Aurel, ajutat de sergentul Petrescu Ion și soldații Gogu Dumitru, Preotu Dumitru, Stanciu Paraschiv și Felcer Alexandru, neezitând nici o clipă, cu toate că obuzele explodau de jur-împrejurul hangarului au reușit să evacueze cele două aparate Breguet-Michelin care se aflau acolo, evitând astfel scoaterea din luptă a acestor avioane. Obuzele au traversat hangarele.

● 31 martie 1917.

Bombardarea de către escadrila noastră a monitoroarelor dușmane aflate în portul Brăila. Echipaj: căpitanul Ștefan Petrescu, comandantul escadrilei, sublocotenentul Cachet și caporalul Blanchet. Un avion Breguet-Michelin 1 duce 5 bombe (a câte 18 kg) și ele au fost lansate de bombardieri prin deschizătura făcută în fața scaunului prin decuparea unui pătrat.

În urma atacului, un monitor german încercat cu alimente și provizii a fost scufundat.

● 3 august 1917.

Sergentul Iliescu Theodor zboară 3 ore și jumătate la înălțimea de 1600 m pentru supraveghere de sector în zona Corpului 8 armată rus. Bombardează cu opt bombe liniile inamice.

Sublocotenentul Niculescu Vasile zboară 1,15 ore la 1600 m înălțime pentru supraveghere de sector între Mărășești și Ivesți. Bombardează cu opt bombe sectorul inamic, observator sublocotenent Petre Crăciunescu.

Nicolae Ceaușescu spune: „Ne plăcăm cu venerație în fața eroilor națiunii, în fața celor care nu și-au precpuțit viața pentru a asigura libertatea și progresul poporului român, care au pus, la timpul lor, o piatră la temelia mărețului edificiu pe care-l înălțăm astăzi pe meleagurile României socialiste”⁶.

¹ Lt.-colonel Ioanțiu Alexandru, Războiul României (1916—1918), vol. II, București (f.a.), p. 283.

² „România”, an I, nr. 172 din 27 iulie 1917.

³ Colonel Bujac, Campagnes de l'Armée roumaine, 1916—1919, Paris, 1933, p. 101.

⁴ Const. Kirilescu, Istoria războiului pentru întregirea României, 1916—1919, vol. II, p. 481-482.

⁵ Apud Mircea Djuvara, La guerre roumaine 1916—1918, Paris, 1919, p. 115, 130.

⁶ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste, vol. 2, Editura Politică, București, 1968, p. 465-466.

ROMÂNIA în războiul de eliberare și reîntregire națională

REPERE CRONOLOGICE (4) mai-august 1917

Luptele purtate în lunile iulie-august 1917 la Mărăști, Mărășești și Oituz — exemple nepieritoare ale dragostei de neam și țară a românilor, ale eroismului legendar al ostașilor și ofițerilor — au avut o însemnătate deosebită atât pentru frontul român, cât și pentru situația generală a războiului. Prin acțiunile ofensive purtate și strălucitele victorii obținute, armata română a reușit să stopeze înaintarea inamicului spre interiorul Moldovei și, deci, să-i deoace planurile de a pătrunde cât mai adânc spre est pentru a scoate România din război, precum și de a-și concentra efective numeroase împotriva armatei aliate de la Salonic ori în Italia, unde aliații reușiseră să obțină câteva succese importante.

Implicațiile tactice și strategice majore ale bătăliilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz în ansamblul teatrului european de acțiuni militare le-au înscris printre cele mai importante confruntări armate ale primului război mondial, alături de cele de la Marna, Verdun ori Somme. De altfel, numeroase au fost apropierea făcute în acest sens de diverși oameni politici ori comandanți militari străini — aliați ori inamici deopotrivă — pentru care „Mărășeștii sint Verdunul românesc”, iar bătăliile de la „porțile Moldovei” din vara anului 1917 „amintesc de luptele pe care Franța le-a dat pe Marna și la Verdun”, ele „salvând întregul front din Orient”. Era aceasta o binemeritată apreciere a eroismului, abnegației și patriotismului dovedite de armata română în „eroicele bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, care — așa după cum subliniază secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu — au dovedit încă o dată că peste voința de fier a poporului ce-și apără dreptul la viață și libertate «nu se poate trece»”.

● 6/19 mai 1917. Adunarea Deputaților ia în dezbatere proiectul de lege pentru modificarea art. 19 din Constituție privind „sporirea întinderii proprietății rurale țărănești prin exproprierea terenurilor cultivabile (...) în scopul de a se vinde țăranilor cultivatori de pământ, cu precădere țăranilor mobilizați”, pe această bază prevăzându-se elaborarea, în termen de șase luni de la terminarea războiului, a unei legi de expropriere cu despăgubiri în rentă de stat a 2 000 000 ha cultivabile din proprietatea moșierească și a totalității terenurilor cultivabile aparținând statului, instituțiilor publice etc.

● 12/25 mai 1917. Căpitanul Vasile Craiu a atacat deasupra comunei Barboși un hidroavion inamic, pe care l-a avariat și l-a silit să amerizeze în apele Siretului.

● 14/27 mai 1917. Pentru refuzul de a lupta împotriva conaționalilor săi, este executat prin spânzurare în apropierea liniei frontului dintre trupele române și forțele austro-ungare locotenentul român din armata imperială, Emil Rebreanu, fratele scriitorului Liviu Rebreanu. Ultimele lui cuvinte au fost: „Trăiască România!”

● **24 mai/6 iunie 1917.** Depozitul de echipament al armatei a primit 200 000 măști contra gazelor asfixiante, confecționate în țară, și 495 189 măști importate din Franța.

● **30 mai/12 iunie 1917.** Comandamentele român și rus au hotărât de comun acord planul definitiv al ofensivei de vară din Moldova, misiunile precise ce reveneau Armatei 1 și 2 române și Armatei 4, 6 și 9 ruse.

● **mai 1917.** Sublocotenentul în rezervă Victor Popescu, organizatorul detașamentului de partizani din Mehedinți, ce luptă împotriva ocupanților, lansează o proclamație prin care cheamă toți locuitorii din teritoriul vremelnice cotoșit să se ridice la luptă cu arma în mână împotriva forțelor militare de ocupație germano-austro-ungare: „În trecutul nostru nu o dată țărișoara noastră a fost potopită de dușmani; întotdeauna însă — arăta el — strămoșii noștri au știut să-i alunge și să ne păstreze pînă azi moșia neatîmătată. Aceeași datorie avem și noi față de urmașii noștri”.

● **8/21 iunie 1917.** Pe platoul Moara de Vînt din Iași are loc festivitatea depunerii jurămîntului de către primul contingent de 1500 voluntari români din teritoriile aflate sub stăpînirea austro-ungară, încadrați silnic în unitățile imperiale, foști prizonieri în Rusia, care urmau să lupte pentru „libertatea și dezrobirea patriei”.

● **15/28 iunie 1917.** Serviciul geografic al armatei a fost reorganizat pe două mari compartimente: Serviciul geografic din zona armatelor, care depindea direct de Marele Cartier General, și Serviciul geografic din zona interioară, subordonat Ministerului de Război.

● **16/29 iunie 1917.** Declararea stării de război dintre Grecia și Puterile Centrale (Germania, Austro-Ungaria, Imperiul otoman și Bulgaria).

● **17/30 iunie 1917.** La Iași a sosit un nou detașament de voluntari români, format din 58 ofițeri, 156 elevi aspiranți și 1100 soldați.

● **23 iunie/5 iulie 1917.** Continuînd inițiative anterioare, Marele Cartier General a hotărât înființarea unui Muzeu militar național, în care „să se păstreze pentru viitorime” vestigiile „cele mai alese ale războiului, clipele de tristețe, ca și eforturile prin care nădăjduim a se înfăptui idealul nostru național”.

● **iunie 1917.** La propunerea „Asociației profesorilor universitari din România”, guvernul hotărăște să sprijine trimiterea unui număr de oameni de cultură și știință la Paris pentru susținerea cauzei desăvîrșirii unității naționale a poporului român.

● **2/15 iulie 1917.** În sala de chimie a Facultății de medicină din București se desfășoară întrunirea publică a românilor ardeleni și bucovineni, ocazie cu care profesorul Simion Măndrescu a fost ales președinte al „Societății românilor ardeleni și bucovineni”, al cărei scop era intensificarea acțiunilor în vederea realizării României Mari.

● **9/22 iulie—19 iulie /1 august 1917.** Se desfășoară marea ofensivă de la Mărăști. Armata 2, comandată de generalul Alexandru Averescu, în cooperare cu Armata 4 rusă, comandată de generalul A.I. Ragoza, a obținut un strălucit succes tactic — frontul armatei române s-a stabilit pe valea râului Putna, ofensiva germană plănuită în sectorul Nămoala fiind amînată —, fără a putea fi însă exploatat din punct de vedere strategic datorită situației generale de pe frontul oriental. Succesul operației de la Mărăști a fost deosebit: s-a eliberat un teritoriu de aproximativ 500 km² și 30 localități. Pierderile produse inamicului s-au ridicat la 2 792 prizonieri; au fost capturate sau scoase din uz 69 guri de foc de artilerie, 27 mitraliere, 2 500 puști și o mare cantitate de muniții și alte mijloace de luptă. Victoria trupelor române fusese plătită cu prețul a 1 469 morți și 3 052 răniți și dispăruți. Într-o telegramă trimisă generalului A.I. Averescu, comandantul Armatei 4 ruse își exprima admirația pentru „bravura și activitatea excepțională” a trupelor române, subliniind că „sîntem mîndri că avem un vecin atît de viteaz”.

● **10/23 iulie 1917.** Se înființează un minister al materialului de război, în ale cărui atribuții intrau fabricarea și procurarea materialului de război din țară și străinătate.

● **11/24 iulie 1917.** Se face cunoscut că Armatei 2 i s-au distribuit 212 266 măști contra gazelor asfixiante.

● **21 iulie/3 august 1917.** Începînd cu această dată, aerostația face parte din comandamentul aeronautic al armatei, nou creat, sub denumirea de Grupul 2 aeronautic.

● **24 iulie/6 august — 21 august/3 septembrie 1917.** Are loc bătălia de la Mărășești, cea mai mare de pe frontul român din tot cursul războiului. Urmarind străpungerea frontului român, ocuparea părții libere a țării și scoaterea României din război, forțele germano-austro-ungare — de tăria a 12 divizii, susținute de focul a peste 850 tunuri și peste 1 100 de mitraliere — comandate de feldmareșalul August von Mackensen, supranumit și „spărgătorul de fronturi”, au dezlănțuit o puternică ofensivă, eșuată însă în fața dirzei rezistențe opuse de unitățile Armatei 1 române, aflată sub comanda generalului

Bombardați și atacați de un avion inamic de vînătoare. Douăzeci de gloanțe inamice lovesc avionul, motorul și elicea; numeroase schije de gloanțe explozive lovesc aripile...

● **7 august 1917.**

Sergentul Răducanu Văscea zboară o oră și 40 minute la înălțimea de 2200 m pentru recunoaștere fotografică în regiunea Panciu-Trestii. S-au luat 43 clișee cu pozițiile inamice, observator plutonier Pîrvulescu.

Sergentul Iliescu Theodor zboară 2,20 ore la 1600 m pentru reglare de tragere și bombardament în liniile inamice, observator sublocotenent Traian Burdului. Misiune reușită.

Sublocotenentul Niculescu Vasile zboară 1,35 ore la 2200 m pentru reglare de tragere, observator căpitan Thauvin.

(Din Registrul de front al Escadri-lei de observație F.4)

● **9 august 1917.**

Raid Tecuci-Domnești și bombardament pe Valea Șușitei. Mă lupt cu un avion inamic de vînătoare, 8 gloanțe explozive în aparat care au tăiat două nervuri la planul inferior lîngă carlingă, altul a tăiat diagonalele de la aterizaj pe dreapta. După cîteva minute de luptă, inamicul a rupt lupta coborînd imediat în liniile sale, dispărînd; observator plutonier Costache Ion. Foarte bombardată la 1300 m înălțime de bateriile antiaeriene, patru schije în aparat. După bombardament, am aterizat la Tecuci pentru a repara aparatul.

(Din Carnetul de zbor al plutonierului aviator Tănase Rotaru din Escadri-la de observație F.4)

● **10 august 1917.**

Pilot, plutonier Bucur Stan. Plecare la ora 8,15. Înălțimea de zbor 3200 m. Aterizare la 10,05. Misiunea primită: recunoașterea situației militare existente pe Valea Cășinului, Valea Oituzului și Valea Slănic. Drumul urmat: Răcăciuni-Fabrica „Union”-Grozești-Poiana Sărată-Oituz-Tg. Ocna. Dăre de seamă: pe Valea Oituz mișcare continuă de căruțe. Între 170—200 căruțe în staționare în diferite puncte. Între Oituz și Berceaz am văzut 30 de camioane-auto-mobil care se îndreptau spre Oituz. Pe Valea Slănicului mișcare mai puțină, 70—80 de căruțe în staționare. Am fost bombardată la Poiana Sărată de bateriile A.A. de 77 mm și 105 mm. La întoarcere am fost atacați de două avioane Brandenburg (austriece). După 3—4 minute de luptă, blocîndu-mi-se mitraliera am scoborit în spirale.

● **12 august 1917.**

Pilot, submaistrul de marină Dumitru Rosetti. Plecare la ora 9,05. Înălțimea de zbor 1800 m. Aterizare la ora 11,45. Misiunea primită: supravegherea sectorului Valea Oituz-Valea Slănic. Dăre de seamă: am cerut antenei T.M. de la Bogdănești

date asupra bateriei inamice din cordonatele YLHH. După ce am obținut perfect încadrarea, antena mi-a cerut schimbarea obiectivului, cerându-mi reglarea altei baterii, spunându-mi să trec la Grupul 2 la Pîrgărești.

Înainte de a trece la primul reglaj, am văzut două avioane inamice ce veneau din recunoaștere dinspre Onești. M-am îndreptat spre ele, deschizînd focul cu mitraliera. Sosind un Nieuport (avion de vîntătoare), care le-a atacat, am plecat imediat, după care mi-am continuat reglajele. Cînd vroiam să încep reglajul cu Pîrgărești, am fost atacat de un avion inamic de vîntătoare. Am angajat lupta cu el care a durat 10—12 minute, după care el plecînd, mi-am continuat misiunea. Am avut un glonț în elice.

(Din carnetul de zbor al locotenentului de marină aviator Constantin Gonta din Escadrila de observație F.2)

● 25 august 1917.

Misiune specială și recunoaștere îndepărtată. Plecarea la ora 5 dimineața. Am ajuns la locul indicat. M-am întors la 7,20 La 800 m am trecut liniile inamice, cobor la 400 m după trecerea liniilor. Aterizaj în teren foarte rău la 300 m. Plecarea înapoi spre linia, la 1200 m trecerea frontului. Bombardat de bateriile antiaeriene inamice, mai multe schije și gloanțe în aparat.

Seara la ora 5 m-am prezentat după cum era ordinul la domnul general Grigorescu însoțit de domnul maior aviator Popovici. Primesc felicitări și mulțumiri de la domnul general spunîndu-mi printre altele că voi fi decorat și voi fi înaintat la gradul de sublocotenent.

(Din Carnetul de zbor al pilotului Tănase Rotaru din Escadrila F.4)

■ VALERIU AVRAM

Glorioasele fapte
de vitejie
ale ostașilor români
din vara anului 1917
reflectate
în paginile ziarului
„România” — organ
al apărării naționale.

„UN CAPITOL
DE ISTORIE MONDIALĂ
SE SCRIE PE SIRET”

La începutul anului 1917, în momente de mare cumpănă pentru patria noastră, cînd dușmanul amenința cu cucerirea întregului teritoriu al țării, iar armata română, retrasă în

Eremia Grigorescu. Deosebit de îndrîjite au fost luptele din 25 iulie/7 august pentru eliberarea satelor Doaga și Strășescu.

26 iulie/8 august — 9/22 august 1917. Se desfășoară cea de-a treia bătălie de la Oituz, în cursul căreia unitățile Armatei 2 române au rezistat eroic acțiunilor ofensive germano-austro-ungare, ce urmăreau forțarea munților pe valea Trotușului. Deosebit de puternice au fost acțiunile de la Cireșoia din 30 iulie/12 august și cele de la Coșna din 7/20 și 9/22 august. Bătălia de la Oituz — strălucită izbîndă a puterii de rezistență a soldatului român — a înscris o nouă pagină în epopeea războiului de eliberare. În cadrul ei, numeroase au fost faptele de eroism. Neștearsă rămîne fapta caporalului grănicer Constantin Mușat care, deși avea un braț amputat în urma rănilor primite în prima parte a campaniei, a cerut să nu fie reformat, luptînd în continuare pînă la supremă jertfă, în luptele de la Coșna.

● **1/14 august 1917.** În jurul stăuții domnitorului Alexandru Ioan Cuza din Piața Unirii din Iași au fost așezate trofee capturate de trupele române în luptele de la Mărăștii: tunuri grele și de cîmp, obuziere și mitraliere.

● **4/17 august 1917.** Prin înalt ordin se acordă ordinul militar „Mihai Viteazul” Regimentului „Gorj” nr. 18, „pentru vitejia și avîntul exemplar cu care au luptat ofițerii, subofițerii și soldații regimentului în luptele înverșunate ce s-au desfășurat între 11/24 și 14/27 iulie 1917, repetînd astfel strălucitele fapte de arme ce au săvîrșit pe valea Jiului în luptele din 1916”.

● **8/21 august 1917.** Sub semnătura poetului Octavian Goga, în ziarul „România” a apărut articolul semnificativ intitulat „Ne învață Mărășeștii” în care, printre altele, se arată: „Bătălia de la Mărășești, prin durată, prin proporțiile și intensitatea ei, rămîne una din cele mai formidabile și mai sîngeroase vîrsări de sînge ale marelui război (...) Niciodată nu s-a arătat într-un mod mai evident energia poporului nostru și putința lui de a se adapta la toate formele de viață modernă, ca în aceste zile de complicat război, cînd armatele germane se frîng de zidul de pe Siret. Zilele de glorie ale acestui sat din Moldova — continua poetul — trebuie să fie zilele de înaltă pedagogie națională care va îndruma viitorul”.

● **13/26 august 1917.** „Journal de Genève”, într-un amplu articol dedicat „eroice comportări a românilor”, notează printre altele: „Faptele de curaj și de eroism săvîrșite de trupele române în diferite lupte din ultimele zile, depășesc orice imaginație. Ele au suportat, fără ezitare, cele mai teribile bombardamente de artilerie efectuate de soldații bavarezi, care au fost zdrobiți de rezistență și de bravura ostașilor români care... au luptat într-un mod fără egal”.

● **15/28 august — 21 august/3 septembrie 1917.** Se desfășoară luptele de la Varnița și Muncelul, în timpul cărora ofensiva germano-austro-ungară a fost oprită de unitățile române. În aceste acțiuni sublocotenentul Ecaterina Teodoroiu a căzut eroic în timp ce își îndemna camarazii la luptă.

● **31 august/13 septembrie 1917.** Printr-un ordin de zi, comandantul Armatei 1 române, generalul Eremia Grigorescu citează ostașii din subordine pentru „rezistența îndrîjită ce ați opus cu piepturile voastre la Mărășești și Muncelul năvălirii dușmanului cîtopitor”. Ziarul ieșean „Opinia” publică fragmente din discursul rostit de premierul britanic David Lloyd-George în care se sublinia faptul că „românii au adus servicii incalculabile aliaților prin apărarea tenace a Moldovei. Românii s-au luptat cu succes” — arăta în continuare omul politic britanic, exprimîndu-și nădejdea că „aliații nu vor putea uita România care, în tot timpul războiului, și-a făcut datoria în mod strălucit”.

■ Dr. DORINA N. RUSU

EFORTUL MILITAR ROMÂNESC în anii 1916-1918

La începutul primei conflagrații mondiale România avea o suprafață de 136 907 km² și o populație de 7 771 341 locuitori¹, fapt ce o situa în rîndul țărilor mici, ea reprezentînd doar 0,027% din întinderea mapamondului, și 0,47% din populația globului, 0,5% din cei 1,5 miliarde oameni aparținînd celor 32 de state antrenate în război². La intrarea în război cei 833 601 de mobilizați³ reprezentau aproape 11% din populația țării. Ulterior, au fost mobilizați tinerii contingentului 1917, alți combatanți disponibili, astfel încît statul român a folosit în cei doi ani ai războiului de eliberare națională aproximativ 1 000 000 de oameni⁴, deci efective ce se ridicau la 12,8% din totalul resurselor demo-

Istoria luptelor purtate de-a lungul secolelor de poporul nostru împotriva numeroșilor dușmani ne oferă imaginea calităților deosebite ale ostașului român, tenacitatea și neînfricarea în încheștarea cu dușmanul, spiritul de jertfă izvorite din iubirea de patrie

N. IORGA (1871—1940), om politic, istoric și scriitor român

grafice și mai mult de 1/4 din bărbații țării. Celelate țări au mobilizat în medie 5% din populație, ponderea fiind de aproximativ trei ori mai mică decât cea asigurată de România. Efortul de mobilizare al altor state din coaliție a fost de 2,25% pentru Anglia și coloniile sale, 9,46% pentru Rusia și 9,07% pentru Franța, cu precizarea că la aceste cote s-a ajuns abia către sfârșitul conflagrației, adică după ani întregi de pregătire a războiului și peste 50 de luni de campanie⁵. Situația era asemănătoare și în cazul altor state din sud-estul Europei participante la prima conflagrație mondială: spre exemplu, Grecia, la o populație de 4 662 000 locuitori⁶, a mobilizat 200 000 de oameni (4,3%)⁷, iar Serbia — cu aproximativ cinci milioane de locuitori⁸ — a folosit 450 000 de combatanți⁹, deci mai puțin de 10% din întreaga populație.

Caracteristicile strategico-operative ale frontului românesc evidențiază alte argumente ce susțin caracterul cu totul deosebit al angajării țării noastre în efortul național subordonat făturii unității sale statale.

Cu o dezvoltare de 1 600 km, frontul românesc nu numai că a avut cea mai mare lungime din cele deschise în prima conflagrație mondială, dar a constituit peste 1/3 din totalul celor 4 600 km ai fronturilor europene ale anului 1916 și următorilor. Configurația dispozitivului strategic românesc, deschiderea frontierelor naționale pe aproape 3/4 din lungimea lor către inamici declarați, crea posibilitatea — de altfel, devenită realitate — de a executa lovituri convergente de către grupări masive de forțe ale adversarului spre capitala și-n adâncimea teritoriului național.

Densitatea medie de forțe pe km de front activ european era în vara anului 1916 de peste 7 000 de oameni (revenind aproximativ câte 3 600 oameni/km pentru fiecare dintre tabere) în timp ce țara noastră n-a putut realiza la intrarea sa în război decât 500 oameni/km front, situație ce nu s-ar fi îmbunătățit radical nici dacă aliații introduceau oportun în dispozitivul corpului de armată prevăzut în convenția militară.

La intrarea țării noastre în prima conflagrație mondială armata română dispunea de 1 817 piese de artilerie, eterogene din punct de vedere al calibrului, stării tehnice, preciziei, modelelor etc., din acestea doar 113 fiind tunuri, obuziere și mortiere între 105 și 210 mm, iar 240 erau dislocate în artileria cetăților și zonelor fortificate. Acestor piese le erau afectate 1 843 340 obuze și proiectile¹⁰, adică în medie 1000 buc./piesă. Aceasta însemna — chiar în condițiile când întreaga artilerie ar fi fost în stare de funcționare și ar fi fost cuprinsă în organică sau dată în sprijinul trupelor din prima linie — că unei piese îi revenea un front de aproximativ 900 de m. România n-a primit pe tot parcursul războiului (cu toate angajamentele existente) decât 1 721 281 încărcături artilerie, dintre care cele pentru artileria grea (423 920 obuze) reprezentau aproximativ consumul realizat de gurile de foc ale aliaților pe 2,7 zile de luptă pe frontul occidental.

Nu în ultimul rând se impune o interpretare mai amănunțită a schimbării raportului de forțe dintre beligeranți produsă de declanșarea de către România a războiului împotriva Austro-Ungariei. Astfel, pînă la sfârșitul lunii noiembrie 1916, pe frontul românesc au fost aduse 41 de divizii germane, austro-ungare, bulgare și otomane, dintre care: de pe frontul rusesc 13 divizii (18% din M.U. inamice angajate pe acest front), 8 de pe frontul de vest (15%), 2 din Italia (7%), 13 de la Salonic și din Balcani (50%), iar celelalte 5 din rezerva strategică a Puterilor Centrale¹¹. Aceste divizii ale inamicului reprezentau peste 13% din totalul celor angajate în Europa contra Antantei¹².

Cele 707 zile de prezență militară străină într-o parte însemnată din teritoriul românesc a transformat unele dintre cele mai bogate zone ale țării într-o veritabilă scenă în care aproape jumătate de milion de ocupanți au pus în rol

ROMANIA

Facsimile din ziarul „România” — cronicar fidel al aprigelor lupte

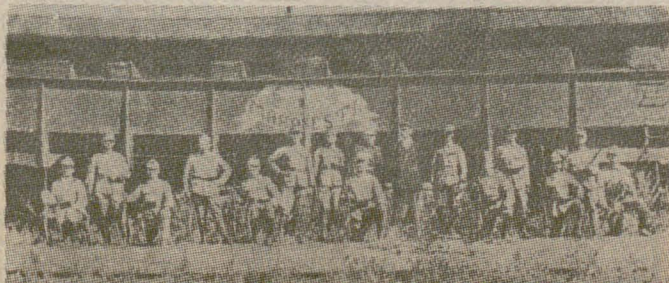
Neobosiții și străluciții redactori ai ziarului „România”

Moldova, se găsea într-un amplu proces de reorganizare și pregătire pentru viitoare lupte, un grup de scriitori și publiciști de prestigiu — printre care amintim pe Mihail Sadoveanu, Octavian Goga, Ion Minulescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Gheorghe Ranetti, Vasile Voiculescu, Eugen Lovinescu ș.a. — au înaintat Marelui Cartier General român un raport întocmit de locotenentul Mihail Sadoveanu, prin care atrăgeau atenția asupra necesității realizării unui organ de presă al apărării naționale, destinat propagandei patriotice în rândurile ostașilor și a populației din spatele frontului. Ca urmare a acestui raport, a apărut primul cotidian militar din țara noastră — ziarul „România” —, tipărit la Iași începând cu 2 februarie 1917 și pînă la 23 martie 1918, avînd ca director pe Mihail Sadoveanu, și redactor-prim pe Octavian Goga.

Ziarul „România” a reflectat în paginile sale, sub semnătura marilor noștri scriitori și publiciști din acea vreme, faptele de vitejie și jertfă ale glorioasei armate române în luptele purtate pentru apărarea gîlei stră-bune și împlinirea idealului unității naționale.

Începînd cu primul număr, după cum se arăta în editorialul semnat de Octavian Goga, realizatorii cotidianului militar considerau armata română trup și suflet din inima țării. „Această armată românească înfățișează un drept sfînt. Această armată înfățișează străduințele și jertfele străbunilor noștri la porțile Orientului, înfățișează straja care a îngăduit în vremuri Apusului să se statornicească și să se civilizeze. Această

Militari români în fața trenului blindat „Mărășești”

armată însemnează conștiința celei mai mari suferinți și nedreptăți pe care le-a suferit vreodată un popor, ea cuprinde în conștiința ei, ca o fatalitate, voința de a întregi elementele sfărțate ale națiunii și de a sfărîma nedreptatea seculară. În această armată zac vechile aspirații și hotărîrea cea din urmă: acum ori niciodată!"

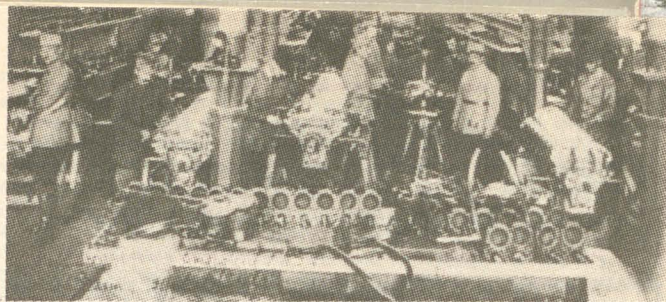
Sub aceste mărețe auspicii, colaboratorii ziarului „România” și-au asumat nobila sarcină de a fi martorii și crocicarii acelor zile de epopee, în care ostașii români, prin fapte de un eroism nepieritor, la Mărăști, Mărășești și Oituz au stăvilit tăvălugul dușman, învingînd unele din cele mai bune trupe aruncate în luptă de Puterile Centrale.

În paginile ziarului „România” se regăsesc nenumărate genuri publicistice, reportaje de pe front, relatări, informații, ordine ale Marelui Cartier General, comentarii ale presei străine și rubrici speciale, cum vor fi cele care apar începînd de la 24 iulie 1917 sub titlurile „Impresii de pe front” sau „De pe frontul nostru”. Materialele publicate în paginile ziarului sînt pătrunse de spirit militant, constituind un elogiu adus eroilor țării de atunci și dintotdeauna. Ajungînd adesea pînă în prima linie, corespondenții de război au reușit să surprindă în coloanele cotidianului „România” clipele cele mai fierbinți ale marilor bătălii purtate în vara anului 1917 la „Porțile Moldovei” — Mărăști, Mărășești și Oituz.

Martor ocular al ofensivei de la Mărăști, scriitorul Mihail Sadoveanu aprecia în articolul publicat la 26 iulie 1917 că: „*Bătălia de la Mărăști va trece în istoria noastră ca o operă serioasă și solidă de artă militară. Toată dezvoltarea ei a fost prevăzută și s-a executat planul inițial. Cel din urmă soldat a știut unde merge și și-a făcut datoria. Artileria a dovedit o precizie înspăimîntătoare. Ofițerii germani prinși au mărturisit aceasta, cu mirare și laudă.*”

Pagini înălțătoare sînt rezervate în numerele care s-au ocupat de punctul culminant al verii anului 1917: *bătălia de la Mărășești*, unde în scopul străpunerii frontului românesc inamicul aruncase în luptă 12 divizii pe direcția Cosmești și Mărășești, divizii care au trebuit să se încline în fața celui hotărît *Nici pe aici nu se trece!*, rostit, prin fapte de vitejie, de fiecare ostaș român.

„*Proporțiunile marelui bătălie de la Mărășești* — scria Corneliu Moldovan în ziarul „România” din 3 august 1917 — *se deslușesc pe fiecare zi sporind în intensitate de la un comunicat la altul. Nu este numai cea mai grozavă bătălie de pe frontul român; de la începutul campaniei, ci, desigur, cea mai însemnată din întreaga*

Industria a lucrat din plin pentru trebuințele frontului

— în plin secol XX — o desuetă piesă de barbarism și primitivism modernizat prin-o riguroasă organizare prusacă. În acest interval de timp, au fost sacrificate și consumate pentru nevoile de întreținere ale armatei și autorităților Puterilor Centrale din zona frontului românesc peste 2 000 000 de animale mari și peste 1 000 000 t produse cerealiere și leguminoase, au fost expediate în Germania, Austro-Ungaria, Imperiul Otoman și Bulgaria, peste 2 160 000 tone cereale, 600 000 cai, 1 400 000 bovine, 1 000 000 porcine, peste 1 500 t carne și produse din carne, la care se adaugă alte aproximativ 25 000 t produse agroalimentare trimise familiilor lor de către militarii străini, cantonați în România¹³. Numai cu cantitățile primite în acest mod de către Germania s-ar fi putut hrăni, în cei aproape 2 ani de crunte rechiziții 10 000 000 de oameni, adică de 2,5 ori populația românească supusă unui asemenea ritm draconic de spoliere economică.

Larghețea și abuzurile ocupaunilor rezultă și din aceea că rațiile stabilite — la carne de exemplu — pentru propriile lor trupe (1,2 kg pe săptămînă) erau de 12 ori mai mari decît pentru locuitorii români¹⁴.

Cele aproximativ 2 000 000 t produse petroliere exploatare și exportate fortat din România, respectiv consumate gratuit de ocupații între 1 decembrie 1916 și 31 octombrie 1918 reprezentau de 2,5 ori producția de petrol brut a anului 1916, respectiv de 3 ori peste întregul consum al țării la nivelul anului 1914.

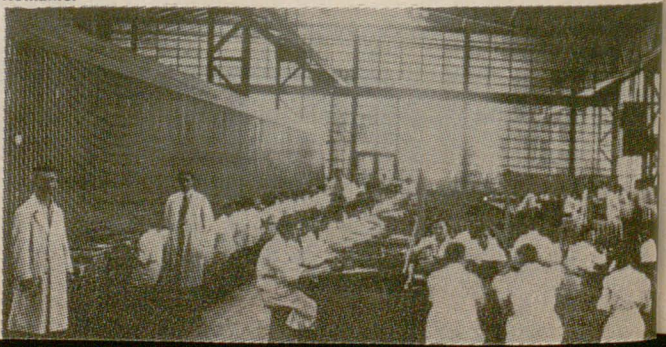
Pierderile cauzate României de către Puterile Centrale — cifrate la 72 miliarde lei aur¹⁵ — reprezentau de 33 de ori venitul național al ultimului an dinainte de război, fapt ce a făcut, printre altele, ca datoria publică a statului să fie în primul an al perioadei interbelice de peste 16 miliarde lei aur, adică de aproximativ 15 ori mai mare decît în 1914.

Raportate la situația antebelică, pagubele produse în timpul celor aproape 2 ani de ocupație a unei părți a teritoriului românesc (4 528,3 lei/loc) întrec de peste 14 ori venitul național realizat pe locuitor la nivelul anului 1914¹⁶.

Forțată de evoluția defavorabilă a situației politico-militare din cadrul Antantei, România, abandonată practic de aliați, a fost nevoită să semneze, la 24 aprilie/7 mai 1918 — după ieșirea din război a Rusiei — „pacea” cu Puterile Centrale. Prin a doua mobilizare a armatei române¹⁷, declanșată în ultima decadă a lunii octombrie 1918 s-a ajuns, în scurt timp, la peste 215 000 de militari aflați sub arme (9 321 ofițeri, 206 597 soldați și gradați la 25 decembrie 1918/7 ianuarie 1919), care au trecut, după epopeea Mărăști-Mărășești-Oituz, la eliberarea completă a teritoriului național, conștințind prin noi tapte de vitejie întăpțirea unității de neam a tuturor românilor.

Nimic însă nu poate fi comparat cu imensele pierderi umane cu care națiunea română a plătit atît de scump, între 1916—1918, întregirea statală. În totalul celor 10 milioane de morți cu care s-a soldat primul război mondial, numai românii din vechiul Regat însumează aproape 340 000, adică 3,4% din ansamblul celor căzuți pe front (de 7 ori mai mult decît mărimea ponderii populației României în totalul beligeranților anului 1916). Cei ce și-au jertfit viața în slujba idealului unității reprezintă 33% din totalul efectivului mobilizat de România, în timp ce pentru alte state din Antantă aceste cifre nu depășesc 13,3% (Anglia), 17,4% (Italia), 18,2% (Franța)¹⁷. Avînd un total de 800 000 pierderi (peste 10% din populație) și o medie de aproximativ 1 700 morți, ră-

În spatele frontului — muncă intensă pentru sprijinirea efortului militar al României

niți și dispăruți pe zi de campanie, România se situează pe primul loc privind cotele atinse de sacrificiile umane ale întregirii național-statale, dar — în aceeași măsură — și ale susținerii concrete a coaliției din care făcea parte.

■ Căpitan ILIE DELEANU

¹ Anuarul statistic al României, 1915—1916, *Tipografia Curții Regale, București, 1919*, p. 15.

² Mircea N. Popa, *Primul război mondial, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979*, p. 467.

³ Ministerul Apărării Naționale, *Marele Stat Major, Serviciul istoric. România în războiul mondial, București, 1934 (în continuare R.R.M.) vol. I, p. 59*.

⁴ Mircea N. Popa, op. cit., p. 469.

⁵ *Ibidem*, p. 174; 468, 469.

⁶ M. Larcher, *La grande guerre dans les Balkans, Payot, Paris, 1929*, p. 16.

⁷ Mircea N. Popa, op. cit., p. 469.

⁸ M. Larcher, op. cit., p. 16.

⁹ Mircea N. Popa, op. cit., p. 469.

¹⁰ R.R.M., vol. I, anexa 8.

¹¹ General C. Găvănescu, *Războiul nostru pentru întregirea neamului, Serviciul geografic al Armatei, Iași, 1918*, p. 15.

¹² M. Larcher, op. cit., p. 274.

¹³ A. Deac, *I. Toacă, Lupta poporului român împotriva coteropitorilor, 1916—1918, Editura Militară, 1978*, p. 41—50.

¹⁴ Statistica anuală a României, 1915, *Tipografia Curții Regale, București, 1916*, p. 9.

¹⁵ M. Mușat, I. Ardeleanu, *România după Marea Unire, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986*, p. 4.

¹⁶ Progresul economic în România, 1877—1977 (coordonator I. Totu), *Editura Politică, București, 1977*, p. 184—194.

¹⁷ Mircea N. Popa, op. cit., p. 468.

noastră istorie. *Capitolul din urmă al epopeei mondiale se scrie azi pe Siret. A ceea ce se petrece acolo, în regiunea de la sud de Mărășești, depășește orice închipuire*”.

În cuvinte emoționante reliefează Octavian Goga eroismul soldaților noștri în articolul publicat în numărul din 8 august 1917: „Soldatul care s-a bătut la Mărășești a arătat lumii de ce e capabil acest neam de la Dunăre. Legenda superiorității sufletești a culturii de la Berlin s-a evaporat în fața sătenilor de la Tîrgoviște care au pornit la atac în cămăși, și cu capetele goale, creind în jurul lor o atmosferă de vitejie clasică, smulsă parcă din cele mai strălucite pagini ale antichității greco-romane.

Ne învață Mărășeștii, putem trage concluzia limpede.

Niciodată nu s-a arătat într-un mod mai evident energia poporului nostru, ca în acele zile de complicat război, cînd armatele imperiului german se frîng de zidul de pe Siret”.

În ziua de 6 august 1917, la Răzoare, s-a purtat bătălia hotărîtoare pentru situația frontului, pentru situația țării. Acolo armata română a cîștigat bătălia decisivă pentru cursul războiului pe frontul românesc.

„Brusc — scria Mihail Sadoveanu în „România” din 14 august 1917 — toată linia zvîcni înaintea și începe a bate aprig în nemți. Mitraliere cîrciau din toate părțile și baionetele prinseră a împunge. Ca un freamăt de groază trecu prin rîndurile dușmanilor. Izbîți cu nădejde dădură îndărăt și prinseră a se retrage. Ai noștri îi țineau strîns în vîrfuri baionetei... În această crudă și iute bătălie de la Răzoare, ofițerii, ca totdeauna de altminteri, au dat dovadă de deplină stăpînire de sine și au așteptat cu liniște clipa contraatacului. Nici o slăbiciune, nici o șovăire... Lt. col. Rosetti, căzînd transmise următorul ordin regimentului său: «Să se știe că eu sînt rînit aici. Nici un om să nu treacă îndărăt, peste trupul meu»...

Într-o îngrămădire înfăsată de morți dușmani, sanitari noștri găsesc pe căpitanul Ignat, comandant al unei companii de mitraliere, și pe ofițerii ei, înărmuriți în somnul cel veșnic cu minile încheștate de mâșini”.

Referindu-se la aceeași bătălie, scriitorul Ion Minulescu sublinia faptul că: „La Mărășești după zile de luptă singeroase, faimosul «spărgător de fronturi» al armatei germane s-a ales cu capul spart de patul puștilor românești...”.

La Mărășești, armata noastră dăduse cea mai strălucită probă a înaltelor calități, pînă atunci întinse de soarta vitregă a armelor. Străină-tatea începu să-și arate, din nou, admirarea pentru soldații noștri”.

Menționînd aprecierile favorabile

ECOUL INTERNAȚIONAL AL PARTICIPĂRII ROMÂNIEI

la primul război mondial

Conf. univ. dr. ION ARDELEANU

După neutralitatea menținută pînă în august 1916, România intră în prima conflagrație mondială. „Poporul român — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu a participat la acest război călăuzit de intenții de coterpire și ane-xiune teritorială; cedînd presiunilor puterilor Antantei, cercurile conducătoare ale țării au hotărît intrarea în război alături de Anglia, Franța și Rusia, care promiteau satisfacerea dezideratului unității noastre naționale”.

Referindu-se la acest moment, șeful Cartierului general al Comandamentului Suprem al armatei germane, generalul Erich Ludendorff scria: „Nu puteam să-mi dau seama pe atunci cit de greu ne lovea declarația de război a Româ-niei”¹. Importanța intrării României în război a fost relevată în mod obiectiv de primul ministru și ministrul de război al Franței, Aristide Briand, care a declar-
at ulterior în Camera franceză: „În timpul războiului d. Tardieu mi-a reproșat energic că am hotărît intrarea României în război alături de noi. Mi-a reproșat cu aceeași ardoare că am impus menținerea expediției de la Salonic. Pentru ce? Pentru că rezultatele nu erau imediate — ceea ce n-a împiedicat mai tir-zui beneficilor acestor operațiuni. Din memoriile lui Ludendorff și din constată-
rile marelui stat major interaliat reiese că Germania și aliații ei au fost ne-

publicate în presa străină, ziarul „România” din 31 iulie 1917 nota cu satisfacție că: „Noi nu reținem decât un fapt. În conflagrația războinică universală soldatul român e un factor de prim ordin, contribuind în măsura puterilor sale nesecate la triumful marii cauze europene. E bine să fim convingeți de acest lucru și să ne cunoaștem rolul, ca să ne pară mai ușoară jertfa și mai scurtă așteptarea de biruință”.

În ziarul „România” din 24 august 1917, N.N. Beldiceanu, adresându-se ostașilor-eroi, spunea: „În rîndurile gazetei aceștia v-am trimis bătăile inimii noastre sfîșiate de deznădejde zilelor de neînzăbiți ori întriripate de speranțele zilelor de victorie. Cu voi am fost mereu, în fiecare zi, în fiecare ceas, în fiecare clipă, în tranșeele umede... Și după zilele amare ale înfrîngerilor și ale retragerii — după iarna aceea plină de întuneric, suvoitul de lumină al victoriei de la Mărăști și apoi muntele de eroism de care s-au sfîrșit valorile diviziilor germane la Mărășești...”

Prin jertfa sa de singe, prin marile eforturi și sacrificii materiale, poporul român a dovedit și în acele grele momente, o rezistență și o forță de mobilizare excepționale, oferind lumii exemplul unui popor mic, care a rezistat cu eroism presiunii singeroase a unor mari puteri imperiale.

Cu legitimă mîndrie față de eroismul armatei noastre, realizatorii primului cotidian militar românesc amintesc și modesta contribuție a celor care au semnat în coloanele ziarului: „Eram socotiți îngropați. Dușmanii noștri pregătiseră și crucea pentru mormîntul nostru. Dar deodată energiile latente ale națiunii s-au deșteptat și s-au încordat. Tot poporul... s-a strîns într-un bloc sub izbitura de val a nenfericirii. Vigoarea eroică, mîlădiera de oțel care au izbucnit din această concentrare ne-au ridicat mai sus decît nădăjduiam. Toți cu ce-au avut bun au contribuit. Și am venit și noi slujitorii condeiului cu dragostea noastră, cu rîvna noastră, cu credința ce avem în acest popor, și ne-am făcut datoria.” (ziarul „România” din 2 februarie 1918).

■ ELENA VOICĂ

ECOURI ALE VITEJIEI ROMÂNEȘTI

„Ostașii români sînt buni soldați, liniștiți, sobri, tenace, răbdători, capabili de foarte mari eforturi”.

„Journal de Genève” din 20 august 1917

voiți să mobilizeze încă 58 de divizii pe frontul oriental, din cauza intrării României în acțiune”.

Vasta desfășurare de forțe a impus României un rol deosebit în sistemul marilor fronturi ale operațiunilor militare. Generalul-feldmareșal Hindenburg consemna în memoriile sale: „Niciodată o putere atît de mică precum România nu a avut ocazia de a juca în istoria lumii un rol de decizie atît de mare într-un moment atît de favorabil. Niciodată încă două state atît de puternice ca Germania și Austria nu fuseseră, ca în cazul de față, la cheremul desfășurării forțelor unei țări a cărei populație însemna cu greu a 20-a parte din propria lor populație”³. La rîndul său, generalul rus Vasili Gurko consemna: „Dacă germanii nu ar fi fost siliți să arunce aproape 30 de divizii peste teritoriul român pentru a termina cu România și a opri înaintarea pe care o întreprindeam (în Galiția — n.n.) pentru a sprijini România, ei ar fi ales fără îndoială o altă zonă de acțiune”⁴.

Strategia, eroismul, arta militară română au înscris pagini de epopee în marile bătălii: Mărăști (9—19 iulie), Mărășești (24 iulie—21 august) și Oituz (26 iulie—10 august).

În ordinul de zi nr. 90 din 8/21 august 1917 al generalului Eremia Grigorescu, comandantul Armatei I, se arată: „Ostași, de la 24 iulie pînă la 7 august ați dat cele mai grele lupte... La Sușița și Siret ați năruit sforțările groaznice ale sălbatecului dușman, dovedind lumii o dată mai mult că «nici pe aici nu se trece». Aici cunosc generalul german Mackensen ce este înfrîngerea. Mărășești fu mormîntul iluziilor germane... Ziua de 6 august a fost scrisă de voi cu litere de aur în cartea vitejiei neamului nostru, afirmînd în lumea întreagă drepturile lui nebiruit”.

În raportul Armatei 9 germane către Grupul de armate Mackensen se consemna: „Luptele care au avut loc între 25 iulie și 6 august au dovedit că presupunerile și speranțele că rușii și românii se vor retrage fără rezistență, sau că se vor lăsa a fi făcuți prizonieri, au fost o eroare. Din contra, armatele ruse și române s-au bătut vitejește și fiecare șanț, fiecare casă, fiecare înălțime au fost apărate vitejește”⁵.

Primul ministru al Franței, Ribot, într-o telegramă adresată premierului român I.I.C. Brătianu menționa: „Franța salută națiunea română, sora sa curajoasă care a arătat în mijlocul greutăților de acum cele mai eroice virtuți... Ea consideră că un prețios privilegiu de a vedea astăzi lucrînd și luptînd în rîndurile armatei naționale pleiada ofițerilor francezi. Ea salută în luptele actuale o reîntoarcere meritată la soarta armelor. Rog pe excelența voastră să creadă că guvernul francez se asociază mai mult ca niciodată la speranțele României de mîine și are hotărîta încredere în apropiata lor înfăptuire”⁶. În aceeași perioadă, primul ministru al Angliei, Lloyd George, declara: „Cine ar putea să omită importanța rezistenței armate pe care o opune România inamicului nostru comun. Românii au adus servicii incalculabile aliaților prin apărarea tenace a Moldovei. Fiii lor apără o mare parte a țării împotriva unei invaziuni dușmane, în condițiuni descurajante. Românii s-au luptat cu succes și chiar germanii s-au mirat de această rezistență eroică. Cînd va sosi momentul oportun Aliații nu vor putea uita România care în tot timpul războiului și-a făcut datoria în chip strălucitor”⁷.

Comandanți de renume au adresat în epocă elogii armatei române. Șeful misiunii militare franceze în România, generalul H.M. Berthelot, într-un interviu declara: „Soldații români luptă admirabil. Ei sînt la înălțimea celor mai viteji apărători. Sînt cei mai buni soldați din lume”⁸. Iar într-o telegramă trimisă generalului Eremia Grigorescu releva: „bravura ofițerilor și soldaților români, care atrag în acest moment admirația tuturor armatelor aliate și cărora chiar dușmanii le aduc omagiile lor”⁹. Generalul italian Luigi Cadorna, adresîndu-se conducerii oștirii române ruga să se transmită via sa admirație comandantului suprem pentru „proba mărăață dată de către trupele române în luptele din regiunile Mărăști, Mărășești și Oituz. Spuneți că armata italiană urmărește cu frățească simpatie strălucitele acțiuni ale soldaților români, care se arată demni coborîtori ai victorioșilor cuceritori ai Plevnei”¹⁰. Tot atunci, comandantul corpului expediționar american generalul John Pershing scria: „Admir splendidul eroism al armatei române, care și-a apărut cu îndrăgire pămîntul patriei... Să nu vă temeți de nimica! Îl va recuceri și-și va vedea visul împlinit. În America

Românii nu au iubit războiul de cuprinderi. Misiunea lor era să apere țara... cele mai mult ale lor războaie au fost defensive în politică, deși ofensive ostășește

N. BĂLCESCU (1819—1852), om politic, conducător al revoluției române din 1848, istoric

Serviciul militar este o școală în timp de pace și o datorie în timp de război

N. MARSELLI (1832—1899), general italian

toată lumea crede ca mine. Poporul român ne este simpatic și inimile noastre, vă rog să ne credeți, au sîngerat la nenorocirile ce le-ați avut. Acum cunoaștem sufletul întreg al României. Îi vom fi devotați și după victoria de aci și de acolo mă voi duce să vă cunosc vitejii¹. Comandantul forțelor ruse, generalul D.G. Scerbacev, într-un ordin de zi, elogiind armata română pentru victoria de la Mărășești, arăta: „Sînt plin de admirație pentru eroismul trupelor române și felicit Comandamentul, ofițerii și soldații tuturor unităților pentru felul strălucit în care au respins ofensiva inamicului². Presa din Franța, Anglia, Italia, Elveția, Statele Unite și alte țări a publicat articole, reportaje ale corespondenților militari despre rolul și contribuția României în desfășurarea marilor bătălii din vara anului 1917, despre eroismul armatei române.

Ziarul „Le Figaro”, prin directorul său, Robert de Flers, consemna: „Poporul român a urcat acest calvar rînd pe rînd, iar pe virtul lui — pină acolo stropit cu sînge — a cules laurii cei-mai frumoși. Efortul armatelor lui Mackensen zdrobit de către armata română în legătură cu cea rusă — aceasta este una din marile fapte de arme care va rămîne din acest război. Mărășești sînt Verdunul român... Este imposibil ca după război România să nu cunoască o stare foarte înfloritoare pe care o va merita nu numai pentru vitejia ei actuală, ci și pentru toată istoria ei atît de plină de dureri și grele încercări³. Referindu-se la aceeași bătălie, ziarul francez „Excelsior” aprecia că victoria de la Mărășești „dă României toată încrederea și toate speranțele⁴.”

Îndreptățite elogiile aducea și ziarul englez „The Times”: „românii s-au bătut cu un eroism care este mai presus de orice laudă: Soldații germani au fost așa de violent atacați, încît aruncau armele pentru a fugi mai iute sau pentru a nu fi făcuți prizonieri. Această înfrîngere este lovitură cea mai importantă ce au primit germanii în Orientul European⁵. Un alt ziar englez, „Morning Post”, nota: „Eroismul trupelor române a fost cu atît mai măreț cu cît lupta se dădea în condițiuni cu totul defavorabile și descurajatoare... Ofensiva română constituie un miracol de răbdare și de curaj, foarte rar înfîlțite de cineva în acest război⁶. Articole pline de elogi, așa cum consemna în epocă presa română, au apărut și în ziarele britanice: „The Earth”, „Daily Telegraph”, „Daily Graphic”, „Liverpool Daily” și altele.

Ziarul italian „Corriere della Sera” referindu-se la aceleași bătălii scria: „Din punct de vedere moral, armata română stă astăzi alături de puternicele armate aliate din Occident⁷.”

Eroismul, jertfele de sînge ale armatei române au imprimat evoluției evenimentelor de pe frontul Oriental al Europei o rapidă desfășurare. După cum este cunoscut, într-un șir de țări din centrul și nord-estul Europei au izbucnit revoluții de eliberare, pentru constituirea sau reîntregirea statelor naționale, în conformitate cu dreptul legitim la autodeterminare. Cu vigoare s-a afirmat în desfășurarea evenimentelor lupta românilor pentru încheierea procesului de făurire a statului național unitar, act istoric desăvîrșit la 1 Decembrie 1918 prin Unirea Transilvaniei cu patria mamă.

Conferința Păcii de la Paris din anii 1919—1920 bazîndu-se pe realitatea istorică și pe uriașele jertfe date de poporul român în timpul mării conflagrații a recunoscut și a dat valoare juridică internațională actelor îndeplinite de români în anul 1918.

„Apărarea pe frontul de la Mărășești, spre nord de Focșani, a fost fapta cea mai glorioasă de arme pe care a săvîrșit-o armata română. Eroica luptă, purtată de acești soldați țărani care trebuiau să înfrunte forțe germane mult superioare, care aveau de partea lor avantajul surprizei, nu e depășită prin nimic de faptele belgienilor sau ale sirilor.”

„The Times” din 29 august 1917

„Marea bătălie care a durat 15 zile pe frontul de sud-vest și de sud din Moldova a fost dintre cele mai singuroase din tot războiul. Trupele din Armata I și a II-a au făcut dovada unor calități militare care au provocat admirația tuturor ofițerilor străini prezenți...”

Tinerii ofițeri români, proaspeți absolvenți ai școlilor militare, s-au distins prin curajul lor de neînfînt. Morala trupelor este deasupra oricărui elogiu. Răniții din spitale au o singură dorință: de a se reîntoarce pe front cît mai repede posibil...

Populația civilă este, de asemenea, foarte fermă și spiritul de devotament este mai mare încă decît în ora intrării României în război.

„Journal de Genève” din 1 septembrie 1917

„Românii sînt bravi și se luptă ca lei. Azi, cînd Germania amenință să ocupe și treimea de teritoriu ce a mai rămas românilor, ei mor în mod fanatic, dar în loc pe pămînt. Mor, dar nu se predau. Se luptă pentru orice bucățică din pămîntul lor, așa de sălbatic, ca și lupoaica cînd i se răpește ultimul pui. Am văzut pe răniții români umplînd spitalele, care, cu ochi strălucitori, cu liguri aprinse de entuziasm îmi spuneau: «Ah, de m-aș înzdrăveni mai curînd să mă întorc la luptă... Ce chin pentru un rănit să stea în spital fără să facă nimic, tocmai cînd patria ne cheamă, cînd ea are nevoie de ajutorul nostru...» Românii sînt hotărîți, orice ar fi, să-și apere bucata de pămînt ce le-a mai rămas. Armata, ca un singur om, a răspuns: «Ne vom lăsa aici oasele, dar nemții nu vor putea înainta».”

„Iujini Krai” din 7 septembrie 1917

Texte selectate de
MARIA GEORGESCU

¹ General E. Ludendorff, Amintiri din război, vol. I, București, 1919, p. 283

² Războiul României. Documente oficiale, București, 1921, p. 6.

³ M.Ap.N.-M.St.M. Documente, vol. I, p. 78.

⁴ Arhiva Istorică Centrală, Microfilme, Franța, rola 81, Raport din 22 noiembrie 1916.

⁵ Generalul G.A. Dabija, Armata română în războiul mondial (1916—1918) vol. IV, Editura I.G. Hertz, I, a. p. 635-636.

⁶ Arh. St. București, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar nr. 23/1917, f. 11.

⁷ „Mișcarea” din 22 august 1917.

⁸ „România”, 12 august 1917.

⁹ Idem, 14 august 1917.

¹⁰ „România Mare” din 24 august 1917

¹¹ „Actualitatea” din februarie 1921.

¹² Arh. M.A.N., fond M.St.M. dosar 476/23, f. 24.

¹³ „Mișcarea” din 22 septembrie 1917.

¹⁴ „Excelsior” din 28 august 1917.

¹⁵ „Actualitatea” din 16 februarie 1918

¹⁶ „România Mare” din 28 august 1917.

¹⁷ „Actualitatea” din 16 februarie 1917.

**IULIE — AUGUST 1917:
„NOI PAGINI DE GLORIE
ÎN CARTEA DE AUR
A ARMATEI ROMÂNE”.**

**Presă italiană
despre eroismul
românilor în luptele
din vara anului 1917.**

Organele de presă apărute acum șapte decenii, în centrele principale ale regatului peninsular au acordat spații largi evenimentelor militare petrecute pe frontul român în vara anului 1917. Ziare ca: „L'Idée Nationale”, „Corriere della Sera”, „La Tribuna”, „Il Messaggero”, „Il Giornale d'Italia” au publicat aproape zi de zi informații în legătură cu evoluția luptelor și mai ales rezultatul acestor mari bătălii care se desfășurau pe Valea Siretului și afluenții Trotușului de pe versantul oriental al Carpaților. Considerind și faptul că știrile au fost transmise direct de pe front către principalele capitale ale statelor europene aflate în conflict, Petrograd, Paris, Londra, Roma, Viena și Berlin, putem aprecia că, de fapt, presa italiană a oglindit punctul de vedere și aprecierile continentale asupra evenimentelor respective.

Cu prilejul împlinirii unui an de la intrarea României în război, ziarul „La Tribuna” din 29 august 1917 a publicat telegrama lui Lloyd George, primul ministru englez, adresată președintelui Consiliului de Miniștri al României, în care se specifică: „Adoptind hotărârea de a intra în război contra Puterilor Centrale, România s-a declarat pentru cauza libertății, împotriva autocrației, a dreptului contra forței”. În același timp, premierul Angliei exprima „cea mai cordială admirație pentru valoare, tenacitatea și eroismul dovedite de poporul român timp de un an de zile, care a făcut dovada unui curaj fără egal” în lupta cu dușmanul necruțător.

Referindu-se la comportarea armatei române, același om politic menționa: „Reorganizarea armatei române, constantă și neprețuită sa rezistență în condiții deosebit de grele, sint un exemplu al forței pe care libertatea poate să-l inspire unui popor”.

În adevăr, opinia publică europeană și-a exprimat întreaga sa admirație pentru comportarea eroică a unităților militare românești, iar presa din Italia a reflectat această stare de lucruri. Ziarul „L'Idée Nationale” din 18 iulie aprecia: „Armata română complet reorganizată va putea să coopereze în mod eficient la bătălia finală”.

Peste câteva zile, „Corriere della

Elemente de strategie și tactică militară românească **ÎN PRIMA CONFLAGRAȚIE MONDIALĂ**

General-maior (r) CONSTANTIN ANTIP

Actul militar, strategia și tactica armatei române de acum 70 de ani și-au avut determinanta în imperativul politic fundamental care a stat la baza opțiunii intrării țării noastre în prima conflagrație mondială. Tocmai pornind de la țelul suprem al războiului României, „realizarea idealului nostru național, adică întregirea neamului”, *Planul de campanie român din 1916* stabilea logic scopul strategic militar: a zdrobi definitiv rezistențele inamicului din Transilvania, a deбуша apoi în cîmpia ungară... După crearea unui al doilea front, la Dunăre și Marea Neagră, comandamentul suprem român, în planificarea strategică a conceput efortul maxim la nord, vizînd o ofensivă impetuoasă și energică, iar pentru teatrul de sud a luat în considerare prezența unui minimum de forțe, anticipînd o fază defensivă și alta ofensivă cu obiectiv limitat, corespunzător situației de expectativă pe care se conta.

Analizîți conchid că planul de campanie a fost judicios și adecvat contextului politico-militar dat. Argumentînd, una dintre cele mai recente sinteze istoriografice menționează: ofensiva cu majoritatea forțelor în Transilvania lovea componenta cea mai vulnerabilă a Puterilor Centrale, Austro-Ungaria, și punctul slab al frontului oriental — spațiul intracarpatic —, lipsit de apărarea necesară; ajungerea forțelor române pe Mureș ducea, chiar din prima etapă, la scurtare serioasă a liniei inițiale a frontului — de la 850—900 km, la 250—300 km; aliniamentul acestui rîu marea baza de operații a armatei noastre și asigura avantaje consistente de ordin material și uman, care s-ar fi amplificat pe măsura progresunii spre vest; forțele pe care adversarul putea să le aducă împotriva noastră urmau a fi concentrate tot în Transilvania și, deci, tot aici trebuia să se găsească și grosul armatei române operaționale².

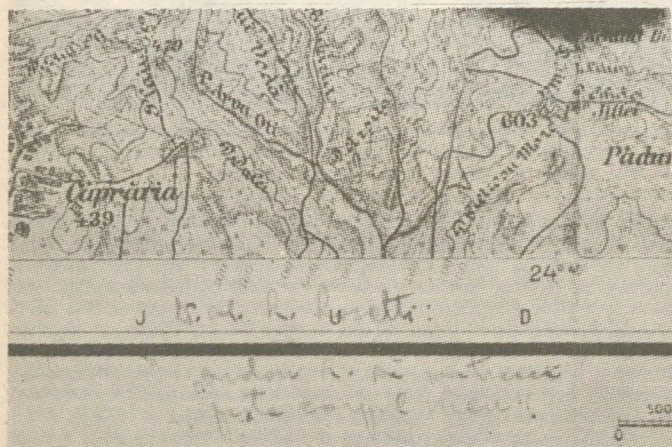
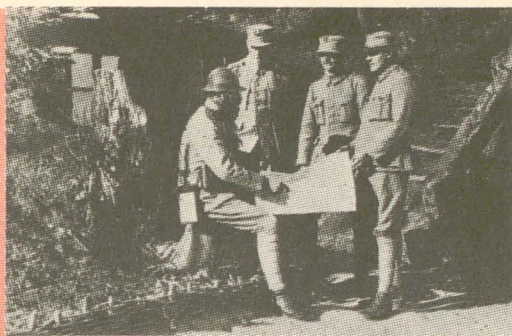
Existența celor două fronturi indica și un grad crescut de complexitate al domeniilor strategic și tactic. Pe plan structural, s-a impus și la noi constituirea eșalonului armată de cîmp, iar corpului de armată — pînă atunci cea mai mare articulație organizatorică în armata română — i-au revenit tot mai mult funcții de nivel tactic, nivel care, în fluxul operațiilor, va reclama, și el, particularizări de natură organizatorică, precum constituirea de grupuri sau detașamente, de țării variabile, cu caracter temporar, formate din trupe desprinse din subordonarea lor organică. Pe planul execuției — în virtutea noilor configurații ale luptei, bătăliei, campaniei, războiului în general —, strategia militară globală comporta subîmpărțiri (fișii, zone, direcții, misiuni), iar tactica — perfecționări, schimbări de forme și procedee³.

Implicarea României în conflagrație a scos războiul din ipostaza precumpănitor statică, în care fusese cantonat de peste un an, i-a reîmprimit mobilitatea, caracterul dinamic. Însuși momentul punerii în aplicare a planului de campanie s-a consumat sub acest semn și într-un mod original. Renunțînd la canoanele consacrate (comune, de altfel, tuturor armatelor aflate în confruntare), comandamentul român a procedat la folosirea structurilor militare afectate acoperirii frontierei oficiale nu ca elemente de defensivă strategică (pînă la terminarea

Apărarea nu trebuie să fie numai pasivă... ea trebuie să-și tragă
tăria din capacitatea de manevrare și să acționeze ofensiv ori de cite
ori se ivește prilejul

FR. ENGELS (1820—1895)

Actualizarea
hărții
cu
situația
de pe
teren

Da, a existat și acest simbol al vitejiei: locotenent-colonelul Radu Rosetti, aflat în fruntea ostașilor, a notat lapidar pe harta sa: „Ordon R (regimentului — n.n.) să nu treacă peste corpul meu”

mobilizării), ci cu misiunea de a porni ofensiva ca veritabile formațiuni de avangardă ale marilor unități ce se concentrau înapoia lor și urmau să preia din mers efortul major al operațiilor. La primirea ordinului de luptă, unitățile din dispozitivele de acoperire — dirijate direct de Marele Cartier General (act de conducere, care purta, de asemenea, pecetea noutății) — au intrat în Transilvania, deodată, prin 17 puncte, realizând în mai puțin de 48 de ore obiectivul planificat.

Războiul de mișcare a dat posibilitatea să se îmbine judicios ofensiva și apărarea, lipsa de fronturi continue favorizând recurgerea pe scară largă la manevre, atacuri locale etc. Dacă cele două manevre strategice pe direcții de operații exterioare — din Transilvania și de la Flămînda, inițiate dar nefinalizate — și cea pe direcții interioare, încercată în Muntenia, prezintă interes doar din punctul de vedere al pregătirii, manevrele tactice, de învăluire și întoarcere, mult folosite de toate eșaloanele, preponderent în lupta ofensivă în munți, constituie prețioase surse pentru cunoașterea practicii militare de atunci a armatei noastre. În organizarea și desfășurarea manevrei în munți, comandamentul român s-a dovedit superior celor austro-ungar și german, deși acestea dispuneau de corpuri și brigăzi speciale alpine. Este concludentă manevra dublu învăluitoare realizată de Divizia 11 infanterie în prima bătălie de la Jiu, care a amenințat cu încercuirea trupele germane din față și le-a fugărit pînă la pozițiile de plecare. Însuși generalul Falkenhayn, comandantul Armatei 9 germane, consemnînd episodul, nota că retragerea unităților sale de la Jiu „s-a efectuat cu greutate, ce abia pot fi descrise”⁴. Pentru ca ulterior să poată împinge trupele noastre spre sud-est, germanii au fost nevoiți să ridice la 7/1 raportul de forțe.

Bătălia de la Jiu a pus în lumină și un alt aspect: prezența, pe lângă schema clasică a frontului și spatelui frontului, a războiului neconvențional, prin participarea la luptă a unor grupuri de cetățeni români ce nu făceau parte din armată, ceea ce se va întîlni și în perioada următoare, inclusiv partizanatul în stare incipientă⁵.

În general, trebuie reliefat caracterul activ, dîr și înverșunat al apărării române, îndeosebi menținerea cu fermitate a trecătorilor și punctelor obligate de

Sera” și „L'Idée Nationale” din 27 iulie informau că „trupele generalului Averescu au declanșat ofensiva și au ocupat satul Mărăști, făcînd mai multe sute de prizonieri și luînd 19 tunuri, din care mai multe din cele grele. Succesul s-a datorat manevrei abile, strictei cooperări a trupelor române și ruse, viguroasei acțiuni a artileriei aliate. La sfîrșitul zilei o linie foarte bine organizată din punct de vedere militar era ruptă pe un front larg. Valoarea și devotamentul trupelor au fost fără egal”.

La 28 iulie, „Corriere della Sera” a reluat comunicatele germane din ziua precedentă și anunța publicul italian și pe ceilalți cititori că în Carpații de curbură „S-au desfășurat noi lupte” încununate de succes pentru armata română, iar pe frontul de la Mărăști, sublinia un comunicat publicat în același ziar „românii cu o reînoită ardoare au luat inițiativa și au dat adversarului o lovitură magnifică străpungîndu-i linia pe o adîncime de 12 km.” Comunicatele din Petrograd publicate în „Corriere della Sera” din 28 iulie susțineau că „trupele române au înaintat pînă la izvoarele Șușitei, unde și-au consolidat pozițiile. Unitățile avansate au înaintat pe înălțimile situate la vest de Soveja”... În timpul zilei de 26, românii au luat mulți prizonieri, au capturat 6 tunuri, 3 mitraliere, 3 lansatoare de mine, o mare cantitate de muniții și alte materiale de război”. „L'Idée Nationale” din 30 iulie, prelînd știrile care circulau în cercurile oficiale din Petrograd, a publicat articolul intitulat „Noi succese românești” în care punea în evidență între altele că „trupele române au continuat urmărirea inamicului în retragere și la sfîrșitul zilei de 27 au ocupat una dintre coline, situată la cinci verste sud-est de Mănăstirea Cașin, Dragoslave-Brețcu. Totodată, ei „au pus stăpînire pe o baterie inamică și au luat prizonieri”. Autorul altui articol din același ziar scria că românii sînt „aliați valoroși”. „L'Idée Nationale” din 19 august, prelînd informațiile publicate în londonezul „The Times”, informa pe cititorii săi: „Cea mai mare bătălie angajată pe frontul românesc nu s-a terminat încă”. Aceasta se desfășoară pe spații largi și „la o întorsătură favorabilă rușilor și românilor, care au luptat cu un curaj superior, demn de toată lauda. Dușmanul a transportat aici toată artileria disponibilă și face eforturi disperate pentru a sparge frontul, atacînd în mase compacte, dar toate tentativele sale au fost zadarnice. Faptul că românii au reușit să reziste de la 6 a curenței freneticeilor sfîrșiri ale inamicului, constringîndu-l să aducă mereu noi forțe, a răsturnat toate planurile dușmanului, care spera să rupă frontul printr-o lovitură rapidă”.

„L'Idée Nationale” din 19 august, sub titlul general „Crîncena bătălie” sublinia că „Austro-germanii au reînceput ofensiva în direcția Tirgu-Occna, în dimineața zilei de 16. Atacurile cele mai crîncene au fost dezlanțuite în zona Slănic”. „Inamicul a reușit să pună stăpînire pe cîteva poziții întărite situate la nord și la sud de această localitate, dar contraatacurile date de rezervele românești au restabilit situația. Pe valea rîului Șușița, la nord-est de Soveja, luptele au continuat pe întreaga durată a zilei de 16. Românii și-au menținut pozițiile ocupate prin respingerea unor atacuri furibunde ale dușmanului. În noaptea de 16 inamicul a efectuat o ofensivă în direcția Focșani, Muncelu, Molița, dar românii au făcut față cu succes tuturor încercărilor”. Acelorași evenimente militare le-au fost dedicate unele informații publicate în „Il Messaggero” și „Corriere della Sera” din 19 august, cu titlul general „Mari, dar zadarnice tentative inamice pentru ruperea frontului românesc. Planurile austro-germane răsturnate”.

Ziarul englez „The Times”, realiza o sinteză asupra evenimentelor: „Marea bătălie care a durat cînsprezece zile pe frontul de sud-est și sud din Moldova, este una dintre cele mai singeroase din actualul război. Trupele din prima și a doua linie ale armatei române au dat dovada unor calități militare care au provocat admirația tuturor ofițerilor străini prezenți aici. Pierderile germane sînt incomparabil mai mari decît cele suferite de români și ruși”. Indiscutabil — aprecia „La Tribuna” din 29 august — „Trupele române au dovedit un moral foarte ridicat și o mare înflăcărare; cu luptele din Carpați și de pe Siret s-au scris noi pagini de glorie în cartea de aur a armatei române”.

■ Dr. DUMITRU ZAHARIA

Inamicul a trebuit să recunoască și el: ROMÂNUL LUPTĂ EXCELENT

EXTRASE DIN JURNALUL DE OPERAȚII AL ARMATEI 1 AUSTRO-UNGARE

13 iulie 1917. „Tîrziu, după-amiază, bombardamentele inamice în contra Diviziei 218 infanterie s-au întărit (18 baterii au tras aproximativ 730 de proiectile). Bombardamentul a fost dirijat de avioane și a durat pînă noaptea.

Clipă de clipă — încordare maximă. Și din nou, militarii vor fișni la atac

trecere din Carpați. Inamicul nu a putut pătrunde în spațiul extracarpatic prin pasurile Oituz, Buzău, Tabla Buții, Bratocea, Predeluș, Predeal, Bran, Turnu Roșu ș.a. Dacă germanii străpungeau dispozitivul nostru prin aceste puncte și mai ales pe la Oituz, România s-ar fi aflat în fața unui dezastru strategic, inamicul ar fi putut ajunge direct și pe cel mai scurt drum la cotul Dunării, făcînd indisponibilă operațional armata română aproape integral. Pătrunzînd numai pe la Jiu, forțele invadatoare au fost constrînse să cucerească teritoriul dintre Carpați și Dunăre pe dimensiunea cea mai lungă și pas cu pas, să desfășoare numeroase bătălii succesive, ceea ce a însemnat consum considerabil de timp și eforturi, pierderi sporite, epuizarea potențelor combative ofensive și a asigurat părții române și celei ruse (care la finele lui 1916 introdusese o masă mai mare de trupe pe frontul românesc) posibilitatea de a opri pe inamic și a-l obliga să se fixeze la teren.

În campania din 1916, ca și în luptele de apărare duse de-a lungul secolelor, agresorul a fost slăbit nu numai prin pierderile provocate pe cale militară, ci și prin compromiterea bazei logistice pe care el miza. De la tribuna Reichstagului, amiralul von Tirpitz avea să declare că privarea de stocurile petroliere din România a împiedicat în proporție de 50 la sută războiul submarin german⁶, de unde reiese că sacrificiul consimțit de români, prin distrugerea instalațiilor petroliere din Valea Prahovei, a avut un impact strategic pe ansamblul războiului mondial.

Destășurările militare românești, în perioada de referință, nu au permis Puterilor Centrale să-și atingă scopul strategic, de a ne scoate țara și armata din război. Factorii de decizie au întreprins o vastă acțiune de rezolvare a unei probleme neîntîlnite încă pe parcursul războiului, refacerea potențialului militar pe restrînsa porțiune de teritoriu rămasă sub controlul guvernului de la Iași, în condițiile contactului nemijlocit cu forțele inamice și în împrejurări de o gravitate excepțională. Impresionat de ritmul rapid al acestei opere de redimensionare structurală și reinzestrare a forței armate române, de asimilare la perfecție a inovațiilor definitorii ale modelului războiului în curs, un martor direct, Charles Stiennon, avizat asupra realității prin misiunea militară franceză participăntă la reorganizarea organismului nostru militar, scria că ostașii români „atinseseră gradul de antrenament cel mai remarcabil”, că la începutul verii anului 1917 „această magnifică armată nu avea decît un singur gînd: ofensivă”⁷.

Armata cea mai bună este aceea în care fiecare ofițer știe ce are de făcut în împrejurări determinate

NAPOLEON I BONAPARTE (1769—1821), general și împărat francez

Rezultatele obținute vor fi optim valorificate în strategia și tactica aplicate cu măiestrie în luptele desfășurate între 11 iulie—21 august în spațiul dintre văile Siret, Putna, Oituz. Acest adevăr a fost evident chiar din planul de campanie care a stabilit ruperea apărării organizate a inamicului în două sectoare și apoi dezvoltarea unitară a ofensivei pe direcții convergente. Cele două brațe de clește preconizate — pe Siretul Inferior și în regiunea subcarpatică a Vrancei — configurau un procedeu neperfect încă în prestația militară a timpului și care va fi omologat abia în al doilea război mondial: încercuirea strategică.

Sub aspect strategic și tactic, ies în relief alegerea cu discernământ a direcțiilor principale de acțiune, gruparea și dozarea rațională a disponibilităților operative, aplicarea judicioasă a principiului economiei forțelor, buna coordonare între bătăliile concomitente de la Mărășești și Oituz, folosirea la parametrii vremii, cu precizie și eficacitate, a focului armamentului automat și pieselor de artilerie, executarea frecventă de manevre de întoarcere și învăluire (caracteristica esențială a acțiunilor ofensive), precum și de contraatacuri (considerate drept actul principal al apărării), realizarea promptă a amenajărilor geniste pentru consolidarea pozițiilor, protecția și deplasarea oportună a efectivelor luptătoare, a lucrărilor de transmisii spre a asigura o conducere centralizată și neîntreruptă, exploatarea iscusită a avantajelor terenului, cu accentul pe menținerea cu orice preț a înălțimilor dominante, asigurarea tehnico-materială și medicală potrivit necesităților ș.a. În același timp, s-a acordat o atenție deosebită eficienței cooperării dintre infanterie (forța principală de atac și apărare) și cavalerie (întrebuințată în dezvoltarea succesului după ruperea apărării adverse sau ca „infanterie ușoară”), dintre acestea și artilerie (concentrată în sectoarele-cheie, debilind foc masat pe obiectivele principale), dintre trupele de uscat și aviație, capabilă să execute cercetări îndepărtate înapoia liniilor inamicului, supravegherea sectoarelor prin observare vizuală și cu ajutorul fotografiilor aeriene, reglajul și controlul tragerilor de artilerie, bombardarea de obiective din spatele frontului, a rezervelor și pozițiilor dușmane. Nu pentru a ne flata pe noi, arhiducele Joseph, comandantul trupelor austro-ungare, raporta că una din cauzele esențiale ale înfringerii suferite la Mărășești a fost „admirabila cooperare”, realizată la români, „între infanterie, artilerie și aviație”⁸.

Abordarea sterei strategiei și tacticii pretinde și o neapărată referire la conducerea războiului. Din acest punct de vedere, se cere subliniat că Marele Cartier General și-a avut funcțiile bine precizate. La fel, comandamentele armatelor și ale eșaloanelor tactice. Pe parcursul operațiilor ele au știut să îmbine tradiția cu inovația, să aplice procedeele validate de mersul războiului, în concordanță cu condițiile concrete locale, au lichidat formulele depășite și remediat deficiențele apărute, în a doua campanie arta conducerii afirmându-se ca factor decisiv al victoriei.

Caracterul de coaliție al războiului a impus cooperarea de comandament dintre statul român și statele aliate, reglementată prin tratatul de alianță și convenția militară, înregistrând, însă, o anumită variație în acord cu evoluția operațiilor. Întrucât în principal era vorba de cooperarea de comandament româno-rusă, în ultima ei fază aceasta prezenta similitudini cu cea de la 1877—1878, regele Ferdinand, comandantul suprem al armatei române, fiind și comandant al „Frontului român” (alcătuire strategică ce întrunea forțele române și ruse din zonă), avind ca ajutor un general rus. În fapt, trupele noastre primeau misiuni și ordine de la Marele Cartier General român, iar cele ruse de la propria instanță similară, comandamentul „Frontului român” neexercitind funcția de eșalon integrat de dirijare, ci rolul unei structuri de contact organizat, de armonizare strategică.

Evenimentele care au urmat încetării existenței comandamentului mixt rus-român nu și-au mai avut geneza și suportul în confruntarea militară. Dar în toate împrejurările, forțele vii ale țării au militat cu hotărâre neclintită pentru triumful idealului în numele căruia poporul român făcuse atâtea sacrificii.

10 august 1917. ...Românul se retrage numai pas cu pas, el se ține foarte bine și face contraatacuri violente. Pierderile de amândouă părțile sînt mari. *Luptă excelent*, cu toate greutățile terenului, lipsei de apă.

Corpul 8 armată. ...În fața aripilor stîngi, inamicul rezistă crîncen... Rezistența inamică este îndărătnică și virtuoasă.

13 august 1917. La Corpul 8 armată, atacuri repetate inamice în contra Măgurilor Cașinului, la fabrica de sticlă... În cursul zilei inamicul a atacat virtos și repetat cu atacuri de învăluire înălțimea Coșna. El a reușit să respingă trupele noastre de acolo (Divizia 117 infanterie) cu un kilometru. Inamicul a și pătruns în linia Diviziei 70 infanterie. Divizia s-a retras la Cîreșoaia.

16 august 1917. Inamicul rezistă crîncen pe înălțimile din est și nord-est de Soveja. Atacul nostru n-a putut pătrunde, contraatacurile au fost respinse chiar în lupte de încăierare.

19 august 1917. Grupul Gerock... Noaptea a fost respins un atac inamic la est de Muntele Războiului.

20 august 1917. Grupul Gerock... La ora 5 p.m. inamicul a concentrat din nou atacuri de învăluire cu forțe tari în contra înălțimii Coșna... Inamicul se acoperă extraordinar de virtos, fiecare ciștig de teren după o luptă crîncenă trebuie să fie apărat față de contraatacurile violente inamice.

■ Locotenent-major
MARIUS GIURGIU

COLABORAREA ROMÂNIEI CU ANTANTA, OGLINDITĂ ÎN MEDALISTICĂ

Colaborarea României cu aliații ei din primul război mondial s-a bucurat de atenție în medalistica românească. Au fost emise medalii și plachete în timpul războiului¹ și mai ales după încheierea lui, datorate unor medalisti români ca O. Negreanu, Emil W. Becker și străini, ca francezul Lavillier. Prezentăm mai jos câteva dintre ele:

1. Placheta „Cooperarea armatei române cu cea franceză”. Unifas din bronz 80 x 53 cm, modelatori P. Delalaspres și G. Scott.

Av. Un soldat francez strîngînd mîna unui soldat român lîngă steagurile statelor Antantei. Pe fundal, o biserică românească și catedrala de la Reims. Deducînd, anul 1916. Placheta a fost bătută în 1917 la Paris².

2. „Medalia generalului Berthelot”. Bronz. Diametru 150 mm. Autor, Lavillier. Medalia a fost prezentată

¹ România în războiul mondial 1916—1919. Volumul I. Documente-Anexe, București, 1934, doc. 43.

² România în primul război mondial, București, 1979, p. 155—156.

³ Cf. Dr. Constantin Olteanu, Evoluția structurilor ostășești la români, București, 1986, p. 164—165.

⁴ General Erich von Falkenhayn, Campania Armatei a IX-a împotriva românilor și rușilor 1916/17, București, 1937, p. 127.

⁵ Cf. Lieutenant-général dr. Ilie Ceaușescu, La guerre du peuple tout entier pour la défense de la patrie chez les roumains, Bucarest, 1982, p. 117—120.

⁶ Ghislain de Diesbach, La Princesse Bibesco 1886—1973, Paris, 1986, p. 241.

⁷ Cf. Charles Stiennon, Le mystère roumain et la défection russe, Paris, 1918, p. 280—290.

⁸ General G.A. Dabija, Armata română în războiul mondial (1916—1918), vol. IV, București, 1987, p. 130.

într-o expoziție organizată la Ateneu în martie 1919³.

3. Medalia „Intrarea regimentului francez nr. 40 de infanterie în România — 28 octombrie/10 noiembrie 1918”.

Av. Inscripția circulară: VIVE LA FRANCE — VIVENT NOS ALLIES. În câmp, pe șapte rânduri: SEJOUR DE LA GLORIEUSE ARMEE EN ROUMANIE — 1918. Pe margine, un cerc perlat.

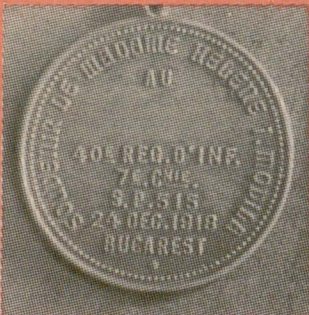
Rs. „SOUVENIR DE MADAME HELENE I. MOVILA” circular. În câmp, șase rânduri „AU — 40^e REG. D'INF — 7^e C^{IE} S.P. 515 — 24 DEC. 1918 BUCAREST”. Pe margine, un cerc perlat. Medalia are diametrul de 32,5 mm., cu toartă și panglică tricoloră franceză. A fost bătută în puține exemplare (15 de aramă și 10 de aramă argintată). Gravori: frații Leonard⁴.

4. Medalia „Legiunea română din Italia”. Din rândul prizonierilor de război români din Transilvania a fost creată — ca urmare a dorinței lor de a lupta pentru unitate națională și a propagandei duse de un comitet român condus de profesorul S. Mindrescu — legiunea soldaților români. Cu această ocazie s-a bătut o medalie de formă ovală cu toartă. Dimensiuni: 35 x 25 mm.

Av. Două figuri feminine (Italia și România) sub un copac. Italia este înarmată cu o spadă, România cu un scut pe care este scris „RUMENIA”. Jos, legenda: „AVEZZANO 1919”.

Rs. Statuia lupoacei cu Romulus și Remus: legenda „S.P.Q.R.”. Desubt, steagurile Italiei și României, legate cu frunze de stejar, iar jos, pe trei rânduri: „IN FIDE AC FORTITUDE SALUS”.

Medalia „Intrarea Regimentului francez nr. 40 de infanterie în România” (revers)

Aversul medaliei

CLAUZELE MILITARE ALE TRATATELOR DE PACE DE LA PARIS (1919—1920)

Conf. univ. dr. MIRCEA MUȘAT

Tratatele de pace din anii 1919—1920 au tins să rezolve importante probleme ridicate de război sau anterioare acestuia, un rol deosebit jucându-l chestiunile de ordin militar.

Dezbaterile s-au desfășurat în capitala Franței între 12 ianuarie și 28 iunie 1919. Ședințele plenare și reuniunile celor 16 comitete de experți au jucat un rol mai puțin important decât dezbaterile din Consiliul celor zece (șefii de guvern și miniștrii de externe ai Statelor Unite, Regatului Unit, Franței, Italiei și Japoniei). Dar organul esențial de decizie a fost Consiliul celor Patru (W. Wilson, David Lloyd George, V.E. Orlando și G. Clemenceau), care s-a întrunit începând cu 24 martie 1919¹.

Au fost mai multe problemele care au dominat reuniunile diplomatice. Prima avea în vedere ideile președintelui american, W. Wilson, care, într-un fel, au reținut atenția forumului păcii. Șeful executivului american le expusese încă din 8 ianuarie 1918: dreptul popoarelor de a dispune de ele însele, abandonarea diplomației secrete, libertatea navigației pe mări, dezarmarea, garanții mutuale de independență politică și integritate teritorială² în cadrul unei Ligi a Națiunilor etc. Nu fără dreptate, un istoric francez constata că lunile Conferinței de Pace au reprezentat, pentru opinia publică din țara sa, o singură înfruntare: aceea a iluziilor wilsoniene³.

O a doua chestiune a fost statuarea securității care a preocupat, îndeosebi, Quai d'Orsay-ul. Șeful delegației franceze înțelegea să lege problemele teritoriale ale tratatelor, care urmau să se încheie, de cele militare⁴. Clemenceau nu a dat curs planurilor Statului Major și extremei drepte care vizau anexarea Renaniei, ci s-a pronunțat pentru detașarea

acestei provincii de Germania, asigurarea unei ocupații permanente și plata unei grele indemnizații de război. Aceste „programe” nu au primit aprobarea lui Wilson și Lloyd George, ultimul temându-se de o hegemonie franceză pe Rin și dorind menținerea unei Germanii puternice pentru a putea bara drumul comunismului.

Discuțiile purtate în timpul negocierilor Tratatului de Pace cu Germania nu s-au desfășurat într-un consens general. Planul Foch se pronunța pentru reducerea armatei germane la 200 000 de oameni și efectuarea serviciului militar pe termen scurt. Britanicii doreau, însă, ca armata germană să cuprindă numai 100 000 de soldați și 5 000 de ofițeri. În problema Renaniei, opinia franceză, cuprinsă în memorandumul din 27 noiembrie 1918 și 10 ianuarie 1919 prezentate de mareșalul Foch⁵, nu a fost împărțită de diplomațiile engleză și americană, chiar dacă colonelul E.M. House s-a lăsat puțin „convins” de Paris. La 14 martie 1919, premierul britanic Lloyd George propune un tratat de garanții ale Angliei și S.U.A., pe de o parte, și Franței, pe de alta. Propunerea urmărea ca francezii să nu mai revindică Renania și președintele Wilson a fost cîștigat de idee. La 22 aprilie, cei Patru Mari acceptau demilitarizarea malului stîng al Rinului și se aprecia că ocupația franceză a Renaniei va fi temporar degrevată⁶. Diplomația franceză, și nu numai ea, aprecia că este esențial de a se asigura securitatea lumii contra unei eventuale refaceri a puterii militare germane. În acest scop, ea dorea o serie de garanții militare și politice⁶. Garanțiile militare, în viziunea Parisului, presupuneau: limitarea armamentului german, demilitarizarea Renaniei și instituirea ocupației asupra

acestei zone⁷.

La Conferința de Pace a existat un consens de a se interzice Germaniei armamentul greu și ofensiv: flota maritimă, submarine, aviația, artileria grea, tancuri (care de luptă), gaze de luptă. În ce privește efectivele viitoare și natura lor, se înfruntau două teze: teza franceză și britanică. Prima, susținută de Foch, permitea Germaniei să aibă o mică armată cu un personal chemat pe termen scurt. Dimpotrivă, șeful cabinetului de la Londra, David Lloyd George „prefera” o armată de meserie. În final, va triumfa teza britanică: Germaniei i se va aproba o armată de meserie de 100 000 soldați și o mică marină cuprinzând 15 000 oameni⁸.

Tratatul de la Versailles⁹, conținând limitări severe pe plan militar, stipula expres că aceste condiții sînt impuse Germaniei „pentru a face posibilă pregătirea unei limitări generale a armamentului la toate națiunile”. Această frază era un omagiu adus speranței generale și filozofiei wilsoniene.

Drept garanție și ca mijloc de presiune asupra Germaniei, Aliații dispuneau ocuparea temporară a malului stîng al Rinului. Teritoriile de pe malul stîng erau împărțite în trei zone: Köln, Koblenz și Mainz, tratatul prevăzînd evacuarea de către Aliați a acestor zone după 5, 10 și, respectiv, 15 ani. Dacă demilitarizarea malului stîng al Rinului și a unei zone de 50 km pe malul drept a fost acceptată fără dificultăți de către Aliați și S.U.A., problema „ocupației” s-a dovedit a fi mai delicată. După ce guvernul francez a abandonat proiectul unei detașări a Renaniei occidentale, Wilson și Lloyd George au sfîrșit prin a admite o „ocupație temporară” de 15 ani pe malul stîng al Rinului, cu capete de pod pe malul drept¹⁰.

La garanțiile militare se adăugau cele politice. Lloyd George și Wilson au propus lui Clemenceau, în schimbul renunțării la revendicările sale asupra malului stîng al Rinului, două tratate de garanții: franco-englez și franco-american, care au fost anexate Tratatului de la Versailles. Prin refuzul Senatului de la Washington de a ratifica tratatul franco-american, cele două tratate au devenit inoperante. Astfel, începînd cu 1920 vom asista la mari deosebiri între politica Quai d'Orsay-ului, dominat de obiectivul asigurării securității, și cea a Foreign Office-ului, preocupat, mai ales, de „echilibrul european”, cu importante implicații pentru executarea leală a clauzelor tratatelor de pace¹¹, mai ales a prevederilor militare.

Prescripțiile militare ale tratatului cu Germania fixau armata acestei țări la 100 000 de soldați, iar corpul ofițeresc la 4 000 de oameni. Serviciul militar obligatoriu era interzis,

iar Statul Major german lichidat. Se interzicea Germaniei să mențină sau să construiască fortificații, fie pe malul stîng, fie pe malul drept, la vest de o linie trasată la 50 km est de Rin (articolele 42—43). Era oprită întreținerea sau adunarea de forțe armate, fie cu caracter temporar, precum și orice manevre militare, de orice natură ar fi, și menținerea oricăror mijloace materiale de mobilizare (Partea a V-a, Clauze militare, navele și aeriene — articolele 160—198)¹². Armata germană urma să cuprindă numai șapte divizii de infanterie și trei de cavalerie (articolul 160). Se interzicea Germaniei să dețină artilerie grea, tancuri, submarine, aviație militară. Canalul Kiel era internaționalizat. Tratatul prevedea judecarea celor vinovați de declanșarea războiului, în primul rînd a împăratului Wilhelm al II-lea¹³. Semnat de plenipotențiarilor germani la 28 iunie 1919, Tratatul de la Versailles cerea Germaniei să-și recunoască „responsabilitatea” în declanșarea războiului, ceea ce trebuia să justifice cererile Aliaților privind acordarea de reparații. Tratatul conținea și o prevedere prin care Anglia urma să ajute Franța în momentul în care Germania ar fi violat statutul zonei renane¹⁴.

Tratatul de la St. Germain-en Laye, încheiat la 10 septembrie 1919, prin clauzele sale militare, obliga Austria la demobilizarea armatei, care urma să fie redusă la 30 000 de oameni, inclusiv ofițerii (articolul 120). De asemenea, Austria nu avea dreptul la aviație militară și trebuia să predea, în contul reparațiilor de război, Principalelor Puteri Aliate și Asociate vasele de război, submarinele, monitoarele și torpilele de pe Dunăre, precum și întreaga flotă comercială¹⁵. Articolul 88 al Tratatului de la St. Germain interzicea Anschluss-ul¹⁶.

Clauzele militare ale tratatelor încheiate cu ceilalți aliați ai fostelor Puteri Centrale aveau un conținut asemănător cu cele stabilite pentru Germania și Austria. Astfel, Tratatul de la Trianon, parafat la 4 iunie 1920, obliga Ungaria să demobilizeze forțele sale armate, să desființeze serviciul militar obligatoriu și să mențină o armată de 35 000 de oameni (articolul 104)¹⁷. Ungariei nu i se permitea să aibă aviație, tancuri și artilerie grea, iar flota urma să fie predată Puterilor Aliate și Asociate¹⁸.

Cît privește Bulgaria, interdicțiile de ordin militar au fost asemănătoare cu cele conținute în Tratatul de la Trianon. Efectivele sale de pace nu trebuiau să depășească cifra de 33 000 oameni¹⁹.

În fine, ultimul tratat din seria sistemului de pace de la Paris, cel de la Sèvres — semnat la 10 august 1920 — înlocuia armata turcă

„Medalia Victoriei” (avers)

5. „Medalia Victoriei”. Bronz în diametru de 36 mm. A fost instituită prin înaltul decret nr. 3390 din 1921 și prin decizia ministerială nr. 857 din 3.07.1921, publicate în M.O. 121/2.09.1921. Modelator, C. Cristescu.

Av. În centru, Victoria înaripată, văzută din față și avînd în mîna dreaptă o spadă.

Rs. În cîmpul medaliei, o halbardă cu două tăișuri înconjurată de frunze de laur. Pe trei rînduri, inscripția „MARELE RĂZBOI PENTRU CIVILIZAȚIE”. Pe margine, un lanț pe zălele căruia sînt înscrise țările Antantei: ANGLIA, BELGIA, GRECIA, JAPONIA, SERBIA, AMERICA, CHINA, ROMÂNIA, ITALIA, FRANȚA.

Medalia are toartă și panglică cu culorile tuturor participanților la coaliție.

6. Medalia „Monumentului interaliat de la Liege”. Cu ocazia comemorării a douăzeci de ani de la luptele de la Liege, autoritățile belgiene au luat hotărîrea ridicării unui monument închinat luptătorilor căzuți pentru cauza Antantei. Cu această ocazie, s-a bătut în România (modelator, E.W. Becker) o medalie din bronz de 60 mm.

Av. Capul regelui Belgiei, Leopold al III-lea, spre dreapta, avînd de o parte și de alta inscripția: LEOPOLD III ROI DES BELGES. MCMXXXVII. Jos, semnele modelatorului: E.W. BECKER scul(ptor).

Rs. În centru, monumentul interaliat și inscripția explicativă.

Pe margine, între frunze de laur, stemele țărilor aliate⁶.

CORNEL POPA

¹ C. Nuțu, România în anii neutralității 1914—1916, București, 1972, p. 81 și urm.; M. Ioniță, Medalii și plachete românești, în „B.S.N.R.” anii LXX—LXXXV (1976—1980), p. 518.

² Cronica numismatică, anul I, nr. 3—4, 1920, p. 23—24.

³ C. Moisil, Expoziția Lavillier la Ate-neu în martie 1919, în „B.S.N.R.” anul XIV, nr. 29—32, p. 34—35.

⁴ Cronica Numismatică, anul I, nr. 3—4, 1920, p. 25.

⁵ C. Moisil în „B.S.N.R.” anul XV, nr. 35—36, 1920, p. 85.

⁶ Inedită.

[illegible]

Facsimil din Tratatul de alianță dintre România și Antantă. Articolul I stipula: „Franța, Marea Britanie, Italia și Rusia garantează integritatea teritorială...”

Facsimil cu semnăturile persoanelor imputernicite să consacre alianța dintre România și Antantă

printr-o jandarmerie, iar poliția era pusă sub controlul unor comisii aliate. Anglia, Franța și Italia aveau dreptul să întrețină în zona Bosforului și a Dardanelelor forțe militare terestre și aeriene. Clauzele Tratatului de la Sèvres încălcău independența și suveranitatea statului turc și aveau să fie revizuite la Conferința de la Lausanne, care a afectat și prevederile militare. Diplomația Bucureștilor a salutat crearea unei zone demilitarizate între Turcia și Bulgaria și a opinat că regimul libertății strimtorilor constituia o „temelie traicnică”²⁰ pentru evoluția vieții internaționale din zonă. În expunerea de motive, prin care parlamentul român urma să ratifice Tratatul de la Lausanne, I.G. Duca aprecia că acesta reprezintă, față de trecut, „un mare progres”, o „adevărată izbândă”²¹ pentru tinăra republică turcă.

Tratatelor din anii 1919—1920 au căutat să rezolve, în parte, problemele premergătoare războiului, chestiuni care au constituit diferențe între foștii aliați și inamici — sau numai între unii dintre ei — cu soluționările aferente. Clauzele militare s-au adăugat celor conținute în tratatele anexă sau, cum era cazul Germaniei, în Tratatul de garanții. În majoritatea cazurilor, Partea a V-a se ocupa de clauzele militare, navale și aeriene. Aceste clauze erau comune, din punct de vedere al instituțiilor, însă difereau asupra unora dintre situațiile specifice fiecăruia dintre statele ex-inamice.

Clauzele militare ale Tratatelor de Pace aveau în vedere, în primul rând, politica de prevenire — din partea țărilor învinse — a noi agresiuni militare. Germaniei, cum era și firesc, i s-a rezervat condițiile cele mai severe ale prescripțiilor militare.²² „Intențiile” Marilor Puteri învingătoare au fost determinate să preîntâmpine renașterea puterii militare germane. Comisiile aliate de supraveghere și Liga Națiunilor, creată în 1919, aveau în obiectiv urmărirea modului în care Germania și foștii ei aliați din perioada primului război mondial îndeplineau prescripțiile militare ale Tratatelor de Pace. Comisiunea de Control aliat, pusă sub conducerea generalului francez Nolet, avea misiunea „executării” tratatului, urmărindu-se „garanția” că Germania nu va mai ridica armele.²³

În anii următori, Germania, ajutată din afară și profitind de lipsa de „vigilență” a marilor puteri europene, semnatare ale Tratatului de la Versailles, și de neînțelegerile dintre acestea, va eluda limitările militare ale tratatelor și va aștepta momentul potrivit ca să se poată pune din nou destul de puternic pe picioare, spre a deveni amenințare⁷⁴. Într-un mod asemănător vor reacționa Ungaria și Bulgaria, cifrele

înscrise în tratatele de pace la capitalul armată activă fiind cu mult depășite. Astfel, Ungaria încorporează, în 1924, 120 000 de oameni, deși Tratatul de la Trianon nu-i permitea decât 35 000 de soldați²⁵.

Viata internațională din perioada imediat următoare semnării sistemului tratatelor de pace de la Paris va consemna o apropiere tot mai evidentă a statelor învinse în primul război mondial sau nemulțumite de condițiile păcii; în urma unor discuții s-au încheiat acorduri între Berlin, Budapesta, Moscova și Sofia, cu importante implicații pentru respectarea clauzelor militare ale tratatelor de pace semnate la Paris în anii 1919–1920²⁶.

tratatelor de Pace de la Paris au constituit principiul de dreptate și de libertate în numele căruia România luase armele, în 1916, alături de Marii Aliați. Într-adevăr, o serie de texte din tratatele de pace consemnau desăvîrșirea unității naționale statale, precum articolul 292 din Tratatul de la Versailles, articolele 59, 61, 89 din Tratatul de la St. Germain, articolele 27, 45, 47, 74 din Tratatul de la Trianon, articolele 29, 59 din Tratatul de la Neuilly sur Seine și Protocolul de la Paris, din 28 octombrie 1920, încheiat între Principalele Puteri Aliate și Asociate și România²⁷. Subliniem că, la ora deschiderii forumului păcii de la Paris, România era stat național unitar, constituit din teritoriile locuite întodeauna de români. Conferința de la Paris nu a făcut altceva decât să participe la sancționarea juridică a unei situații *de facto*, rezultantă a luptei poporului român pentru înfăptuirea idealului unității sale naționale²⁸.

Nu este locul pentru a analiza eforturile diplomaților români la Paris și dorința Bucureștilor de a se adopta în raporturile internaționale noi norme, care să țină cont de egalitatea juridică a tuturor statelor, indiferent de mărimea și forța lor economică și militară²⁹. Vom aduce în discuție unele aspecte legate de modul cum România a abordat, în cursul discuțiilor din capitala Franței, problemele de ordin militar.

O primă intervenție s-a produs la 5 iunie 1919, cînd primul ministru I.C. Brătianu a subliniat cît de greșită era, pentru statele mici, judecata că ele ar avea „interese limitate”. Țările mici — aprecia I.C. Brătianu — „nu au interese limitate, dar influențele lor sînt limitate. Puterea militară a unei țări trebuie concepută în raport cu frontierele și vecinătățile sale”³⁰. Diplomatul român a cerut, în acest context, ca stabilirea forțelor militare ale unui stat să se facă după cunoașterea granițelor, argument

(continuare în pag. 64)

ADEVĂRURI FUNDAMENTALE ALE ISTORIEI NAȚIONALE

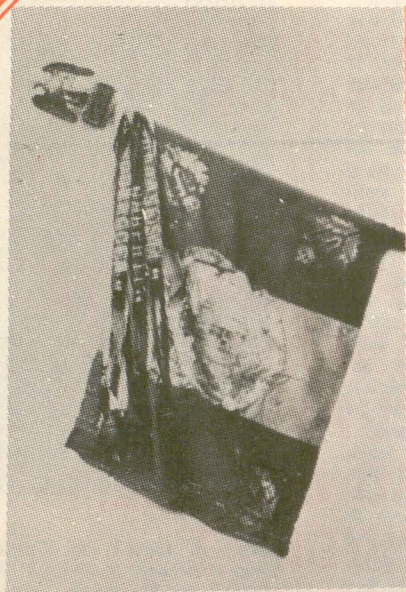
ELIBERAREA TERITORIILOR DE STRĂVECHE ȘI PERMANENTĂ VIEȚUIRE ROMÂNEASCĂ AFLATE SUB OCUPAȚIA MONARHIEI AUSTRO-UNGARE, OBIECTIVUL PRINCIPAL AL PARTICIPĂRII ROMÂNIEI LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

General-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU

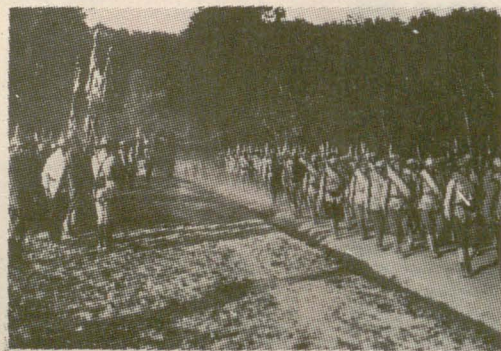
Dragostea nețărmurită de pământul pe care s-au născut și cu care s-au identificat a conferit strămoșilor noștri o extraordinară vitalitate istorică, voință neclintită de a dura, nesupunându-se ocupației și dominației străine, cu prețul unor imense jertfe umane și materiale. Cu două milenii și jumătate în urmă „*cel mai viteji și mai drepți dintre traci*” s-au opus cu înverșunare uriașei armate persane condusă de regele Darius. Statul dac centralizat și independent cîrmuit de Burebista, „*cel dintii și cel mai mare dintre toți regii care au domnit vreodată asupra Traciei*” și apoi de regele erou Decebal, a înfruntat una dintre cele mai mari forțe ale antichității — Imperiul roman. În urma unor aprige și îndelungate încheștări, românii au ocupat o parte din Dacia, dar poporul geto-dac nu a putut fi zdrobit, și cu atît mai mult nu a fost desființat. Cele două mari civilizații — dacă și romană — s-au împletit, s-au înfruntat reciproc, poporul dac asimilînd limba latină, luînd naștere, în felul acesta, poporul român, bazat pe cele mai înalte virtuți ale dacilor și romanilor, care a înfruntat vicisitudinile timpului în cele aproape două milenii de existență unitară. Lupte eroice a dus poporul

român și oștirea sa și-n perioada marilor migrații, împotriva celor care rîvneau la bogățiile și la pămîntul străbun — emblematică fiind în această epocă viziunea lui Menumorut despre neatîrnarea și integritatea teritoriului său. Înfrățiți cu munții și cîmpiile, cu rîurile și codrii falnici, românii și-au apărut cu bărbăție glia, rămînînd neclintiți aici, pe Carpați, la Dunăre și Marea Neagră, pe pămînturile moștenite de la daci, în ciuda tuturor vicisitudinilor cărora au trebuit să le facă față cu eroism. Independența și suveranitatea au fost dintotdeauna și sînt idealuri și țeluri fundamentale ale poporului român. De aceea, lupta necurmată pentru dezvoltare de sine stătătoare, pentru libertate și neatîrnare caracterizează întreaga istorie de două milenii a poporului român, determinînd înseși modul lui de existență, concepțiile și principiile sale.

Prin aprigele bătălii purtate de poporul român sub conducerea unor vestiți voievozi ca Menumorut, Gelu, Glad, Basarab I, Mircea cel Mare, Iancu de Hunedoara, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Ioan Vodă și mulți alții au fost înfrînte armate invadatoare puternice și numeroase, s-a întărit sentimentul de unitate a românilor din cele trei

Drapelul tricolor flutură din nou la nord de Carpați, pe străvechiul pământ românesc numit Transilvania

Trupele române eliberatoare, mărșăluind

țări românești — Muntenia, Transilvania și Moldova. Înalta capacitate de a-și orîndui existența, de a-și organiza rezistența împotriva agresorilor prin ridicarea la arme a întregului popor, eroismul legendar al ostașului român, ca și abilitatea diplomatică a iluștrilor noștri domnitori au fost mijloacele prin care țările române au reușit să-și mențină autonomia statală în pofida tendințelor expansioniste ale marilor imperii, să ființeze în continuare cu hotare precis delimitate față de țările vecine, cu instituții, organizare administrativă și vamală proprie, cu principii cirmuitori și viață social-politică și militară caracteristică, să-și dezvolte o cultură originală, înfloritoare, care le-au adus un binemeritat prestigiu în lume. Așa se explică faptul că nici Moldova, nici Muntenia și nici Transilvania nu au fost vreodată provincii ale Porții otomane, ci și-au păstrat autonomia în cadrul raporturilor de vasali-

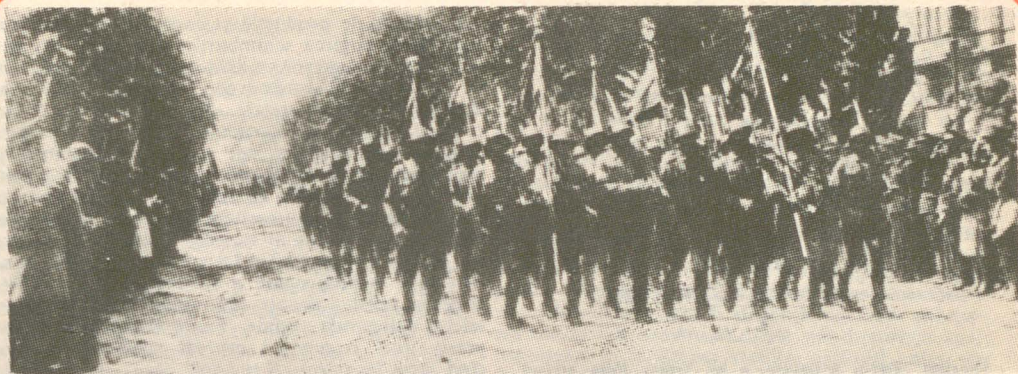
tate obișnuite în feudalism. Nu același lucru se poate spune despre țările din Peninsula Balcanică — Grecia, Albania, Serbia, Bulgaria — care au fost încorporate Imperiului otoman. În ceea ce privește Ungaria, a fost transformată în pašalic, după bătălia de la Mohács (1526) regatul ungar dispărînd ca stat european pentru o perioadă de mai multe secole. Ca urmare a ofensivei Imperiului otoman spre centrul Europei, Țara Românească Transilvania a devenit principat vasal Porții, păstrîndu-și însă dieta și legile proprii. Aceasta este încă o probă a realității istorice incontestabile că statul românesc intracarpatic nu a fost încorporat niciodată regatului feudal ungar, cum mai susțin unii pseudo-istorici străini, lipsiți de o elementară probitate profesională.

Sub sceptrul lui Mihai Viteazul, la 1600, s-a înfăptuit idealul de unire al românilor, act politic care, așa cum subliniază secretarul general al partidului, „a devenit pentru generațiile ce s-au succedat un simbol și un îndemn la luptă necurmată pentru unitate și independență națională”.¹ În fapt, în epoca medievală exista o Dacie a românilor, exprimată prin unitate economică și spirituală a întregului spațiu carpato-danubiano-pontic.

Prin rezistența lor îndelungată, țările române au constituit o barieră solidă care a întârziat și a atenuat forța de șoc a înaintării otomane, reprezentînd un adevărat scut pentru Europa centrală și apuseană, la adăpostul căruia s-a dezvoltat și a înflorit splendida civilizație a Renașterii.

După înfrîngerea Imperiului otoman la Viena (1683) și înaintarea rapidă a Austriei spre sud-estul Europei, străvechiul pământ românesc al Transilvaniei a ieșit de sub suzeranitatea otomană și a intrat sub cea habsburgică, păstrîndu-și însă individualitatea de mare principat, cu administrație separată și o dietă proprie, independentă de cea a Ungariei care fusese încorporată Imperiului habsburgic.

Numeroasele războaie pustiitoare purtate pe teritoriul românesc de către imperiile otoman, țarist și habsburgic pe parcursul secolului al XVIII-lea au dus la jefuirea bogățiilor naționale, la distrugerea sau înstrăinarea a numeroase valori materiale și spirituale, la frînarea dezvoltării economice de perspectivă a societății românești, înseși statutul internațional și integritatea țărilor române fiind vehement disputate de cele trei mari imperii vecine. Supus unor presiuni și atacuri continue din partea imperiilor habsburgic și țarist, aflate în plină expansiune, Imperiul otoman a cedat din trupul țărilor române, fără a avea dreptul s-o facă, teritorii care au fost încorporate în Imperiul habsburgic (Transilvania în 1699, Oltenia și Banatul în 1718 și Bucovina în 1775) și la Imperiul țarist (Basarabia în 1812), afectînd serios unitatea vetrei străbune. Noua situație a determinat declanșarea și amplificarea unei susținute și neîntrerupte lupte de eliberare națională pe baza drepturilor istorice legitime ale românilor din teritoriile aflate sub dominație străină, luptă care va fi încununată victorios prin înfăptuirea Marii Uniri din 1918. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea ideile despre originea comună, continuitatea și unitatea dintotdeauna a românilor se vor constitui într-un adevărat program de emancipare națională, de dezvoltare a conștiinței de sine a românilor, pro-

Sub faldurile tricolorului românesc — ostașii noștri, vitejii noștri

gram al cărui exponent principal l-a reprezentat mișcarea intelectualilor din Transilvania, cunoscută sub denumirea de „Școala ardeleană”. Revoluția populară din 1784 condusă de Horea, Cloșca și Crișan a constituit un moment de vîrf al mișcării de emancipare românească în Transilvania, ea fiind apreciată de Karl Marx drept „simbol al renașterii Daciei”.

Revoluția din anii 1848—1849, desfășurată unitar în întregul spațiu de viață românească, a înscris în programele sale teza unirii țărilor române, idee exprimată mai limpede ca oricînd prin cuvintele pline de sensuri majore ale zecilor de mii de oameni adunați pe Cîmpia Libertății din Blaj: „*Noi vrem să ne unim cu Țara!*” Aspirația spre unitate națională a românilor era remarcată și de omul politic liberal ungur Miklos Wesselenyi: „*În actuala epocă a naționalităților evolute și pe cale de evoluare, spiritul înalt al sentimentului național a inspirat și neamurile și națiunile de origine și limbă valahă. Aceste neamuri, care își trag originea și limba, în mare parte, de la marea gîntă a Romei... nu și-au uitat niciodată cu totul strălucita lor origine... Planurile și speranțele lor sînt unirea în viitor, într-o națiune și o țară a tuturor populațiilor valahe de origine și limbă comună. Ei vor să contopească nu numai cele două principate, ci pretențiile lor se extind și asupra numeroșilor locuitori valahi ai Bucovinei și Basarabiei, adică asupra înseși acestor două provincii, dintre care prima a fost ruptă de Moldova cu 50 de ani înainte, iar a doua numai în anul 1812. Dar la fel se întind pretențiile lor și asupra Transilvaniei și a părților Ungariei locuite de valahi. Aceste pretenții ei le întemeiază pe drepturile lor asupra moșiei de odinioară, a proprietății originare — nicidecum pierdute, ci numai îngrădite prin oprirea și uzurpare — și pe multe altele de acest fel*”².

Înăbușirea revoluției române de la 1848, prin intervenția brutală a marilor imperii vecine, nu a putut stinge voința de unitate a poporului nostru. „*Niciodată încrederea în viitorul României, una mare și nedespărțită, nu a ieșit din inima noastră*”³ — se arăta în manifestul emigrației române reunite la Paris, iar scriitorul și istoricul Alexandru Odobescu scria în 1851 că „*a sosit timpul ca România să formeze toată o singură și puternică nație*”⁴.

Unirea principatelor române Moldova și Muntenia, la 24 ianuarie 1859, și crearea statului modern România a constituit nucleul polarizator pentru toate provinciile românești ce se găseau încă sub stăpînire străină. „*Cînd s-a ales Cuza domn — scria Alexandru Papiu-Ilarian — entuziasmul la românii din Transilvania era, poate, mai mare decît în Principate*”⁵. Consolidarea internă a statului român modern, întărirea pozițiilor sale internaționale, amplificarea legăturilor, pe multiple planuri, dintre românii de pe ambele versante ale Carpaților, au conferit cheazășie sigură înfăptuirii idealului Marii Uniri.

Un moment elocvent al solidarității naționale l-a reprezentat larma acțiune de protest provocată de semnarea pactului dualist austro-ungar în iunie 1867 prin care, peste voința națiunii române majoritare, Transilvania — parte integrantă a spațiului carpato-danubiano-pontic, vatră milenară de trăire a poporului român — a fost anexată Ungariei, situație ce va dura 51 de ani. În dorința expresă de a lichida caracterul românesc al acestui teritoriu, oficialitățile ungare au recurs la aplicarea unei politici de deznaționalizare forțată, care a făcut ca perioada dualismului austro-ungar să fie „*cea mai neagră din istoria poporului român din Transilvania*”⁶.

Perspectiva sumbră deschisă națiunii române din Transilvania și Banat de tîrgul dualist de la 1867 a determinat însă o ripostă hotărîtă a acesteia în ansamblul ei. Lupta împotriva regimului dualist a fost sprijinită moral, material și politic de statul român, fiind considerată o luptă a întregii națiuni pentru salvagardarea ființei sale și unirea cu Țara. Mihail Kogălniceanu declara în Parlamentul României: „*să se știe că lîngă românii din Transilvania și din Banat este națiunea română*”⁷. Prin memoriul-protest al mișcării naționale numit Pronunțamentul de la Blaj (3/15 mai 1868) românii transilvăneni au făcut cunoscute opiniei publice revendicările lor naționale fundamentale, fondate pe drepturile istorice legitime. Constituirea în 1869 a partidelor naționale românești din Banat și din Transilvania, apoi unificarea lor în 1881, au însemnat momente deosebite în organizarea mișcării naționale de emancipare de peste munți, în intensificarea legăturilor politice dintre românii celor două provincii și cei din țara liberă, pentru com-

*„Una parte delegati a Românilor trimis
să-l înfruntăm aflându-se în toate țările
străine și la care și Dobrota ăsti
fi învitate a trimise o delegație”.*

*„Vom stăruî, că să l’o pîrîm
vîrta cît se poate de curînd, am
zut edubrită pe Ambasadorul Ita-
liei, care ne a promis sprijinul și pe-
răm a ave toate autorizările necesare.”*

*„Vă rog să primiți asigurarea
distinsei mele stime și simpatii”*

Vuia

Facsimil dintr-o scrisoare a lui Traian Vuia privind demersurile românilor transilvăneni din „țările străine”, pentru organizarea luptei de eliberare de sub oprirea dualismului austro-ungar

batera politici de asuprire și de deznaționalizare promovate de regimul dualist, pentru menținerea ființei naționale, redobîndirea autonomiei și, în perspectivă, pentru realizarea depline unități naționale.

Cucerirea independenței de stat depline a României în urma războiului național și popular de la 1877—1878 a vădit întregii lumi că națiunea română este una și aceeași, indiferent de hotarele vremelnice impuse de marile puteri limitrofe, că întregul popor român de pe ambele versante ale Carpaților împărtășește aceleași aspirații istorice — realizarea statului național unitar. Tratatul de

Bătălia de la Mărășești. Frescă de pictorul D. Stoica

pace semnat la Berlin la 1/13 iulie 1878, care a consacrat noul statut juridic internațional al României, a prevăzut și revenirea Dobrogei, străvechiul pământ românesc aflat de peste patru secole sub dominația otomană, la patria mamă. Parte integrantă a vetrei străbune, Dobrogea a adus o întărire a potențialului economic românesc, reunirea ei la patrimoniul teritorial național constituind o etapă importantă pe calea făuririi României întregite.

La începutul secolului al XX-lea, evoluția social-economică și politică în zonele care alcătuiau entitatea geografică a spațiului românesc, dezvoltarea

rea forțelor de producție și consolidarea relațiilor capitaliste, largirea schimburilor comerciale cu celelalte țări, progresul societății în ansamblu ridicau în fața națiunii române necesitatea inexorabilă a desăvîrșirii unității statale. Așa cum subliniază secretarul general al Partidului Comunist Român, „Unirea într-un singur stat — aspirație seculară a românilor, cauză înălțătoare pentru care au luptat nenumărate generații de înaintași — devenise un obiectiv imediat, o necesitate stringentă impusă de însuși mersul înainte al societății românești”⁸. Efortul general pentru unirea în cadrele aceluiași stat a constituit o preocupare a întregii națiuni, la încheierea acestui proces fiind interesate toate clasele și categoriile sociale. Vasile Goldiș dădea expresie unei convingeri general românești atunci cînd scria în ziarul „Românul” că: „...noi românii, ca un popor etnicește unitar, sîntem demni de a trăi ca individualitate proprie națională. Sau ne prăpădim cu toții, sau trăim cu toții”⁹. Dorința românilor de a desăvîrși procesul revoluționar declanșat prin Unirea de la 1859 și continuat cu independența de la 1877 era recunoscută de înșiși conducătorii politici unguri: „Este înimaginabilă — avea să recunoască contele Bethlen István în cadrul Parlamentului de la Budapesta — influența spirituală exercitată de existența statului român independent asupra sufletelor românești (...) Pe măsură ce a crescut prestigiul României independente în ochii românilor din Ungaria, în aceeași măsură politica lor a devenit mai îndrăznească. Ei urmăresc ca teritoriul locuit de ei să poată fi unit într-un moment favorabil de regatul român”¹⁰.

Forțele politice românești, de la cele burgheze pînă la cele socialiste, își vor dedica — mai ales în provinciile aflate în afara frontierelor țării — o mare parte din activitatea lor obiectivului național major: întregirea națională. Conferința națională a Partidului Național Român, desfășurată la Sibiu în 1910, constatînd agravarea stării politice, economice și sociale a poporului român din monarhia austro-ungară chema întreaga populație românească la acțiuni hotărîte pentru a respinge atacurile guvernului și Parlamentului ungur, arătînd că izbînda finală se va realiza „numai prin o conștiință și continuă luptă politică, purtată pe toate terenurile vieții publice” și prin realizarea „cele mai stricte solidarități a întregului popor român”¹¹. Socialiștii români și-au spus ferm cuvîntul despre problema națională din Austro-Ungaria: „O țară ca un organism social — scria C. Dobrogeanu-Gherea în 1911 — trebuie să se dezvolte ca un organism întreg... Împărțită în mai multe părți, cum e Polonia sau cum e în parte România, dezvoltarea sa devine anormală și nesănătoasă.” Autorul sublinia că „social-democrația tinde de fapt să apropie ceasul libertății și întregirii poporului românesc”¹².

Curentul puternic din rîndul opiniei publice în favoarea susținerii luptei pentru eliberarea provinciilor românești a atras și cadrele armatei române, care — sub diverse forme — își vor afirma adevărul la idealul unificării statale. Generalul Constantin N. Hârjeu arăta că poporul român nu va renunța niciodată la idealul lui național, la visul lui tradițional: „Înlocuirea frontierilor politice, convenționale, prin frontierile etnice, naturale”, generația sa asumîndu-și marea datorie „de a păstra neatinse pămîntul țării și de a pregăti celor ce urmează mij-

loacele de acțiune pentru îndeplinirea testamentului ce le lăsam¹³.

La izbucnirea primului război mondial, în vara anului 1914, România, aflată la confluența puter- nikelor interese ale marilor puteri angajate în con- flict, a acționat, în funcție de complexitatea împre- jurărilor create, exclusiv pentru asigurarea inde- pendenței și suveranității naționale, pentru găsirea acelor modalități care să ducă la eliberarea terito- riilor sale de sub dominația străină și unirea lor cu patria mamă. De aceea, opțiunea de a rămâne în expectativă armată hotărâtă de Consiliul de co- roană la 3 august 1914 a corespuns pe deplin intereseilor naționale ale statului român, voinței și doleanțelor poporului nostru. Era clar pentru orice cine că în uriașa confruntare de forțe și mijloace angajate între cele două grupări imperialiste, România trebuia să găsească momentul cel mai propice pentru a interveni astfel încât să creeze condițiile favorabile împlinirii idealului național. „Neutralitatea armată — scria ziarul «Adevărul» — pentru a fi gata în fiecare moment de a lua hotărî- rea supremă, dar numai atunci cînd noi vom găsi de cuviință să intervenim și dacă ar fi în interesul nos- tru să facem aceasta¹⁴. Relevînd aspirațiile națio- nale juste ale poporului nostru de desăvîrșire a procesului de unire a națiunii române într-un sin- gur stat, Constantin Dobrogeanu-Gherea exprima poziția principală a socialiștilor români: „Într-o țară care are nenorocirea ca o parte din trupul său să fie sub stăpînire străină, întregirea țării e o do- rință comună a tuturor cetățenilor. Această dorință e în afară de orice discuție. Ceea ce e în discuție — spunea Gherea — e metoda, e vremea, e forma și felul acestei întregiri, împrejurările, consecințele, puterea realizării ei...¹⁵. Poziția adoptată de gu- vernul de la București a fost apreciată în Transil- vania ca singura formulă corespunzătoare interese- lor întregii națiuni române. Ziarul „Telegraful ro- mân” din Sibiu scria, la 24 ianuarie/6 februarie 1915, că „nu se poate pretinde din nici o parte ca (România) să-și abandoneze atitudinea de expecta- tivă cîtă vreme nu are garanții absolute că soarta fraților ei nu se va schimba nici în viitor”, căci „in- teresele României sînt identice cu ale românismului întreg, iar interesele românismului sînt identice cu interesele Europei viitoare: o dreaptă afirmare a fie- căruia popor în cadrul statelor europene, acolo unde el s-a validat ca forță indiscutabilă¹⁶.

Politica de neutralitate și expectativă armată

adoptată de România s-a dovedit a fi o soluție de moment, ce nu putea fi prelungită la nesfîrșit pen- tru că împlinirea idealului național impunea o ac- țiune efectivă, iar aceasta nu putea fi alta decît in- trarea în război alături de puterile Antantei care, în urma numeroaselor demersuri diplomatice ro- mânești, se arătau dispuse să recunoască dezidera- tele naționale legitime ale țării. Viața a demonstrat că singura posibilitate de a împlini idealul național în acele condiții istorice a fost folosirea con- juncturii internaționale și intrarea în război în mo- mentul cel mai favorabil al desfășurării acestuia pentru ca potențialul de luptă al poporului nostru să fie folosit cu maximă eficiență, așa încît elibera- rea teritoriilor românești aflate sub dominație aus- tro-ungară și realizarea statului național unitar să fie rezultatul direct al jertfei și sacrificiilor poporu- lui român și nu al jocului forțelor externe. De alt- fel, întreaga perioadă a anilor de neutralitate se caracterizează printr-o masivă și continuă acțiune a opiniei publice, de pe tot cuprinsul țării, înflăcă- rată de oameni politici, pentru alăturarea imediată la coaliția franco-ruso-britanică în scopul grăbirii împlinirii unității politice desăvîrșite a națiunii. Idealul unității naționale antrenase toate clasele și partidele politice, trecîndu-se peste deosebirile de vederi. „Sensul cuvîntului unire trebuie să pătrundă întreaga noastră simțire... — declara liderul Partidu- lui Conservator. Probleme de ordin secundar ne pot separa; marea problemă a idealului nu ne poate însă despărți în două Români. Pentru toți românii idealul este același, de aceea noi trebuie să avem o singură simțire¹⁷.

Opinia publică românească se declara pe față pentru intrarea țării în război contra Austro-Unga- riei și eliberarea teritoriilor cotoprite. Poziția României era exprimată limpede de primul-minis- tru I.I.C. Brătianu: „România nu cere, de fapt, de- cît o rectitutio in integrum, ea nu are ambiția unor cuceriri aiurea. România se ridică doar pentru a eli- bera pe frații săi care dintotdeauna au fost uniți cu ea prin cele mai strînse legături¹⁸.

În fața presiunilor diplomatice și militare exerci- tate asupra sa, România a intrat în război alături de puterile Antantei față de care își formulase clar drepturile naționale, cereri care au stat la baza tra- tatului de alianță și convenției militare încheiate la 4/17 august 1916 cu țările cvadruplei înțelegeri. În cele șapte articole ale tratatului politic se prevedea ca România să declare război Austro-Ungariei, iar

Poziție de tragere. Și de aici au pornit salvele eliberării

aliații se obligau să garanteze integritatea teritorială a României, recunoscându-i-se totodată dreptul de a uni teritoriile ce-i aparțineau din cadrul monarhiei austro-ungare. Convenția militară preciza, pe planul operațiilor militare, participarea României la război cu celelalte armate în acest sens.

În cadrul Consiliului de coroană din 14/27 august 1916, primul ministru Ion I.C. Brătianu, după ce a subliniat că „*vom declara război Austro-Ungariei, nu altora*”, a justificat hotărîrea prin indicarea drepturilor teritoriale ce se recunoșteau României, cum și egalitate la Congresul de pace, conchizînd că „*orice reveriment nu mai este posibil*”¹⁹. Este, așadar, indiscutabil că obiectivul participării României la primul război mondial a fost dictat exclusiv de satisfacerea dezideratului național: eliberarea teritoriilor de străveche și permanentă locuire românească, Transilvania, Banatul și Bucovina, aflate atunci sub oprimarea monarhiei austro-ungare. De aceea, războiul purtat de România în anii 1916—1918 a fost un război drept, de eliberare și reîntregire națională. „*Cu toate că primul război mondial a avut un caracter imperialist — subliniază președintele României socialiste — poporul român nu a participat la acest război călăuzit de intenții de cîmpire și anexe teritoriale...*”²⁰

Hotărîrea guvernului privind angajarea țării în război contra Austro-Ungariei a întrunit asentimentul unanim al maselor largi populare, al opiniei publice românești atît de o parte, cît și de cealaltă a Carpaților. „*România intră în acțiune pentru împlinirea menirii ei istorice, prin înfăptuirea unității naționale și dezrobirea fraților care de o mie de ani așteaptă acest ceas al mîntuirii*”²¹ — scria Ion C. Grădișteanu în ziarul „Epoca”. Poporul român a acceptat toate sacrificiile cauzate de participarea țării la război pentru că i-a înțeles de la început caracterul eliberator și l-a socotit singura soluție impusă de necesitățile momentului. În întreaga sa istorie poporul român nu a fost animat de pofte de cîmpire și nici de ură față de alte popoare. „*Noi n-am intrat în haosul acestui măcel pentru cuceriri, ci pentru dezrobiri — arăta Barbu Ștefănescu-Delavrancea. Noi nu vrem ce nu este al nostru, ci vrem unirea cu frații noștri din Ardeal, din Banat și din Bucovina... Noi nu ne croim cu sabia o patrie nouă, ci ne-o întregim*”²². Aceleași idealuri înalte și drepte ce stăteau la baza acțiunii românești erau relevate de profesorul Onisifor Ghibu: „*Noi nu vrem să cucerim pămîntul altora, noi voim să luăm îndărăt pămîntul nostru, care ni s-a luat cu nedreptate și în care patru milioane de români au fost asupriți sute și mii de ani. Noi vrem să scăpăm de robie pe frații noștri din Transilvania și din Bucovina; vrem să redobîndim pămîntul în care își dorm somnul de veci arhanghelii neamului nostru: Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare*”²³.

La vestea intrării armatei române în războiul de eliberare și reîntregire națională întreaga țară a fost cuprinsă de un însuflețitor entuziasm, dovadă a justeței scopului urmărit de România. Zeci de mii de oameni manifestau pe străzile capitalei și își exprimau adevărată totală la cauza „sfîntă și dreaptă” a participării țării la război, imprimînd astfel un caracter profund popular luptei pentru înfăptuirea dezideratului național. „*Dacă în istoria războaielor se pomeneste că unele din ele au fost*

Linia frontului a trecut și prin gara Mărășești

populare — scria ziarul „Opinia” — apoi desigur războiul nostru va purta pentru toate timpurile ce vor urma un asemenea epitet. Da! Războiul nostru e popular, e războiul poporului român”²⁴.

Populația românească din Transilvania a întîmpinat cu bucurie trupele române eliberatoare manifestîndu-și astfel atașamentul puternic față de cauza desăvîrșirii statului național unitar român. Saluturile adresate armatei române la intrarea în Brașov erau edificatoare: „*Bine ați venit! — strigăm noi cei de un singe și de-o lege (...)* în acest vechi centru de cultură românească”. Proclamația comandamentului român publicată în „Gazeta Transilvaniei” sublinia: „*Armata românească pășind pe pămîntul sînt pe care răsună de veacuri graiul neamului nostru obișnuit, nu a venit cu gînd de dușmănie împotriva oamenilor de orice lege și orice neam rămași pe la vetrele lor, ci, dimpotrivă, însuflețiți de cele mai frățești sentimente pentru tot norodul pașnic*”. Dînd glas stării de spirit adînc patriotice, aceeași publicație scria: „...nu găsim cuvinte să dăm glas bucuriei înăbușite de suferințele seculare... Frații eliberatori au sosit... Bine ați venit și să mergeți cu bine tot înainte”²⁵.

Intrarea României în război în vara anului 1916 a fost salutăată de o serie de guverne și oameni politici din diferite țări care au înțeles justetea cauzei poporului nostru. Astfel, ministrul de externe al Belgiei arăta: „*România, trecînd de partea dreptului și a rezistenței față de agresiunea germană va reuși să-și realizeze în mod glorios aspirațiile naționale și să reunească în marea familie română pe fiii ei de dincolo de munți care au fost pe nedrept separați de ea*”, iar ambasadorul aceleiași țări în Serbia sesiza că armata română „e plină de ardoare pentru că luptă pentru ideal național”²⁶.

Actul intrării României în războiul reîntregirii naționale a fost expresia voinței de unire a națiunii române, a necesității afirmării sale ca stat unitar și independent. Armata română reprezentând, după mobilizare, peste 1 milion de oameni a răspuns cu un nestăvilit entuziasm la chemarea țării înțelegând pe deplin imperativul istoric al acțiunii neîntârziată pentru împlinirea idealului național. Cauza sfântă a eliberării teritoriilor de străveche și continuă viețuire românească de sub dominația monarhiei austro-ungare a înșuflețit permanent pe ostașii români care, în trecătorile Carpaților, pe Jiu și pe Olt, în Dobrogea, pe Argeș, și îndeosebi la Mărăști, Mărășești și Oituz, au făcut din piepturile lor un zid pe care au scris cu sînge „Pe aici nu se trece”. Epopeea luptelor purtate de armata noastră, a rezistenței poporului în fața armatelor invadatoare ale Puterilor Centrale în anii 1916—1918 a fost întemeiată pe unitatea de simțăminte și opțiuni a mării majorități a forțelor politice, a întregului popor român care a privit și apreciat participarea la conflict ca pe un război al reîntregirii românești.

Hotărârile adunărilor plebiscitare din anul 1918 ale provinciilor istorice românești prin care au decis unirea cu România au încheiat apoteotic îndelungatul proces al luptei poporului român pentru independență și unitate națională. Făurirea statului național unitar român, rezultat al luptei hotărîtoare a celor mai largi mase ale poporului, a constituit un act de profundă dreptate națională prin realizarea unei concordanțe legitime între realitatea obiectivă și drepturile inalienabile ale poporului, pe de o parte, și cadrul național cerut cu stringență de aceste realități.

¹ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 17, Editura Politică, București, 1979, p. 269.

² Apud Cornelia Bodea, 1848 la români. O istorie în date și mărturii, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 241—243.

³ Gîndirea social-politică despre Unire (1859). Editura Politică, București, 1966, p. 50.

⁴ Ibidem, p. 60.

⁵ Ibidem, p. 274—275.

⁶ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul con-

struirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 26, Editura Politică, București, 1984, p. 434.

⁷ „Monitorul oficial” nr. 63 din 18/30 martie 1867, p. 370—371.

⁸ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol. 2, Editura Politică, București, 1968, p. 467.

⁹ Vasile Goldiș, Scrieri social-politice și literare, Timișoara, 1976, p. 102.

¹⁰ Desăvîrșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie, București, 1968, p. 97.

¹¹ 1918. Unirea Transilvaniei cu România, ediția a III-a, București, 1978, p. 286.

¹² C. Dobrogeanu-Gherea, Asupra socialismului în țările inapoiate, în K. Kautsky, Bazele social-democrației, cu o prefață și un studiu de C. Dobrogeanu Gherea, București, 1911, p. 264; 205.

¹³ General C.N. Hârjeu, Pregătirea armatei pentru război. Studiu de organizare, de psihologie și de instrucțiune militară vol. I, București, 1905, p. 302.

¹⁴ Const. Mille, Simpatii, antipatii, interese, „Adevărul”, an XXVIII, nr. 9842, 6 august 1914.

¹⁵ C. Dobrogeanu-Gherea, Război sau neutralitate, București, 1914, p. 27—28.

¹⁶ „Telegraful român”, an LXIII, nr. 9 din 24 ianuarie/6 februarie 1915.

¹⁷ Apud Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, De la statul geto-dac la statul român unitar, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 477.

¹⁸ „Journal de Genève”, 1 iunie 1915.

¹⁹ Al. Marghiloman, Note politice, vol. II, București, 1927, p. 151. Apud Emil Răcilă, Contribuții privind lupta românilor pentru apărarea patriei în primul război mondial, 1916—1918, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981.

²⁰ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol. 2, Editura Politică, București, 1968, p. 467.

²¹ „Epoca” din 16 august 1916.

²² „Epoca” din 7 septembrie 1916, cuvîntarea ținută de Barbu Ștefănescu-Delavrancea la deschiderea Academiei.

²³ „Gazeta ostașilor” din 11 septembrie 1916.

²⁴ „Opinia” din 23 august 1916.

²⁵ „Gazeta Transilvaniei” din 24 august 1916 și 7 septembrie 1916.

²⁶ Apud, Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, op. cit., p. 502—503.

Hora Unirii,
simbolul
unității
naționale
românești

LUPTA DE REZISTENȚĂ A PĂPORULUI ROMÂN ÎN TERITORIUL VREMELNIC OCUPAT DE INAMIC

În cele trei pătrimi din suprafața României ocupată vremelnic la sfîrșitul campaniei anului 1916, ca și în teritoriile românești aflate sub stăpînirea monarhiei austro-ungare (Transilvania, Banatul și Bucovina), s-a desfășurat pînă în anul 1918 o puternică mișcare de rezistență, parte a luptei generale de eliberare purtată de poporul român în primul război mondial.

Așa cum apreciază președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, „dominația străină nu a reușit să înăbușe setea de libertate a poporului, să stingă puternica sa dorință de unitate. Greutățile și suferințele nu făceau decît să aprindă și mai puternic flacăra luptei pentru închegarea națiunii, să întărească sentimentul patriotismului, al demnității naționale. Ideile comunității naționale au însuflețit poporul, i-au înzecit forțele în lupta pentru apărarea și propășirea patriei”.

Teritoriul aflat vremelnic sub ocupație a fost în permanență nesigur pentru dușman, constituind un adevărat spațiu de luptă. Pentru „pacificarea” acestor teritorii, inamicul a concentrat efective numeroase și a instituit un sever regim de intimidare și terorizare a populației. Nici unul din mijloacele utilizate de inamic nu a putut să zăgăzuiească însă mișcarea de rezistență a maselor, care a cunoscut o permanentă amplificare. De la nesupunerea față de mobilizările forțate pentru muncă pînă la sabotaje, de la răpunerea unor militari inamici izolați pînă la atacarea sau incendierea unor sedii de unități sau subunități, de la organizarea rețelelor de informații pînă la activitatea grupurilor de distrugere a lucrărilor de comunicație ale inamicului, de la demonstrațiile deschise antigermane pînă la detașamentele de partizani, iată succint gama rezistenței populare românești din cursul primului război mondial.

Una dintre cele mai răspindite forme de rezistență prin care s-a manifestat caracterul popular al împotrivirii față de ocupant a fost nesupunerea la lucru. Marea majoritate a celor 20 000 de persoane arestate, condamnate la privațiune de li-

bertate sau amendate în timpul ocupației, se făcuseră „vinovate” de refuzul de a preda produsele supuse rechiziționării, în special munci agricole.

O altă formă de rezistență care a îmbrăcat un caracter de masă a fost refuzul de a preda produsele supuse rechiziționării. În numeroase județe, autoritățile de ocupație au sancționat cu amenzi grele și au condamnat la pedepse cu închisoarea pe cei care refuzaseră să predea cantitățile de lînă, unt, ouă etc. la care fuseseră obligați.

Dezertările din armata austro-ungară a românilor din Transilvania, Banat și Bucovina și fraternizarea cu frații lor din armata statului român liber a reprezentat o altă formă de exprimare a rezistenței naționale împotriva dominației puterilor străine. Într-un raport al poliției ungare din noiembrie 1916 se făcea constatarea: „Atitudinea românilor este în general suspusă și în secret plină de nădejde. Ei au credința neclintită în întoarcerea oștirilor române și această credință poate fi identificată și în mijlocul soldaților români de pe front”.

O direcție principală a rezistenței s-a manifestat și prin concursul dat armatei române de locuitorii satelor și orașelor din zonele de operații pentru a se obține date asupra dispozitivului și a mișcărilor trupelor inamice. S-au constituit adevărate rețele de informații din locuitorii așezărilor situate în apropierea liniilor inamice. Un exemplu elocvent îl constituie grupul condus de Vasile Chilian, locuitor din ținutul Vrancei. El a izbutit să organizeze o rețea în care acționau țărani, învățători, preoți, muncitori sanitari etc. Folosind relațiile stabilite cu ofițerii inamici, ei au izbutit să cunoască și să transmită Comandamentului român hărți cu pozițiile germane și informații cu privire la efectivele adversarului. Același grup a reușit să intercepteze convorbirile telefonice dintre unitățile germane. Succese importante au fost obținute de grupul lui Vasile Chilian și în organizarea trecerii peste front a soldaților români evadați din lagărele de prizonieri sau a celor care pierduseră legătura cu unitățile lor și rămăseseră în teritoriul

Grup de patrioți care au desfășurat la Cîmpina și împrejurimi lupte de rezistență împotriva coterpitorilor

INCUNOȘTIINTARE

Din ordinul Excelenței Sale, Domnului General Koch, Comandantul cetății București, au fost pedepsiți următoarele persoane:

1. Săgești român **CONSTANTIN STURDZA**, judecator la tribunalul Ilfov, ca 6 luni închisoare, prin hotărârea din 11 Septembrie 1918, Str. P. L. III f. No. 72113, pentru că a contravenit la ordonanța din 15 Februarie 1917 referitoare a purtării dușmănoase față de Puterile Centrale.

Prin hotărârea Excelenței Sale, Domnului General Feldmarschall v. Mackensen, Comandantul suprem, hotărâre din 18 a. c. s. a dispus, mai departe, ca, după expirarea celor 5 luni la care a fost condamnat sus numitul **CONSTANTIN STURDZA**, acesta să fie deportat în Germania și răstăcut acolo până după pacea generală.

2. Prin hotărârea din 11 Septembrie 1918, Str. P. L. III f. No. 75518 și 75718 și cea din 20 Septembrie 1918, Str. P. L. III f. No. 829 și 75618, pentru relax de neașteptare, contravenirea la ordonanța din 21 Aprilie 1917, următorii sepiși ruși și români ca: de 5 luni închisoare:

1. ERN M. CHRISTODOR	12. VASILE MARINESCU
2. DUMITRU N. MARCU	13. TUDOR VASILESCU
3. MARIN V. CRĂNGĂȘU	14. ȘTEFAN POPESCU
4. ALEXANDRU IONITĂ	15. GHEORGHE PETROI
5. NICOLAE ROBOGETE	16. ROBERT HERMAN
6. IACOB OVCRACOV	17. NICOLAE KAROS
7. AURELIAN RĂDULESCU	18. TANASE TANASESCU
8. DAVID BARALAMBR	19. NICOLAE MĂCELARU
9. ALEXANDRU THEODORSCU	20. SCARLAT MATHESCU
10. IORGU SARGIE	21. ALEXANDRU DUMITRU
11. JOSEF FILIP	

toți lucrători de fabrică în București.

Tribunalul Comandaturii Imperiale
Buc. III

În Bucureștiul vremelnice ocupat, inamicul se „războia” cu populația. Documentul de mai sus, emis la 22 septembrie 1918, anunță deportarea în Germania a unui cetățean român și pedepsirea cu închisoarea pentru 22 de români

din România s-a pronunțat de altfel ferm în favoarea sprijinirii luptei armatei române, socialiștii luptând cu arma în mână împotriva cotoptitorilor. Este deosebit de grăitor că secretarul Comitetului Executiv al partidului, Dimitrie Marinescu, a căzut eroic în luptele pentru eliberarea Transilvaniei.

Rezistența diră, animată de patriotismul fierbinte al masei populare, a confirmat, prin însuși faptul existenței ei, prin intensitatea pe care a cunoscut-o, că războiul pe care-l ducea poporul român împotriva invadatorilor era propria lui luptă, călăuzită de idealul măreț al desăvârșirii unității naționale-statale și dezvoltarea liberă, independentă a țării. De altfel, un reprezentant al trupelor de ocupație consemna laconic că „este exclusă o colaborare militară a populației române în teritoriul ocupat de Puterile Centrale”. Era surprins în această formulare starea de spirit împotriva ocupanților, demnitatea, voința de unitate și independență a unui popor întreg, care a învățat din tată în fiu înalta școală a apărării libertății naționale cu orice sacrificii.

Pe bună dreptate afirma Nicolae Iorga, la 19 decembrie 1916/1 ianuarie 1917: „Armata noastră, în împrejurările de față, reprezintă un popor întreg. În afară de acei care se luptă, de acei cari-i ajută fiecare cu tot ce poate, în afară de acei care întovărășesc fiecare luptă cu suferința lor, cu adîncă vibrațiune a ființei lor întregi, în afară de ei toți nu există popor românesc”. Cuvintele marelui istoric ilustrează o realitate fundamentală a istoriei naționale în anii primului război mondial. Reunirea tuturor românilor în cadrul aceluiași fruntarii naționale a fost rezultatul luptei întregului nostru popor, în care rezistența împotriva ocupației germano-austro-ungare nu a reprezentat decît una din formele de manifestare ale acestei lupte.

■ Colonel CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU

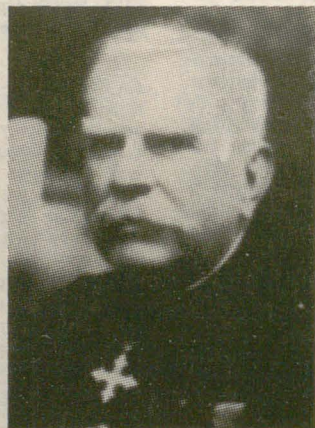
MARI COMANDANȚI

CHRISTESCU, Constantin (n. 2 decembrie 1866, Pădureți - m. 8/9 mai 1923 București). General român. Studii: Școala de Ofițeri de Infanterie și Cavalerie din București (1885), Școala Politehnică din Paris (1890), Școala de Aplicație de Artilerie și Geniu - Fontainebleau (1892), Școala Superioară de Război din Paris (1894). Sublocotenent (1887), căpitan (1894), general de brigadă (1914), general de divizie (1917), general de corp de armată (1918).

Ofițer cu studii militare și civile solide, C. Christescu a fost o bună perioadă de timp profesor de tactică generală la Școala Superioară de Război, prestigioasă instituție militară în fruntea căreia s-a aflat în anii 1910-1912. În calitate de subșef al Marelui Stat Major și șef al Secției operații (1912-1916), a pregătit planul de campanie al armatei române în cel de-al doilea război balcanic, conflict pe timpul căruia a îndeplinit misiunea de reprezentant al armatei române pe lângă armata sîrbă, obținând elogiile părții amice pentru concepția bătăliei de la Bregalnica. A fost principalul autor al „Ipotezei Z”, care a constituit planul de operații al armatei române la declanșarea războiului de eliberare și reîntregire națională. După începerea ostilităților, a fost șeful de stat major al Armatei 2 și 3, iar după trecerea de la Flămînda s-a aflat în fruntea Grupului Apărării Dunării, pe care l-a comandat pînă în prezua forțării de către inamic a fluviului (10-23 nov. 1916). După o scurtă perioadă petrecută la comanda „Armatei de Nord”, a devenit în 1917 subșef al Marelui Cartier General, calitate în care a participat activ la refacerea și reorganizarea armatei române în iarnă și primăvara lui 1917. În iulie 1917, i s-a încredințat provizoriu comanda Armatei 1 române în vederea ofensivei de la Nămolosa, acțiune minuțios pregătită de ilustru ofițer atît pe planșetă, cît și în teren, dar care a fost intempestiv anulată din cauza evenimentelor de pe frontul rus. A condus Armata 1 română în prima parte a bătăliei de la Mărășești, pînă la 30 iulie 1917. După ce a îndeplinit scurt timp funcția de inspector al centrelor de recruți, generalul Christescu a fost numit la comanda Marelui Stat Major (1918-1923) în perioada extrem de dificilă ce a urmat semnării „păcii” de la București. Secundat de un grup

Generalul Constantin Christescu

Mareșalul J.J.C. Joffre

de ofițeri patrioți, a condus acțiunea secretă de eludare a condițiilor militare impuse de Puterile Centrale, menținînd în Moldova armament și muniție cu mult peste prevederile „păcii”, fapt care a facilitat a doua mobilizare a armatei române (28 oct.-10 nov. 1918). După încheierea operațiilor militare, a condus activitatea de elaborare și stabilire a noului cadru de pace al armatei române și a participat la constituirea sistemului de alianțe defensive cu Polo-

nia, Cehoslovacia și Iugoslavia.

Ofițer de concepție și comandă în egală măsură, autor al unei bogate opere teoretice, alcătuită în majoritate din cursurile de tactică, generalul Christescu a contribuit la stabilirea în armata română - așa cum sublinia G.A. Dabija - a unei unități „de doctrină sănătoasă, cu care îmbibase serii întregi de ofițeri, din care unii ajunseseră generali, comandanți de divizii și le conduceau în război în cele mai bune condiții”.

JOFFRE, Joseph-Jacques-Césaire (n. 12 ianuarie 1852, Rivesaltes - m. 3 ianuarie 1931, Paris). Mareșal francez. Studii: Colegiul din Perpignan (1866), Școala Politehnică din Paris (1872). Locotenent (1872), căpitan (1876), colonel (1897), general de brigadă (1902), mareșal al Franței (27 decembrie 1916). Înrolat voluntar în armată în timpul Războiului franco-prusian din 1870, Joffre a luat parte la luptele pentru apărarea Parisului. Rămăs în cadrele active ale armatei s-a specializat în arma genului și a îndeplinit diferite stagii în trupele coloniale, remarcîndu-se în 1893 cînd „coloana J.” după un marș de 800 km, a cucerit Tombuctu. Revenit în metropolă, a avut o ascensiune rapidă, fiind mai întîi numit director al genului în Ministerul de Război (1905) și apoi șef al Marelui Stat Major (1916), calitate în care a condus pregătirile de război ale armatei franceze în perioada premergătoare primei conflagrații mondiale. A introdus legea privind stagiul militar de trei ani și a procedat la o reorganizare a înaltului comandament, lărgind mult sfera drepturilor și atribuțiilor generalissimului. Totodată, mareșalul Joffre a impus adoptarea drept plan de campanie a „Ipotezei XVII”, care avea la bază concepția sa privind „ofensiva pînă la ultima resursă umană” și prevedea declanșarea atacului principal în Lorena, concomitent cu acțiuni secundare în Alsacia de Sud și Ardeni. „Ipoteza XVII” se baza pe două presupuziții, care s-au dovedit în realitate false: atitudinea pasivă a adversarului și respectarea de către acesta a neutralității Belgiei. Tocmai libertatea de acțiune dobîndită în acest fel de trupele germane la flancul nordic a fost determinantă în prima lună de război, intențiile armatelor franceze fiind devansate de înaintarea rapidă a adversarului către Paris. Mareșalul Joffre, care după mobilizare devenise șeful Marelui Cartier General, a reușit să stăvilească iureșul armatelor kaiserului în celebra bătălie Marna (5-12 sept. 1914), sancționînd - la sugestia generalului J. Gallieni - marșul hazardat al Armatei 1 germane. „În mare măsură - scria istoricul francez F.

Tesseyre — Marna a fost o victorie colectivă... dar lui Joffre îi revine meritul extraordinar că a știut să restabilească situația și a știut să mențină, prin calmul său, moralul și încrederea unei întregi armate”.

„Eroul de la Marna” a rămas în istoria militară și ca unul din susținătorii fervenți ai ofensivei purtate cu mase compacte de infanterie, angajate în acțiuni repetate, menite să nimicească forța umană a inamicului, concepție ce nu a fost validată de realitățile cîmpului de luptă în primul război mondial.

Amplele ofensive declanșate în 1915 la ordinul lui în Champagne și Artois s-au soldat cu imense pierderi umane în rindurile aliaților, ceea ce i-au atras virulente critici din partea opiniei publice franceze. În anul următor, armatele aliate au fost nevoite să suporte asaltul trupelor germane la Verdun (21 februarie — 18 decembrie 1916), obținînd în replică un succes parțial în singeroasa bătălie de pe Somme (24 ianuarie — 13 noiembrie 1916). Mareșalul Joffre a acordat o atenție specială perfectării unei înțelegeri de comandament în

vederea declanșării unei ofensive concertate a Antantei, în măsură să slăbească presiunea germană pe frontul de vest. În acest context, a acordat un rol deosebit intrării în război a României, acțiune pe care o considera decisivă pentru obținerea victoriei pe frontul de est și chiar în întreg războiul. Eșecul planurilor aliate la sfîrșitul anului 1916 a determinat înlocuirea lui Joffre cu generalul R. Nivelle.

ADRIAN PANDEA

TANNENBERG

Colonel dr. NICOLAE CIOBANU

Între marile înclăstări ale primului război mondial bătălia de la Tannenberg¹ se încadrează în rîndul operațiilor desfășurate pe Teatrul de acțiuni militare de est, la flancul de nord al acestuia, unde s-a constituit din armatele 1 și 2 ruse Frontul de „Nord-Vest” comandat de generalul Jilinski¹. În conformitate cu planurile de campanie ale Antantei, forțele ruse urmau să dezvolte ofensiva pe Teatrul de acțiuni militare de est, spre a contribui, astfel, la eșuarea „Planului Schlieffen” privind ducerea acțiunilor pe Frontul de „Vest”.

Comandantul Frontului de „Nord-Vest” a hotărît să treacă la ofensiva printr-o manevră dublu învăluitoare, cu cele două armate, să nimicească forțele principale ale Armatei 8 germane și să cucerească aliniamentul Allenstein, Osterode, după care să dezvolte ofensiva în adîncimea Prusiei Orientale și Occidentale. Comandantul Armatei 8 germane a hotărît să reziste, inițial, pe aliniamente succesive, atrăgînd inamicul pe teritoriul Prusiei Orientale — îndepărtîndu-l de bazele sale și forțîndu-l să-și lungească liniile de comunicație — apoi, printr-o manevră pe direcții interioare, să nimicească succesiv cele două armate ruse, sau,

în funcție de situație, să treacă la apărare pe cursul inferior al Vistulei.

La 17 august 1914 Frontul de „Nord-Vest” a trecut la ofensivă. Armata 1 rusă comandată de generalul Rennenkampf² (care constituia brațul drept al „cleștelui” manevrei dublu învăluitoare), a înfrînt parte din forțele „Armatei 8 germane conduse de generalul Prittwitz, în bătăliile de la Gumbinnen și Goldap (19—20 august), după care a rămas în expectativă și refacere fără a trece la urmărirea inamicului. Concomitent, Armata 2 rusă comandată de generalul Samsonov³ (care constituia brațul stîng al „cleștelui”), înainta destul de greoi spre flancul drept și spatele Armatei 8 germane. Sesizînd pericolul ce-l reprezenta manevra Armatei 2 ruse, cît și atitudinea pasivă a generalului Rennenkampf, comandantul Armatei 8 germane, generalul Paul von Hindenburg și șeful său de stat major, generalul Erich Ludendorff⁴, au hotărît ca printr-o manevră pe linii interioare să concentreze efortul principal împotriva Armatei 2 ruse și printr-o lovitură dublu învăluitoare, combinată cu una frontală, să nimicească forțele principale ale acesteia. Astfel au fost executate ample manevre pentru deplasarea forțelor

MARI BĂTĂLII

germane de la flancul stîng al Armatei 8 spre centrul și dreapta dispozitivului ofensiv. Corpul 1 armată comandat de generalul François s-a deplasat pe calea ferată, din raionul Gumbinnen, Goldap, și s-a dispus la flancul drept al armatei germane, în fața Corpului 1 armată rus de la Usdau, cu misiunea de a trece la ofensivă și a întoarce flancul drept al Armatei 2 ruse; corpurile 17 armată și 1 rezervă comandate de generalii Mackensen și Below s-au deplasat combinat, atît pe calea ferată, cît și pe jos, și s-au desfășurat pentru luptă la aripa stîngă a Armatei 8, cu misiunea de a trece la ofensivă și a învălui dreapta Armatei 2 ruse, respectiv Corpul 6 armată rus; la centrul dispozitivului armatei germane, în contact cu armata rusă se găsea Corpul 20 armată comandat de generalul Scholtz, întărit cu Divizia 3 rezervă și o divizie de landwehr. În total, Armata 8 germană avea 15 divizii de infanterie, o divizie de cavalerie, care dispunea de 1044 tunuri, 56 avioane și două dirijabile⁴.

Armata 2 rusă (corpurile 1, 6, 13, 15, 23 armată) — în total 13 divizii⁵ de infanterie și 3 divizii de cavalerie, cu aproximativ 600 tunuri — după ce a trecut frontiera dintre Rusia și Prusia Orientală, la 19 august,

¹ Tannenberg (actual Stebark), situat în nord-estul Poloniei, cunoscut, mai ales, pentru faptul că în apropierea acestuia, la 15 iulie 1410, s-a desfășurat bătălia de la Grünwald, la care a participat și un corp de cavalerie român trimis de domnitorul Alexandru cel Bun.

² Au preluat comanda Armatei 8 germane la 22 august 1914, după destituirea comandantului și șefului de stat major.

Primul mijloc de a ridica moralul armatei este acela de a-i acorda considerația publică și socială

H. JOMINI (1779—1869), general elvețian aflat în serviciul Franței, apoi al Rusiei

a luat contact, în aceeași zi, cu Corpul 20 armată german, pe care l-a respins, și a ocupat cu Corpul 15 armată localitățile Soldau și Neidenburg, situate la aproximativ 16 km de frontiera dintre cele două state. Înaintarea armatei ruse a continuat, în ritm destul de lent, până la 25 august 1914, când se găsea în contact cu inamicul astfel: la flancul drept al Armatei 2 ruse, în zona sudică a Lacurilor Mazuriene se afla Corpul 6 armată, cu misiunea să asigure flancul drept al acesteia și să realizeze joncțiunea cu forțele de la flancul stâng al Armatei 1 ruse; la centru corpurile 13 și 15 armată și Divizia 2 din Corpul 23 armată avind misiunea de a dezvolta ofensiva pe direcția principală de efort a armatei și a ieși pe aliniamentul Allenstein, Osterode⁶ urmau apoi forțele corpurilor 23 și 1 armată, care aveau misiunea de a

asigura flancul stâng al armatei ruse. Dispozitivul adoptat de Armata 2 rusă se caracteriza prin existența unor mari intervale între corpurile de armată de până la 30 km.⁷ Dintre corpurile armatei ruse, Corpul 6 armată se găsea de fapt izolat la flancul drept al armatei, la o mare distanță de forțele principale.

În zorii zilei de 26 august Armata 2 a trecut la ofensivă. Forțele principale (corpurile 13, 15 și o divizie din Corpul 23 armată) au reușit să ocupe (cu diviziile Corpului 13) localitatea Allenstein; concomitent, vecinul din stînga Corpului 15 (divizia din Corpul 23) a fost respins, creîndu-se astfel pericolul pentru întoarcerea flancului Corpului 15 armată. În această situație, comandantul Corpului 13 a intervenit în sprijinul vecinului său, considerînd că localitatea Allenstein va fi preluată de Corpul 6

armată pe care-l considera în ofensivă la dreapta sa. Corpul 6 armată care executa un marș dinspre flancul drept al armatei spre centrul acesteia a fost, însă, angajat în luptă de către corpurile 17 armată și 1 rezervă germane, care înaintaseră nestingherite, întrucît trupele din Armata 1 rusă, ce urmau să realizeze joncțiunea, se deplasau pe cu totul altă direcție. În aceste condiții, deși au rezistat presiunii germane pînă către seara zilei, unitățile ruse au fost respinse, suferind pierderi însemnate⁸ astfel că flancul drept al Armatei 2 ruse era complet descoperit. La stînga armatei, Corpul 1 rezista întrucît inamicul, Corpul 1 armată german, s-a rezumat doar la unele acțiuni cu caracter local.

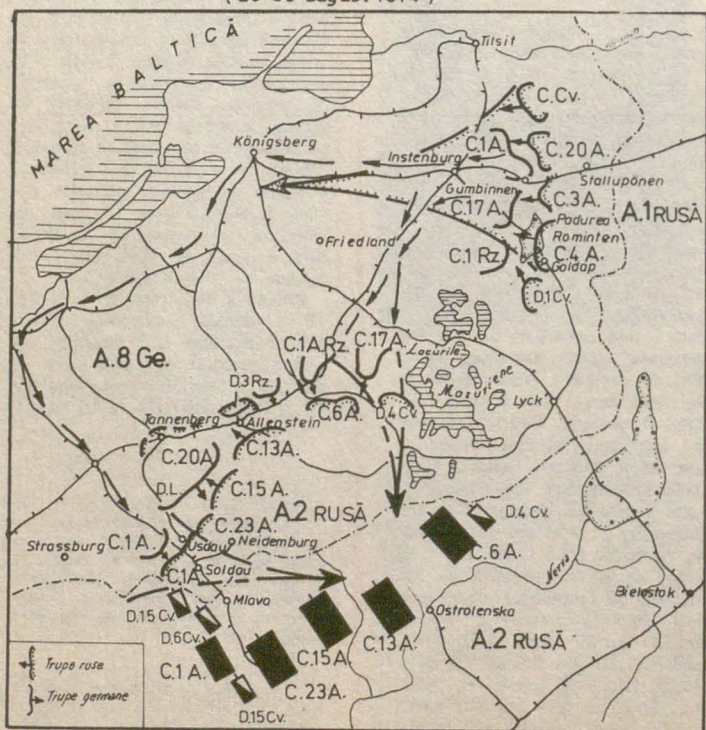
În ziua de 27 august comandantul Armatei 2 ruse a sesizat manevra inamicului pentru încercuirea forțelor sale și a încercat, intervenind neînspirat direct în luptă, să evite aceasta prin rezistența Corpului 1 armată de la flancul stîng, întregul dispozitiv al armatei urmînd a pivoța în jurul acestuia. Loviți puternic de artileria grea inamică și atacați de forțele Corpului 1 armată german, ostașii ruși, dînd dovadă de tenacitate, au reușit să mențină, cu mari sacrificii, pozițiile de la flancul stîng al armatei din zona Usdau. Concomitent, centrul armatei (corpurile 15 și 13) au continuat atacul pozițiilor germane. În cea de-a treia zi a bătăliei, Corpul 1 german a reluat ofensiva și a pătruns adînc în flancul stîng al armatei ruse (Corpul 1 rus), reușind să realizeze în cooperare cu corpurile 17 și 1 rezervă germane semiîncercuirea Armatei 2 ruse al cărei centru (corpurile 15 și 13) rezista temerar, producînd îngrijorare la comandamentul lui Hindenburg și Ludendorff.

În seara zilei de 28 august comandantul Armatei 2 ruse cu parte din statul său major s-a deplasat la punctul de comandă al Corpului 15 armată (aflat în încercuire, ca și Corpul 13), de unde în zilele de 29 și 30 august a încercat să organizeze retragerea (scoaterea din încercuire) a resturilor Armatei 2 ruse. În aceste acțiuni, s-a remarcat contraatacul executat de Corpul 1 armată rus (comandant, general Sirelius)^{***}, în ziua de 29 august, care a reușit să respingă trupele germane și să reducerească Neidenburg. Era însă prea tîrziu; atacul său nefiind sprijinit de rezerva armatei sau alte forțe a rămas fără urmă.

Armata 2 rusă era practic nimicată, pe cîmpul de luptă au pierit

^{***} Generalul Sirelius a fost numit comandant al Corpului 1 armată, după destituirea generalului Artamonov.

BĂTĂLIA DE LA TANNENBERG (26-30 august 1914)

peste 30 000 de militari, iar numărul prizonierilor ruși depășea 90 000 de oameni⁹. Comandantul armatei, generalul Samsonov, s-a sinucis; doi comandanți de corp de armată (Martos și Klinev) erau prizonieri, alții au fost destituiți.

Ofensiva Armatei 8 germane a continuat până la frontiera dintre Prusia Orientală și Rusia, apoi comandamentul german — care în timpul bătăliei de la Tannenberg fusese întărit cu noi mari unități — și-a dirijat forțele împotriva Armatei 1 ruse, pe care o va înfrânge în bătălia de la Lacurile Mazuriene.

Bătălia de la Tannenberg a fost pierdută de armata rusă datorită unor lipsuri în conducerea și coordonarea efortului forțelor Frontului de „Nord-Vest”, de către comandamentul frontului al cărui punct de comandă se găsea la Volkovisk (situat la circa 290 km de linia de contact, lipsit de legături stabile și informații oportune). De asemenea, atitudinea pasivă adoptată de comandantul Armatei 1 ruse după victoria de la Gumbinnen și Goldap, dar, mai ales, dezvoltarea de către Armata 1 a ofensivei pe direcția generală Insterburg, Königsberg a dus la anularea preve-

derilor inițiale ale comandamentului rus privind nimicirea Armatei 8 germane printr-o manevră dublu învâluitoare.

Lipsa de legătură între comandamentele celor două armate, nerealizarea la timp a joncțiunii între flancurile interioare ale acestora au creat condiții favorabile înfringerii pe părți, succesiv, a celor două armate ruse, deși prin prisma raportului de forțe acesta era net în favoarea forțelor ruse.

Înaintarea în ritm lent a Armatei 2 ruse într-o zonă lipsită de comunicații, cu întinse sectoare de teren greu accesibil (păduri, regiuni nisipoase și mlăștinoase etc.), săracă în surse de aprovizionare a determinat rupea trupelor operative de bazele lor de aprovizionare, crearea unui sistem logistic lipsit de viabilitate, fapt ce s-a repercutat negativ asupra acțiunilor de luptă, unități întregi nefiind aprovizionate zile în șir cu alimente, muniții, medicamente și alte materiale. Acestea au generat, deseori, întârzieri în declanșarea acțiunilor ofensive, amânarea lor sau chiar oprirea unor atacuri.

Cu tot spiritul de sacrificiu, curajul și inițiativa masei de soldați, bătălia

de la Tannenberg a fost pierdută de armata rusă, efectele ei manifestându-se ulterior o adversitate din ce în ce mai pronunțată față de războiul imperialist în care fuseseră tirite.

¹ Akademia Nauk C.C.C.P., Istoria pervii miravoi voini, 1914—1918, tom 1, Moskova, 1975, p.370.

² L'Album de la guerre, tome premier, Paris, L'illustration, 1925, p.156.

³ Pierre Dauzet, Gloria, histoire illustrée de la guerre 1914—1918, deuxième édition, Librairie Hachette, Paris, p.50—51.

⁴ Ibidem, p. 21

⁵ Barbara W. Tuchman, Tunurile din august, București, 1970, p. 360.

⁶ Major Wladimir Chirovici, Războiul Mondial, Sibiu, 1930, p. 48.

⁷ Ibidem

⁸ Maiorul C. Găvănescu, maiorul I. Manolescu, 1914—1915, războiul cel mare, vol. 1, București, 1915, p. 333.

⁹ Pierre Dauzet, op.cit., p.21.

SKAGERRAK (Iutlanda)

La izbucnirea primului război mondial, raportul de forțe între Flota de bătafie „Hochseeflotte” și Marea Flotă, „Great Fleet”, era de 13 la 22 în privința navelor mari de luptă. „Hochseeflotte” a întreprins la 24 și 25 aprilie 1916 o primă acțiune în sudul Mării Nordului, bombardând portul Lowestoft, fără ca flota de bătafie britanică, „Great Fleet”, cu bazele în Scoția, să ajungă să o inter-

cepteze. După o lună, un alt raid a fost pus la cale, de astă dată în partea de est a Mării Nordului: cruciătoarele de bătafie — avangarda flotei — urmau să atingă linia de blocadă dintre Anglia și sudul Norvegiei și să constituie „o nadă” pentru eventualele forțe engleze superioare din mare, atrăgându-le înspre flota de lărg. Ca măsuri de siguranță, zece submarine au fost trimise din timp

să supravegheze ieșirile zonelor minate din fața bazelor engleze, iar înainte de plecare nava amiral germană, cuirasatul Friederich der Grosse (26 000 tone, artilerie principală X — 305 mm), și-a schimbat indicativul radio cu al unui post T.F.F. la uscat.

Înainte zorii zilei de 31 mai, cruciătoarele de bătafie ale contra-amiralului Franz von Hipper, însoțite de navele respective de cercetare — cruciătoare ușoare și torpiloare — au părăsit golful german, urmate apoi, la distanță de 50 de mile, de flota viceamiralului Scheer. Totalul forțelor germane ieșite în larg a cuprins 16 cuirasate moderne (tip dreadnought), 5 cruciătoare de bătafie, 6 cuirasate vechi, 11 cruciătoare ușoare și 61 de torpiloare.

Amiralitatea engleză dedusese însă din informații diferite că o operație germană mai importantă urma să se desfășoare prin largul Iutlandei, spre strâmtoarea Skagerrak. A

Armata trebuie să fie o forță morală care să reziste nu numai șocului brutal la care o supune războiul, ci și unei izbiri tot așa de periculoase ca și războiul: izbiriilor de spirit și de concepții

M. TOMESCU (1906—1973), ofițer român, teoretician militar din perioada 1930—1940

* Flota de bătafie cuprindea navele de luptă cele mai puternice: cuirasatele moderne de tip „dreadnought” și cruciătoarele de bătafie (dreadnought-uri rapide)

Este frumos și îți face onoare să mori pentru patrie

HORAȚIU (65—8 î.e.n.), poet latin

trimis deci în mare, în noaptea de 31 mai, de la Scapa Flow și Cromarty, întreaga Flotă de bătlăie („Great Fleet”) a amiralului John Jellicoe, comandant șef englez, iar de la Rosyth (estuarul Firth of Forth) — flota crucișătoarelor de bătlăie ale

viceamiralului David Beatty. Navele lui Beatty trebuiau să ajungă pină într-un punct aflat la sud-vest de Skagerrak, de unde, dacă nu întâlneau nimic, urmau să ralieze flota lui Jellicoe, navigând la 60 de mile înspre nord-vest. Forțele navale britanice ieșite în larg numărău 28, de cuirasate moderne, 9 crucișătoare de bătlăie, 8 crucișătoare cuirasate, 26 de crucișătoare ușoare, 5 contratorpiloare și 74 de torpiloare, depășind astfel cu o treime pe cele germane.

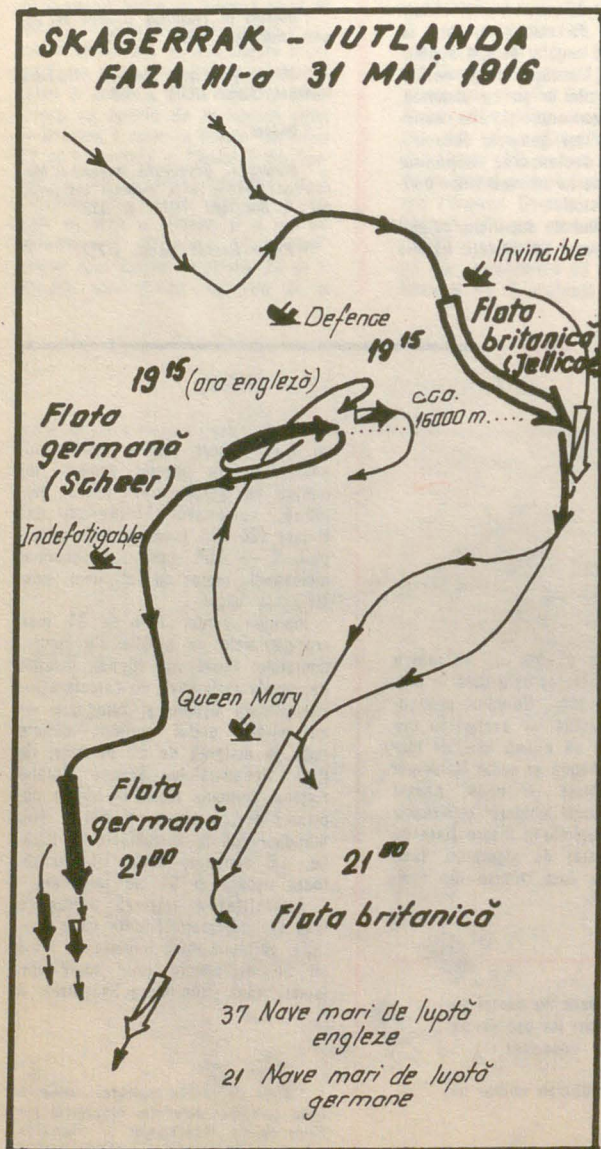
În ziua de 31 mai, către ora 14,15 (ora engleză), contactul a fost stabilit întâmplător între unitățile de cercetare ale crucișătoarelor de bătlăie. Hipper, inferior în forțe — 5 unități

împotriva a 6, urmate la distanță și de 4 cuirasate — a întors la sud spre flota lui Scheer. Navigând în linii de șir paralele, amindouă escadrelor au deschis în același timp focul (15,48), la distanța de circa 15 000 de metri (faza I).

A intervenit însă atunci un factor neprevăzut. Navele germane erau mai bine construite decât cele engleze: la un calibrul de artilerie mai redus și o viteză ceva mai mică, aveau însă blindaje mai groase și un compartimentaj mai bine conceput. După 15 minute de tir, nava din pupa liniei engleze, Indefatigable (19 050 tone, VIII — 305 mm), a fost lovită într-o magazie de muniție de o salvă a adversarului său, Von der Tann, și a făcut explozie. Douăzeci și unu de minute mai târziu, la 16,24, a sărit în aer și mult mai modernul Queen Mary (27 430 tone, VIII—343 mm), lovit tot într-o magazie de muniție de adversarul său Derfflinger. Beatty nu a rupt însă lupta, cuirasatele contramiralului Thomas ajungând să între

Oșteanul găsește în istorie pildele cele mai drepte și mai adevărate despre strategie

M. KOGĂLNICEANU
(1817—1891), om politic, istoric și scriitor român

și ele în acțiune. A trimis însă la atac torpiloarele, care s-au întâlnit cu cele germane, acțiunea navelor mici desfășurându-se între liniile de nave mari, sub traiectoriile calibrelor grele. S-au scufundat două torpiloare germane (V. 27 și V. 29), au fost grav avariate două torpiloare engleze (Nestor și Nomad) dar numai o torpilă engleză avea să lovească crucișătorul de bătlăie german Seydlitz, fără a-i provoca însă avarii majore.

La 16,33, crucișătorul ușor englez Southampton, care naviga înaintea navelor lui Beatty, a zărit un lung șir de catarge tripode ieșind de sub orizont. Era flota de luptă germană, care venea în ajutorul crucișătoarelor ei de bătlăie. Vestit la timp, Beatty a întors prin contramarș și a derobat spre nord-vest, fără a pierde însă contactul. Doar cuirasatele amiralului Evan Thomas au intrat sub focul a numeroase cuirasate germane; fiind

insulă de nave mari de dimensiuni tip (28 000 tone, VIII—381 mm), cuirasatele britanice au putut face față loviturilor.

Între timp, la 60 de mile spre nord-vest, Jellicoe, înștiințat prin radio asupra acțiunii, s-a îndreptat cu viteza maximă de 21 noduri spre sud-est și a trimis în ajutorul lui Beatty cele 3 crucișătoare de bălăie ale contraamiralului H.L.A. Hood care însoțeau „Great Fleet” (faza a II-a). Informat imprecis asupra poziției flotei adverse, Hood a ajuns însă în apele bălăiei mult la est de esca-drele amiralului Beatty. Unitățile sale ușoare au luat contact cu cercetarea crucișătoarelor de bălăie germane, iar torpilorilor Shark avea să fie scu-fundat mai tirziu. Nava amiral a lui Hood, Invincible (17 530 tone; VIII — 305 mm), ieșind însă pe neaștep-tate din ceață în care naviga, a avari-riat 2 crucișătoare ușoare germane, dintre care Wiesbaden (5600 tone; VIII — 150 mm) a rămas imobilizat. Tirul său foarte precis s-a abătut apoi asupra lui Lützow (26 700 tone; VIII — 305 mm), navă amiral a lui Hipper. Dar Lützow și Derfflinger au angajat simultan crucișătorul de bălăie englez, care se profila clar la 9 000 metri și care, lovit în magazi-le de muniție, a făcut explozie

(18,33). Ceva mai înainte, mult spre vest, avangarda „Marii flote engleze” — crucișătoarele cuirasate ale con-traamiralului Robert Arbuthnot, care ajunseseră în apele navelor lui Beatty și Evan Thomas — cădea sub tirul flotei de larg. Defence (14 800 tone; IV — 234 mm, X—190 mm) a făcut explozie, Black Prince a fost avari-riat, iar Warrior (13 750 tone; VI—234 mm, IV—190 mm), lovit, de aseme-nea, a scăpat datorită unei avarii de cîrmă a cuirasatului Warspite care a atras focul german.

Între timp, manevra ce se impunea comandantului șef englez era aceea a desfășurării, pentru trecerea de la ordinea de marș la ordinea de luptă și de la navigația pe șase coloane la o singură linie de șir a celor 24 de dreadnought-uri britanice. Astfel, el și-a desfășurat forțele pe stînga și a guvernat apoi spre sud-est, într-un larg arc de cerc cu care a barat T-ul flotei germane ce naviga spre nord-est în linie de șir (faza III-a). Scheer și-a văzut navele din capul liniei încadrate și lovite repetat, orizontul fiind luminat numai de flăcările tirului noilor forțe engleze ce intrau în luptă. „Hochseeflotte” a der-olat atunci spre sud-vest, prin răstür-narea ordinii de marș, întorcînd „toți odată”, sub acoperirea perdelelor de

În războiul de astăzi luptă nu nu-mai armata, ci întreaga națiune

I. JITIÄNU, general român, teo-retician militar în perioada 1910—1930

fum și ceață lăstate de torpiloare (18,35).

Dar flota britanică naviga la est de flota germană și îi tăia retragerea spre baze. La 18,55, apreciind că en-glezii se îndepărtaseră îndeajuns spre sud, comandantul-șef german și-a răsturnat a doua oară ordinea de marș, cu intenția de a trece prin pupa flotei britanice și a salva și nava Wiesbaden, care ardea puternic între linii. A nimerit totuși din nou sub tirul escadrelor de linie brita-nice, și un uragan de foc s-a abătut asupra cuirasatelor și crucișătoarelor sale de bălăie, amenințîndu-le cu distrugerea. Desprinderea, în condi-ile contactului strîns de artilerie, s-a

■ NICOLAE KOSLINSKI

(continuare în pag. 63)

MĂRĂȘEȘTI

Colonel dr. VASILE MOCANU

În ultima decadă a lunii decembrie 1916, ofensiva inamicului a fost oprită pe Carpații Orientali, cursul inferior al Putnei, al Siretului și al Du-nării. Recunoscînd eșecul armatelor Puteilor Centrale, Ludendorff scria: „Noi am respins armata română, dar n-am reușit s-o nimicim!”.

În timp ce poporul român, armata sa, se pregăteau cu fermitate, An-tanta viza pentru anul 1917 o ofen-sivă generală pe toate fronturile, care să ducă în final la înfrîngerea completă a Puteilor Centrale și la obținerea victoriei.

În cadrul ofensivei generale a alia-ților, forțele române și ruse din Mol-dova (Armatele 1 și 2 române, 4 și 6

ruse) trebuiau să acționeze ofensiv. Planul întocmit de Marele Cartier Ge-neral român (și cu care comandamen-tul rus s-a declarat de acord) preve-dea executarea a două lovituri con-vergente, care să ducă în final la în-cercuirea trupelor inamice care ope-rau în sectorul Focșani, Nămolooa: o lovitură principală în sectorul Nămo-looaa cu armatele 1 română și 6 rusă, după care urmau să dezvolte ofensiva spre vest și nord-vest, în scopul încercuirii și nimicirii forțelor principale ale Armatei 9 germane; o lovitură secundară, care trebuia s-o preceadă pe cea principală, în secto-rul Mărăști, cu dezvoltarea ofensivei spre depresiunea Vrancea, cu Armata

2 română și trupele de la aripa dreaptă a Armatei 4 ruse.

La rîndul său, Comandamentul Pu-terilor Centrale a hotărît să nimi-cească forțele române și ruse din Moldova și, ca urmare a succesului, să scoată România din război, iar ul-terior să dezvolte ofensiva către est, spre Ucraina. În acest scop, a proiect-at executarea unei ofensive prin două lovituri, depărtate în spațiu, pe direcții convergente: o lovitură din-spre sud spre nord, în spațiul dintre Siret și Prut, cu Armata 9 germană, care făcea inițial efortul în raionul Nămolooa; o lovitură secundară, executată dinspre nord, din Galiția și Bucovina, spre sud, cu armatele 3 și 7 austro-ungare, cu efortul în lungul Prutului.

Așadar, pregătirile pentru ofensivă erau făcute concomitent de cei doi

Pacea e patria și patria e pacea

T. ARGHEZI (1880—1967), scri-itor român

beleriganți, fiecare intenționând să dea lovitura principală în aceeași zonă: Nămolosa.

Forțele române au devansat însă pe inamic, începând ofensiva în ziua de 11 iulie 1917 în raionul Mărăști împotriva grupării de la aripa dreaptă a Armatei 1 austro-ungare. Armata 2 română, comandată de generalul Alexandru Averescu, și trupele de la dreapta Armatei 4 ruse au zdrobit rezistența adversarului pe un front de 30 km și o adâncime de 20 km și, în 5 zile, au eliberat întregul bazin al Soveiei. Resturile forțelor inamicului au fost aruncate în Munții Vrancei, dincolo de cursul superior al râului Putna.

Importantul succes al Armatei 2 române n-a putut fi însă desăvârșit și fructificat, datorită situației care se crease în Galiția și Bucovina, unde trupele ruse erau în retragere; ofensiva de la Mărăști a fost oprită, luându-se măsuri contra pericolului din nord, iar la Nămolosa Armata 1 română n-a mai trecut la ofensivă deși pregătirea de artilerie se efectuase cu deplin succes.

Înfringerile suferite la Mărăști au silit Comandamentul Puterilor Centrale să renunțe la planul de campanie inițial, hotărând executarea a două lovituri convergente, date însă pe un spațiu mai restrâns: una cu Armata 9 germană, în lungul Siretului, peste Mărășești spre Adj. și alta cu Armata 1 austro-ungară, în lungul văii Oituzului, urmărind să încercuiască și să nimicească forțele române și ruse din acest spațiu. Scopul strategic final era același: cucerirea Moldovei și a sudului Ucrainei.

La rîndul său, comandamentul român a hotărât trecerea la apărare în sudul Moldovei, regrouparea a două corpuri de armată din Armata 4 rusă pentru a fi trimise împotriva armatelor austro-ungare din nord și înlocuirea Armatei 4 ruse cu Armata 1 română, comandată la această dată de generalul Constantin Christescu. Regruparea forțelor române și ruse din valea Siretului trebuia terminată la 28 iulie. La 24 iulie însă, Armata 9 germană a trecut la ofensivă surprinzând trupele române și ruse aflate în curs de realizare a noului dispozitiv operativ. Așa au luat naștere două mari bătălii de apărare, care s-au desfășurat concomitent: bătălia de la

Hartă de epocă, reprezentind o fază a bătăliei de la Mărășești

Mărășești și cea de la Oituz, ciștigate prin grele sacrificii de către eroica armată română.

Operația de apărare de la Mărășești s-a desfășurat în spațiul dintre Carpații de curbură și râul Siret, în zona Mărășești, vest Panciu și nord Focșani, în perioada 24 iulie — 21 august 1917.

La începutul ofensivei germane, situația forțelor române și ruse din fața Armatei 9 germane era următoarea:² Armata 1 română avea Divizia 2 cavalerie în apărare pe Siret, între Movileni și Liești; patru divizii de infanterie, o brigadă de grăniceri și o brigadă de călărași se aflau în deplasare pentru a înlocui trupele ruse din Armata 4, primele unități fiind ajunse deja în zona Tecuci; Armata 1 totaliza 58 batalioane de infanterie, 38 escadroane de cavalerie și 57 baterii de artilerie. Armata 4 rusă (instalată în apărare pe malul de nord al Putnei între Valea Sării, unde făcea legătura cu Armata 2 română și nord Biliști pe Siret unde făcea legătura cu Divizia 2 cavalerie din Ar-

mată 1 română) dispunea de 84 batalioane de infanterie, 32 escadroane de cavalerie și 79 baterii de artilerie.

Așadar, șocul puternic al ofensivei Armatei 9 germane trebuia să fie suportat, inițial, de Armata 4 rusă, în sprijinul căreia marile unități ale Armatei 1 române nu puteau interveni decât succesiv, în decurs de 2—3 zile, deoarece numărul de treceri peste Siret era redus.

Armata 9 germană, comandată de generalul von Eben, a stabilit pentru îndeplinirea scopului prevăzut în noul plan de campanie să desfășoare ofensiva în trei etape: în prima etapă, să rupă apărarea Armatei 4 ruse între râul Siret și localitatea Făurei, să dezvolte ofensiva spre est și nord-est și să cucerească aliniamentul Mărășești, Panciu; în a doua etapă, în cooperare cu Grupul Gerock din Valea Oituzului, să încercuiască și să nimicească armatele 2 română și 4 rusă și să cucerească un cap de pod la est de Siret; în a treia etapă, forțele germane din capul de pod să acționeze asupra flancului drept și spatelui trupelor române și ruse dintre Siret și Prut, în timp ce restul diviziilor Armatei 9 să dezvolte ofensiva spre Adj. Forțele Armatei 9 germane din sectorul de ofensivă reprezentau valoarea a circa 12 divizii de infanterie, care totalizau 102 batalioane de infanterie, 10 escadroane de cavalerie și 213 baterii de artilerie.³

Raportul de forțe pe plan operativ

Atât din punct de vedere moral, cât și din punct de vedere material, o bună apărare trebuie să se desfășoare întotdeauna în mod ofensiv

T.R. BUGEAUD (1784—1849), mareșal francez

Între cele două părți duce la următoarele concluzii: în fața Armatei 4 ruse, inamicul dispunea de o superioritate în forțe și mijloace de 1,2/1 în infanterie și 2,7/1 în artilerie, la cavalerie raportul fiind invers, de 1,3/1 în favoarea Armatei 4 ruse. În sectorul de rupere, larg de 12 km, cuprins între Făurei și Biliiești, Armata 9 germană a concentrat inițial 45 de batalioane de infanterie și 516 guri de foc de artilerie, realizând densități tactice de 3,75 batalioane și 45 guri de foc pe km de front. În același sector, Armata 4 rusă avea forțe de aproximativ valoarea unei divizii de infanterie, cu 12 batalioane și 72 guri de foc, densitățile tactice ale apărării fiind de un batalion și 6 guri de foc pe km de front. Deci pe direcția loviturii principale a Armatei 9, inamicul avea în sectorul de rupere o superioritate covârșitoare de forțe și mijloace sub raportul densităților tactice: 3,75/1 în infanterie și peste 7/1 în artilerie⁴.

Cu toate acestea, prin rezistența tenace și ripostele ofensive deosebit de violente ale trupelor române și ruse ofensiva Armatei 9 germane a fost în final zdrobită, comandamentul inamic neputând realiza în desfășurarea bătăliei etapele prevăzute în planul inițial.

În funcție de acțiunile duse de armata română în bătălia de la Mărășești, se disting trei etape caracteristice.

Prima etapă, cuprinsă între 24 iulie și 3 august 1917, însumează luptele duse în comun de Armata 4 rusă și Armata 1 română, acțiuni în cursul cărora marile unități române au înlocuit pe cele ruse.

Armata 9 germană a trecut la ofensivă în dimineața zilei de 24 iulie, după o pregătire de artilerie de trei ore. Corpul 1 german, dispunând de o superioritate zdrobitoare, a respins Divizia 34 rusă spre nord. A intervenit însă energic Divizia 5 infanterie română, comandată de generalul Aristide Razu, și după lupte crâncene a oprit inamicul la sud de pădurea Prișeaca, nord satul Bisighești. A doua zi, în special în sectorul Doaga, atacul inamicului a fost zdrobit de Regimentul 32 „Mircea”, ai cărui militari au contraatacat numai în cămăși, și de regimentele 8 „Buzău” și 3 vinători. Prin rezistența lor eroică, ostașii Diviziei 5 infanterie au stăvilit temporar ofensiva Corpului 1 armată german și au zădărnicit încercările de forțare a Siretului în zona localității Ciuleșea.

Față de rezistența dirză a Diviziei 5 infanterie română și de noua orientare a frontului, comandantul Armatei 9 germane a hotărât să se acopere spre nord cu două divizii (dreapta Corpului 1 armată) și să mute efortul la stînga acestui corp,

Toate instrumentele de luptă, oricît de perfecționare ar fi, nu se minuiesc singure. Omul le-a făcut și tot omul singur le minuieste. În puterea lui stă secretul valorii fiecărui instrument, creat tot de el. În puterile lui fizice, intelectuale și mai ales morale stă valoarea instrumentelor de luptă

C. DRAGU, general român, teoretician militar din perioada 1910—1930

care urma să acționeze cu trei divizii spre nord-vest, pentru a cădea în flancul și spatele Armatei 2 române. Ulterior, combinându-și acțiunea cu ofensiva Grupului Gerock, planificată să înceapă la Oituz, la 26 iulie, trebuiau să fie încercuite toate forțele române și ruse dintre cele două direcții.

În dimineața zilei de 26 iulie, a început ofensiva după noul plan, Corpul 1 german reușind să pătrundă — după lupte deosebit de crâncene, în zilele de 26 și 27 iulie — pe o adîncime de 3—4 km. În noaptea de 26/27 iulie este introdusă în luptă Divizia 9 infanterie, comandată de generalul Constantin Scărișoanu. Prin rezistența ei dirză și printr-un contraatac viguros, această mare unitate își aduce contribuția de seamă la oprirea ofensivei inamice și la consolidarea situației tactice în sector. În ziua de 28 iulie, Armata 1 română și Armata 4 rusă au executat cu cîte două divizii o contralovitură în lungul căii ferate Focșani, Mărășești, efortul fiind făcut cu diviziile 5 și 9 infanterie române la est de calea ferată. După oarecare progrese, diviziile au fost oprite, contraatacate și silite să se retragă pe vechile poziții.

În zilele următoare, atacurile germane au continuat, efortul deplasîndu-se și mai spre vest, la dreapta Corpului 18 armată, întărit cu artilerie grea. Intervenind succesiv, Diviziile 13 infanterie, comandată de generalul Ion Popescu, și 10 infanterie, comandată de generalul Henri Cihoski, din compunerea Armatei 1 române, precum și un detașament din Armata 2 română au oprit pe inamic pînă în seara zilei de 3 august pe aliniamentul general Șerbești, Străoani, Diochești, producîndu-i pierderi grele.

În zilele de 30 și 31 iulie, au intervenit schimbări importante în organizarea comandamentului. La comanda Armatei 1 române a fost numit generalul Eremia Grigorescu, eroul de la Oituz din toamna anului 1916, căruia i s-a subordonat și Corpul 8 armată din Armata 4 rusă. Preluînd comanda armatei, el a lansat deviza „Nici pe aici nu se trece!”.

Etapă a doua a constituit etapa hotărîtoare a bătăliei de la Mărășești. După o scurtă pauză operativă

necesară ambilor beligeranți, Armata 9 germană a trecut din nou la ofensivă cu Corpul 1 armată, întărit, care dispunea de 55 batalioane de infanterie și 95 baterii de artilerie, în scopul cuceririi aliniamentului Mărășești, Diochești. Șocul principal al loviturii inamicului l-a suportat Divizia 13 infanterie română, asupra căreia acționau două divizii și majoritatea artileriei Armatei 9 germane. A urmat una din cele mai crîncene înșelări, ostașii noștri rezistînd tenace, bătîndu-se la baionetă și luptînd corp la corp, pînă la ultima picătură de viață. După eforturi și pierderi grele, inamicul a realizat în pădurea La Răzoare o pungă adîncă de circa 2 km și largă de 2—3 km, foarte periculoasă.

În acest moment critic, comandantul Diviziei 13 infanterie intervine cu rezerva — două batalioane comandate de maiorii Tomescu și Miculescu —, contraatacînd în ambele flancuri ale forțelor inamice pătrunse în dispozitivul apărării. Sub loviturile convergente ale batalioanelor române, cea mai mare parte a forțelor Diviziei 115 infanterie germană care acționa în acest raion a fost nimicită, iar resturile acestora s-au retras în grabă spre pozițiile de pe care pleaseră la ofensivă în dimineața zilei.

Lupte deosebit de crâncene s-au desfășurat în zona localității Mărășești, unde se afla în apărare Divizia 9 infanterie. Dar și aici inamicul a suferit o grea înfrîngere. Începînd de la 6 august, Armata 9 germană a trecut la apărare în valea Siretului, constrînsă fiind să renunțe la scopurile pe care și le propusese la începutul ofensivei.

Etapă a treia s-a desfășurat între 15 și 21 august, după o pauză operativă de opt zile, timp folosit de ambele părți pentru reacompletări, reaprovizionări și odihna oamenilor.

În ziua de 15 august, Corpul 18 armată a reluat ofensiva în sectorul Muncelu, reușind, cu prețul unor pierderi considerabile, să realizeze un intrînd la nord și la nord-vest de sat. Corpul 8 armată rusă a executat două puternice contraatacuri, unul cu două divizii și altul cu trei divizii; aceste acțiuni, combinate cu rezistența dirză

(continuare în pag. 56)

• MONUMENTELE LUPTEI •

Mărășești. Mausoleul eroilor din primul război mondial

„Jiu, Olt, Sibiu, Crasna, Cireșoia, Robănești, Neajlov, Dragoslavele, Predeal, Cimpulung, Panciu, Răzoare, Brașov, Porumbacu, Mărășești, Mărăști și Oltuz, Doaga, Muscel, Arabagi, Bârcuț, Amzacea, Prunaru, Cerna, Cașin, Valea Uzului, Sticlăria”. Inscripțiile acestea se află pe fațada mausoleului de la Mărășești și evocă locuri de epopee națională, unde vitejii poporului român au intrat în nemurire, ca făuritori — împreună cu întreaga suflare de pe aceste meleaguri — ai dezrobirii gleei străbune. Au fost lupte crâncene. Vrajmașul, experimentat și bine înarmat, avea deja la activ trei ani de înecăstări pe viață și pe moarte. El ne copleșea pământul, visul, graiul, lumina. Doar străvechea vatră a Moldovei rămăsese liberă. Vetrele celorlalte ținuturi dintotdeauna românești gemeau sub apăsarea oprîmării străine. Erau „zile de zbucium grozav” și, iată, „speranța filfie proaspătă și întinerită peste steagurile ciuruite de gloanțe”, cum scria Octavian Goga în nr. 1/1917 al ziarului „România”.

La Mărășești, zile și nopți de-a rîndul, forțele germane au atacat aprig, pentru a-și deschide drum spre nord și a invadea Moldova și sudul Ucrainei. Un ordin al Vitejii și Viitorului României a trecut din om în om: „Nici pe aici nu se trece!” Și inamicul nu a putut trece de zidul ca de cremene alcătuit de ostașii români. Intre Mărășești și Pădurea Răzoare, zadarnic a concentrat Mackensen — „spărgătorul de fronturi” — patru divizii și o mare grupare de artilerie. Diviziile 5 și 9 infanterie l-au respins, iar mai spre vest Divizia 13 infanterie l-a oprit și contraatacat viguros, triumfînd.

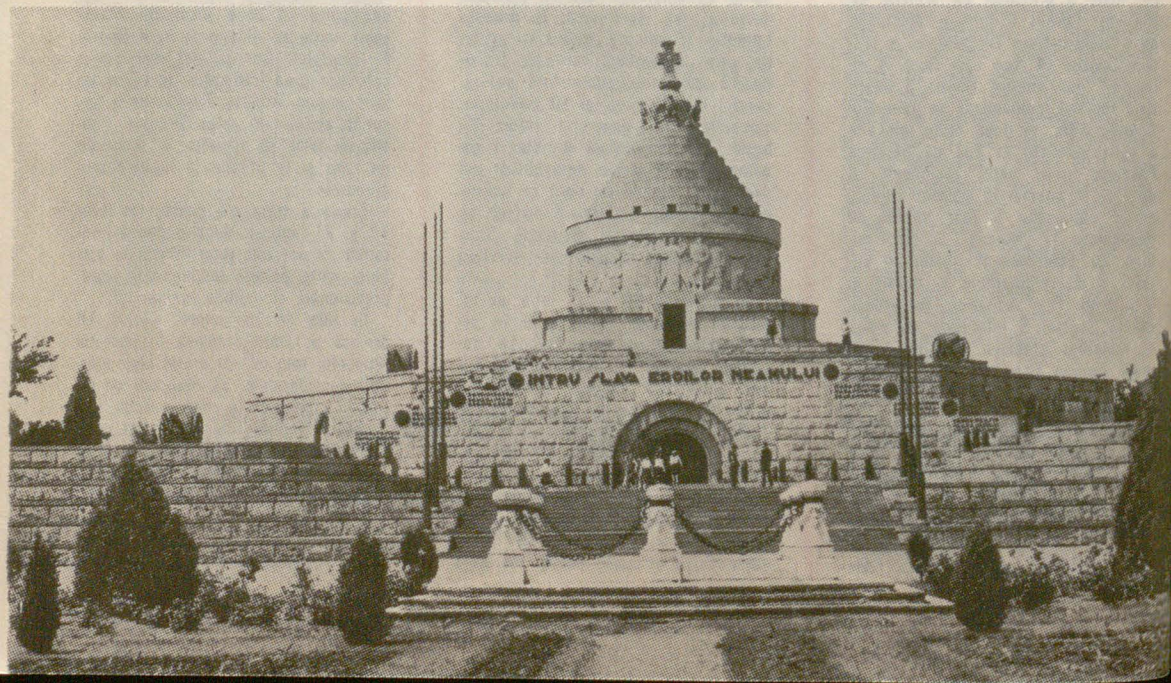
La Mărășești, s-au jertfit eroici mii de ostași români. Osemintele a 6 000 de viteji se află în criptele de la parterul mausoleului, iar pe plăcile de marmură din fața acestora sînt înscrise numele eroilor identificați. În centru se află sarcofagul generalului Eremia Grigorescu — omul care a știut să rostească lapidar ordinul istoriei: „Pe aici nu se trece!” și să conducă trupele spre victorioasă îndeplinire a acestui ordin. La etaj, în rotundă, se păstrează drapelele unităților române, participante la crîncena și glorioasa bătălie. Deasupra — „Cupola gloriei”, flancată la bază de patru vulturi din granit și înconjurată de o friză al cărei basorelief, însumînd 100 mp, a fost realizat de sculptorii Ion Jalea și Cornel Medrea. Interiorul intrării în cupolă este decorat cu o pictură în frescă, realizată de pictorul Eduard Săulescu. În față, mormîntul eroului necunoscut acoperit cu o lespede albă aduce aminte că AICI DOARME FERICIT OSTAȘUL NECUNOSCUT... PE OASELE LUI SE ODIHNEȘTE PĂMÎNTUL ROMÂNIEI.

Planurile acestei opere memoriale impozante — 30 m înălțime, 40 m diametru —, construită din beton armat, placat cu blocuri de andezit de Deva, aparțin arhitecților George Cristinel și Constantin Pomponius. Mausoleul a fost ridicat între anii 1923—1938, din inițiativa Congresului femeilor române, desfășurat la 8 iunie 1919 în sala Senatului din București.

În 1967, cu prilejul împlinirii unei jumătăți de veac de la eroicele bătălii din vara anului 1917, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, a vizitat mausoleul, consemnînd în cartea memorială: „Am pășit cu adîncă emoție pe aceste locuri care și-au înscris numele în istoria glorioasă a poporului român, prin neîntrecutele fapte de vitejie săvîșite de ostașii români în luptele pentru apărarea libertății și independenței naționale. Mărășești vor rămîne în veci simbol al eroismului poporului român — înălțătrăsătură morală pe care o afirmă cu strălucire munca plină de entuziasm desfășurată de oamenii muncii din patria noastră, sub conducerea partidului, pe frontul larg al construcției socialiste”.

■ Căpitan de rangul III ILIE MANOLE

Impozantul mausoleu, ridicat întru cinstirea eroilor jertfiți pentru patrie în războiul de eliberare și reintregire națională

INFORMATICA

în sprijinul cercetării istorice

Istoria parcurge în prezent un proces complex de acumulare, a căror valorizare oferă largi perspective de cunoaștere, sub multiple aspecte, a evoluției omenirii și fiecărei entități în parte: popor, națiune, comunitate umană sau zonă geografică. Abundența de informații cu care operează istoria, strânsa corelație dintre acestea impun cercetătorilor, cadrelor didactice, elevilor, studenților și cititorilor folosirea unor metode și tehnici adecvate de selectare a surselor bibliografice, de stocare și folosire a informației, de interferare după anumite criterii a datelor privitoare la epoca, aspectul sau evenimentul analizat.

Informatica — această mare realizare a ultimelor decenii — deschide largi perspective de optimizare a procesului cunoașterii, asigurând o maximă operativitate în depistarea și folosirea informațiilor, înlăturând toate inconvenientele ce decurg din prelucrarea manuală a datelor cu care se operează în analizarea unor fenomene complexe, cum sînt cele ce privesc evoluția istorică de ansamblu sau în anumite segmente distincte de referință.

Progresul pe care l-au înregistrat în România — mai ales în ultimele două decenii — mijloacele automatizate de calcul, faptul că folosirea lor a devenit uzuală pentru toți cei cuprinși în forme organizate de pregătire intelectuală, permit întrebuițarea informaticii atît în cercetare, cit și în învățămînt, simplificîndu-se și perfecționîndu-se astfel actul cunoașterii, lărgindu-se totodată perspectiva analizelor multidimensionale și integratoare în domenii tot mai diverse de investigație științifică.

Analizîndu-se posibilitatea folosirii informaticii în cercetarea istoriei militare a poporului român, s-a conturat perspectiva realizării unor importante progrese, în principal prin: sistematizarea informațiilor istorice, stocarea acestora în memoria calculatorului, folosirea selectivă — funcție de un număr mare de parametri — a reperelor fundamentale și reprezentative ale istoriei universale și naționale, realizarea cu ușurință și în timp scurt a unor intercorelații între epoci, fenomene și procese analizate pe diferite planuri și domenii de referință. Privit într-o asemenea manieră, trecutul românilor, de muncă, luptă și apărare în spațiul carpato-danubiano-pontic, capătă noi dimensiuni, se evidențiază mai bine locul și rolul deosebit pe care poporul român le-a avut dintotdeauna pe continentul european și în lume. Operîndu-se cu mărimi cuantificabile (repere temporale, potențial demografic și economic, efective armate folosite în lupta de eliberare socială și națională), analiza realizată și concluziile desprinse capătă un grad ridicat de rigurozitate sub aspectul interpretărilor.

Prezentăm, în cele ce urmează, un asemenea demers realizat — în limbaj „COBOL” — la Academia Militară și Centrul de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, prin care s-a urmărit punerea în evidență a dimensiunilor efortului de apărare a poporului nostru în cei peste 2 500 de ani de eroică existență în vatra proprie, de viațuire permanentă în timp și neîntreruptă în spațiu.

Din considerente multiple — între care sînt de remarcat economia de spațiu și posibilitatea listării în formă tabelară a informațiilor, funcție de capacitatea imprimantei exprimată în numărul de litere pe rînd — datele de bază introduse pe calculator se referă la: perioada desfășurării evenimentului (conflictului armat) și tipul acestuia; forțe participante și conducătorul fiecăreia dintre acestea; forțe coalizate cu beligeranții principali; zona și locul de desfășurare; efective implicate în respectivul conflict armat; pierderile părților; urmările politico-militare.

Toate informațiile introduse în sistem sînt codificate, această operație, precum și aceea de stocare a lor în fișe au loc o singură dată, la trecerea de la prelucrarea manuală la cea automată. Pe parcursul exploatării produsului-program, ele sînt întrebuițate funcție de nevoile concrete de utilizare a aplicației.

Biblioteca de programe este compusă din două seturi: cel pentru organizarea și gestiunea datelor și, respectiv, cel de editare.

Aplicația este astfel realizată încît poate edita integral sau selectiv mai multe seturi de informații între care: tabel centralizator cu războaiele, campaniile, luptele și acțiunile militare ale poporului român pentru apărarea ființei sale de neam, a independenței și neatinării, precum și liste cu extrase privind: tipuri de conflicte armate; forțe armate implicate; adversari ai poporului român în luptele de apărare purtate de acesta; forțe coalizate cu poporul român; zona geografică (locul) desfășurării conflictelor etc.

Programele sînt astfel concepute încît orice informație poate fi oricînd actualizată, complet sau parțial, editarea integrală realizîndu-se la începutul fiecărui an de învățămînt sau cînd procesul cercetării impune listarea produsului-program.

În egală măsură, produsul-program își găsește aplicarea și în procesul redactării materialelor didactice sau editoriale, existînd posibilitatea selectării informațiilor și după criteriul perioadei (intervalului) desfășurării evenimentelor implementate pe calculator.

Fără a i se aduce vreo modificare, programul realizat poate fi folosit pentru studierea conflictelor armate ce au avut loc în lume, indiferent de zona geografică și epoca istorică. Utilizarea largă, în condiții independente de loc și mijlocul automatizat la dispoziție, este asigurată de faptul că programele aplicației sînt astfel concepute încît pot fi întrebuițate atît în regim local (la centrul de calcul), cit și în regim de teleprelucrare (la distanță), utilizînd terminalele existente în echipament. Listele integrale sau parțiale se obțin funcție de nevoi, atît în sistemul display, cit și pe imprimante.

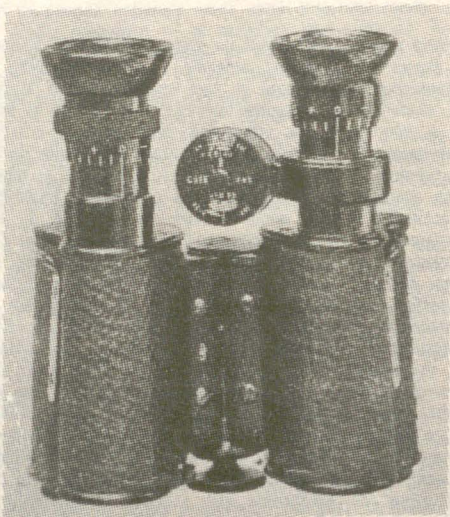
Realizarea acestui program — a cărui sinteză va fi prezentată într-un viitor număr al revistei — se înscrie în preocupările existente în învățămîntul militar și cercetarea istorică de a asigura activității științifice un pronunțat caracter concret-aplicativ, de a folosi mijloacele moderne de investigație în scopul slujirii adevărului, al cunoașterii multidimensionale a evoluției de ansamblu a omenirii și României pe anumite trepte ale istoriei sale mult milenare.

BINOCLUL-TELEMETRU „COLONEL V. IONESCU“

Între specialiștii militari care au contribuit la dezvoltarea mijloacelor tehnice din înzestrarea oștirii române moderne la începutul secolului al XX-lea se numără și colonelul V. Ionescu, fost director al Institutului Geografic al armatei.

Matematician și fizician pasionat, colonelul V. Ionescu a efectuat o serie de cercetări de optică aplicată, desfășurate îndeosebi în anii 1902 — 1905. Pe baza lor, a propus în 1905 Ministerului de Război adoptarea unui nou aparat optic de observare destinat ofițerilor din trupele de infanterie, cavalerie și geniu. Prin Ordinul circular nr. 22 din 1906 al Ministerului de Război, acesta a intrat oficial în înzestrarea oștirii.

Binoclul-telemetru reprezenta un mijloc perfecționat de observare, alcătuit dintr-un binoclu cu prisme „Goertz” și din telemetrul sistem „colonel Ionescu” adaptat. Cîmpul vizual obișnuit al binocului „Goertz” existent atunci în dotare era de 87 m front la o distanță de 100 m. Cu ajutorul telemetrului sistem „colonel Ionescu” se obținea o bună încadrare a imaginii pînă la 1600—2300 m distanță, putînd fi identificate obiective cu înălțimea de 1-5 m. Din cartea tehnică a binocului-telemetru reiese că acesta permitea rezolvarea „fără nici un calcul” a diferitelor „probleme de măsurare ce se prezintă în timp de război, suprimînd astfel erorile mari ce se produc în aprecierea distanțelor din vedere și inconvenientele imense ce decurg din aceasta, pentru trageri: risipa de munițiuni și lipsa de orientare în începerea și executarea focului”.

■ MAIOR OCTAVIAN BURCIN

Mărășești

(urmare din pag. 53)

a unităților de pe flancurile interioare ale armatelor 1 și 2 române, au oprit definitiv ofensiva inamicului; Armata 9 germană a fost silită să treacă în ziua de 21 august la defensiva pe tot frontul.

Bătălia de la Mărășești se încheia cu victoria armatei române, după 29 zile, dintre care 16 cu lupte deosebit de intense și grele, iar 13 cu lupte locale sau pauze operative. La bătălie au participat numai în sectorul principal de luptă peste 20 de divizii de ambele părți. Victoria Armatei 1 române a fost obținută prin eroismul de masă al întregului efectiv angajat în luptă, de la soldat la general, precum și cu prețul a 27 000 de ostași morți, răniți și dispăruți. Inamicul a pierdut peste 65 000 de soldați și ofițeri: morți, răniți și prizonieri.

Eroismul și dîrzenia ostașilor români la Mărășești a recunoscut-o însuși inamicul. „Rezistența românilor, scria comandantul Corpului 1 armată germană, a fost îndirijită și s-a exprimat prin 61 de contraatacuri în timpul celor 16 zile de luptă. Luptele din august au dovedit că românii erau adversari redutabili”¹.

Bătălia de la Mărășești a rămas în istoria militară a poporului român ca pildă înălțătoare de patriotism, vrednicie, tenacitate, hotărîre, dîrzenie, vitejie și eroism, constituind una dintre cele mai mari și glorioase bătălii date de armata română în primul război mondial. Aici ostașii noștri, însuflețiți de un elan patriotic măreț și avînd sprijinul întregului popor, au zdrobit încercarea ofensivă spre est a armatelor germane și austro-ungare. Victoria de la Mărășești are o triplă semnificație: din punct de vedere politic, a împiedicat atît cucerirea de către inamic a întregului teritoriu al României, cit și înrobirea poporului nostru și a tăiat drumul Puterilor Centrale spre Ucraina și portul

Odesa; din punct de vedere militar, oferă un exemplu de operație de apărare reușită, bine organizată și condusă; pe plan moral, a dat puteri neîmăsurabile ostașilor români, le-a întărit încrederea în capacitatea de rezistență și elanul ofensiv al armatei, în obținerea victoriei finale asupra cîmpitorilor, eliberarea vetrei străbune și făurirea, în final, a statului național unitar român.

¹ Ludendorff, Souvenirs de guerre, t. I, Paris, 1934, p. 331.

² Vezi detalii în: Colonel Ion Cupșa, Armata română în campaniile din 1916—1917, Editura Militară, 1967, p. 234—235.

³ Vezi detalii în: Colonel dr. Costică Popa, Armata română în campania din anul 1917, Academia Militară, București, 1981, p. 30—32.

⁴ Ibidem p. 33—34.
⁵ Generalul G.A. Dabija, Armata română în războiul mondial 1916—1918, vol. 4. București, p. 631.

ROMÂNIA ÎN ANII PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

Editura Militară
București, 1987

Remarcabila monografie „România în anii primului război mondial” — apărută sub egida Comisiei Române de Istorie Militară și a Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară — amplă sinteză în două volume, înfățișează principalele eve-

ROMÂNIA ÎN ANII PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

nimente politico-militare din România și din lume de la începutul secolului al XX-lea pînă la încheierea tratatelor de pace din anii 1919—1920, uriașul efort uman și material depus de poporul român în anii 1916—1918 pentru libertatea țării și realizarea statului național unitar.

Primul volum prezintă evoluția României de la începutul secolului al XX-lea pînă la sfîrșitul anului 1916, cauzele care au determinat izbucnirea, în vara anului 1914, a primei mari conflagrații mondiale, operațiile

purtate de armata română în cursul anului 1916. Un spațiu larg a fost rezervat politicii antebelice a statului român, politică vizînd apărarea pămîntului străbun și eliberarea teritoriilor românești aflate sub stăpîniri străine. Lucrarea relevă, totodată, adevărul că România nu a participat la primul război mondial animată de intenții anexioniste, hotărîrea ei izvorînd din necesitatea de a-și duce propriul război de eliberare a teritoriilor românești anexate de marile puteri, obiectivele politice și strategice ale statului român neconfundîndu-se cu cele ale coaliției la care aderase. În chip firesc, cea mai mare parte a volumului prezintă operațiile militare purtate de armata română în cursul anului 1916, analiza militară îmbinîndu-se cu relevarea sprijinului masiv acordat de populația din spatele frontului, activitatea politico-diplomatică a guvernului, evoluția evenimentelor de pe alte teatre de acțiuni militare europene. În cursul celor 135 de zile cît a durat campania anului 1916 — remarcă autorii — s-a relevat din nou caracterul național și popular al războiului dus de România, principiul războiului întregului popor pentru apărarea patriei moștenit de la înaintași căpătînd noi valențe. Luptînd în condiții deosebit de dificile, pe un front a cărui lungime totală de 1 600 km îl situa pe primul loc în Europa, armata română, în urma atacului executat în sudul Dobrogei de o puternică grupare germano-bulgară și a nerespectării de către aliați a angajamentelor asumate prin Convenția militară, a fost obligată să treacă la defensivă în Transilvania. Evenimentele dramatice din toamna anului 1916, retragerea, pierderile grele suferite în lupte (1/3 din forța militară mobilizată), ocuparea de către inamic a unei însemnate părți a teritoriului național, nu au dus însă la capitularea României. Statul român a continuat să-și exercite atribuțiile de stat independent și suveran, aliat puterilor Antantei.

Volumul al doilea cuprinde perioada anilor 1917—1920, prezentînd eroicele bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz din istorica vară a anului 1917, care au salvat România de la ocupația totală și desființarea ei ca stat; înfăptuirea istoricelor acte de voință națională de la Chișinău,

Gernăuți și Alba Iulia în anul 1918, care au consfințit împlinirea idealului făuririi statului național unitar; recunoașterea lor internațională în urma semnării tratatelor de pace din anii 1919—1920. Lectura volumului permite desprinderea unor valoroase concluzii referitoare la uriașa operă de reconstrucție și întărire a capacității combative a României, atitudinea demnă a statului român, convingerea de nezdruncat în succesul final al luptei, dîrzenia și eroismul de masă al românilor. Autorii reliefează

Patria se cheamă norodul, iar nu
tagma jefuitoarelor

TUDOR VLADIMIRESCU
(1770—1821), conducătorul
revoluției române din 1821

pe larg condițiile internaționale politico-diplomatice și militare — caracterizate prin numeroase contradicții și confruntări în cadrul celor două coaliții, cît și prin încercările Antantei de a-și coordona mai eficient eforturile de război —, relațiile de comandament româno-aliate, greutățile pe care a trebuit să le surmonteze un stat mic ca România în raporturile cu marii parteneri din coaliția Antantei.

Remarcabilă este și partea finală a lucrării, tratînd intensificarea luptei poporului român pentru realizarea delpinei unități naționale, luptă care a avut un caracter larg de masă, poporul hotărîndu-și viitorul în mari adunări naționale reprezentative, democratice.

În întregul său, monografia reprezintă o valoroasă contribuție științifică privind lupta poporului român pentru apărarea ființei naționale în anii primului război mondial, un vibrant mesaj patriotic adresat generației de azi pentru a înțelege, prețui și transmite mai departe virtuțile strămoșilor.

■ Maior
ALESANDRU DUȚU

**DEMERS
ȘTIINȚIFIC
PRIVIND
UN ADEVĂR
ISTORIC
FUNDAMENTAL,
O REALITATE
IMUABILĂ***

În anul 1944, a apărut în România lucrarea ziaristului american Milton G. Lehrer „*Ardealul — pământ românesc*”, titlul exprimând lapidar un adevăr istoric fundamental și o realitate imuabilă. De atunci nu s-a diminuat răsunetul lucrării — profund și la înalte cote de receptivitate — în rândurile marelui public și ale specialiștilor.

Autorul, născut la New York în 1906, a fost mult timp în perioada interbelică corespondent al ziarului „La Tribune des Nations” și, în această calitate, a trăit mulți ani în România, ocupînd postul de vicepreședinte al asociației corespondenților străini în țara noastră. În calitate de ziarist, Milton Lehrer a putut să se informeze amănunțit și corect asupra istoriei Transilvaniei. Cartea pe care el a dedicat-o acestei străvechi și permanente provincii românești s-a născut din dorința de a informa opinia publică internațională despre adevăratul trecut al Transilvaniei și de a respinge argumentat și convingător propaganda revizionistă destășurată cu precădere de Ungaria horthystă.

Perspectiva istorică a validat și consolidat această realitate imuabilă și acest adevăr fundamental: Transilvania — străvechi și permanent pământ românesc.

O ediție recentă a lucrării** înlesnește cititorilor din S.U.A. accesul la date istorice caracterizate prin relevanță și obiectivitate științifică. Aprofundînd-o, cititorul va înțelege că a parcurs o carte adevărată a unei istorii adevărate din spațiul carpato-danubiano-pontic. Apariția în Statele Unite a acestei lucrări, tradusă

într-o limbă de circulație internațională, contribuie la buna cunoaștere a realității istorice și la combaterea afirmațiilor tendențioase și contrare adevărului istoric, privind trecutul Transilvaniei.

Așa cum arată în prefața cărții, Milton Lehrer s-a străduit să desfășoare o investigație obiectivă, călăuzită de aflarea adevărului. Afirmarea acestui adevăr a însemnat și înseamnă relevarea statutului Transilvaniei de străvechi și permanent pământ românesc, parte componentă a vechii Dacii, locuită și stăpînită din cele mai vechi timpuri de geto-daci, apoi, după încheierea etnogenezei poporului nostru, de către români, într-o perfectă și impresionantă sta-tornicie. Deși Milton Lehrer a scris o carte destinată marelui public și, în consecință, nu a înzestrat-o cu un aparat științific, oricine parcurge această lucrare își dă seama că autorul a desfășurat o amplă și obiectivă cercetare, la capătul căreia a acumulat o bogată documentare, de la cronicile medievale și pînă la sursele de istorie contemporană. Autorul a fost preocupat deopotrivă de demografia, economia și viața politică a Transilvaniei, astfel că lucrarea sa oferă o imagine cuprinzătoare a trecutului acestei provincii românești.

Milton Lehrer expune împrejurările în care s-a produs infiltrarea triburilor ungare în Transilvania, unde din vechime viețuiau români și încheie cu un capitol despre odiosul dictat fascist de la Viena — „act arbitrar, inechitabil și apolitic, impus prin violență” (Cuvînt înainte, p. I) și despre atrocitățile comise de trupele horthyste în nord-vestul României, smuls prin acest dictat. Autorul subliniază: „dictatele impuse de dictatori au avut întotdeauna soarta făuritorilor lor. Nimic nu se poate clădi într-adevăr prin violență, după cum nimic nu se poate clădi pe nisip: nici dictaturi și nici dictate” (Cuvînt înainte, p. II).

Întocmită cu mai bine de patru decenii în urmă, lucrarea lui Milton Lehrer își păstrează întru totul actualitatea ei științifică și politică, în ciuda propagandei revizioniste — anacronice și contrare obiectivității istorice. Indiscutabil, cine răstălmăcește trecutul Transilvaniei și, în general, al poporului român, cine continuă să vehiculeze aceleași teze din arsenalul roeslerian despre pretinsul vid de populație românească în Transilvania în perioada pătrunderii triburilor ungare și despre venirea tirzie a românilor în interiorul arcului carpatic comite delictul de amestec în treburile interne ale altui stat, atentînd la independența și integritatea națională.

Fundamentîndu-și demersul științific pe studierea și înțelegerea reali-

tății istorice, potrivit căreia Transilvania s-a aflat vreme de 51 de ani sub dominația austro-ungară (1867—1918), autorul dezvăluie politica de exploatare și oprimare a românilor transilvăneni exercitată în cadrul regimului întemeiat pe formula lui *Unio trium nationum* (alianța dintre nobilimea maghiară, patriciatul sășesc și elita secuiască) apoi, după instituirea dublei monarhii (1867), în cadrul statului ungăr. Politica de maghiarizare forțată dusă de guvernele de la Budapesta este condamnată cu hotărîre de autor, care intitulează unul din capitolele sale: *Intoleranța ungară: cauza primordială a prăbușirii monarhiei dualiste* (p. 138).

Deosebit de instructive — prin contrastul realității prezentate — sînt capitolele care abordează politica față de minorități dusă de guvernul ungăr între 1867 și 1918 și politica statului românesc în perioada interbelică. Pe baza unei relevante documentări, Milton Lehrer dovedește că regimului de aspirare și de-naționalizare practicat de autoritățile ungare i-a urmat, după Marea Unire din 1918, regimul instituit de România, care a înlăturat discriminarea națională și a asigurat condiții normale naționalităților conlocuitoare.

Cartea lui Milton Lehrer este mărturia unui observator obiectiv, care, informat și onest, a considerat că este o datorie morală să spulbere răstălmăcirile și calomniile puse în circulație de propaganda revizionistă a Ungariei horthyste. Oricine citește această carte, în același spirit de obiectivitate în care a fost ea scrisă, nu poate să nu ajungă la concluzia autorului: „În Europa Noii Ordini fascisto-hitleriste, dreptatea cauzei românești a fost călcată în picioare creîndu-se hotare între românii din aceeași țară. În Lumea Nouă, dreptatea cauzei românești a triumfat din nou”. Transilvania a fost recunoscută ca aparținînd națiunii române în virtutea celor mai sacre principii de unitate etnică (p. 309). Și mai departe autorul exclamă entuziast: în treaga Transilvanie este azi dezrobită. „For ever. Pentru totdeauna” (p. 310).

Actualitatea și prospețimea lucrării — deși au trecut peste patru decenii de la prima ei apariție editorială —, precum și certa ei valoare științifică ar îndreptăți și la noi reeditarea, așteptată de marelui public și de specialiști.

ANDREI BUSUIOCEANU

* Milton G. Lehrer, *Ardealul — pământ românesc*, București, 1944.

** Milton G. Lehrer, *Transilvania. History and Reality*, Silver Spring, Bartleby Press, 1986, XI + 308 p.

O sursă inedită
privind istoria militară a poporului român:

Memoriile generalului francez BERTHELOT

La 70 de ani de la marile bătălii victorioase de la Mărăști, Mărășești și Oituz ale armatei române în primul război mondial noi surse documentare - inedite - vin să ateste imensul efort aplicat de poporul nostru atunci pentru împlinirea idealului său istoric: unirea tuturor românilor în cuprinsul aceleiași stat, întregirea României. Aceste surse au cu atât mai mult valoare informativă cu cât provin de la contemporani, martorii oculari ai evenimentelor. Iar informațiile oferite dobândesc o credibilitate sporită atunci când autorul care le furnizează s-a aflat la etajul superior al ierarhiei militare sau politice, acolo unde se plămădesc deciziile care înfrumusețevă evoluția evenimentelor.

O astfel de sursă o reprezintă jurnalul generalului Henri Mathias Berthelot, șeful misiunii militare franceze în România în intervalul octombrie 1916 - mai 1918. Două remarci în măsură să releve însemnătatea de prim ordin a acestei noi surse* documentare. Întia se referă la „statura” înaltă de care s-a bucurat generalul francez aflat în misiune pe frontul român și care reiese evident din ordinul primit în acest sens de la comandantul-șef al armatei franceze, generalissimul J. Joffre: „Generalul de divizie Berthelot se trimite în misiune pe lângă Marele Cartier General al forțelor armate române, pentru a-l reprezenta acolo pe comandantul șef al forțelor armate franceze... Ca reprezentant al comandantului șef al armatei franceze, generalul Berthelot este împuternicit să trateze cu Marele Stat Major român, în numele comandantului șef și conform dispozițiilor acestuia, toate problemele care interesează războiul de coaliție purtat în prezent împotriva puterilor din Europa centrală și aliaților lor (coordonarea acțiunilor armatelor Antantei, ajutorul mutual între aceste armate, planurile de operații, efective, aprovizionări etc.). El va ține la curent Marele Cartier General francez cu situația materială și morală a armatei române, cu operațiile în curs, precum și cu planurile de campanie ale comandamentului român”. Așadar, un avantaj larg al competențelor cu care fusese investit generalul Berthelot, fapt de natură să-i favorizeze pătrunderea în intimitatea celor mai sensibile chestiuni de ordin militar ivite pe frontul român.

Cea de a doua remarcă se referă la caracterul notațiilor zilnice cuprinse în jurnal. O mare economie de cuvinte, surprinderea celor mai importante probleme, creionarea rapidă a personalităților întâlnite, concizia redării propriilor opinii și aprecieri de situații. Nici figuri de stil, acele înfloriri stilistice care învecinează veletarismul literar;

nici savante divagații pe tema adiacente subiectului de interes major pentru general: evoluția situației militare. Așadar, material de „primă mână” pentru reconstituirea istoriografică, redactat arid și precis, în stilul rapoartelor militare, care trebuie să spună nici mai mult, nici mai puțin decât este strict necesar.

Notațiile zilnice ale generalului Berthelot sînt lămuritoare și întregitoare pentru un întreg sir de probleme ale participării României la primul război mondial în perioada în care acesta s-a aflat în misiune pe frontul român. Fie că zăbovește deseori asupra efortului de apărare al armatei române în trecătorile Carpaților în toamna anului 1916, ori oferă noi piste ale înțelegerii adecvate a relațiilor comandamentului suprem român cu omologii din țările aliate din Antantă; fie că relatează zilnic cadrul strategic și operativ al marilor bătălii victorioase de la Mărăști, Mărășești și Oituz din vara anului 1917, ori evidențiază, scurt și comprehensiv, planurile de campanie ale armatei române, fie că descrie pozițiile diverselor personalități militare sau politice, române sau din țările aliate, față de deciziile de importanță majoră luate pe frontul român sau evidențiază greutățile de neînchipuit prin care au trecut poporul și armata noastră în acea epocă, depășite cu încrederea în biruința neîndoielnică a idealului național pentru care se angajează în vîltoarea războiului. Pentru toate aceste segmente de mare interes ale istoriei războiului românesc de reîntregire națională, jurnalul reprezentantului armatei Franței în România, generalul Berthelot, reprezintă un autentic „carnet de reporter de front”, scris cu competență, pasiune și înțelegere a destinului istoric al unei țări aliate.

Seleționăm din consemnările bogate referitoare la problematica de mare importanță a reorganizării armatei române în iarna anului 1917, operație necesară după marile încercări ale campaniei anului precedent, și mai ales a rezultatelor acestei asidue activități care a angajat resursele materiale și morale ale unui întreg popor.

9 martie. Încă de alaltăieri m-am întors la Birlad punindu-mă la curent cu evenimentele, parcurgînd conținutul telegramelor, scrisorilor, rapoartelor, punînd la punct avansările, dictînd unele telegrame: comenzi de materiale, situația alimentară și sanitară, nevoile de echipament și lenjerie... În pofida intemperiilor și a bolilor, reorganizarea armatei române a continuat fără încetare și aflu din toate părțile că instrucția se execută mai metodic și cu multă atenție.

* Dactilograma acestui jurnal se află la Hoover Institution for War, Peace and Revolution, de la Universitatea Stanford, din California (S.U.A.).

13 martie ...Astăzi mă aflu la Divizia 10. La Negrești, comandantul Diviziei 10 infanterie, colonelul Cihoski¹, îmi prezintă ofițerii, mi se arată situația sanitară și aceea privind efectivele, prima fiind puțin satisfăcătoare. Cantonarea trupelor este pretutindeni mediocră. Căzarea în bordeie (adăposturi pe jumătate îngropate, acoperite cu ramuri și tufe) nu permite îmbunătățirea stării de sănătate, mai ales acum, când vremea furtunoasă, care provoacă dezghețul, determină existența unei umidități reci, propice bolilor gîtului și celor pulmonare... în ciuda tuturor dificultăților, instrucția de detașiu se află pe calea cea bună, iar toți acești ofițeri sînt satisfăcuți de primele rezultate.

14 martie. Văzut, lângă Vaslui, Regimentul 9 vînători, care execută trageri și manevre. Locotenent-colonelul Rasoviceanu² se prezintă bine cu trupa sa, care face o bună impresie. Vizitez bordeiele instalate la liziera unei păduri frumoase. Se pare că ofițerii se ocupă serios de oamenii lor. Mă întorc pe la Brodoc unde este centrul de instrucție pentru grenadierii și mitraliori și unde încep instruirea unei noi serii. Cea precedentă a dat rezultate bune...

2 aprilie. Dimineața mă duc călare la Copou să asist la o aplicație a Școlii de (ofițeri de) infanterie, care este bine condusă și bine executată...

3 aprilie. Aplicația de ieri continuă cu acțiuni ale artileriei. Elevii artileriști asigură serviciul armiei și manevrează într-o perfectă cooperare cu camarazii lor infanteriști. La terminarea aplicației, la adunarea în careu pronunț o alocuțiune pentru viitorii ofițeri asupra necesității unui efort continuu și asupra îndatoririlor lor de ofițeri. Scot în evidență întreaga valoare, curajul, abnegația și pretențiile scăzute ale soldatului român. El nu cere, în schimbul unor mari sacrificii, decît puțină afecțiune din partea comandanților...

4 aprilie. Plec la Botoșani, prin Tirgu-Frumos și Hîrlău. Sosesc după amiază, fiind primit de șeful de stat major al Corpului 3 armată, colonelul Cerbulescu³. După amiază vizitez Școala de mitraliori, cea de grenadierii și cea de aviație, unde se execută un exercițiu de observare și reglare. Instrucția pare să se desfășoare în condiții excelente...

5 aprilie. Școala (de ofițeri) de infanterie, aflată sub comanda maiorului Slăvescu, a organizat de dimineață un exercițiu de trageri într-un poligon amenajat satisfăcător, apoi un exercițiu în teren, pe un aeroport, la care participă și Școala (de ofițeri) de cavalerie. Totul este perfect organizat și îmi face o bună impresie generală asupra a tot ceea ce văd. Revista de front și defilarea de la sfîrșit sînt perfecte. ...La ora 14.30 plec spre Dorohoi, unde funcționează o altă școală de ofițeri. Colonelul Ionescu⁴ prezintă un exercițiu foarte bine pus la punct...

6 aprilie. Plecarea din Dorohoi spre Vlădeni, unde ajungem pe la ora 17. Îi găsesc acolo pe comandantul corpului de armată, generalul Iancovescu⁵, și pe comandantul Diviziei 14 infanterie, colonelul Bunesco⁶; ședință de lucru cu comandanții de unități, vizită la școlile divizionare pentru gradați, grenadierii și mitraliori, aplicație a Regimentului 55 înspre Ficșani. De acolo, prin Botoșani, ne deplasăm la Trușești, unde se află generalul Razu⁷, comandant al Diviziei 5 infanterie. El îmi prezintă școlile divizionare și un exercițiu cu grenade de luptă, matur chibzuit pentru a da infanteriștilor încredere în acest mijloc. Vizitez apoi poligonul de brigadă... unde se instruiește Regimentul 7 și asist la Dornești la aplicația Regimentului 32...

7 aprilie. Plecare spre Burdujeni, unde ajungem la ora 17. Generalul Sinescu⁸, inspector al cavaleriei, și generalul Greceanu⁹, comandant al Diviziei 2 cavalerie, îmi prezintă comandanții de brigadă și de regiment, care îmi împărtășesc nevoile și dorințele lor. Asist la exercițiile de detașiu și la aplicația cîtorva escadroane, călare și pe jos,

și a grupării de artilerie. Ne reunim apoi la Dumbăveni, unde se află Divizia 1 cavalerie, sub comanda colonelului Schina¹⁰. Asist și la instrucția cîtorva unități. Colonelii Vaulchier și Vassoigne¹¹ îmi spun impresia lor excelentă asupra cavaleriei. Sînt trupe de elită. Deși au rații reduse, militarii și caii sînt într-o stare cît se poate de bună. Instrucția se desfășoară cu rivnă și metodic. Cîte două brigăzi din fiecare divizie pot fi considerate deja puse la punct; o singură brigadă duce încă lipsă de materiale de înzestrare și are efectivelor de cai incomplet.

Întoarcerea la Botoșani la ora 19.

8 aprilie. La ora 8 mă duc la gară să îi întîmpin pe rege și pe prințul (Carol — *n.n.*), care vin să cunoască școlile, însoțiți de ministrul de război¹². Le fac cunoscută observațiile mele. Apoi vizitez Divizia 13, al cărei comandant, generalul Popescu¹³, mă așteaptă la Frumușița. Îmi prezintă mai întîi poligonul de instrucție al diviziei, apoi centrul de instrucție divizionar: gradați, mitraliori, grenadierii. Nu am decît cuvinte de laudă...

18 mai. Plecare la orele 8 la Bacău unde ajung la amiază. Aversescu¹⁴ mă întîmpină foarte amabil și îmi pregătește o cameră în locuința sa. După dejun, vizită la centrele de instrucție, și la cazărmlle rezervate subofițerilor și soldaților instructori francezi. Exerciții de trageri cu mitralierele. Trecere în revistă și remitere de decorații...

19 mai. Plecare la Onești. Călătorim pe o șosea bine trasată printre dealurile verzi și vesele care îmi amintesc munții Jura, apoi pe valea numită Valea Rea. Imediat după sosirea noastră de la orele 10.40, generalul Grigorescu¹⁵ ne conduce la terenul de aviație unde sînt prezentate trupele: remiterea de decorații, printre care „cravata de comandor” pentru generalul Grigorescu. După defilare, foarte reușită, vizita hangarelor de aviație unde se află două escadriile; materialul este în perfectă stare, iar personalul are un moral ridicat. În ultimele zile, doi piloți au fost grav răniți, locotenentii Penes și Dimitriu... În cursul după-amiezii vizită în sectorul Diviziei 8 infanterie, Cașin și mănăstirea Cașin. S-a muncit mult în aceste puncte...

20 mai. Generalii Grigorescu și Arghirescu¹⁶ mă conduc la Pralea în sectorul Diviziei 6 (infanterie). Plimbare cu calul pe înălțimile împădurite; bună organizare, atît a tranșelor ale căror flancuri sînt îngrijite cu multă atenție, cît și a adăposturilor pentru rezerve; vizitat și o baterie foarte bine instalată și mascată la cota 707. Examinat panorama din observatorul 702 de unde se vede o mare parte a liniilor inamicului pînă la Mărești. Aceste linii se află la o distanță medie de 1 500 m de ale noastre...

26 mai. Plec la Vaslui să înmînez cîteva decorații franceze, între care „Crucea de ofițer” colonelului Cihoski. O brigadă din Divizia 9 infanterie și detașamente din diviziile 10 și 15 comandate de generalul Scărișoreanu¹⁷, prezintă onorul și dovedesc o formă foarte bună. Defilare excelentă... Seara întoarcere la Iași. Albert Thomas¹⁸ și-a anunțat sosirea pentru mine.

28 mai. Astăzi, zi de tratative. Dejun la primul ministru. Dineu la palatul regal. După amiază l-am condus pe Albert Thomas la rezerva de aviație, unde de Vergnette¹⁹ îi arată atelierele și organizarea muncii. Apoi, ședință la Parlament: ovații.

29 mai. Astăzi mergem să vedem Divizia 13 (infanterie); colonelul Popescu. Plecare în automobil la orele 6. Brătianu²⁰ îl ia pe Albert Thomas cu el... Ne îndreptăm mai întîi spre gara din Hîrlău pentru a-l saluta pe rege, care a venit cu trenul, apoi, în cortegiu, pe poligonul de instrucție al diviziei. Vîntilă Brătianu, Presan²¹ și Iancovescu sînt prezenți cu mai mulți ofițeri din misiunea mea. Trageri de artilerie, reglări contrabaterie, pregătire pentru atac. Apoi exerciții de infanterie. În sfîrșit, defilarea diviziei complete cu cele 12 batalioane, 9 baterii cal. 75 mm și 2 baterii de obuziere cal. 105 mm. Albert Thomas este

cuprins de admirație și exclamă: Ai zice că sînt soldați de-ai noștri!...

¹ Henri Cihoski, colonel, comandant al Diviziei 10 infanterie română, avansat general de brigadă la 1 aprilie 1917.

² Gheorghe Rasoviceanu, locotenent-colonel, comandant al Regimentului 9 vînători.

³ C. Cerbulescu, colonel, șef de stat major al Corpului 3 armată.

⁴ M. Ionescu, colonel, șef al Școlii de ofițeri din Dorohoi.

⁵ Constantin Iancovescu, general de divizie, comandant al Corpului 3 armată.

⁶ Grigore Bunesco, colonel, comandantul Diviziei 14 infanterie.

⁷ Aristide Razu, general de brigadă, comandant al Diviziei 5 infanterie.

⁸ Nicolae Sinescu, general de brigadă, inspector general al cavaleriei.

⁹ Petre Greceanu, general de brigadă, comandant al Diviziei 2 cavalerie.

¹⁰ Mihail Schina, colonel, comandant al Diviziei 1 cavalerie.

¹¹ Ofițeri din Misiunea militară franceză.

¹² Vintilă Brătianu, ministru de război în guvernul român.

¹³ Ion Popescu, general de brigadă, comandant al Diviziei 13 infanterie.

¹⁴ Alexandru Averescu, general de corp de armată, comandant al Armatei a 2-a.

¹⁵ Eremia Grigorescu, general de divizie, comandant al Corpului 4 armată.

¹⁶ Nicolae Arghirescu, general de brigadă, comandant al Diviziei 6 infanterie.

¹⁷ Constantin Scărișoreanu, general de brigadă, comandant al Diviziei 1 infanterie.

¹⁸ Ministru al armamentului în guvernul francez, aflat în vizită oficială în România.

¹⁹ Ofițer din Misiunea militară franceză.

²⁰ Ion I.C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri.

²¹ Constantin Presan, general de corp de armată, șeful Marelui Cartier General român.

■ **Prezentare, selectare text și note**
Maior dr. MIHAIL E. IONESCU

■ **Traducere AURELIA NĂSTASE**

DIALOG cu cititorii

● **FILIALA MANHOVA** a Comisiei Române de Istorie Militară. Mulțumim pentru promptitudinea cu care ați răspuns solicitării de a ne trimite fotografii de valoare pentru ilustrarea volumelor 6 și 7 din Tratatul de istorie militară a poporului român. Așteptăm fotografii și de la celelalte filiale.

● **Dr. EUGEN GLÜCK**, Arad. 1. Am primit „Spicuri din arhiva Nansen”. Dezvăluirile privind soarta unor prizonieri români din primul război mondial realizată după documente aflate la Biblioteca Universității din Bologna (176 volume, colecția Marsilli). Deci cit de curînd vom publica articolul referitor la organizarea apărării țării și arta militară la români.

● **Dr. NICOLAE BÂRDEANU**, București. Liga navală română are, într-adevăr, o istorie a ei, prezentată de dv. în cele 18 pagini de manuscris pe care ni le-ați trimis. Vă rugăm, concentrați studiul la cca șase pagini.

● **Dr. DUMITRU ZAHARIA**, Bacău. Mulțumim pentru studiul și pentru iconografia realizată după documente aflate la Biblioteca Universității din Bologna (176 volume, colecția Marsilli). Deci cit de curînd vom publica articolul referitor la organizarea apărării țării și arta militară la români.

● **Conf. univ. dr. CEZAR APREOTESEI**. Materialul trimis, privind escortarea vaselor care transportau emigranți evrei, se află în studiu. Așteptăm și iconografie adecvată.

● **Colonel IOAN BIJL**. Studiind revista de la apariția ei pînă acum, ați constatat „cu deosebită satisfacție utilitatea reală a tematicii, înalta competență profesională a autorilor, valoarea fiecărui cuvînt, precum și faptul că toate articolele sînt dense sub raportul informației. Grafica și ilustrația întregesc conținutul și asigură o valoare calitativă în plus. Ca pasionat al istoriei militare, domeniu în care am preocupări în cei 37 de ani

de cînd slujesc sub arme, pot afirma că revista îmi asigură o hrană spirituală și aștept fiecare nouă apariție ca pe ceva care îmi lipsește”. Cit privește iconografia din cuprinsul revistei, desigur, corectitudinea text-imagine reprezintă o preocupare constantă a redacției și a colaboratorilor „pentru menținerea la înalt nivel al prestigiului revistei”, cum judicios ne-ați scris. Informațiile pe care le dețineți sînt corecte.

● **Maior IOAN TEPELEA**, Oradea, **NECULAI STAICU** — Bucumeni, Galați. Felicitări pentru încununarea muncii: Salonul muzeistic al veteranilor de război bihoreni și Muzeul sătesc au devenit o realitate. Vom scrie despre ele și despre alte realizări asemănătoare într-unul din numerele viitoare.

● **Căpitan IOAN VLAD**, Brașov. Articolul „Ofițeri români ardeleni în lupta pentru Marea Unire” a intrat în fluxul redacțional. Locotenent-major **VALERIU GIURAN**, Rimnicu Vilcea. Regimintele Vilcea și 5 vînători au jurnale de operații bogate și glorioase. Deci articolul trimis îl pregătim pentru tipar.

● **CORNEL BUTU**, Brașov. Citind „în frumoasa revistă de istorie militară” articolul «Istoria trebuie scrisă așa cum a fost» (nr. 4/1986, p. 43), vă exprimăm deplinul acord cu adevărurile abordate la rubrica «Atitudini», concludînd că „românii sînt capabili și știu să-și scrie istoria. Revista de istorie militară **LUPTA ÎNTREGULUI POPOR** este citită și apreciată pentru justetea și frumusețea articolelor, pentru curajul de a contracara și infiera nedreptatea. Noi așteptăm în continuare articole bune de la dv”. Ne vom continua cu stăruință nobila misiune pe frontul istoriografiei și sperăm să confirmăm aprecierile elogiase ale maselor largi de cititori.

● **ANDREI GROAPĂ**, Poiana Mărului, Brașov. Ne bucură, firește, că ne transmiteți „cele mai frumoase mulțumiri” pentru studiile pe care le-ați citit în nr. 2 al revistei.

● **ANATOL MĂCRIȘ**, București. Interesant studiul privind arealul românesc extracarpatric în secolele IX—XIII. Avînd în vedere profilul revistei, evident, ne interesează aspectele militare ale acestei realități.

● **CLEMENTE MUREȘAN**, Baia Mare. Despre bravura aviatorilor militari români în iarna anului 1945 vom scrie într-unul din numerele viitoare.

● **VASILE SUCIU**, Tirgu Mureș. Monumentul de la Oarba de Mureș a fost prezentat în revista noastră (nr. 3/1986, p. 47). Firește, vom mai reveni asupra epopeii din toamna anului 1944.

■ **REDACTIA**

(urmare din pag. 2)

însă nu dorește mărirea noastră. Cu atât mai mult ele s-ar opune la o mărire a țării noastre... Dacă Rusia țaristă ar fi zdrobită, Austria nu ar sta cu minile în sin, pentru că, după cum ea n-a tolerat o Serbie mare, tot așa nu va tolera o Românie mare, chiar făcută în detrimentul unei țări dușmane. Dacă Austria ar ieși zdrobită, sintem siguri că Rusia s-ar opune cu mai multă energie încă împotriva alipirii Transilvaniei și a Bucovinei de țara noastră, pentru că dacă Rusia urmărea distrugerea Austriei, mai de mult urmărește la netezirea căii care ar duce, de-a lungul Mării Negre, înspere Balcani și Bosfor și, prin urmare, cu mai multă îndrăzneală s-ar opune la creșterea unei Româнії mari, care ar fi o veșnică stavilă în calea care o duce spre Constantinopol. Iată de ce — încheie el — nu există o altă alternativă: *ori neutralitate desăvârșită, categoric, oficial declarată*, cită vreme integritatea noastră teritorială nu va fi atinsă, *ori greutățile unui război*, fie că-l întreprindem acum, mai târziu sau la sfârșitul conflictului european, cu riscul, cu cea mai mare posibilitate de a fi la sfârșit zdrobiți și înghițiți de una din cele două puteri uriașe în luptă¹⁹.

Promovată de cercurile politice conducătoare românești, *calea participării la război*, — după doi ani de neutralitate — în vederea desăvârșirii unității naționale, a fost, așadar, reclamată de împrejurările interne și internaționale, fiind un imperativ categoric al acestui moment istoric. Se poate admite, de aceea, că cercurile politice conducătoare „*n-au avut posibilitatea de a alege între două soluții, ci au mers pe singura cale realistă, practică și, deci, operantă* (s.n.) care li se oferea de împrejurările istorice create prin izbucnirea primului război mondial. Iminența utilizării acestei căi devenise limpede pentru orice observator atent al evenimentelor, încă de la începutul ostilităților²⁰.

Întregirea României în hotarele sale firești, consacrată de tratatele de pace care au urmat războiului, a fost realizată prin lupta și sacrificiile eroice ale poporului român. Războiul, după expresia lui O. Goga, a scos cu o putere elementară la suprafață masele populare și a stabilit rolul lor precumpănitor în viața de stat. Tot războiul a întronat, deliniv, biruința credințelor democratice, „a anunțat o primenire de cuget, un nou fel de a vedea chestiunile publice, o largire de orizont și, mai ales, o revizuire a valorilor morale²¹”. Scria poetul, cînd luptele nu se terminaseră încă: „zilele de glorie ale acestui sat din Moldova (Mărășești — n.n.) trebuie să fie zilele de înaltă pedagogie națională care va îndruma viitorul²²”.

Cînd conflictul de abia începuse, Take Ionescu, pronosticînd transformarea lui în conflagrație mondială, de lungă durată, și exprimîndu-și încrederea în constituirea României mari, prevedea următoarele consecințe finale: o cascadă a căderii tronurilor, preponderanța rasei anglo-saxone, ridicarea S.U.A. (cu 50 de ani mai devreme) la hegemonia lumii, „o mișcare precipitată spre ideile de extremă stînga, socialiste²³”. Nu a fost departe de realitate. Lumea veche, tronurile s-au prăbușit, imperiile multinaționale s-au destrămat, Revoluția Socialistă din Octombrie și celelalte revoluții au deschis o eră nouă în istoria omenirii, democrația a triumfat. România Mare, în organizarea ei nouă, democratică este o expresie a noilor rînduiri postbelice. Imperialismul, însă, era departe de a-și fi totcit ascușul, generînd noi cauze de conflict și crize. După expresia unui exeget — cunoscător al psihologiei colective — aliații nu și-au dat seama că pierduseră pacea chiar în momentul în care au cîștigat războiul²⁴.

Franța și Anglia, prospere înainte de 1914, ruinate prin efortul de război, nemaiputîndu-și recupera fondurile plasate în Rusia și în Imperiul otoman, și-au pierdut, totodată, și avantajul cel-aveau asupra Germaniei și asupra altor țări. Franța, care plătise un greu tribut de sînge, distrusă în parte, a fost constrînsă să-și cheltuiască o parte din energia națională pentru a-și reconstitui economia. Germania, care rămăsese intactă, a trebuit doar să o reconvertească. Franța și Anglia pierd și pe plan strategic. Japonia le ia locul pe piața Orientului Îndepărtat, popoarele asiatice le contestă autoritatea. S.U.A. pot fi considerate singurul adevărat beneficiar al războiului; nord-americanii deveniseră creditorii tuturor celorlalți beligeranți.

Prăbușirea imperiilor țarist și austro-ungar a avut drept consecință constituirea unor numeroase state. Drept urmare, în Europa de mijloc și de sud-est, s-a dezvoltat o situație nouă, total deosebită. „*Istoria demonstrează* — așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — *justețea incontestabilă a luptei popoarelor pentru eliberare și constituirea lor în entități proprii, în state naționale unitare, independente. Aceasta constituie calea dezvoltării economico-sociale rapide a fiecărui popor, precum și a instaurării în lume a unor raporturi noi, de colaborare egală între toate națiunile*”²⁵.

¹ Barbara W. Tuchman, Trufașa citadelă Editura Politică, București, 1977, p. 604

² Edmond Taylor, La chute des empires 1914—1918, traduit de l'anglais par Alber Vuilliez, Paris, Fayard, 1964, p. 32

³ Ibidem, p. 35—36, 39

⁴ Maurice Ferro, Kissinger et Brzezinski. Destinées et pensées parallèles, Paris, 1978, p. 19—22

⁵ Marc Ferro, La grande guerre 1914—1918, Paris, Gallimard, 1969, p. 41

⁶ „Noua Revistă Română”, 28 sept. 1914. Apud Ion Bulei, Arcul așteptării 1914—1915—1916. Editura Eminescu, București, 1981, p. 35—36

⁷ Ziarul „Flacăra” din 27 iulie 1914 comenta în următorii termeni începutul conflictului mondial: „Doi ani a ciocănit războiul la ușa Europei și nimeni nu i-a spus să intre. L-a gonit și Parisul, l-a gonit și Viena, l-a gonit și Berlinul, l-a gonit și Petersburgul. Dar, în sfîrșit, azi, singerosul zeu al războiului e răzbatun. Contele Berchtold l-a invitat să facă împreună un vals în Serbia. Și viinturile odată scăpîndu-se nu mai pot fi adunate”. Ibidem, p. 26—27

⁸ Marc Ferro, op. cit. p. 53

⁹ „România muncitoare”, 27 iulie 1914. Apud I. Bulei, op. cit. p. 39

¹⁰ Marc Ferro, op. cit. p. 42

¹¹ Ibidem, p. 87

¹² Ibidem, p. 42 și urm.

¹³ Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosă, Ion M. Oprea, Paul Oprea, România în primul război mondial, Editura Militară, București, 1979, p. 21

¹⁴ Edmond Taylor, op. cit. p. 34

¹⁵ Ibidem, p. 32—33

¹⁶ Ibidem

¹⁷ România în primul război mondial, p. 461—463

¹⁸ Presa muncitorească și socialistă din România, vol. I, 1865—1900, partea I, 1865—1889, Editura Politică, București, 1964, p. 190

¹⁹ Apud dr. Augustin Deac, Caracterul participării României la primul război mondial, Editura Politică, București, 1973, p. 24—25

²⁰ România în primul război mondial, p. 461—463 (sublinierea noastră)

²¹ Octavian Goga, Ne învățăm Mărășești, Ediție, studiu introductiv și note de Stelian Neagoe, Editura Junimea, Iași, 1983, p. 120

²² Ibidem, p. 128—129

²³ Take Ionescu, Amintiri, București, 1923, p. 45—50 și C. Xenii, Take Ionescu 1858—1922, Ediția a III-a, Editura Universul, 1933, p. 264—266

²⁴ Marc Ferro, op. cit. p. 375

²⁵ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltare, vol. 17, București, Editura Politică, 1979, p. 274.

făcut însă mai greu. La 19.16 cuirasatele germane au întors pentru a treia oară „toți odată”, sub acoperirea perdelelor de fum și a atacului ordonat crucișătoarelor de bălăie și torpiloarelor.

Conduse de Derfflinger (Lützow era grav avariat), crucișătoarele de bălăie germane au ajuns până la 7 000 metri de liniile engleze, dar primind lovitură după lovitură au derobat spre sud-vest, lăsând torpiloarelor loc pentru atac. Acestea, circa 20 la număr, au pornit la atac, conduse de crucișătoarele ușoare Rostock și Regensburg, și s-au apropiat până la 6 000 de metri de cuirasatele engleze. Soase momentul hotărîtor al întregii bălăii, al întregului război naval. Flota de luptă britanică, în totalitatea ei, se afla între germani și bazele lor, în strîns contact tactic, putînd exploata întreaga sa superioritate în artilerie. Manevra ordonată de comandantul-șef englez, de evitare a torpilor, a fost dictată de o rațiune politică. Nelson, la Trafalgar, atîcînd pe adversarii franco-spanioli printr-o manevră îndrăzneată, știa că Anglia are disponibile încă două flote ca a sa. Jellicoe dispunea de singura flotă modernă a Angliei, care trebuia să păstreze dominația mării spre a garanta existența Imperiului britanic. Cuirasatele engleze au derobat în afară („turn away”). Nici un cuirasat nu a fost lovit de torpile. Dar contactul de artilerie a fost pierdut. Beatty, aflat în avangardă, a propus urmărirea adversarului spre vest, și crucișătoarele sale de bălăie, folosind lumina tot mai slabă a amurgului, au reușit să tragă cîteva salve asupra cuirasatelor vechi din capul liniei germane, dar acestea au derobat spre vest.

Pe timpul nopții (faza IV-a), Jellicoe a continuat navigația pe diviziuni spre sud, în intenția reluării luptei în zori, și a trimis flotilele de torpiloare în pupa dispozitivului. Pentru Scheer, însă, care nu putea înfrunta întreaga flotă britanică, retragerea spre baze era o necesitate imperioasă. Cuirasatele germane au for-

*** Cuirasatul Marlborough avea să fie lovit mai tîrziu de o torpilă lansată de V 48, rămas mai dinainte avariat între linii. Dintre unitățile care au atacat, a fost scufundat numai torpilorul S 35.*

mat o singură linie de șir și s-au îndreptat cu 16 noduri spre cel mai apropiat pasaj, Horn's Reef, între zonele minate din largul lutlandei.

Noaptea s-au reluat contactele între forțele ușoare, care au acționat cu prudență spre a evita confuziile. Surprins, crucișătorul ușor englez Southampton, a fost grav avariat, dar a izbutit să scufunde cu o torpilă crucișătorul ușor german Frauenlob.

Apoi de la orele 23.30 cuirasatele germane s-au confruntat succesiv cu flotilele din pupa liniei engleze. Torpiloarele au acționat cu hotărîre, dar germanii erau mai bine pregătiți pentru lupta de noapte. La lumina proiectoarelor și a proiectilelor iluminante, au fost incendiate pe rînd contratorpilorul Tipperary, crucișătorul cuirasat Black Prince, torpiloarele Fortune și Ardent. Cuirasatul Nassau a abordat torpilorul Spitfire — care avea să se întorcă totuși în port —, contratorpilorul Broke a tăiat torpilorul Sparrowhawk, a cărui epavă avea să fie înecată a doua zi. Două crucișătoare ușoare germane au suferit grave avarii: Rostock, torpilat; Elbing abordat de cuirasatul Posen.

Către orele 1 noaptea, după ce torpilorul Turbulent a încheiat șirul „făclilor arzînde”, linia cuirasatelor germane a depășit înspre est flota engleză. Bubiuitul tunurilor, flăcările exploziilor, luminile proiectoarelor fuseseră văzute la bordul navei amiral engleze, cuirasatul Iron Duke (28 000 tone; X — 343 mm), aflat în centrul flotei, dar Jellicoe apreciască că era vorba de confruntări între unitățile ușoare. Nu dăduse crezare nici comunicării Amiralității de la ora 23.15, că „flota germană se întoarce probabil spre bază, cu drum sud-est”, pentru că aceeași Amiralitate îl informase mai înainte că „Hochseeflotte” se găsea în port!

La orele 2 noaptea, o singură flotilă de torpiloare, a XII-a, se mai găsea în calea flotei germane. Acest ultim atac a avut drept rezultat explozia cuirasatului vechi Pummern (13 200 tone, IV — 280 mm, XIV — 170 mm) și scufundarea torpilorului german V 4.

În zori, „Hochseeflotte” ajungea la adăpostul barajelor de mine, iar în cursul dimineții (1 iunie) avea să se întorcă la Wilhelmshaven numai cuirasatul Ostfriesland, fiind avariat datorită unei mine.

O flotă care se retrage trebuie — în viziunea germană — să își scufunde navele avariate ce nu o pot urma. Pe lîngă Wiesbaden și V 48, duse la fund pe timpul nopții, au fost astfel scufundate spre dimineață Lützow, Rostock și Elbing.

Jellicoe, întorcînd spre nord, nu a mai găsit flota germană și s-a înapoiat la Scapa Flow. Crucișătorul cuirasat Warrior, grav avariat, a trebuit de asemenea să fie scufundat, nepuțin să mai înă marea. Flota britanică pierduse trei crucișătoare de bălăie, trei crucișătoare cuirasate, un contratorpilor, șapte torpiloare, însumînd 115 025 tone și 6 945 de oameni — morți, răniți, prizonieri — dintr-un total de circa 60 000. Flota germană pierduse un crucișător de bălăie, un cuirasat vechi, patru crucișătoare ușoare, cinci torpiloare, însumînd 61 180 tone și 3 058 de oameni — morți și răniți — dintr-un total de circa 45 000. „Hochseeflotte” înfruntînd întreaga flotă engleză, îi pricinuisce acesteia pierderi aproape duble și izbutise să se înapoieze în bază. Succesul tactic rămînea de partea germanilor. Dar...

Dar victoria strategică rămînea de partea Angliei. Blocada coastelor germane a continuat. „Nu poate exista nici o îndoială că deznodămîntul, chiar cel mai fericit, al unei bălăii navale, nu va forța Anglia să încheie pace”, preciza viceamiralul Scheer în memoriul său din 4 iulie 1916 către kaizer, memoriu în care cerea reluarea războiului submarin total, ca singur mijloc de a duce la un eventual sfîrșit victorios al războiului pentru Germania.

La 19 august 1916, „Flota de larg” a ieșit din nou în mare, asigurată de astă dată împotriva surprinderii, printr-un dispozitiv amplu de submarine și baloane dirijabile. Dar atunci cînd a ajuns la 60 de mile de flota britanică ce-i venea în întîmpinare, Scheer a întors din drum, conștient de zădărnicia unei noi bălăii în care împrejurările favorabile de la lutlanda nu se mai puteau repeta.

În 1918, după armistițiul, „Hochseeflotte” avea să fie internată în baza engleză Scapa Flow. Ultimul său comandant, amiralul von Reuter, i-a impus însă un epilog în spiritul tradiției și reglementărilor marinărești: sabordarea flotei în apele adînci de la Scapa Flow. Era 21 iulie 1919, cu o săptămîină înaintea semnării păcii.

COPERTA I: La atac (Reproducere după o pictură de Em. Lăzărescu)

COPERTA IV: De veghe în tranșee, la Mărășești (fotografie de epocă)

Gata oricînd pentru apărarea României socialiste

(urmare din pag. 36)

reținut și de primul-ministru al Italiei, Orlando.

După încheierea armistițiului cu monarhia dualistă, autoritățile ungare au comis numeroase excese și fără-delegi³¹ împotriva populației românești pașnice din Transilvania, ceea ce a complicat raporturile dintre România și Ungaria. Mai mult chiar, după instaurarea Republicii Ungare a Sfatului, noile autorități, în pofida prevederilor armistițiului de la Belgrad, la care România nu a fost consultată, au decretat mobilizarea și au atacat în două rânduri România³².

„Linia de demarcație” între România și Ungaria, deși nu însemna o frontieră, lăsa sub ocupația ungară o mare parte a Transilvaniei. S-a creat, astfel, o situație din care au decurs o serie de dificultăți de ordin politic, militar, diplomatic, economic care au îngreuiat activitatea delegației României la Conferința de Pace de la Paris, care solicita recunoașterea de jure a hotărârii Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia.

La 22 mai 1919, primul-ministru I.I.C. Brătianu îl informa pe M. Pherkyde că, „date fiind circumstanțele actuale din punct de vedere politic, el nu consideră oportun avansarea armatei române spre Budapesta. Noi nu avem nici un interes de a consolida nici un guvern maghiar înainte ca el să nu-și fi luat angajamentul să recunoască revendicările noastre” și să colaboreze la „dezvoltarea relațiilor amicale cu noi”³³. La 9 iunie, I.I.C. Brătianu revenea, printr-o nouă telegramă, și aprecia că „este în interesul nostru politic ca operațiile militare contra Ungariei să aibă un caracter defensiv”. România trebuind să-și păstreze propria „securitate” pe limitele actuale³⁴.

Dar Ungaria nu intenționa să recunoască decizia Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, confirmată de forumul păcii de la Paris³⁵.

I.I.C. Brătianu a respins, la 11 iunie 1919, ca nefondate „acuzățiile” privind politica României față de Ungaria ce i s-au adus din partea lui Wilson și Lloyd George³⁶, și a subliniat că nu-și poate lua răspunderea unei retrageri a trupelor de pe Tisa „pînă nu se cunosc granițele” pentru a evita pe viitor complicații³⁷. Consiliul miniștrilor de externe a luat act de observația lui Brătianu și a făcut cunoscută linia de frontieră româno-ungară, omul politic român constatînd că ea „s-a făcut fără participarea noastră”³⁸.

Guvernul român, răspunzînd la nota ultimativă adresată de Consiliul Suprem Interaliat din 15 iunie 1919, sublinia că nu are intenția de a prelungi „ocuparea unor regiuni nerevendicate de ea decît pe durata strict impusă prin securitatea sa și cit amenințarea de agresiune militară trebuie să fie înfățișată”³⁹.

Un ultim moment în apropierea semnării tratatului de pace cu Ungaria l-a constituit vizita la Paris și la Londra a noului premier, Al. Vaida-Voievod, în ianuarie-martie 1920⁴⁰.

Conferința miniștrilor de externe și ambasadorilor, prezidată de lordul Curzon, hotărâ, la 8 martie 1920, că proiectul de tratat cu Ungaria rămîne definitiv în ceea ce privește clauzele teritoriale, militare, financiare și de tranzit. Problemele care au mai rămas în dezbaterile comisiilor de experți, după această dată, nu erau de natură a prejudicia interesele fundamentale ale României. Autorii Tratatului de la Trianon, semnat la 4 iunie 1920, acceptau, de fapt, valoarea indubitabilă a Hotărârii Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia. Astfel, după mai bine de un an de dezbateri diplomatice, perioadă în care problema a căpătat și un caracter militar, forumul păcii recunoaștea de jure decizia de Unire de la Alba Iulia. Visul de secole al românilor de a trăi în frontierele unui singur stat a devenit realitate.

¹ Pierre Milza, *De Versailles à Berlin 1919—1945, 2-e édition, Paris, Massou et C-ie, 1972, p. 6.*

² Pierre Miquel, *La Paix de Versailles et l'opinion publique française, Paris, Flammarion, 1972, p. 212.*

³ Michel Launay, *Versailles, une paix baclée? Le XX-e siècle est mal parti, Bruxelles, Editions Complexe, 1981, p. 89.*

⁴ Ibidem, p. 89; Inga Floto, *Colonel House in Paris. A study of American Policy at the Paris Peace Conference 1919, Universitet Skriflaget, Harhus, 1973.*

⁵ Michel Launay, op. cit., p. 92.

⁶ Paul Mantaux, *Les Délibérations du Conseil des Quatre (24 mars — 29 juin 1919), Paris, 1955, t. II, p. 50, 271.*

⁷ I.B. Duroselle, *Histoire diplomatique de 1919 à nos jours, Paris, Dalloz, 7-e édition, 1978, p. 17.*

⁸ James Ioll, *Europe since 1870. An international History, Penguin Books, 1983, p. 276.*

⁹ Arno Mayer, *Politics and Diplomacy of Peace Making, 1918—1919, New York, Alfred A. Knopf, 1967, p. 753—812.*

¹⁰ I.B. Duroselle, op. cit., p. 18.

¹¹ R. Poioleuin, Jacques Barvety, *Les relations franco-allemandes, 1815—1975, Paris, A. Colin, 1975, p. 275.*

¹² H.W.Y. Temperley (ed.), *A History of the Peace Conference of Paris, London, Henry Frowk, Hoololer and Stoughton, t. III, 1920, p. 99—335.*

¹³ Gilbert Bodia, *Histoire de l'Allemagne contemporaine 1917—1933, t. 1, Paris, Editions Sociales, 1964, p. 159.*

¹⁴ H.W.Y. Temperley, op. cit., t. III, p. 337—340.

¹⁵ Ibidem, t. IV, 1921, p. 141—156.

¹⁶ F. Lee Bennis, *Europe since 1914. In its World Setting, sixth Edition, F.S. Crofts and Co., 1945, p. 127—131.*

¹⁷ A.F. Franquis (ed), *Dictionnaire Diplomatique, t. 1, Paris, Hache, f.a., p. 1 079—1 082.*

¹⁸ A. Mayer, op. cit., p. 521; Mircea Popa, *Primul război mondial, 1914—1918, București, 1979, p. 451.*

¹⁹ H.W.Y. Temperley, op. cit., t. IV, p. 170; A.F. Franquis, (ed), *Dictionnaire Diplomatique, t. 1, p. 379—381.*

²⁰ „Monitorul oficial”, *Partea I-a nr. 189, 31 august 1924: Relații internaționale în perioada interbelică, București, Editura Politică, 1980, p. 61—64; Paul C. Helmlich, From Paris to Sèvres. The Partition of the Ottoman Empire at the Peace Conference of 1919—1920, Ohio State University Press, Columbus, 1974.*

²¹ Effimie Antonescu, *Studiu asupra ultimelor tratate de pace (1919), Partea I-a, Societatea Națiunilor, București, Editura Universul, 1938, p. 10.*

²² Cf. H.W.Y. Temperley, op. cit., t. IV, p. 170.

²³ Arh. M. Ap. N., fond 5 475, dosar nr. 32, 1919, Poziția 208, f. 463 (Raport nr. 4 011, Mr. Rozin Gh. către Ministerul de Război).

²⁴ *Buletin Informativ al Marelui Stat Major de la București, 12 aprilie 1924. Bugetul războiului în Germania reprezenta, în 1924, 12% din bugetul general (Idem, fond 950, dosar nr. 1, 1924, Poziția 80, f. 448).*

²⁵ Ibidem, f. 594 bis.

²⁶ Ibidem, fond 5 417, dosar nr. 13, 1923, Poziția 649, f. 10.

²⁷ George Sofronie, *Principiul naționalităților în Tratatul de Pace din 1919—1920, București, Editura „Universul”, 1936, p. 196—197.*

²⁸ C. Botoran, I. Calafeteanu, E. Campus, V. Moiscu, *România și Conferința de Pace de la Paris (1918—1920). Triumful principiului naționalităților, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983; M. Mușat, I. Ardeleanu, De la statul geto-dac la statul român unitar, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983, p. 857—700.*

²⁹ Arh. M.A.E., fond 71, Conf. Păcii 1919, dosar 222, f. 133—134; Sherman David Spector, *Rumania at the Paris Peace Conference. A Study of the Diplomacy of Ioan I.C. Brătianu, New York, 1962; Documents on British Foreign Policy, First Series, vol. VI, p. 20.*

³⁰ Paul Mantaux, op. cit., t. 2, p. 315, 190, 321.

³¹ Arh. M.Ap.N., fond 876, dosar nr. 9, 1919, f. 155; idem, fond 3 831, dosar nr. 128, 1919, Poziția 2 894, f. 3.

³² Arh. M.A.E., fond 71, Conf. Păcii 1919, dosar 181, f. 33—36.

³³ Ibidem, f. 125 (telegama nr. 383, de la Paris, 22 mai 1919, I.I.C. Brătianu către M. Pherkyde).

³⁴ Ibidem, f. 127 (telegama nr. 414, 9 iunie 1919, I.I.C. Brătianu către M. Pherkyde).

³⁵ Arh. M. Ap. N., fond 3 831, dosar nr. 106, 1919, Poziția 2 878, f. 8—9.

³⁶ Arh. M.A.E., fond 71, Conf. Păcii 1919, dosar 222, f. 207.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem, f. 226.

⁴⁰ Arh. M.A.E., fond 71, Anglia, dosar 39, 1920—1937, f. 49; D.B.F.P., *First Series, vol. VII, 1920, p. 263—265.*

● 1914—1918. The first world conflagration disturbs the world peace ● The system of European political-military alliances by the end of the 19th century and the beginning of the 20th century ● Belligerent forces, campaign plans, state of war ● Two historic decisions for the Romanians: July 21/August 3 1914 and August 14/27 1916 ● Testimonies ● August 14/27—15/28 1916. History's order: Romanian Battalions cross the Carpathians! ● The Romanian army in the 1914—1916 Years ● The plan of the Romanian military campaign ● The 1917 campaign on the Romanian battlefront ● Romania in the war for national liberation and reclamation. Chronological landmarks ● The Romanian military effort in 1916—1918 ● The international reverberation of Romania's participation in the World War I ● Elements of Romanian military strategy and tactics in the first world conflagration ● Military stipulations of the Paris peace treaties (1919—1920) ● Fundamental truths of national history. The liberation of the territories of ancient and permanent Romanian habitation under the occupation of the Austro-Hungarian monarchy — the main goal of Romania's participation in the World War I ● Groundworks of the Romanian military doctrine. The resistance struggle of the Romanian people in the temporarily enemy occupied territory ● Great army commanders. General Constantin Christescu, Marshal Y.Y.C. Joffre ● Great battles: Tannenber, Skagerrak (Jutland), Mărășești ● Monuments of struggle ● The Mausoleum at Mărășești ● Military summary ● Informatics supports historical research ● Military armament and technology. The binocular-stelemeter „colonel V. Ionescu” ● History book ● Memoires: Berthelot ● Dialogue with the readers ● Aphorisms, thoughts, excerpts about military field ●

● 1914—1918. La première conflagration mondiale trouble la paix du monde ● Le système des alliances politiques et militaires européennes à la fin du XIXe siècle et au début du XXe siècle. Forces belligérantes, plans de campagne, état de guerre ● Deux décisions historiques pour les Roumains: 21 juillet/ 3 août 1914 et 14/27 août 1916 ● Témoignages ● 14/27—15/29 août 1916. Un ordre historique: Franchissez bataillons roumains les Carpates! ● L'armée roumaine entre 1914—1916 ● Le plan de la campagne militaire roumaine ● La campagne de 1917 sur le front roumain ● La Roumanie pendant la guerre de libération et pour l'achèvement de l'union nationale. Repères chronologiques ● L'effort militaire roumain entre 1916—1918 ● L'écho international de la participation de la Roumanie dans la première guerre mondiale ● Éléments de stratégie et de tactique militaire roumaine dans la première conflagration mondiale ● Les stipulations militaires des traités de paix de Paris (1919—1920) ● Vérités fondamentales de l'histoire nationale ● La libération des anciens et permanents territoires roumains qui se trouvaient sous l'oppression de la monarchie austro-hongroise, l'objectif principal de la participation de la Roumanie dans la première guerre mondiale ● Fondements de la doctrine militaire roumaine ● La lutte de résistance du peuple roumain dans le territoire temporairement occupé par l'ennemi ● Grands commandants. Le général Constantin Christescu, le maréchal J.J.C. Joffre ● Grandes batailles ● Tannenber, Skagerrak (Jutland), Mărășești ● Monuments du combat ● Le Mausolée de Mărășești ● Bréviaire militaire. L'informatic à l'appui de la recherche historique ● Armement et technique militaire. Les jumelles-télémetre „colonel V. Ionescu” ● Le livre d'histoire ● Mémoires: Berthelot ● Dialogue avec les lecteurs ● Dictons et pensées du domaine militaire ●

● 1914—1918. Первая мировая война мутит мир на земле ● Румыния во время первой мировой войны ● Европейская система военно-политических союзов в конце XIX века и в начале XX века ● Воюющие стороны, военные планы, военное положение ● Два решения исторического значения для румын: 21 июля/3 августа 1914 г. и 14/27 августа 1916 г. ● Доказательства ● 14/27—15/28 августа 1916 г. Приказ истории: „Румынские батальоны, переходите Карпаты!” ● Румынская армия в 1914—1916 гг. ● План румынской военной кампании ● Кампания 1917 года на румынском фронте ● Румыния во время войны освобождения и национального воссоединения. Хронологические данные ● Румынское военное усилие в 1916—1918 гг. ● Международный отклик участия Румынии в первой мировой войне ● Элементы румынской военной стратегии и тактики в первой мировой войне ● Военные условия Парижских мирных договоров (1919—1920) ● Коренные истины национальной истории. Освобождение территории древнего и постоянного существования находившихся под игом австро-венгерского королевства, главная цель участия Румынии в первой мировой войне ● Основы румынской военной доктрины. Борьба сопротивления румынского народа во временно оккупированной врагом территории ● Великие военачальники. Генерал Константин Кристеску, маршал Ж.Ж.К. Жоффр ● Крупные битвы. Танненберг, Скагерак (Ютланд), Мэрэшешть ● Памятники борьбы. Мавзолей Мэрэшешть ● Краткие военные сведения. Информатика в пользу исторического исследования ● Оружие и военная техника. Бинокль-дальномер „полковник В. Ионеску” ● Книга по истории ● Мемуары. Бертоло ● Диалог с читателями ● ● Размышления, максимы ●

● 1914—1918. Der erste Weltbrand stört den Weltfrieden ● Rumänien während dem ersten Weltkrieg ● Das europäische politische und militärische Bündnissystem am Ende des XIX-ten Jahrhunderts und Anfang des XX-ten Jahrhunderts ● Kriegführende Streitkräfte, Feldzugpläne, Kriegszustand ● Zwei historische Entscheidungen für die Rumänen: 21 Juli/3 August 1914 und 14/27 August 1916 ● Bezeugungen ● 14/27—15/28 August 1916. Ein Befehl der Geschichte: Lässt rumänische Bataillone die Karpathen überqueren! ● Die Rumänische Armee, während den Jahren 1914—1916 ● Die rumänische militärische Feldzugplan ● Der Feldzug des Jahres 1917 auf der rumänischen Front ● Rumänien in dem Befreiung = und Nationalergänzungs Krieg Chronologische merkmale ● Die rumänische militärische Anstrengung während den Jahren 1916—1918 ● Das internationale Echo der Teilnahme Rumäniens an dem ersten Weltkrieg ● Rumänische militärische strategie = und Taktiklemente während den ersten Weltbrand ● Die militärischen Klausel der Friedensverträge von Paris (1919—1920) ● Grundlegende Wahrheiten der Nationalgeschichte. Die Befreiung den Uralt = und Ständigzusammenlebendem rumänischen Gebiete, die sich unter der Oppression der österreich-ungarische Monarchie befanden, grundsätzliches Objekt der rumänischen Teilnahme an den ersten Weltkrieg ● Grundlagen den rumänischen Militärdoktrin ● Der Widerstandskampdes rumänischen Völker in das vom Feind zeitweilig besetzt Gebiet ● Grosse Kommandanten ● Der General-oberst Constantin Christescu, der General-feldmarschall J.J.C. Joffre ● Grosse Schächete ● Tannenber, Skagerrak (Jutland), Mărășești ● Die Denkmäler des Kampfes ● Militärisches Breiarium: Die Informatik im Stützen der geschichtlichen Untersuchung ● Bewaffnung und Militärischetechnik. Das Fernrohrtelemeter „Oberst V. Ionescu” ● Das Geschichtsbuch ● Memoiren: Berthelot ● Wechselrede mit den Lesern ● Denksprüche, Gedanke, Excerpte, bezüglich dem militärische Bereich ●

Redactori: ● ALESANDRU DUȚU ● JEAN GHELIUC ● MIHAIL E. IONESCU ● ION JIANU ● ILIE MANOLE ● NECULAI MOGHIOR ● IOAN TALPEȘ ● GHEORGHE VARTIC

Tehnoredactarea: DUMITRU ISPAS ● Coperta: GHEORGHE CĂLĂRAȘU ● Ilustrația: GHEORGHE CHIRU ● VIRGIL ULIERU